

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 547
Παρασκευή
18 Μαρτίου 1994
Δρχ. 300

ΜΕΛΙΝΑ ΜΕΡΚΟΥΡΗ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ
ΣΥΝΑΙΝΕΤΙΚΗ ΣΙΩΠΗ
ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ
ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»

ΑΓΕΤ - ΗΡΑΚΛΗΣ
«ΚΑΘΑΡΣΗ» ΚΑΙ ΠΑΛΙ;

Ο ΜΠΕΡΛΟΥΣΚΟΝΙ
ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ
ΣΕ ΠΑΡΟΞΥΣΜΟ
ΠΑΝΤΟΔΥΝΑΜΙΑΣ!
ΠΙΣΤΕΥΕΙ
ΠΩΣ ΕΙΝΑΙ
Ο ΜΠΕΡΛΟΥΣΚΟΝΙ

ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Το
φαινόμενο
Μπερλουσκόνι

ΑΖΤΑΝ

ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

ΖΩΗ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΦΟΡΑ
(Μυθιστόρημα)
Ο ΛΟΥΣΙΑΣ
(Μυθιστόρημα)
ΣΑΡΑΝΤΑ ΣΧΕΔΙΑ
(Έλμπουμ Ζωγραφικής)
ΤΟ ΑΛΛΟ ΜΙΣΟ
(Διηγήματα)
ΜΠΑΚΑΚΟΚ
(Διηγήματα)
Ο ΧΡΟΝΟΣ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΑ
ΜΕ ΤΟ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ
(Ποιήματα και Ζωγραφική)
ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΜΑΚΡΥ ΧΕΙΜΩΝΑ
(Διηγήματα)
Η ΜΕΣΑ ΒΡΟΧΗ
(Διηγήματα)
ΟΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ
ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΥ
(Ποιήματα και εικόνες)

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ

Ποίηση

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΓΑΤΩΝ
ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1950-1990
ΞΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Πεζά

ΠΑΡ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ
ΜΙΚΡΑ ΒΗΜΑΤΑ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΚΑΥΣΩΝΑ
ΤΟΛΜΗΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ
ΛΙΣΤΕΣ - Το παιχνίδι με τους καταλόγους

Φιλοσοφία

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ
ΑΓΑΠΗΣ
Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
Ο ΕΛΛΗΝΑΣ ΒΟΥΔΑΣ
ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟ ΚΑΙ ΤΟ ΤΑΒΑΙ

Μελέτες - Άρθρα - Δοκίμια

ΔΟΚΙΜΙΑ Ι - ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ
ΔΟΚΙΜΙΑ ΙΙ - ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ
ΚΟΙΝΟΤΟΠΙΕΣ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
ΟΙ ΝΕΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ
ΚΙ ΕΣΕΙΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΗΣ ΓΙΟΧΑΝ
ΣΕΜΠΑΣΤΙΑΝ
ΠΑΡΑΚΜΗ ΚΑΙ ΠΤΩΣΗ ΤΗΣ Ν.Δ.
Η ΧΑΜΕΝΗ ΤΑΞΗ
Η ΚΟΥΤΣΟΚΩΣΤΑΙΝΑ
ΤΖΩΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ: 1984 - Μια ανάλυση

Σάτιρα

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΠΑΝΤΑ
Η ΔΥΣΤΥΧΙΑ ΤΟΥ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΕΛΛΗΝΑΣ
Η ΧΩΡΑ ΤΟΥ ΕΔΩ ΚΑΙ ΤΩΡΑ
ΣΑΤΙΡΕΣ

ΗΛΙΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΚΛΕΦΤΗ
ΚΑΛΙΑΡΝΤΑ
ΠΤΩΜΑΤΑ ΠΤΩΜΑΤΑ ΠΤΩΜΑΤΑ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ
ΨΕΙΡΟΛΟΓΙΑ
Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΚΑΦΕΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ
ΜΥΣΤΑΞ
ΤΟ ΑΓΙΟ ΧΑΣΙΣΑΚΙ
ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ
Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ
ΤΟ ΜΠΟΥΡΔΕΛΟ
ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΤΙΠΟΤΑ
ΠΟΙΗΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ
Η ΦΟΥΣΤΑΝΕΛΛΑ
ΤΟΠΟΡ
ΑΡΕΤΙΝΟΥ, τα ακόλαστα σονέτα
Η ΕΘΝΙΚΗ ΦΑΣΟΥΛΑΔΑ

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ Ν Ε Φ Ε Λ Η

...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744 - FAX: 3639962

Περίοδος Β'
Τόμος 21ος
Χρ. 547
Πέμπτη 18 Μαρτίου 1994,
100

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αρχ. 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819
FAX: 72.26.107

της:
ΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
κράτους 131
Αθήνα

ημίσειες:
ΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

ιατεία - Λογιστήριο:
Α ΡΟΥΜΠΟΥ

αποποίηση, Μοντάζ:
Α ΛΕΒΟΝ

στοιχειοθεσία - Φιλμς:
ΤΕΡΙΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

του Λαδά 1 - Αθήνα
2.33.114 - 32.19.182
32.33.114

ωση:
ΤΥΠ Α.Ε.
5 - Περιστερί
Αθήνα
7.22.201

η υπόγραφο άρθρο εκφράζει τις
ες του συγγραφέα του.
ραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ρικού
3.400 δρχ.
6.800 δρχ.
Οργανισμών,
ζών, κτλ.: 25.000 δρχ.
ική ετήσια: 6.100 δρχ.

ρικού
η - μεσογ. χώρες:
η: δολ. 27
: δολ. 54

.- Καναδάς - Αν. Ασία -
αλία - Ωκεανία:
η: δολ. 30
δολ. 60

ίσματα, επιταγές:
ΙΣΤΟΣ
ΙΟΥΤΣΑΚΗΣ
αρχ. 60
1 ΑΘΗΝΑ
ΓΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 300
ΛΕΥΧΗ: δρχ. 500

ΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
Για τα διδλοπωλεία
της Αθήνας:
Περιοδικό «ANTI»
Δημοχάρους 60
: 7232.713 - 7232.819
Για τα διδλοπωλεία
Β. Ελλάδας:
έντρο του βιβλίου.
υλουκτοή και Σια Ε.Ε.
Λασσάνη 3,
Ηλ. (031) 285.857
6 22 Θεσσαλονίκη

ΜΗΠΩΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΑΔΡΙΑΝΟΣ, Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΟ- ΡΑΣ;13

«Ο κ. Λαμπράκης είναι ένας φωτισμένος άνθρωπος. Είναι ο τύπος του ανθρώπου που προσομοιάζει με εκείνο τον αρχαίο Ρωμαίο αυτοκράτορα. Τον Αδριανό. Φωτισμένος αυτοκράτορας ο Αδριανός. Διάβασες το βιβλίο της Γιουρσενάρ;». Το ANTI, πίσω από τα τείχη της σιωπής, επιστρέφει στην περίπτωση του Χρ. Λαμπράκη - του «υπερσυγκροτηματάρχη» μετά μουσικής και του «οικολογικού» του γκαράζ

ΑΓΕΤ: ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ, ΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ16

Η υπόθεση με τις μίζες για την πώληση της ΑΓΕΤ - ΗΡΑΚΛΗΣ μπαίνει στο τελικό στάδιο. Η εξεταστική των πραγμάτων επιτροπή προσδίδει στο άνοιγμα των λογαριασμών Ν. Γεωργιάδη για να φωτισθεί η υπόθεση. Αν θα έχουμε, όμως, νέο γύρο «κάθαρσης» αυτό είναι περισσότερο θέμα της κυβέρνησης - και της στρατηγικής που θα διαμορφώσει εξαιτίας των πολιτικών εξελίξεων.

ΤΑ ΤΡΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ20

Το Μακεδονικό, η μαύρη τρύπα της οικονομίας και τα συμφέροντα των ιδιωτών επιχειρηματιών που έχουν πρόσβαση στα ΜΜΕ και κατ' επέκτασιν στην πολιτική αποτελούν τον πονοκέφαλο του Ανδρέα Παπανδρέου. Πώς θα πολιτευθεί, τελικά;

ΙΤΑΛΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ: ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Ο μεγιστάνας του Τύπου στην Ιταλία, ο πολύς Σίλβιο Μπερλουσκόνι, εκτός από την εξουσία που έχει στο συμβολικό πεδίο, χτυπάει πλέον την πόρτα και της πολιτικής εξουσίας. Στηρίγματά του, οι νεοδεξιοί και νεοφασιστικοί κύκλοι και οι παλιοί πολιτικοί. Στο μεταξύ, το αντίπαλο δέος, η Αριστερά και η συμμαχία της, δεν έχει να αντιπροτάξει παρά διαχειριστικού χαρακτήρα θέσεις και προγράμματα. Ένα εκτεταμένο αφιέρωμα

ΜΕΛΙΝΑ ΜΕΡΚΟΥΡΗ

Ένα ANTI - αφιέρωμα στη Μελίνα Μερκούρη. Πίσω απ' τη μυθολογία, πίσω κι απ' την αμετροέπεια των media, απόπειρα για λίγα, μετροημένα λόγια.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ 5
Κόμικς του Γιώργου Φιλιδιά-
κου
ΠΟΛΙΤΙΚΟ
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ 6
ΑΝΤΗΝΩΡ
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ 8
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ 11
ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ ΔΕΝ ΓΥΡΙΖΕΙ
ΠΙΣΩ 19
ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ 23
ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗ-
ΜΕΡΟ 46
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ 49
BLACK OUT 60
Εξώφυλλο:
του ALTAN, με βάση μιαν
ιδέα του στο LINUS

ΚΑΙ ΠΑΛΙ «ΚΑΘΑΡΣΗ»;

ΤΟ ΑΝΤΙ στάθηκε πάντα συνεπές στον αγώνα του εναντίον κάθε πολιτικής διαφθοράς και φανυλότητας. Διότι πάντα πίστευε, και εξακολουθεί ακράδαντα να πιστεύει, ότι τέτοια φαινόμενα πρέπει να χτυπιούνται στη ρίζα τους και να εκκαθαρίζονται κατά τον πιο άψογο τρόπο. Διότι διαφορετικά το πολιτικό σύστημα οδηγείται στη σήψη και την κατάρρευση. Διότι επιτείνεται η ήδη χαμηλή αξιοπιστία των πολιτικών και της πολιτικής. Τα παραδείγματα βρίθουν. Η υπεράσπιση των θεσμών αποτελεί καθήκον των πολιτών και των διαμορφωτών της κοινής γνώμης κατ' εξοχήν. Κι είναι καλύτερα να σημειώνονται υπερβολές υποκινούμενες από την αίσθηση αυτή, παρά τα θέματα να κουκουλώνονται ή να συμψηφίζονται.

ΕΙΝΑΙ γεγονός ότι η ελληνική πολιτική ζωή δεν είναι αγγελική. Αντίθετα, είναι γεμάτη πάθη αβυσσαλέα, εκδικήσεις κι αντεκδικήσεις που τροφοδοτούνται από την επιδίωξη της εξουσίας, την εξουσιομανία και την πολιτική σκοπιμότητα.

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ της περίφημης πλέον κάθαρσης του 1989 δεν ήταν απαλλαγμένη απ' όλα αυτά τα στοιχεία. Αλλά ούτε κι αυτή που ξεκινάει σήμερα φαίνεται να είναι απαλλαγμένη. Το πρόβλημα όμως και το αίτημα της ΚΑΘΑΡΣΗΣ παρέμενει. Διότι η διαφθορά και η παρανομία των δημοσίων προσώπων, των πολιτικών, οι πράξεις μάλιστα και οι παραλείψεις πρωθυπουργών δεν μπορούν να παραμείνουν στο απυρόβλητο.

ΚΑΘΑΡΣΗ λοιπόν και πάλι. Βρισκόμαστε ήδη σε διαδικασίες, που τυχόν θα οδηγήσουν τον πρώην πρωθυπουργό της Ν.Δ. κ. Κ. Μητσοτάκη στο Ειδικό Δικαστήριο ως κατηγορούμενο στις υποθέσεις της ΑΓΕΤ, των υποκλοπών και της προσωπικής αρχαιολογικής συλλογής του.

ΑΥΤΟ που θα θέλαμε εμφατικά να τονίσουμε προς όλες τις κατευθύνσεις, και σ' όλες τις αποχρώσεις, είναι ότι η κίνηση του νόμου περί ευθύνης υπουργών πρέπει να γίνει στη βάση πεποίθησης ότι πράγματι τα στοιχεία είναι αρκετά και πειστικά για την παραπομπή. Κι αν υπάρχουν τέτοια στοιχεία, κανένας δισταγμός ή συμψηφιστική διάθεση ή άλλες σκοπιμότητες δεν πρέπει να εμφιλοχωρήσουν. Αντίθετα, καθήκον των βουλευτών είναι η παραπομπή.

ΑΣ ΜΗΝ επαναληφθούν τα ίδια λάθη κατασκευής ενόχων εκ των προτέρων. Ας επικρατήσει η ψυχραιμία κι ας ακολουθηθεί η οδός της δικαστικής εκκαθάρισης του θέματος χωρίς εκατέρωθεν αμφισβητήσεις. Διότι, στις περιπτώσεις αυτές, όπου το πολιτικό στοιχείο και η πολιτική σκοπιμότητα είναι έντονες, η κοινή γνώμη δεν πείθεται για την ορθή κρίση της δικαστικής εξουσίας ή την αμεροληψία της.

ΑΝ ακολουθηθεί η οδός του εκατέρωθεν κομματικού πατριωτισμού και η λαϊκιστική προσφυγή στο ανώτατο δικαστήριο «του λαού», των πολιτικών του δηλαδή αποφάσεων, τότε κανένας θεσμός δεν θα μείνει όρθιος και οι παρανομούντες ή φαύλοι πολιτικοί μας θα δικάζονται τελικά με την ψήφο του λαού στις εκάστοτε εκλογές.

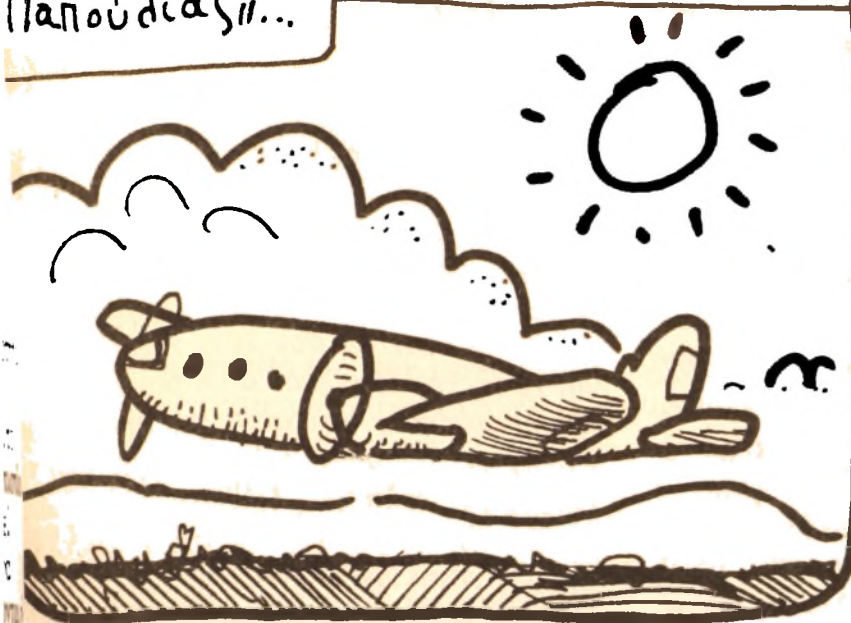
ΜΕ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ λοιπόν και σοβαρότητα ας αντιμετωπιστεί το θέμα της ΚΑΘΑΡΣΗΣ, αναγκαίας για τους πολιτικούς μας θεσμούς αλλά και τον ίδιο τον πολιτικό κόσμο. Το μέτρο στην υπόθεση αυτή θα αποκαταστήσει και την κλονισμένη εμπιστοσύνη των πολιτών στους πολιτικούς και την πολιτική.

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

«Μία φορά ήταν στο ίδιο αεροπλάνο ένας Άγγλος, ένας Πόντιος και ένας Παπούδιος»...

του Γιώργου Φιλιππίδου

...«Το αεροπλάνο όμως χάλασε και έπεσε στη ζούγκλα. Τους έπιασαν οι άνθρωποφάγοι και τους πήγαν στον αρχηγό τους»...

Έκείνος τους είπε να εκφράσουν την τελευαία τους επιθυμία. Ο Άγγλος ζήτησε που-ίχκα χήνας με σάλτσα φασκόμηδο. Ο Πόντιος ζήτησε κι αυτός διχη»...

...«Ο Παπούδιος μερδεύτηκε»...

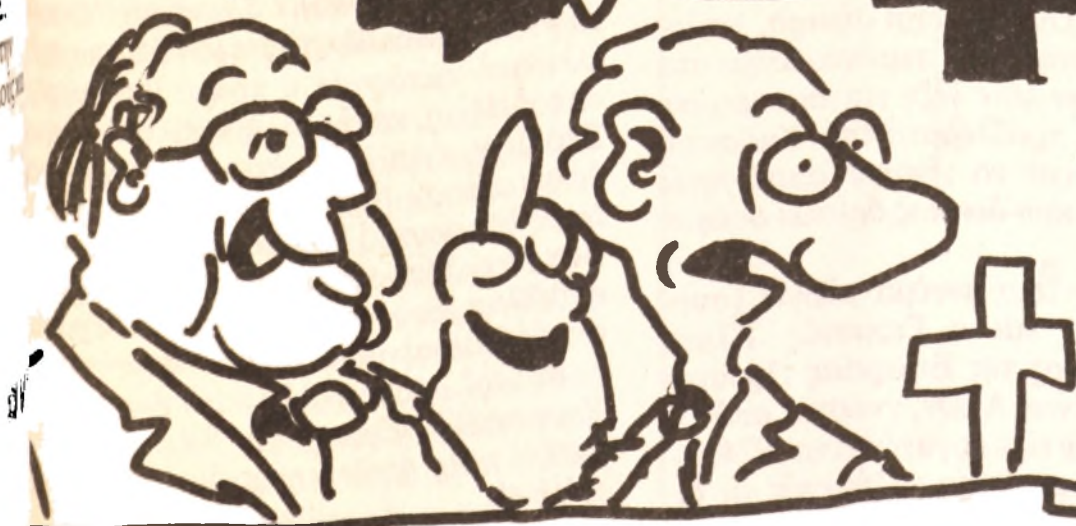
ΤΙ ΑΠΟΤΑ ΔΥΟ
ΝΑ ΓΥΡΕΨΩ;

...«Τότε ο αρχι-καννίβαδος»...

ΚΟΦ' ΤΟ
ΠΑΓΚΑΛΕ. ΜΑΣ ΠΑΙΡ-
ΝΕΙ Η ΚΑΜΕΡΑ!

ΜΕΛΙΝΑ ΜΟΥΟΥΟΥ

Μάρτιος και πιθανώς ο Απρίλιος...

...ΚΑΙ ΑΦΟΥ υψώσαμε τους χαρταετούς μας –οι τίτλοι των εφημερίδων ήταν σχεδόν πανομοιότυποι: ήλιος, λαγάνα, σερπαντίνες...– αφού συμφωνήσαμε ότι το εορταστικό τριήμερο (φευ!) μας τελείωσε και ότι είναι «καιρός, επιτέλους, να σοδα-ρευθούμε», σπεύσαμε να ξαναβάλουμε τις... μάσκες μας!

ΠΟΥ ΕΙΧΑΜΕ μείνει; Είχαμε μείνει στο θέμα των τηλεφωνικών υποκλοπών – θέμα στο οποίο «εμπλέκεται το όνομα του πρώην πρωθυπουργού κ. Κ. Μητσοτάκη»... Είχαμε μείνει στην υπόθεση της αγοραπωλησίας της ΑΓΕΤ - ΗΡΑΚΛΗΣ – υπόθεση στην οποία «υπάρχουν διάχυτες υποψίες εμπλοκής του κ. Μητσοτάκη»... Βεβαίως –όπως αποφαινεται ο κ. Χρήστος Τεγόπουλος, ιδιοκτήτης της Ελευθεροτυπίας– ο κ. Μητσοτάκης «δικαιούται, ως ιδιώτης, να διακηρύσσει την αθωότητά του και να μετέχει σε κοινωνικές δραστηριότητες ως αθώος, εφόσον δεν υπάρχει δικαστική καταδίκη»... Όμως, επειδή συμβαίνει να είναι και πολιτικός, διά ταύτα «έχει χρέος να καταθέσει και την πολιτική του και την κομματική του ταυτότητα»... Και επειδή πιθανόν ο κ. Χρ. Τεγόπουλος να μην υπήρξε αρκούντως πειστικός, την υπόθεση ΑΓΕΤ ανέλαβε να «καθαρίσει» ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ κ. Κίμων Κουλούρης! Εφόσον ούτε η Εθνική Τράπεζα, ούτε οι Ιταλοί υπέδειξαν (πρότειναν) το όνομα του κ. Ηρ. Μαθιόπουλου, για να καταλάβει θέση στο διοικητικό συμβούλιο της ΚΑΛ-NAT, έπεται ότι τον υπέδειξε ο κ. Μητσοτάκης! Ράβδος εις την γωνίαν, άρα βρέχει!

ΟΙ ΣΤΗΛΕΣ αυτές δεν είναι συνήγορος ουδενός. Και ούτε ασπάζονται τη θεωρία ότι επειδή, από τους κόλπους του ΠΑΣΟΚ, ανέκνυσε και μεγαλούργησε ο «πατριάρχης όλων των υποκλοπών», εντιμότατος κ. Θεοφάνης Τόμπρας («μετά του περί αυτόν κλήρου»...), το ΠΑΣΟΚ «δεν δικαιούται (διά) να ομιλεί»... Άλλο τόσο, απορρίπτουν την άποψη ότι, επειδή και η οκταετία του ΠΑΣΟΚ δεν υπήρξε άμωμη, γι' αυτό η καλύτερη λύση είναι η σιωπή και οι συμψηφισμοί. Και στις δύο αυτές υποθέσεις θα πρέπει να χυθεί άπλετο φως. Μόνον που η Δικαιοσύνη δεν χρειάζεται αυτόκλητους «εισαγγελείς». Μόνον που αυτή η ακατάσχετη υποκρισία («το ΠΑΣΟΚ δεν είναι κόμμα ρεβανσιστικό, ενδιαφέρεται μόνον για την αποκατάσταση της νομιμότητας», κ.λπ.), θα πρέπει, κάποτε να πάρει τέλος! Επιτέλους, ας το πουν καθαρά: Κάνουμε ό,τι μας έκαναν! Θα παραπέμψου-

με, όπως μας παρέπεμψαν! Ναι, είμαστε ρεβανσιστές – όπως είμαστε «εθνικόφρονες»!

★ ★ ★

Η «ΕΘΝΙΚΟΦΡΟΣΥΝΗ» του ΠΑΣΟΚ γνώρισε ημέρες δόξης, στο «Δεκαπενθήμερο» που επισκοπούμε! Αφορμή, τα κείμενα 21 + 308 ελλήνων πολιτών που διαδήλωσαν την εναντίωσή τους στην «ασυλλόγιστη και επικίνδυνη ενέργεια» του εμπάργκο κατά της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Και καλά οι αντιδράσεις των τριών βουλευτών του ΠΑΣΟΚ, των κ. Κ. Μπαντουδά, Γ. Αδαμόπουλου και Γ. Γκλαβίνα (Γκλαβίνα – και όχι «Χαβίνα», για όσους διαβάζουν Καβάφη...). Τι να πεις, όμως, για τον κυβερνητικό εκπρόσωπο, υπουργό, καθηγητή του συνταγματικού δικαίου, κ. Β. Βενιζέλο, ο οποίος αντί να αναγνωρίσει το δικαίωμα της διαφωνίας (άρθρο 14 του Συντάγματος – «καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και διά του Τύπου τους στοχασμούς του» κ.λπ.), αισθάνθηκε την ανάγκη να δώσει μαθήματα ...εθνικής αγωγής, για το πώς πρέπει έλληνες πολιτικοί ή διανοούμενοι να συμβάλλουν στην προάσπιση των εθνικών συμφερόντων.

Η ΠΟΛΛΗ «εθνικοφροσύνη», όμως, πάει αντάμα με τον αντιευρωπαϊσμό, εν ονόματι του «ανθελληνισμού», από τον οποίο διακατέχονται, υποτίθεται, και οι Ένδεκα εταίροι μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση! Όμως, ούτε «ανθελληνισμός», ούτε «ανθελληνική λιβελογραφία» υπάρχουν – μας δεβαιώνει ο δανός καθηγητής πανεπιστημίου Ole I. Smith, απαντώντας σε επιφυλλίδα του Μάριου Πλωρίτη (στο Βήμα της 6ης Μαρτίου). Απλώς, η ελληνική πολιτική (στο Μακεδονικό και στον εμφύλιο της Βοσνίας) «δεν καταλαβαίνεται στο εξωτερικό». Και συνεχίζει: «Για μας που διδάσκουμε ελληνικές σπουδές (στη Σουηδία) σαν ένα σύνολο, σαν μια ενότητα από τον Όμηρο μέχρι σήμερα, υπάρχουν δύο επιλογές: ή να περιορισθούμε στα αρχαία ή να μην λέμε λέξη για τη σημερινή Ελλάδα και τα προβλήματά της. Και αυτό, γιατί δεν θέλουμε να γίνουμε απολογητές μιας πολιτικής που δεν μας βρίσκει σύμφωνους».

ΑΛΛΑ ΜΕ το ίδιο πνεύμα μίλησε (στην Ελευθεροτυπία) και ο Γερμανός Τίλμεν Τσουλχ, πρόεδρος της Εταιρείας Προστασίας Απειλούμενων Λαών, γνωστός από τις διαδηλώσεις που είχε οργανώσει το 1974 κατά της Τουρκίας, υπερασπιζόμενος τα δι-

καια όχι μόνο της Κύπρου, αλλά και της Ίμβρου και της Τενέδου: «Τέλος πάντων, Έλληνες –δηλώνει– πρέπει να σταματήσουν αυτή την υστερία που τους έχει καταλάβει για τη (λέξη) Μακεδονία. Καλύτερα να φανάζουν και να αγωνίζονται για την Κυρήνη και τη σκλαβωμένη, χρόνια τώρα από του Τούρκους, Κύπρο». Περιέργως, άλλωστε ανακαλύψαμε, πρόσφατα, ότι ο «ανθελληνισμός» γίνεται και... φιλελληνισμός! Αφορμή στάθηκε ο θάνατος της αξέχαστης Μελίνα και τα θερμά σχόλια που γράφηκαν, όχι μόνον για την «Ελληνίδα θεά», αλλά και για την Ελλάδα! Ο «Γκάρντιαν», μάλιστα, μέσο της γνωστής στήλης «Pass Notes», καταειρωνεύεται τα «επιχειρήματα» του Βρετανικού Μουσείου (οδός Μπλουμπάμπερι, Λονδίνο...) που επιμένει να κρατεί τα Ελγίνεια Μάρμαρα «επί τω ότι» η Αθήνα είναι μια μολυσμένη πόλη!

ΤΟ ΚΑΛΟ είναι ότι οι λογής «οργανωτές συλλαλητηρίων» (μπαλσαμωμένοι δεσποτάδες, νομάρχες περιφερειάρχες – κοντολογίς, η ίδια η κυβέρνηση) δεν κατανοούν, και καμώνονται ότι δεν κατανοούν, ότι η Ελλάδα είναι ενταγμένη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Και ότι η βασική ευθύνη για την «ανθελληνική συμπεριφορά των Ευρωπαίων εταίρων μας» (όπου, τέλος πάντων, καταγράφεται) είναι δική μας.

★ ★ ★

Η ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΗ, πάντως, εξέλιξη του «Δεκαπενθήμερου» υπήρξε η απόφασή μας να επιστρέψουμε (σε ό,τι αφορά το θέμα της FYROM) στο διάλογο, υπό την αιγίδα του ΟΗΕ... Η συνάντηση Βανς - Παπούλια στη Γενεύη, κράτησε έξι ώρες, ενώ η συνάντηση Βανς - Τσερβενκόφσκι δύο ώρες. Κοινή διαπίστωση όλων των δημοσιογράφων που κάλυψαν τις συναντήσεις αυτές: Ο Σάββας Βανς ασχολείται με την «ουσία της διαφοράς» (Αθηνών - Σκοπίων). Όσο για τα «διαδικαστικά» (αν πρώτα θα αρθεί το ελληνικό εμπάργκο ή πρώτα θα υπάρξουν «αποδείξεις, καλής θέλησως» από πλευράς Σκοπίων, κ.λπ.), δεν έχει αντίρρηση «να τα δώσει πάσα» στον ολλανδό επίτροπο Βαν Ντεν Μπρουκ. [Τελικά, και ο «ανθελληνικός» Βαν Ντεν Μπρουκ αποδεικνύεται όχι τόσο ανθέλληνας, εφόσον, στο Κυπριακό όχι μόνον αναβάθμισε το ρόλο του κοινοτικού παρατηρητή Σεργί Αμπού, αλλά και δηλώνει ότι η «Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θέλει την Κύπρο όμηρο μιας ατελεύτητης διαδικασίας στον ΟΗΕ»].

Πρότεινε ο Σάιρους Βανς στον Κάρο-
 Ιαπούλια και στον Στέβο Τσερβενκόφ-
 ακριβέστερα ποιες τροποποιήσεις επέ-
 στο γνωστό σχέδιο Βανς - Όουεν, της
 Μαϊου (γύρω από το οποίο θα κινηθεί ο
 διάλογος), δεν είναι, μέχρι στιγμής,
 άχιστον, γνωστό. Βέβαιον, είναι ότι ο
 εσολαβητής του ΟΗΕ επιμένει σε ένα
 γμα: 'Ότι η διαπραγματεύση «πρέπει να
 ψει και το όνομα». Άλλως, πιστεύει ο
 η εκκρεμότητα θα παρατείνεται...
 ως -πιστεύει κάθε νηφάλιος Έλληνας- η
 ρινή FYROM θα αναγνωρισθεί από
 τις χώρες του κόσμου με το απλά σκέτο
 α «Μακεδονία».

ΕΝΩ η απόφαση για την επανάληψη
 διαπραγματεύσεων χαρακτηρίζεται θε-
 (αλλά και αναπόδραστη από ελληνικής
 ράς, μετά τη θύελλα αντιδράσεων που
 άλεσε η επιβολή του εμπάργκο), ξαφνι-
 ανέκνυψε θέμα αποστολής ελληνικού
 τού στη Βοσνία. Φυσικά, την αποστολή
 η κυβέρνηση συσχετίζει με την «προσ-
 » της Τουρκίας προς το γενικό γραμμα-
 ου ΟΗΕ για την αποστολή 1.000 Τούρ-
 πρατιωτών - «προσφορά» την οποία ο
 ύτρος Γάλλο δεν φαίνεται να απορρί-
 . Και η μεν θέση της ελληνικής πλευράς
 ότι στη βοσνιακή κρίση δεν πρέπει να
 ακούν (έστω ως κυανόκρανοι) δυνάμεις
 ανικών χωρών ή χωρών που είχαν κά-
 «προϊστορία», σαφώς αρνητική, στην
 γχή... Το ερώτημα, ωστόσο, είναι πόσο
 ται για τη θέση σου αυτή και πόσο είσαι
 ρασισμένος να την προωθήσεις, όταν εκ-
 μίμου δηλώνεις ότι όλα θα εξαρτηθούν
 τις κινήσεις της Άγκυρας!

★ ★ ★

ΓΗΜΑΤΑ, όμως, ολοένα εντονότερα,
 ηδούν και από την πορεία της οικονο-
 . Εν αρχή η «μάχη του Γεννηματά». Η
 ενός γενναίου υπουργού που αν είχε
 τις δυνάμεις του, αν δεν απουσίαζε
 ο υπουργείο του πάνω από ένα μήνα, η
 ρινή αναβλητικότητα που πλανάται στο
 ργείο Εθνικής Οικονομίας, ασφαλώς
 α υπήρχε! Τουλάχιστον, θα είχε προω-
 η κατάθεση του φορολογικού, ενώ αυ-
 εξοργιστική ιστορία με γιατρούς, δικη-
 γους και άλλους ελεύθερους επαγγελμα-
 θα είχε, τουλάχιστον ξεκαθαρίσει: Είτε
 η επιβολή των αντικειμενικών κριτη-
 στο όνομα των οποίων ακόμη ομνύει η
 ρνηση, είτε με τη νομιμοποίηση της φο-
 ροδιαφυγής!

ΠΙΣΤΕΨΟΥΜΕ το συνάδελφο Νίκο Νι-
 ου (που τον τελευταίο καιρό εμφανίζε-
 πλέον, ως υπερ - υπουργός του ΠΑ-
 !...) «κυβέρνηση και συντεχνίες βρίσκο-
 ευριολεκτικά με το χέρι στη σκανδάλη».
 πειδή τα πράγματα δεν πήγαν καθόλου
 στο πρώτο δίμηνο του 1994 (αύξηση
 αν κατά 11%, έναντι προβλέψεων
 , επειδή «και ο Μάρτιος θα είναι μήνας
 ς και πιθανώς και ο Απρίλιος» (το λέει
 'Ελιος: «Ο Απρίλης είναι ο μήνας ο

σκληρός»...), γι' αυτούς και για άλλους 99
 λόγους, η κυβέρνηση δεν μπορεί να αντέξει
 τον πόλεμο των φοροφυγάδων πέραν του
 Ιουνίου. Συνεπώς: Δεν θα υπάρξει κυβερνη-
 τική υποχώρηση στο θέμα των αντικειμενι-
 κών κριτηρίων. Και όχι μόνο δεν θα υποχω-
 ρήσει η κυβέρνηση, αλλά και θα αξιοποιήσει
 όλο το «νομικό οπλοστάσιο» που προβλέπει
 ποινές από την προσωποκράτηση, ως την
 κατάσχεση της περιουσίας! Άλλως -αν δη-
 λαδή η κυβέρνηση δεν προχωρήσει στην επι-
 βολή των κριτηρίων αυτών- τότε, θα «κατέ-
 βει η βροχή» (Ντελέρ, Κριστόφερσεν κ.ά.),
 θα «πνεύσουν οι άνεμοι» (η Ελλάδα θα δα-
 νείζεται μόνο με ψηλά επιτόκια) οπότε θα
 υποχρεωθεί ο κ. Α. Παπανδρέου να επιβά-
 λει ένα σκληρό πρόγραμμα λιτότητας.

ΕΠΙΘΥΜΙΟ (κατά Ν. Νικολάου): Ένα
 σκληρό πρόγραμμα λιτότητας θα προκαλέ-
 σει αλυσιδωτές κοινωνικές αντιδράσεις.
 «Και θα θάψει -φευ!- πρόωρα την κυβέρνη-
 ση του ΠΑΣΟΚ». Παρ' όλα αυτά, δεν είναι
 λίγοι οι αναλυτές εκείνοι (ανάμεσά τους και
 υπουργοί...) που υποστηρίζουν ότι η κυβέρ-
 νηση δεν θα τολμήσει να επιβάλει τα αντικει-
 μενικά κριτήρια. Τη βεβαιότητα συμερίζε-
 ται έμμεσα και ο πρόεδρος του Δικηγορικού
 Συλλόγου Αθηνών κ. Τάκης Παπάς, οποίος
 διακηρύσσει, από τώρα, ότι, αν η κυβέρνηση
 επιμείνει, τότε -τι άλλο να κάνουμε;- θα
 κλείσουμε τα δικαστήρια για μήνες! Για όλα
 τα δεινά της φοροδιαφυγής, φταίει ο «μικρο-
 κομματισμός» - αποφαινεται ο κ. Παπάς,
 τώρα.
ΑΝΤΗΝΩΡ

Κυκλοφορεί
από τις εκδόσεις ΠΙΤΣΙΛΟΣ
το βιβλίο του
ΝΙΚΟΥ ΝΕΖΗ
ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
 Αρχές και τρόποι προστασίας

ΝΙΚΟΣ ΝΕΖΗΣ

ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Αρχές και τρόποι προστασίας

ΠΙΤΣΙΛΟΣ

Α. ΠΙΤΣΙΛΟΣ & ΥΙΟΣ Ο.Ε.
 ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 4 - ΑΘΗΝΑ
 Τ.Κ. 10559 - Α.Φ.Μ. 82288294
 ΤΗΛ. 3211237 - 3218872

ΝΑ ΣΟΒΑΡΕΥΤΟΥΜΕ

Η ελληνική κυβέρνηση δεν είχε άλλη λύση παρά να αποδεχθεί τη μεσολάβηση Βανς στο θέμα των Σκοπίων, όπως φυσικά ήταν έτοιμη να αποδεχθεί κάθε μεσολάβηση προκειμένου να φανεί ότι υπό την πίεση του εμπάργκο επιτυγχάνονται αποτελέσματα. Το ότι δεχτήκαμε καταιγισμό επικρίσεων για τα «αντίμετρα» κατά των Σκοπίων, το ότι ο Ντελόρ μάς δίνει κάποια παράταση χρόνου πριν μας παραπέμψει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και άλλα πολλά, αυτά δεν μετράνε. Διότι οι ίδιοι έχουμε σκάψει το λάκκο μας όταν έχοντας ακολουθήσει μια διαδικασία διαλόγου ξαφνικά από «νταηλίκι» τη διακόπτουμε για να την επιζητήσουμε και πάλι, υποτίθεται, από ισχυρότερη θέση και να πετύχουμε ενδεχομένως ορισμένα «πρόσθετα», τα οποία λογικώς θα μπορούσαν να επιτευχθούν με άλλες διαδικασίες.

Και, φυσικά, το περίφημο «όνομα» παραμένει ξεχωριστό θέμα, εκτός πακέτου, όπως βολεύει την ελληνική κυβέρνηση. Διότι, φυσικά, ουδείς πιστεύει ότι το θέμα αυτό δεν έχει χαθεί και ότι η τελική κατάληξη –αν όλα τα άλλα πάνε καλά – θα 'ναι το «Μακεδονία» ή παράγωγά του ή κάποιο σύνθετο όνομα με το «Μακεδονία» ως πρώτο ή δεύτερο συνθετικό. Πιστεύει κανείς ότι αν το θέμα παραπεμφθεί στη διεθνή διαιτησία θα το κερδίσουμε όπως το θέλουμε; Να είναι τόσο κουτοί οι πολίτες αυτής της χώρας που να μην καταλαβαίνουν τη λέξη διαιτησία;

Αλλά έτσι κερδίζεται χρόνος. Το θέμα του ονόματος μακραίνει, παραπέμπεται στο μέλλον, κι αν λυθούν τα άλλα προβλήματα, τότε η ελληνική κοινή γνώμη μπορεί να είναι λιγότερο ανελαστική. Υπάρχουν άλλωστε και τα δημοψηφίσματα σε τελευταία ανάλυση. Ό,τι θέλει ο λαός.

Για να σοβαρευτούμε, εδώ που φτάσανε τα πράγματα θα πρέπει να διαπραγματευθούμε και να τακτοποιήσουμε τις εκκρεμότητες με τα Σκόπια, ώστε να εγκαινιάσουμε μια νέα εποχή καλής γειτονίας και οικονομικών σχέσεων. Αν σκεφτούμε και συμπεριφερθούμε μεγαλόθυμα, έχουμε πολλά να κερδίσουμε, και σύντομα, απ' αυτή την υπόθεση, να αποκαταστήσουμε την αξιοπιστία μας στην Ευρώπη και να λύσουμε τα χέρια μας ως προς το βαλκανικό ρόλο που θέλουμε να παίξουμε. Αλλιώς πάντα θα τρέχουμε πίσω από τα γεγονότα. Και θα χάνουμε.

Σ.Π.

ΔΡΥΟΣ ΠΕΣΟΥΣΗΣ

Ο πρώην πρωθυπουργός και πρώην αρχηγός της Ν.Δ. κ. Κ. Μητσοτάκης μπορεί να έθεσε τον εαυτό του αυτόκλητα ως «εγγυητή της ενότητας του κόμματος», πρόσφατα στην Κρήτη, αλλά φαίνεται πως κανείς πια δεν τον έχει ανάγκη. Δρυός πεσούσης όλοι ξιλεύονται και συμμαχούν αδειάζοντάς τον

στην υπόθεση της ΑΓΕΤ, χωρίς καμιά πολιτική κάλυψη. Και δεν βλέπει κανείς το λόγο γιατί η νέα ηγεσία της Ν.Δ. θα έπρεπε να φορτωθεί τυχόν αμαρτήματα του κ. Μητσοτάκη, τόσο για την ΑΓΕΤ όσο και για τις υποκλοπές ή τις κατηγορίες για την αρχαιολογική του συλλογή. Δύσκολα θα βγει απ' όλα αυτά αλώβητος ο κ.

Μητσοτάκης. Εκτός από τις τυχόν ποινικές ευθύνες ή την παραπομπή του στο Ειδικό Δικαστήριο, πράγμα για το οποίο θα αποφασίσει η Βουλή, η πολιτική εξουδετέρωση του κ. Μητσοτάκη είναι γεγονός που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση, καθώς τα ηγετικά στελέχη του κόμματος τον

εγκατέλειψαν. Θα παλαίψει απλώς μόνος του για την «τιμή» του. Δεν μπορεί να περιμένει καμιά κομματική συσπείρωση γύρω από το πρόσωπό του ή μαζική υποστήριξη των οπαδών. Ποιο θα 'ναι το τέλος του Μητσοτάκη;

Ν.Γ

ΜΙΚΡΟ - ΜΕΣΑΙΩΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Οι λεγόμενοι «μικρο - μεσαιόι», η ραχοκοκαλιά της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας είναι μια συμπαθής πλειοψηφική τάξη του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού. Ανομοιογενής βέβαια, πλην, όμως, πολιτικά συμπαγής, οσάκις χρειάζεται, και συντεχνιακά ενωμένη. Πάνω σ' αυτό το ιδιόμορφο μόρφωμα της νεότερης ελληνικής κοινωνίας, το δήθεν συμπιεσμένο από το «μεγάλο κεφάλαιο», το «ενδιάμεσο» αυτό στρώμα μεταξύ της «εργατικής τάξης» και των «μονοπωλίων» δεν στηρίχτηκε και η ανάλυση του ΠΑΣΟΚ; Πάνω σ' αυτή την ανάλυση δεν στήθηκε ολόκληρη η στρατηγική του, επιτυχής άλλωστε, που το έφερε για πρώτη φορά στην εξουσία το 1981; Έλα όμως που τα πράγματα σήμερα έχουν αλλάξει και η φορολόγηση των στρωμάτων αυτών αποτελεί όχι μόνο όρο της δημοσιονομικής ισορροπίας αλλά και στοιχειώδες μέτρο φορολογικής δικαιοσύνης. Κι επειδή ο κόμπος έχει φτάσει

στο χτένι, επειδή κυρίως η κυβέρνηση δεν έχει άλλες επιλογές που δεν θα έθιγαν τα στρώματα αυτά –τα οποία μάλιστα μάχονται να αποκτήσουν γερές κομματικές προσβάσεις και θέσεις στα ηγετικά όργανα τόσο του ΠΑΣΟΚ όσο και της Ν.Δ. – η μάχη προβλέπεται σκληρή. Το ιδεολογικό έδαφος κατά των συντεχνιών είναι ήδη προετοιμασμένο. Αν η κυβέρνηση, με το δημόσιο χρέος στο 170% του ΑΕΠ, υποχωρήσει τότε είναι μαθηματικά βέβαιο ότι θα αναγκαστεί να προχωρήσει σε νέα μέτρα δυσβάσταχτης λιτότητας σε βάρος των πραγματικά λαϊκών στρωμάτων, των μισθωτών και των συνταξιούχων που φέρουν το μεγαλύτερο μέρος της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης. Και τότε κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τις αλυσιδωτές κοινωνικές αντιδράσεις που αναπόφευκτα θα προκύψουν.

Η πολιτική ισχύς των στρωμάτων αυτών πάντα στηριζόταν σε δύο προϋποθέσεις:

α) στη στήριξη της εκάστοτε αντιπολίτευσης και στο υπολογιζόμενο πολιτικό κόστος της επιβολής μέτρων εκ μέρους της εκάστοτε κυβέρνησης και

β) στο ιδεολόγημα ότι αποτελούσαν μέρος της «λαϊκής συμμαχίας» κατά του «κατεστημένου» ή της «ολιγαρχίας». Και ως συστατικό, φυσικά, μέρος του «λαού» απολάμβαναν ασυλίας.

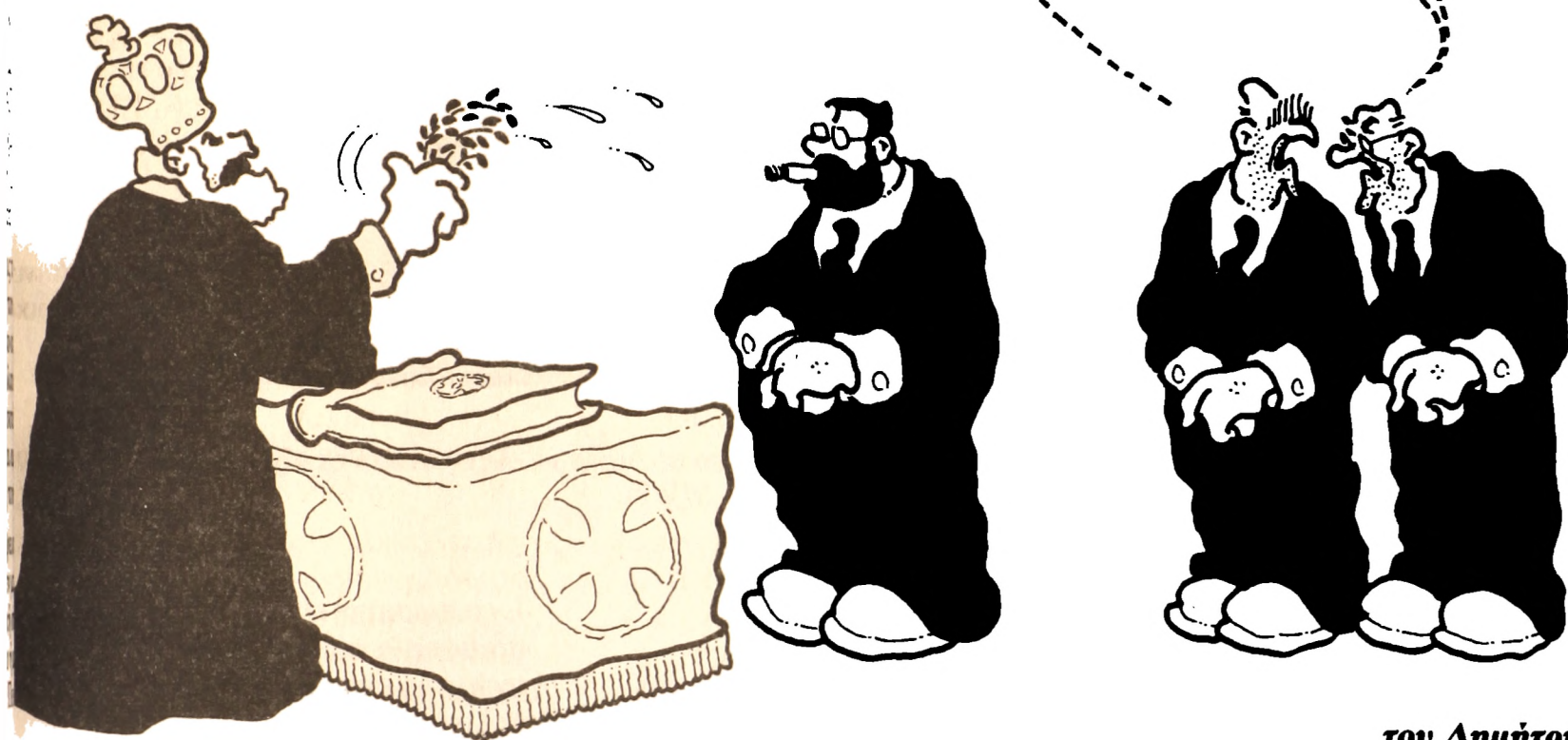
Αν τα προσχήματα αυτά αφαιρεθούν με κατάλληλους χειρισμούς, τότε ίσως σημάνει η αρχή του τέλους γι' αυτή την ιστορική πλέον φορολογική ασυλία των στρωμάτων αυτών. Και ας μείνουν στο περιθώριο το πολιτικό όσοι φωνασκούν υπέρ κατάφορων και σκανδαλωδών περιπτώσεων φοροδιαφυγής και τα παρόμοια.

Ας δούμε, τελοσπάντων, μια πραγματική κοινωνική μεταρρύθμιση να τη χειροκροτήσουμε.

Ε.Π

ΣΑΝ ΤΟΝ ΑΔΕΛΦΟ ΤΟΥ
ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΤΟΥΤΟΣ;...

ΔΕΝ ΝΟΜΙΖΩ... ΓΙΑΤΙ ΤΙΣ ΠΡΟΑΛΛΕΣ
ΗΤΑΝ ΤΗΣ ΑΠΟΨΗΣ
ΚΛΑΨΤΕ, ΕΙΝΑΙ ΜΕΤΑΔΟΤΙΚΟ!...

του Δημήτρη Χαντζόπουλου

ΦΟΡΤΣΑ ΘΕΜΟ...

Ο Θέμος Αναστασιάδης αναζητεί καλύτερους Μπερλουσκόνι» (Ελευθεροτυπία, 9.3.1994) για να καταστήσουν το χρεοκοπημένο πολιτικό κατεστημένο της χώρας μας. Επιχειρήματα επιπέδου επαρχιακού φερένιου, προτείνει να αναλάβει τις μέρες της Ελλάδος το πορτοκοοικονομικό κατεστημένο, το οποίον είναι και επιτυχημένο, και πλέον, είναι... υπεράνω υποψίας. Τεινά παραδείγματα, κατά τον κ. Βαρδινογιάννη, Αλαφούζος, Μπράκης κ. ά. (Ειδικώς για τον τελευταίο, ο κ. Θέμος, «αυθορμήτως», «οδράμει ως συνήγορος στην άθεση του «οικολογικού γκαράζ»). Αρτσα, λοιπόν, κύριε Θέμο. (Πάει να μιλήσει κανείς για φασιζουσα τροπία. Ας πούμε μόνο «άβυσσος ή ύψη τρύπα η ψυχή του ανθρώπου»).

M.B.

ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΟΥΣΙΑ

Για «πελατειακές σχέσεις και εξυπηρέτηση συμφερόντων» μίλησε ο κ. Σημίτης, σε ομιλία του προς τις διοικήσεις των ΔΕΚΟ, υπογραμμίζοντας το καθεστώς που επικρατεί στην ουσία, πέρα από την τυπική νομοθεσία και τις νομότυπες διαδικασίες, στις δημόσιες επιχειρήσεις, που αντί να είναι εργαλεία ανάπτυξης και θεσμοί εξυπηρέτησης του κοινωνικού συνόλου, εμπλέκονται σε πολιτικοκομματικές επιδιώξεις και φυσικά υπακούουν στα κελεύσματα των πολιτικών αφεντικών τους στις διάφορες δοσοληψίες τους. Και κατά συνέπεια, δεν μπορεί κανείς παρά να συμφωνήσει στη θέσπιση διαδικασιών που θα διασφαλίζουν το δημόσιο και κοινωνικό συμφέρον, το δημόσιο και κοινωνικό έλεγχο, σ' όλο το φάσμα των λειτουργιών των ΔΕΚΟ, από τη μάστιγα των προσλήψεων που πάντα γίνεται με κομματικά κριτήρια, μέχρι τους γνωστούς διαγωνισμούς προμηθειών. Επί του τελευταίου, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. Ε. Βενιζέλος, δήλωσε σχετικά με τη μάχη (αν μη τι άλλο), που διεξάγεται μεταξύ 5 μεγάλων εταιρειών,

για το 1 εκατ. ψηφιακών παροχών του ΟΤΕ ότι η κυβέρνηση «αντιμετωπίζει την υπόθεση μέσα από την αυστηρή εφαρμογή της νομοθεσίας».

Η νομοθεσία μπορεί να είναι ισχυρή, αλλά πανίσχυρα είναι και τα συμφέροντα, τα οποία «ανταγωνίζονται» με κάθε μέσο για την εξασφάλιση της προμήθειας. Και είναι πασίγνωστο, στην περίπτωση του ΟΤΕ, ότι μεταξύ των «θανάσιμων» αντίπαλων εταιρειών συγκαταλέγονται η Ιντρακόμ του κ. Κόκκαλη και η ALCATEL που εκπροσωπείται στην Ελλάδα από τον κ. Βαρδινογιάννη.

Ποιος, αλήθεια, πιστεύει ότι επαρκεί η αυστηρή εφαρμογή της νομοθεσίας, όταν στη μέχρι τώρα «παράδοση» επικρατούν οι επιχειρηματίες που, τελικά, καταφέρνουν να έχουν τις ισχυρότερες πολιτικές προσβάσεις στην εκάστοτε κυβέρνηση; Και είναι δυνατόν να πιστέψει κανείς ότι σ' όλα αυτά τα πράγματα δεν υπάρχουν παντός είδους αντιπαροχές;

Αν είναι δυνατόν.

B.K.

ΑΧΕΛΩΟΣ: ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΚΤΡΟΠΕΣ

Όταν το Μάρτιο του 1983 ο πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου ανακοίνωσε πανηγυρικά την κατασκευή του έργου εκτροπής του Αχελώου, είναι σίγουρο ότι κανένας από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ δεν φανταζόταν τις δυσμενείς αντιδράσεις που θα προκαλούσε η υλοποίηση του έργου τόσο εντός όσο και εκτός των ελληνικών ορίων.

Σήμερα, η κατασκευή της σήραγγας έχει περάσει στα «χρονικά» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ως το χειρότερο παράδειγμα περιφερειακής πολιτικής. Χάρη στην κινητοποίηση διεθνών και ελληνικών οικολογικών οργανώσεων (Ελληνική Εταιρεία, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση - WWF Ελλάς, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης) το «μεγαλεπήβολο σχέδιο» των έργων και των ημερών του ΠΑΣΟΚ αποδεικνύεται όχι μόνο «περιβαλλοντοκτόνο» αλλά και ζημιογόνο για την οικονομία της χώρας: Καρπός μιας πρόχειρης και αντι-επιστημονικής μελέτης, της οποίας οι εμφανείς ελλείψεις οδήγησαν και το Συμβούλιο της Επικρατείας στην αναστολή της σχετικής απόφασής του. Έτσι, σύμφωνα με τα στοιχεία της έκθεσης, ακόμη και αυτή η οικονομοτεχνική μελέτη πάνω στην οποία κυρίως στηρίζεται η επιχειρηματολογία της κυβέρνησης είναι άχρηστη, μια και εκπονήθηκε βάσει δεδομένων της περιόδου 1950-77, που δεν ανταποκρίνονται στη σημερινή πραγματικότητα της θεαματικής

Το γεφύρι αυτό θα καταποντιστεί, μέσα στο φράγμα. Ας είναι από τα ωραιότερα και παλαιότερα στην Ελλάδα! (Φωτ. Βασιλικής Ψυχογιού, WWF)

μείωσης της ροής του ποταμού.

Το αυτό ισχύει και για τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, όπου όχι μόνο παραβλέπεται το γεγονός του κινδύνου εξαφάνισης σπάνιων ειδών προστατευομένων από διεθνείς συνθήκες και η καταστροφή ενός, ίσως μοναδικού, οικοσυστήματος αλλά και η εξέταση σοβαρών για την αξιολόγηση των επιπτώσεων παραμέτρων, όπως η κινητικότητα των εδαφών ή η σεισμικότητα της περιοχής.

Εντυπωσιακή είναι και η απόλυτη αδιαφορία που χαρακτηρίζει τη μελέτη σχετικά με την προστασία μιας ανεκτίμητης πολιτισμικής κληρονομιάς. Μοναστηριακά συγκροτήματα που φέρουν ήδη τον χαρακτηρισμό του «διατηρητέου μνημείου πέτρινα γεφύρια, παραδοσιακοί οικισμοί, ένας ολόκληρος πολιτισμός της Νότιας Πίνδου που κατάφερε να επιδιώσει για αιώνες και τώρα κινδυνεύει να καταποντιστεί στο όνομα της «περιφερειακής ανάπτυξης».

ΕΝΑ ΠΡΟΑΝΑΓΓΕΛΘΕΝ ΔΥΣΤΥΧΗΜΑ

Δύο μόλις μέρες πριν από το δυστύχημα στον Βόσπορο, μέλη της Greenpeace κρεμάστηκαν στη γέφυρα που ενώνει τη Μεσόγειο με τη Μαύρη Θάλασσα, προειδοποιώντας ότι η διέλευση επικίνδυνων φορτίων από τα στενά εγκυμονεί κινδύνους για το θαλάσσιο περιβάλλον, αλλά και τα δέκα εκατομμύρια κατοίκους της Κωνσταντινούπολης. Ακολούθησε μια από τις μεγαλύτερες παγκοσμίως περιβαλλοντικές καταστροφές. Η έκρηξη και η πυρκαγιά μετά τη σύγκρουση, «άδειασε» 12.000 τόνους αργού πετρελαίου, ενώ χάθηκαν 25 άνθρωποι. Οι εταιρείες πετρελαίου πιέζουν με σκοπό να αυξήσουν τις ποσότητες που διέρχονται

από τον Βόσπορο και το Αιγαίο κατά 50%. Η τουρκική κυβέρνηση εκφράζει τις αντιρρήσεις της, ενώ η ρωσική επιμένει στη μεταφορά των φορτίων προς τη Μεσόγειο.

Στις 24 Μαρτίου, συναντώνται στις Βρυξέλλες οι υπουργοί Περιβάλλοντος και Μεταφορών της Ευρωπαϊκής Ενωσης για τη λήψη μέτρων σχετικών με τη διακίνηση επικίνδυνων φορτίων. Να θυμίσουμε ότι πολλές ευρωπαϊκές χώρες, με «πρωτοπόρο» την Ελλάδα, αρνούνται να λάβουν μέτρα που να περιορίζουν τις δραστηριότητες του κυκλώματος διακίνησης πετρελαίου.

ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Οι δημοτικές εκλογές στην Τουρκία στις 27 Μαρτίου είναι κρίσιμες. Οι πολιτικές ανακατατάξεις επί θύραις. Ενδεχομένως να οδηγήσουν σε κυβέρνηση συνασπισμού των δύο μεγάλων συντηρητικών κομμάτων, του Ορθού Δρόμου, της σημερινής πρωθυπουργού Τσιλλέρ και της Μητέρας Πατρίδας, του Γιλμάζ. Αναμένεται μ' ενδιαφέρον η εκλογική επίδοση του Ισλαμικού Κόμματος της Ευημερίας του Ερμπακάν καθώς γενικότερα η ισχύς των ισλαμιστών. Στο βάθος ο στρατός που караδοκεί και υπαγορεύει.

Και το κουρδικό πρόβλημα που γίνεται όλο και οξύτερο «εκθέτει» μάλιστα την τουρκική «δημοκρατία»

Γ.Δ.

μάχη για μια συχνότητα, πρόσφατα, δινόταν έως των. Για να την παλίσει κάποιος, δεν αρκεί απλώς και μόνο να τηρεί όρους που απαιτούσε το κράτος, αλλά να έχει πολιτικούς δεσμούς, να ασκεί πιέσεις, έως να πάρει την περίφημη άδεια λειτουργίας, που και αυτή, έως ημείο πάλι, έδινε στο κράτος του νομότυπη μορφή. Η ορολογία του εκάστοτε υπουργού Τύπου ήταν και τότε, ότι δεν μπορούν να δοθούν περισσότερες άδειες, γιατί δεν έχουν διαθέσιμες συχνότητες. Αργότερα ίσως, η Ελλάδα θα αποκτήσει περισσότερους μεγαλύτερης κλάσης το θέμα θα συζητιόταν. Απ' τη στιγμή που οι συχνότητες, έχουν γίνει περίπου πέντε μήνες.

Όμως σ' αυτό το θέμα δεν επανέφερε το θέμα. Οι περισσότεροι μοιάζουν ποιημένοι. Ωστόσο, έχουμε μία παρατήρηση: οι συχνότητες προς το παρόν είναι περιορισμένες, λένε εκ των πραγμάτων, είναι κακό. Για το οποίο, όπως μαθαίνουμε, οι συχνότητες των τηλεοπτικών κανάλιων δεν πληρώνουν ούτε καν, κατά παράβαση του νόμου, μία φορά τον μήνα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μήπως ο νυν υπουργός Τύπου και ο δημοσιογραφικός εκπρόσωπος, ο οποίος μάλιστα στα ΜΜΕ, θα έπρεπε να αντιμετωπίσει το θέμα; Μήπως, λέμε μήπως, εν μέσω οικονομικής κρίσης, θα μπορούσαν να υπάρξουν κάποια κανάλια να μην έχουν ένα κάποιο τίμημα για την παραχώρηση των συχντήτων; Άλλωστε, τα περισσότερα έχουν υπερκέρδη, οπότε αν λένε το αντίθετο... προηγούμενη εβδομάδα, τον έντυπο όσο και στον ηλεκτρονικό Τύπο, ήταν αφιερωμένη στη Μελίνα. Η υπερβολή να έφτασε στα όρια της τήξης όμως και πολύ καλές. Όπως, για παράδειγμα, η δώρη συνέντευξή της στο γάμο Δουατζή, που ήταν αφιερωμένη από την ΕΡΤ για

δύο χρόνια. Απ' την οποία συνέντευξη, άλλωστε, πολλοί «δανείστηκαν» αρχειακό υλικό, χωρίς καν να μνημονεύσουν την πηγή. Κι ακόμη, κάποια κομμάτια απ' τη δράση της Μελίνας στη δικτατορία, θύμισαν όσα πολλοί θέλουν να ξεχνούν... Τα οκτασέλιδα αφιερώματα των εφημερίδων στη Μελίνα αύξησαν την κυκλοφορία τους περίπου κατά 15%, ενώ το περιοδικό «Εικόνες» έβγαλε και έκτακτη έκδοση, δύο ημέρες μετά την κηδεία, έστω κι αν το διαφημιστικό τηλεοπτικό του μήνυμα κατάφερε να εκνευρίσει πολλούς. Λίγος σεβασμός παιδιά δεν βλάπτει, όχι τα πάντα υπέρ του βωμού του κέρδους... Η Μελίνα ήταν πάντα ξεχωριστή, ως είναι ελαφρύ το χρώμα που την σκεπάζει...

• Ύστερα από δεκαπενθήμερες ανακοινώσεις που ήθελαν την εφημερίδα *Νίκη* να ενσωματώνεται στην *Αυριανή*, στο τέλος της προηγούμενης εβδομάδας έγινε τελικά γνωστό ότι θα συνεχίσει να εκδίδεται, αφού επήλθε συμφωνία μεταξύ του ιδιοκτήτη της Γ. Κουρή και του δημοσιογράφου Γ. Σκαρβελάκη, που θα αναλάβει την έκδοσή της, έναντι ενοικίου που θα φτάνει τα τρία εκατομμύρια το μήνα. Ο μαραθώνιος των διαπραγματεύσεων έγινε στην ΕΣΗΕΑ, πολλοί λέγεται ότι έβαλαν το χεράκι τους για να διασωθεί η εφημερίδα...

• Γενικές ανακατατάξεις όμως γίνονται αυτό τον καιρό στο συγκρότημα Κουρή. Ανανεώνεται, λέγεται, το πρόγραμμα του Star Channel, το οποίο τον τελευταίο καιρό όλο και περισσότερο δουλεύει. Ο κ. Πέτρος Κωστόπουλος -αν σας έλειψε- θα εμφανίζεται πλέον δις της εβδομάδας, στις 11.00 μ.μ., ενώ, όπως ακούγεται, το τελικό πρόγραμμα θα είναι ανακοινώσιμο σε δύο εβδομάδες. Πάντως, προς το Star Channel κατευθύνονται οι κ.κ. Δήμ. Ρίζος (Ίδρυμα Τύπου) και Π. Καραγιάννης «Απογευματινή», αφού φαίνεται ότι η «Νέα Τηλεόραση» αν και αδειούχα δεν δύναται τελικώς να περπατήσει... Οι δύο επιχειρηματίες θα συμμετέχουν με ποσοστό 25% έκαστος. Θυμίζουμε ότι αντίστοιχα ποσοστά διαθέτουν οι κ.κ. Θ. Βαρδινογιάννης και Γ. Κουρή.

• Μπορεί η «Νέα Τηλεόραση» να μην περπάτησε με τους ως άνω επιχειρηματίες, ωστόσο, όλο και πιο συχνά ακούγεται ότι θέλει να παίξει μαζί της η κ. Μαριάννα Λάτση. Ίσως χρειάζεται ένα εντελώς δικό της κανάλι, για να προβάλλει κατ' εξακολούθησιν τις ταινίες του καλού της...

• Μετά την τακτοποίηση της *Νίκης* και του Star Channel, φαίνεται ότι ο Γ. Κουρή θα ασχοληθεί πλέον και με το «Κανάλι 5»,

το οποίο ετοιμάζεται να εκπέμψει στις αρχές Απριλίου. Ευάγγελος Γιαννόπουλος εν όψει, όσο κι αν το διαψεύδει, «Επί του Πιεστηρίου» ξανά, ένα ενημερωτικό κανάλι με πολλά ψυχαγωγικά στοιχεία για όλη την οικογένεια...

• Ένας «Νυχτερινός επισκέπτης» στην ΕΡΤ, θα επιδιώξει να ανταγωνιστεί τον «Χωρίς Μοντάζ» Κώστα Χαρδαβέλλα του Mega. Δεν είναι άλλος από τον Άρη Σκιαδόπουλο, που ετοιμάζει ήδη στην ΕΤ-1 το δικό του κοινωνικό μαγκαζίνο.

• Θανάσης Λάλας τέλος για την τηλεόραση του SKY. Οι λόγοι δεν έγιναν ευρύτερα γνωστοί, ωστόσο, αυτό που συζητιέται είναι αν θα παραμείνει στο ραδιοφωνικό SKY. Ανακοίνωση του κ. Γ. Αλαφούζου, που είδε το φως της δημοσιότητας την προηγούμενη εβδομάδα στην *Ελευθεροτυπία*, έλεγε ότι «Τα κακά παιδιά» συνεχίζουν ακάθεκτα. Άλλες πληροφορίες όμως θέλουν τα δύο «κακά παιδιά» ήδη τσακωμένα, την καλή εκπομπή τους να οδεύει προς το τέλος της, το ένα να τραβάει κατά *Αντέννα* μεριά και το άλλο κατά *Mega*. Ίδωμεν, γιατί παιχνίδια παίζονται πολλά.

• Ο κ. Θέμος Αναστασιάδης γοητεύθηκε φαίνεται από τα έγα και τις ημέρες του κ. Μπερλουσκόνι κι έκανε την ευχή σε άρθρο του στην *Ελευθεροτυπία* να τον μιμηθούν στην Ελλάδα «κάποιοι σοβαροί επαγγελματίες, από επιχειρηματίες έως γιατρούς, αρχιτέκτονες, εφοπλιστές, διαφημιστές, εκδότες». Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι κ.κ. Κόκκαλης, Βαρδινογιάννης, Αλαφούζος και Λαμπράκης. Αλήθεια, μέσα από τις ποικίλες γνωριμιές του, μήπως κάτι του παν να μας πει κι εκείνος δεν έχασε την ευκαιρία; Για να ξέρουμε τι μας περιμένει δηλαδή... Τώρα, αν οι προαναφερθέντες κύριοι δέχονται να εξομιώνονται με το φασίστα Μπερλουσκόνι, τότε είναι άξιοι του υμνητή τους! Όσο για την άποψη του κ. Αναστασιάδη για τη δημιουργία γκαράζ στο Πάρκο Ελευθερίας, απ' τον Λαμπράκη, ευτυχώς που προϋπήρξε το άρθρο του κ. Γ. Βότση στην ίδια σελίδα της *Ελευθεροτυπίας* γιατί αλλιώς η καλή εφημερίδα θα 'πρεπε να αισθάνεται άκρως εκτεθειμένη...

Στη δίνη των τηλεοπτικών διαφημίσεων

του Ρεπόρτερ

Ο γιαουρτοπόλεμος μαίνεται ακόμη. Σε τέτοιο σημείο, που και η λέξη γιαούρτι να προκαλεί πλέον απέχθεια. Υπάρχουν τηλεοπτικές εκπομπές που διακόπτονται από τρεις έως και τέσσερις φορές (διάρκειας το μάξιμουμ 45 λεπτών), για να διαφημίσουν τα γιαούρτια των δύο βασικά αντίπαλων εταιρειών! Κι αυτό είναι πλέον πρόσφατο και πρόχειρο παράδειγμα, γιατί αναφορές μπορούν να γίνουν πολλές, αφού η ασυδοσία των καναλιών είναι δεδομένη. Μοιραία λοιπόν γίνεται συνείδηση η ανυπαρξία κανόνων που να προστατεύουν τον τηλεθεατή απ' τη συνεχή καταναλωτική πλύση εγκεφάλου που υφίσταται, εφόσον αποφασίσει να παρακολουθήσει ένα τηλεοπτικό πρόγραμμα της αρεσκείας του. Ωστόσο, κανόνες υπάρχουν. Και μάλιστα θεσμοθετημένοι από την Ευρωπαϊκή Ένωση, που στάλθηκαν στην Ελλάδα υπό μορφήν οδηγίας και εκ των πραγμάτων θα έπρεπε να λειτουργούν. Σύμφωνα μ' αυτά τα μέτρα για τη διαφήμιση που ισχύουν από 3/10/1991, οι θεσμοθετημένοι στην οδηγία 89/552 κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι οι εξής:

- ★ Να παρεμβάλλεται η διαφήμιση μεταξύ των εκπομπών.
- ★ Σε αθλητικές και άλλες ανάλογες εκπομπές να παρεμβάλλεται η διαφήμιση μόνο μεταξύ των αυτόνομων μερών ή στα διαλείμματα.
- ★ Στα τηλεοπτικά ή κινηματογραφικά έργα να γίνεται μόνο μια διακοπή ανά 45 λεπτά.
- ★ Να μην διακόπτονται τα τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων και τα ντοκυμαντέρ όταν η διάρκειά τους φτάνει μέχρι 30 λεπτά.
- ★ Να τηρούνται οι συγκεκριμένες προδιαγραφές για την προστασία των ανηλίκων από την τηλεοπτική διαφήμιση (να μην παρακινούν ευθέως τους ανήλικους σε αγορά προϊόντος ή υπηρεσία, να μην τους παρακινούν να πείσουν γονείς ή τρίτους να αγοράσουν τα διαφημιζόμενα κ.λπ.).

Παρανομίες και ανοχή

Ας σημειωθεί ότι από τις

Σε μια εποχή που η Ελλάδα κατέχει την προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βρίσκεται ταυτόχρονα υπόδικη στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για παράβαση του κοινοτικού δικαίου, αφού δεν έχει μεταφέρει στο εθνικό της δίκαιο την οδηγία 89/552 για την τηλεόραση χωρίς σύνορα...

11/9/1992 η Ελλάδα γνωστοποίησε στην αρμόδια Επιτροπή ότι μετέφερε την εν λόγω οδηγία στο εθνικό της δίκαιο με το Προεδρικό Διάταγμα 236 το οποίο και δημοσιεύτηκε στο υπ' αριθ. 124 της 18/7/1992 φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως. Αυτά ως προς την προέλευση της οδηγίας. Τι έκαναν όμως από εκεί και πέρα οι ελληνικές κυβερνήσεις; Τίποτα, και για του λόγου το αληθές ανοίξτε το δέκτη σας και μετρήστε, αν αντέχετε, τις διαφημίσεις...

Ο μόνος που έμεινε ν' αγωνίζεται γι' αυτή την υπόθεση είναι ο ευρωβουλευτής του ΣΥΝ Αλέκος Αλαβάνος, Μέλος της Επιτροπής Περιβάλλοντος, Δημοσίας Υγείας και Προστασίας των Καταναλωτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ο οποίος, φέρνοντας το θέμα στην Ευρωβουλή κατέθεσε την παρακάτω ερώτηση: «ΣΤην Ελλάδα, η παρουσίαση των τηλεοπτικών διαφημίσεων δεν ακολουθεί τις σχετικές διατάξεις της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ "τηλεόραση χωρίς σύνορα", με συνέπεια να προβάλονται διαφημίσεις εν μέσω παιδικών εκπομπών, πολλές φορές εν μέσω δελτίων ειδήσεων και να διακόπτονται ανά δέκα λεπτά, ή και συχνότερα, κινηματογραφικές ταινίες και τηλεοπτικές σειρές για την παρουσίαση των διαφημίσεων. Ερωτάται η Επιτροπή τι μέτρα θα λάβει για την εφαρμογή της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ, ώστε η τηλεοπτική διαφήμιση να γίνεται και στην Ελλάδα στο πλαίσιο που αυτή ορίζει, σεβόμενη την αξιοπρέπεια του κοινού».

Σχετικό υπόμνημα θα αποστείλει στον υφυπουργό Τύπου και κυβερνητικό εκπρόσωπο κ. Ευάγγελο Βενιζέλο, στο οποίο αναφέρονται κρίσιμα ζητήματα που αφορούν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στην Ελλάδα σε σχέση με την

Ευρωπαϊκή νομοθεσία και ειδικότερα σε σχέση με την τηλεοπτική διαφήμιση και την παραβίαση της συγκεκριμένης νομοθεσίας. Βεβαίως, αφού το υπόμνημα θα παραμείνει αναπάντητο, ο κ. Αλαβάνος θ' αποστείλει δεύτερο στις 11/1/1994, στο οποίο ανάμεσα σ' άλλα επισημαίνει: «Μέχρι σήμερα το υπόμνημα αυτό δεν φαίνεται να 'χει δρει την κατάλληλη ανταπόκριση. Οι παρανομίες που συντελούνται καθημερινά από τα ΜΜΕ σχετικά με τη διαφήμιση, όχι απλά συνεχίζονται αλλά εντάθηκαν. Επιπλέον, το υπουργείο σας δεν υλοποίησε καμιά άμεση παρέμβαση στα ΜΜΕ, ώστε ν' αντιμετωπιστεί η αρνητική κατάσταση που έχει δημιουργηθεί. Το νεότερο στοιχείο για το οποίο θέλω να σας πληροφορήσω είναι ότι η Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαντώντας σε σχετική ερώτησή μου, ανακοίνωσε δημόσια ότι γι' αυτό το θέμα έχει κινηθεί η διαδικασία του άρθρου 169 σε βάρος της Ελλάδος, δηλαδή της διαδικασίας για παραπομπή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο».

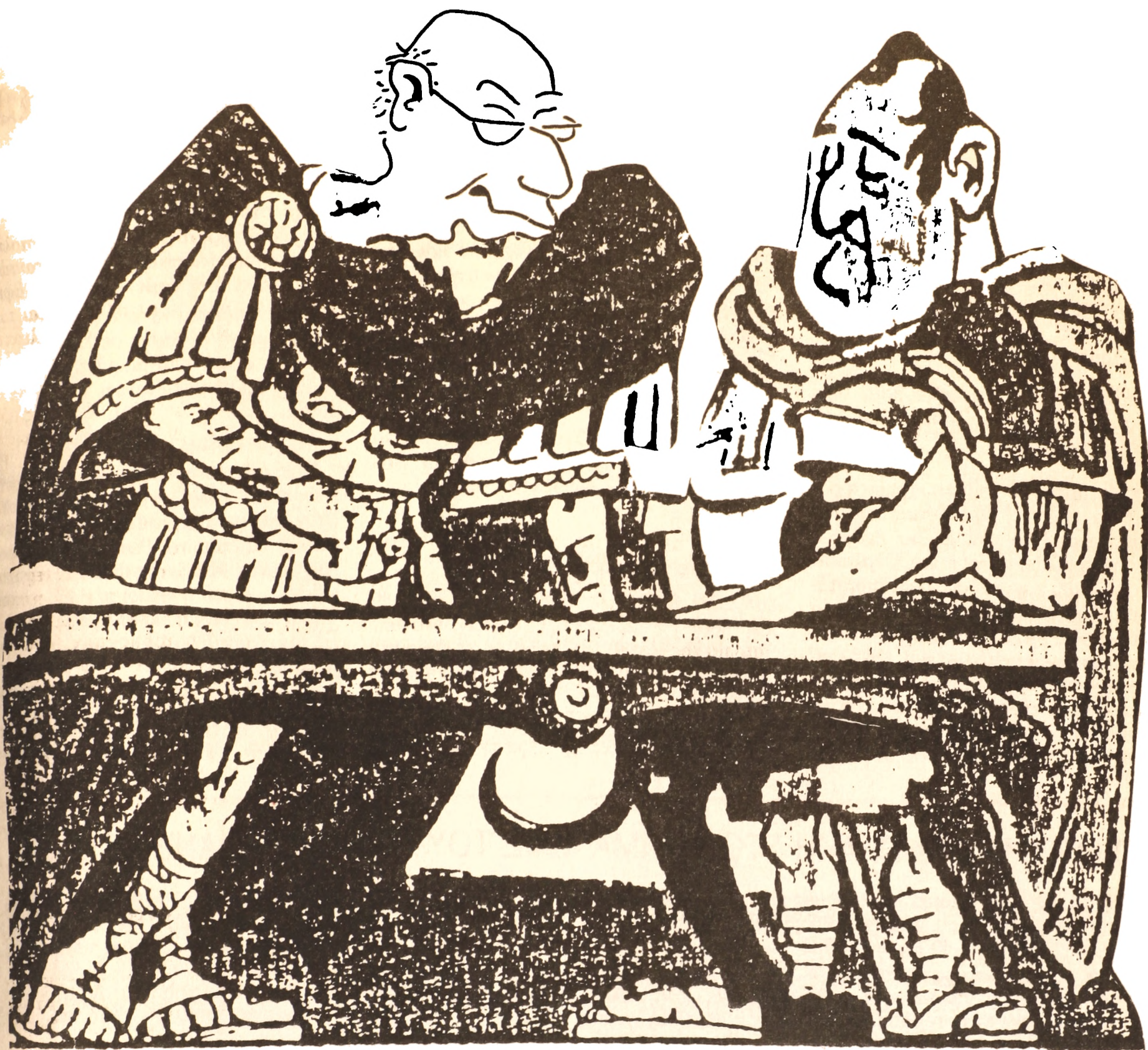
ΜΜΕ: Πάνω κι απ' την κυβέρνηση

Αυτή τη φορά όμως ο κ. Βενιζέλος θ' απαντήσει θέτοντας «δύο διαφορετικής τάξης ζητήματα: Το πρόβλημα της ρυθμιστικής επάρκειας του διατάγματος και το πρόβλημα της πραγματικής κατάστασης, η οποία ελάχιστη σχέση έχει με τις προδιαγραφές τόσο της οδηγίας όσο και του διατάγματος». Για να προσθέσει παρακάτω: «Η πλήρης απορρύθμιση του τηλεοπτικού τοπίου στην Ελλάδα αποτελεί κοινό τόπο και η αντιμετώπισή του χρειάζεται ιδιαίτερα προσεκτικά και συναινετικά δόγματα. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και ο πρόσφατος Νόμος 2173/1993 και

η από 10/1/1994 επιστολή μου προς την Ένωση Συντακτών και Ιδιοκτητών Ημερησίων Εφημερίδων, προς την ΕΡΤ και τους κρατικούς ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς πανελλήνιας εμβέλειας...».

Αυτό είναι ένα μέρος μόνο, το πιο ουσιώδες ίσως της απάντησης του υφυπουργού Τύπου κ. Βενιζέλου, που αν και δεν κατονομάζει τα πράγματα, αφήνει να εννοηθεί ότι η κυβέρνηση αδυνατεί να παρέμβει στον άγριο χώρο των ΜΜΕ, αρνείται να ενεργοποιήσει την οδηγία της Ε.Ε., η οποία καλώς ή κακώς λειτουργεί πλέον νόμος του κράτους. Μ' άλλα λόγια υποθάλλει την ασυδοσία που επικρατεί. Κι είναι πραγματικά τραγελαφικό, αν σκεφτεί κανείς πως σε μια εποχή που η Ελλάδα κατέχει την προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αδιαφορεί ταυτόχρονα για τις κοινοτικές οδηγίες και τις παραπέμπει στις καλές

Όμως, είναι πλέον κοινό μυστικό ότι η κυβέρνηση αρνείται να εμπλακεί σε μια αντιπαράθεση με τους ιδιοκτήτες των τηλεοπτικών καναλιών, οι οποίοι άλλωστε δεν είναι άλλοι απ' τους ίδιους τα εφημερίδων και συχνά των ραδιοφωνικών σταθμών! Συχνά-πικνύει ο υφυπουργός Τύπου κ. Βενιζέλος σε συνεντεύξεις του αναφέρεται στην ιδιομορφία του ελληνικού χώρου, στην αδυναμία ύπαρξης τόσων καναλιών που η μόνη πηγή εσόδων είναι η διαφήμιση. Έμμεσα δηλαδή, απειλείται ο «πλουραλισμός» αν εφαρμοστεί οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ποιος αλήθεια μπορεί να πιστέψει κάτι τέτοιο, γνωρίζοντας ότι έντονος και ηλεκτρονικός Τύπος είναι συγκοινωνούντα δοχεία με κραταιές επιχειρήσεις που επιδιώκουν εξαιτίας παραχωρήσεων των εκάστοτε κυβερνήσεων. Ενδιαφέρον πάντως είναι ότι ο υφυπουργός Τύπου άφησε να εννοηθεί πως ευρωπαϊκή οδηγία θα εφαρμοστεί στα κρατικά κανάλια! Μ' άλλα λόγια αποδυναμώνει ανταγωνιστικά την ΕΡΤ έναντι των ιδιωτικών καναλιών, προς όφελος βεβαίως των δεύτερων. Αυτό κι αν είναι μια ακόμη παραχώρηση στα ιδιωτικά συμφέροντα...

ΕΡΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΜΕΤΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΜΗΠΩΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΑΔΡΙΑΝΟΣ, Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ;

Ο Τύπος στις ημέρες μας έχει μετατραπεί σε έναν διαμεσολαβητή της πολιτικής και οικονομικής εξουσίας με την κοινή γνώμη. Και ενεργεί και ηριοποιείται με τα δικά του κριτήρια αυτοπροστασία και την ενδυνάμωσή

του. Γνωρίζουμε πολύ καλά ότι η αδύνατη φωνή μας δεν πρόκειται να σπάσει το τείχος σιωπής που κατασκευάζεται καθημερινά».

Αυτά, μεταξύ άλλων, σημειώναμε στο προηγούμενο τεύχος. Η αναφορά σχετιζόταν με τον κ. Χρήστο Λαμπράκη, με αφορμή τις δραστηριότητες που ανέπτυξε τα τελευ-

ταία τρία χρόνια ως πρόεδρος του Οργανισμού Μεγάλου Μουσικής Αθηνών (ΟΜΜΑ).

Σημειώναμε ότι ο κ. Χρ. Λαμπράκης αποτελεί κορυφαίο παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο λειτουργούν σήμερα οι περισσότεροι από τους μεγαλοπαράγοντες του Τύπου.

Οι οποίοι έχουν βάλει σε δεύτερη μοίρα αυτό που όφειλε να είναι η λειτουργία του Τύπου: ο έλεγχος της πολιτικής εξουσίας και η αντικειμενική πληροφόρηση της κοινής γνώμης. Αντ' αυτού, άνθρωποι του Τύπου και των ΜΜΕ, από τις αρχές της περασμένης δεκαετίας, έχουν σταδιακά «μετασχηματιστεί» σε επιχειρηματίες. Ή έχουν αντικατασταθεί από οικονομικούς παράγοντες που χρησιμοποιούν τα ΜΜΕ για να προστατεύσουν τα συμφέροντά τους: είτε προβάλλοντας τις δραστηριότητές τους, που τις παρουσιάζουν ότι ωφελούν το κοινωνικό σύνολο είτε αποκρύπτοντας τις άνομες και παράνομες ενέργειές τους.

Ως τυπικό παράδειγμα αναφέραμε όσα έγιναν και συνεχίζουν να γίνονται γύρω από το Μέγαρο Μουσικής.

Ένα πολιτιστικό κέντρο (που χρηματοδοτήθηκε κατά 94% από το ελληνικό κράτος) χρησιμοποιείται από τον ισόδιο πρόεδρό του για την προώθηση των πολλών και ποικίλων, ιδιωτικού χαρακτήρα, δραστηριοτήτων του. Πρώτα πρώτα, μέσα στη μανία επεκτατισμού του κ. Χρ. Λαμπράκη, μεθοδεύτηκαν μια σειρά ενέργειες που κατάργησαν υπάρχουσες νομοθετικές ρυθμίσεις και «ψηφίστηκαν» με τη συναίνεση των δύο μεγάλων κομμάτων. Με τέτοιου τύπου ρυθμίσεις, κινδυνεύει να καταστραφεί το Πάρκο

Ελευθερίας, να σκαφτεί σε βάθος 18 μέτρων (!) και να ανεγερθούν και άλλα κτίσματα –υπόγεια και υπέργεια–, επιπλέον, δε, να κατασκευασθεί και ένα υπερμεγέθες γκαράζ που θα εξυπηρετεί το Μέγαρο Μουσικής και άλλες δέβαια ανάγκες.

Τι έκανε ο αθηναϊκός Τύπος και τα ΜΜΕ, που εμφανίζονται ευαίσθητα σε θέματα οικολογίας και περιβάλλοντος; Απολύτως τίποτε. Αντίθετα, μάλιστα, εσιώπησαν. Και το χειρότερο: δημοσίευαν κάθε τόσο και κάποιο νέο «ρεπορτάζ» –που ήταν στην πραγματικότητα ένα παραπλανητικό και ψευδές δελτίο Τύπου του ΟΜΜΑ– και εμφάνιζαν την καταστροφή του Πάρκου ως... «επέκταση του πράσινου», ενώ βάφτιζαν το γκαράζ ως «πράσινο πάρκινγκ»!

Γιατί, όμως, όλοι είναι τόσο πρόθυμοι να υπηρετήσουν τις επιδιώξεις του κ. Χρ. Λαμπράκη; Ή μήπως καλώς γίνονται όσα γίνονται;

Για το αν γίνονται καλώς όσα γίνονται, έχουμε τις αντιρρήσεις μας. Γιατί:

α) Δεν μπορεί η δράση στο Μέγαρο να μονοπωλείται από μια αντίληψη εισαγόμενων φεστιβαλικών εκδηλώσεων –έναντι του παιδευτικού - πολιτιστικού έργου που επικαλείται.

β) Δεν μπορεί, στο όνομα του πολιτισμού, να δηλώνεται το πολυτιμότερο αγαθό, η ποιό-

τητα ζωής και η προστασία του περιβάλλοντος.

γ) Δεν επιτρέπεται να ελέγχονται τα Μέσα Ενημέρωσης και να διαστρέφεται η αλήθεια, προκειμένου ο κ. Λαμπράκης να είναι ασίδοτος και να επεκτείνεται ανεξέλεγκτα.

δ) Δεν πρέπει να επιτρέπεται, ένα μόνο πρόσωπο από τα παρασκήνια να δρα και να ελέγχει σχεδόν όλους τους τομείς της κοινωνικής δραστηριότητας, γιατί η συγκέντρωση της εξουσίας (όποιας εξουσίας) σε λίγα χέρια φθείρει τους δημοκρατικούς θεσμούς.

ε) Δεν πρέπει να επιτρέπουμε αυτή τη συγκέντρωση δύναμης σε λίγα χέρια γιατί τότε μια σειρά από μικρότερες κοινωνικές ομάδες αποδυναμώνονται και αδρανοποιούνται.

στ) Δεν πρέπει... δεν πρέπει...

Πολλά θα μπορούσαμε να συμπληρώναμε εδώ, αλλά γνωρίζουμε καλά –όπως γνωρίζουν και οι αναγνώστες μας– ότι αυτή τη στιγμή πρέπει να θέσουμε συγκεκριμένα ερωτήματα. Και να τα θέτουμε συνέχεια και επίμονα, αφού η «άλλη πλευρά» εξακολουθεί να κωφεύει και να αποφεύγει συστηματικά τον ανοιχτό διάλογο πάνω στα συγκεκριμένα στοιχεία.

Γιατί η «άλλη πλευρά» σιώπησε προκλητικά στις καταγγελίες του προηγούμενου τμήχους μας, αφού έχει όλη τη δύναμη της

ΤΟ ΙΔΡΥΜΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΜΜΕ ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Τελικά, τα μακριά πλοκάμια του Ιδρύματος Μελετών Λαμπράκη φθάνουν μέχρι το τμήμα Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Παντείου Πανεπιστημίου; Κι ως πιο βαθμό;

Αν και τα ως άνω ερωτήματα θα μπορούσαν να φαντάζουν εξωπραγματικά, για οποιαδήποτε χώρα της Δύσης, για την Ελλάδα είναι δυνατόν να έχουν βάση. Η αλήθεια, πάντως, είναι ότι από επίσημα χείλη, από τον ίδιο τον πρόεδρο του τμήματος κ. **Γιάγκο Ανδρεάδη**, σε ανύποπτο χρόνο, επιβεβαιώθηκε δημόσια «μια κάποια σχέση» των δύο ιδρυμάτων.

Όπως ο κ. Ανδρεάδης δήλωσε, εις επήκοον των φοιτητών του, έχει γίνει συμφωνία Παντείου και Ιδρύματος Μελετών Λαμπράκη, που αποσκοπεί στη διαμεσολάβηση του Ιδρύματος μεταξύ της σχολής και των αρμοδίων οργάνων της Κοινότητας, προκειμένου η Πάντειος να αναλαμβάνει τη διεκπεραίωση ερευνητικών προγραμμάτων της ΕΟΚ. Μάλιστα, σύμφωνα με πληροφορίες, τη βολιδοσκοπήση των κοινοτικών οργάνων έχει αναλάβει η εταιρεία PLANET A.E., η οποία ειδικεύεται στην υποβολή προγραμμάτων στην Κοινότητα για λογαριασμό τρίτων. Η PLANET, σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες, σε συνεργασία με το Ίδρυμα Λαμπράκη έχει ήδη απορροφήσει σημαντικούς πόρους απ' την Κοινότητα, οι οποίοι καταλήγουν στο τμήμα ΜΜΕ του Παντείου Πανεπιστημίου.

Και ναι μεν, business is business –κι ας παραγνωρίζεται το γεγονός ότι φορείς ιδιωτικού δικαίου και ιδιωτικών συμφερόντων διαμεσολαβούν, στην Κοινότητα, για εξεύρεση πόρων που προορίζονται για ανώτατο εκπαιδευτικό θέσμο της ελληνικής πολιτείας. Σύμφωνα, όμως, με καταγγελίες το πράγμα δεν τελειώνει εδώ. Σύμφωνα με τις καταγγελίες αυτές, στο εκπαιδευτικό προσωπικό του τμήματος συγκαταλέγονται πολλά πρόσωπα που στελεχώνουν το Δημοσιογραφικό Συγκρότημα Λαμπράκη. Τρία μάλιστα απ' αυτά (Λεων. Καραπαναγιώτης, Πέτρος Ευθυ-

μίου, Δημ. Μαθιόπουλος) έχουν προσληφθεί στο Πάντειο ως καθηγητές και μάλιστα με το νόμο 407 (την ίδια στιγμή που πολλοί άλλοι από το διδακτικό προσωπικό, πανεπιστημιακοί καριέρας, είναι για πολλά χρόνια στην αναμονή)– πλήρη μέλη του ΕΔΠ, δηλαδή, με τις νόμιμες αμοιβές που τους αντιστοιχούν, με την ανάλογη εξουσία και με έναν επιπλέον τίτλο στο curriculum vitae τους.

Επίσης, σειρά αρθρογράφων, κριτικών, δημοσιογράφων του Συγκροτήματος έχουν άμεση σχέση με το Πάντειο, δίνοντας διαλέξεις, αναλαμβάνοντας διδακτικό έργο, παρέχοντας υπηρεσίες...

Όταν ένα ανεξάρτητο πανεπιστημιακό τμήμα αναγκάζεται, είτε για να αποκτήσει φωνή στο δημόσιο χώρο είτε για να βρίσκει ευκολότερα πόρους και χρηματοδοτήσεις εκτός του γλίτσρου προϋπολογισμού για την παιδεία, να παραδίδει την εκπαιδευτική διαδικασία σε κάποιο από τα παντοδύναμα συγκροτήματα Τύπου, ποιες αρχές να μπορεί να επικαλεσθεί, ποια ιδεώδη και ποιο φρόνημα, πάρεξ την εξάρτηση και το δρόμο της προς όφελος συναλλαγής, δικαιούται να διδάσκει στους φοιτητές του –στους γενναιόφρονες και δημοκρατικούς πολίτες που διαμορφώνει;

Αλλά υπάρχει ένα άλλο στοιχείο που πρέπει να προσεχθεί. Όταν ο ΔΟΛ ελέγχει τόσο ασφυκτικά ένα τμήμα Δημοσιογραφίας τι μπορούμε να αναμένουμε;

Μήπως, μόνο τη μεταφορά της «ιδεολογίας» των συγχρόνων Μέσων Ενημέρωσης σε πολίτες εκ φύσεως αντιαυταρχικούς, μήπως μόνο τη δημιουργία εργατικού δυναμικού με κατάρτιση δημοσιογράφου, ικανού να υπακούει και να εκτελεί, προσδοκώντας απλώς την καριέρα και την «άνοδο»; Κι αν είναι έτσι, πόσο κολακεύεται το τμήμα ΜΜΕ της Παντείου να θεωρείται ένα ημι-ιδιωτικό εκπαιδευτικό ίδρυμα;

ροφόρησης» στα χέρια της και μπορεί
λέγει τα ΜΜΕ και να τα υποχρεώνει σε
πώληση. Αυτή είναι η εικόνα του Τύ-
στην Ελλάδα, έτος 1994.

το προηγούμενο τεύχος αρχίζαμε το
σημείωμα για τον κ. Χρ. Λαμπράκη,
σημειώνοντας ότι είναι πρόεδρος
του ΔΟΛ, πρόεδρος του Ιδρύματος
Μελετών Λαμπράκη, πρόεδρος του
λόγου Φίλων Μουσικής, πρόεδρος του
ΜΑ... Και ότι το επόμενο αξίωμα θα
είναι η προεδρία της Ελληνικής Δημοκρα-
!

αρχήσεις!

ίλος του περιοδικού, μάς θύμισε ότι ο κ.
Λαμπράκης είναι επίσης και πρόεδρος
δ.σ. του τηλεοπτικού καναλιού MEGA.
αναρωτήθηκε: Πώς είναι δυνατόν να
παι ο πρόεδρος του ΟΜΜΑ και των
ων της Μουσικής και του Ιδρύματος Με-
ον να προεδρεύει σ' αυτό το κανάλι, που
ει υποπροϊόντων, χάριν της ακροαματι-
ητας;

σο σκληρός και αν ακούγεται ο χαρα-
ρισμός για το MEGA –το οποίο δεν είναι
ότερο από τα υπόλοιπα κανάλια– είναι
ιος, αν συνυπολογισθεί με όσα υποτίθε-
ότι υπερασπίζεται ο κ. Χρ. Λαμπράκης.

«Μόνον αν έχει πλήρη διχασμό προσωπικό-
τητας», συνέχισε το σχόλιο του αναγνώστη
μας, «τότε δικαιολογείται αυτή η συμπερι-
φορά». Εμείς νομίζουμε ότι συμβαίνει κάτι
άλλο: Ο κ. Χρ. Λαμπράκης είναι τυπικό
δείγμα εξουσιαστικού προσώπου που το κύ-
ριο ενδιαφέρον του είναι ο έλεγχος πάνω
στην κοινωνία. Αν το MEGA του προσφέρει
ένα ακόμη μέσον ελέγχου και χειραγώγησης,
τότε και το MEGA και το Μέγαρο είναι γι'
αυτόν δύο εξίσου ισότιμης αξίας οχήματα.

Αλλά το ερώτημα «γιατί τόσοι πολλοί εί-
ναι τόσο πρόθυμοι να υπηρετήσουν τον Χρή-
στο Λαμπράκη» νομίζουμε ότι έχει απαντη-
θεί: Διότι είτε η δύναμη είναι σε όλους αρε-
στή είτε διότι υποχρεώνονται να την υπα-
κούουν. Ο πολιτικός κόσμος είναι πολύ αδύ-
νατος και εξουθενωμένος. Αναζητεί την
προβολή – την προβολή που μόνον τα ΜΜΕ
μπορούν να του εξασφαλίσουν. Και στην
κοινωνία του θεάματος, ο θεατρώνης έχει
τον πρώτο λόγο.

Αλλά ο θεατρώνης πρέπει να στήνει τελε-
τές και θεάματα. Χρειάζεται χρήματα, πολ-
λά χρήματα. Και τα χρήματα θα εξασφαλι-
στούν από τις δουλειές και τις επιχειρήσεις.
Τα δημόσια έργα, τις τηλεπικοινωνίες, τους
πόρους από τα πακέτα Ντελόρ, την κατανά-
λωση της κινητής τηλεφωνίας, κ.λπ., κ.λπ.

Ο κ. Χρ. Λαμπράκης έχει μπει για τα καλά

σε όλες αυτές τις δραστηριότητες. Χάρη στην
εύνοια των πολιτικών του φίλων που του
ανταποδίδουν την προβολή και τα «καλά
λόγια» μέσα από τα έντυπα και τα κανάλια
που ελέγχει.

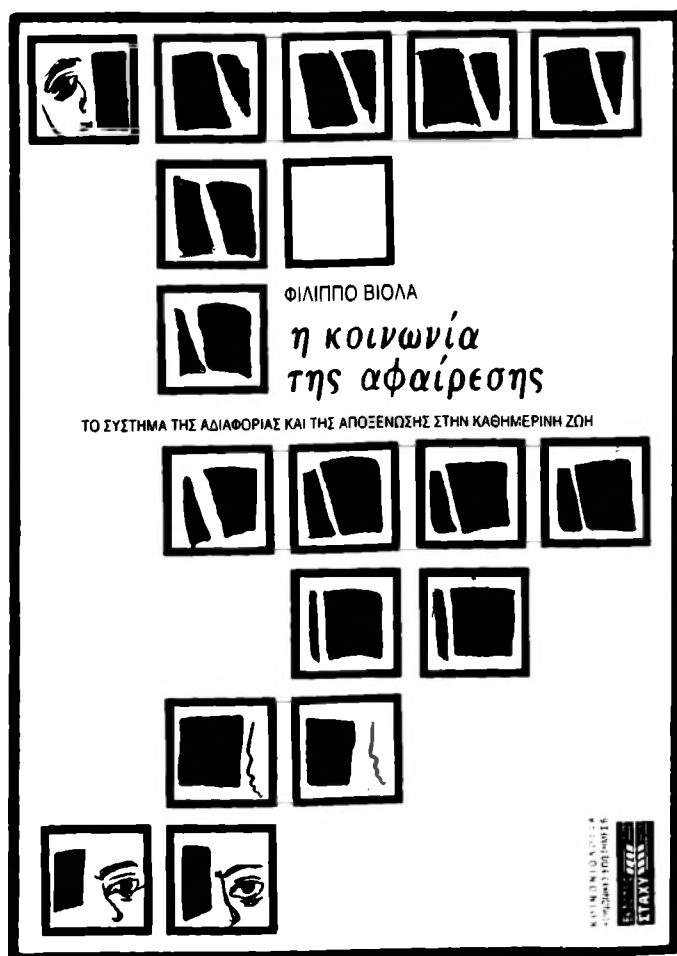
Έχει μπει, λοιπόν, για τα καλά στις επι-
χειρήσεις Panafon, Travel Plan, οικονομικές
δοσοληψίες με επιχειρηματίες βαλκανικού
τύπου (βλ. Κόκκαλης, στον οποίο θα επα-
νέλθουμε), Linguaphone, τηλεοπτικές επι-
χειρήσεις, εκτυπωτικές επιχειρήσεις, μπιζ-
νες με το κράτος υπό το πρόσχημα της παι-
δείας και του πολιτισμού, ό,τι μπορεί να
προλάβει η ημερήσια εποπτεία του μαέστρου
κ. Λαμπράκη.

«Ο κ. Λαμπράκης είναι ένας φωτισμένος
άνθρωπος. Είναι ο τύπος του ανθρώπου που
προσομοιάζει με εκείνον τον παλαιό, αρχαίο
ρωμαίο αυτοκράτορα. Τον Αδριανό. Φωτι-
σμένος αυτοκράτορας ο Αδριανός. Διάβα-
σες το βιβλίο της Γιουρσενάρ;» Αυτή ήταν η
τελευταία παρατήρηση του φίλου αναγνώ-
στη στη μακροσκελή επιστολή του.

Ούτε μόνον αυτό είναι, όμως, η «περίπτω-
ση Λαμπράκη».

Γιατί και στη σύγχρονη Ελλάδα και στη
σύγχρονη Ρώμη, υπάρχουν πολλά ομοιότυ-
πα του κυρίου Χρήστου Λαμπράκη.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΕ ΔΙΑΛΟΓΟ

Κυκλοφορεί σε όλα
τα βιβλιοπωλεία

Φιλίππο
Βιόλα

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΑΦΑΙΡΕΣΗΣ

Το σύστημα της αδιαφορίας και
της αποξένωσης στην καθημερινή ζωή

Ένα βιβλίο που:

- Συνδέει την κοινωνιολογική
έρευνα με την καθημερινή μας
πραγματικότητα
- Πυροδοτεί το διάλογο
- Αναδεικνύει τα υπαρκτά
προβλήματα του σύγχρονου
ανθρώπου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΣΤΑΧΥ

Κεντρική διάθεση: ΠΡΟΟΔΟΣ • Μεσολογίου 5, Αθήνα • Τηλ.: 3621001 • FAX: 3629207

Κλειδί στην υπόθεση οι λογαριασμοί Ν. Γεωργιάδη

του Ανδρέα Πετρόπουλου

Μετά τις αποκαλύψεις του πρώην αντιπροέδρου της ΑΓΕΤ Ν. Γεωργιάδη και τις καταθέσεις του πρώην πρωθυπουργού Μητσοτάκη και του «φίλου» του Ηρ. Μαθιόπουλου, δρισκόμαστε εν αναμονή απαγγελίας κατηγοριών κατά συγκεκριμένων μη πολιτικών προσώπων και κλήτευσή τους εκ νέου στο γραφείο των εφετών-ανακριτών. Το ζητούμενο ωστόσο είναι τι θα προκύψει απ' το νέο κύκλο των ανακρίσεων, πόσο ψηλά μπορεί να φτάσει η πολύκροτη υπόθεση. Αρκετοί υποστηρίζουν ότι η περιωρέουσα ατμόσφαιρα του τελευταίου θερμού δεκαημέρου προδιαθέτει για νέες περιπέτειες και ενδεχομένως να φτάσουμε στην παραπομπή στο Ειδικό Δικαστήριο. Υπάρχουν ωστόσο δύο αστάθμητοι παράγοντες –εκτός της επάρκειας των στοιχείων– ικανοί να απομακρύνουν αυτό το ενδεχόμενο: Η χρονική διάρκεια των διαδικασιών της Βουλής που απαιτείται σε ανάλογες περιπτώσεις και κυρίως οι... πραγματικές διαθέσεις και το ενδιαφέρον της κυβέρνησης για την υπόθεση.

>>>

Αναμένοντας τις απαγγελίες κατηγοριών από τον εφέτη - ανακριτή Ν. Γεωργίλη εναντίον μη πολιτικών προσώπων, που με τον έναν ή τον άλλον τρόπο εμπλέκονται στην αραπωλησία της ΑΓΕΤ-ΗΡΑΚΛΗΣ, ο με ήδη εισέλθει στο δεύτερο και σημαντικότερο κύκλο της πολύχροτης υπόθεσης. Τα δύο κεντρικά πρόσωπα που πρωταγωνήσαν στην πρώτη φάση της ανάκρισης σύντομα θα βρεθούν και πάλι στο γραμμάτιο του εφέτη - ανακριτή συνοδευόμενα ή τη φορά με συγκεκριμένες κατηγορίες, είναι άλλα από τον πρώην αντιπρόεδρο ΑΓΕΤ Ν. Γεωργιάδη και τον ξενοδόχο - ειρηματία και «φίλο» του τέως πρωθυπουργού Ηρ. Μαθιόπουλο.

Γεωργιάδης εμπλέκει Μαθιόπουλο

Αρχίζοντας με τα στοιχεία που έχουν προκύψει μέχρι τώρα ο Ν. Γεωργιάδης εισέπραξε την «Καλτσεστρούτσι» 12 εκατ. δολάρια προμήθεια για τη διαμεσολάβησή του στην πώληση της ΑΓΕΤ. Από την αποκάλυψη αυτή άρχισε να ξετυλίγεται «ο μίτος της ιδέας» για την πολύχροτη υπόθεση και η στοιχειώδης έρευνα άρχισε από αυτό το στοιχείο να προσλαμβάνει νέες διαστάσεις. Κατονόμασε ως μάρτυρας στην πρώτη φάση ανακριτικής διαδικασίας στον εφέτη - ανακριτή Ν. Γεωργίλη, ο πρώην αντιπρόεδρος της ΑΓΕΤ κατονόμασε, σύμφωνα με τις ενδείξεις, συγκεκριμένους επιχειρηματίες ως αποδέκτες μέρους της «μίζας» των 12 εκατ. δολαρίων. Ο ξενοδόχος Ηρ. Μαθιόπουλος, δεύτερο κατά σειρά σημαντικό πρόσωπο στις μέχρι τώρα διαδικασίες, είναι ο κύριος επιχειρηματίας που «έδωσε» ο Ν. Γεωργιάδης στον ανακριτή. Σύμφωνα με την ολογία Γεωργιάδη ένα μέρος της «μίζας - μύθ» των 12 εκατ. δολαρίων δόθηκε στον Μαθιόπουλο σχετικά με δική τους δοσοδοσία - άσχετα, όπως ο Γεωργιάδης τηρείται - με την αγοραπωλησία της ΑΓΕΤ.

Προσθέτως, και παρά τους ισχυρισμούς του Μαθιόπουλου ότι «δεν έχει καμιά σχέση» με την αγοραπωλησία της ΑΓΕΤ,

Ο Ηρακλής Μαθιόπουλος

υπάρχει ένα ακόμη στοιχείο σημαντικό σε βάρος του: Σύμφωνα με κατάθεση που έχει στα χέρια του ο εφέτης - ανακριτής Ν. Γεωργίλης, ο Μαθιόπουλος, μαζί με τον Γεωργιάδη, είχαν ενεργό συμμετοχή στην αγορά των λεγόμενων «παλαιών» μετόχων της ΑΓΕΤ, μέσω Χρηματιστηρίου, για λογαριασμό της ιταλικής εταιρείας, πράγμα που αποτέλεσε πρόκριμα για την τελευταία στην προσπάθειά της να αγοράσει την ΑΓΕΤ.

Εκτός από τους Γεωργιάδη - Μαθιόπουλο στον εφέτη - ανακριτή Ν. Γεωργίλη στην πρώτη φάση της ανακριτικής διαδικασίας κατέθεσαν οι Δ. Νάτσας, μέλος του Δ.Σ. της

ΑΓΕΤ, Γ. Κυνηγόπουλος, πρώην μέλος Δ.Σ. του ΟΑΕ, Α. Ζαμπάρης γραμματέας της διυπουργικής επιτροπής για τις αποκρατικοποιήσεις και αιφνιδιαστικά την προπερασμένη Τετάρτη ο πρώην πρωθυπουργός Κων. Μητσοτάκης. Όσον αφορά τον τελευταίο στα αξιοσημείωτα εγγράφεται το γεγονός ότι ο Κ. Μητσοτάκης δεν επικαλέστηκε εφαρμογή των άρθρων της Ποινικής Δικονομίας για μη εξέτασή του στο γραφείο του εφέτη - ανακριτή Ν. Γεωργίλη, όπως είχε δικαίωμα, ωστόσο προσήλθε και κατέθεσε δηλώνοντας μετά το πέρας της διαδικασίας ότι «δεν έχει σχέση με τους λογαριασμούς

ΑΓΕΤ - ΚΑΘΑΡΣΗ

σκανδαλολογία, δεν πρόκειται αυτή τη φορά να δείξει και κανένα τεράστιο ενδιαφέρον. Θέματα ρουτίνας πλέον.

Προέχει, πάντως, η προσεκτική εξέταση των στοιχείων από τα μέλη της Βουλής ώστε κάθε κρίση της να μην γίνει υπό το φως πολιτικών σκοπιμοτήτων αλλά με γνώμονα επαρκείς «αποχρώσεις ενδείξεις» και το δημόσιο συμφέρον. Ας μην υπάρξουν συμψηφισμοί και άλλου είδους υπολογισμοί. Η κάθαρση, αίτημα κατακρεουργημένο από άστοχους

χειρισμούς και ανόητες κραυγές, θα παραμένει πάντα επίκαιρο εφόσον κάθε πολιτικό σύστημα παράγει διαφθορά και φαυλότητα. Γιατί όταν η σήψη προχωρήσει, τότε κλονίζεται ολόκληρο το πολιτικό σύστημα, θεσμοί και διαδικασίες. Το παράδειγμα της γειτονικής Ιταλίας ας μας γίνει μάθημα. Κι ας χτυπιέται το κακό με τη δέουσα σοβαρότητα και μετριοπάθεια εκεί όπου εμφανίζεται προς γνώσιν και συμμόρφωσιν. Όσοι παρανόμησαν ας πληρώσουν. Στο κάτω κάτω «ας πρόσεχαν».

απομνή για απιστία, απάτη και
απόδοση του νόμου περί μεσαζόντων
μετωπίζουν τόσο ο κ. Μητσοτάκης όσο
και αρχιερείς του φιλελευθερισμού
ος, Ανδριανόπουλος και ο νυν
ποπος Παλαιοκρασάς στην υπόθεση
ΑΓΕΤ, σύμφωνα με τα όσα
καλύφθηκαν πρόσφατα. Και όταν το
συστήμα έλθει στη Βουλή κι αρχίσει η
πικρή συζήτηση τότε θα ακούσουμε πολλά
κάφορα. Εθισμένη βέβαια η κοινή
οψή στα σκάνδαλα και τη

ΣΕΙΡΑ: ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ

Επιμέλεια:

ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ

CHARLES KAHN

Ο Αναξιμανδρος και οι απαρχές της ελληνικής κοσμολογίας

Μετάφραση: ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ

Η προσπάθεια του Kahn συνίσταται στο να εντάξει όλες σχεδόν τις επιμέρους γνώσεις του Αναξιμανδρου, στο «θεωρητικότερο» μέρος της σκέψης του.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ

Περί μυστικής θεολογίας

Εισαγωγή: VLADIMIR LOSKY

Μετάφραση: ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΟΥΝΕΛΑΣ

Η Μυστική Θεολογία του Διονυσίου του Αρεοπαγίτου είναι ένα έργο που εισάγει στο χώρο της σιωπής, που σκοπεύει το ανείπωτο. Το κείμενο του Vl. Losky μπορεί να θεωρηθεί ως ένα εκτενές σχόλιο στη Μυστική Θεολογία.

ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

Στοιχειώσεις Θεολογική

Εισαγωγή - Σχόλια: E.R. DODDS

Μετάφραση: ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΣΑΚΚΑΛΗΣ

Το έργο αυτό αποτελεί μια συστηματική διάτύπωση της μεταφυσικής του Πρόκλου και εδράζεται στην πεποίθηση ότι η πλατωνική, όπως και κάθε ελληνική «Θεολογία» έχει την καταγωγή της στις μυστικές διδασκαλίες των Πυθαγορείων και των Ορφικών.

Γ.Σ. ΚΙΡΚ

Ηράκλειτος: τα κοσμολογικά απόσπασματά

Μετάφραση: ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ

Ένα βιβλίο γραμμένο με βάση την παραδοχή ότι μόνο με τη σχολαστική εξέταση του κάθε αποσπάσματος μπορεί κανένας να επιχειρήσει μίαν έγκυρη ερμηνεία της σκέψης του Ηράκλειτου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Δεινοκράτους 131

Αθήνα 115 21 τηλ.: 7249300

ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ. Ο πρώην αντιπρόεδρος της ΑΓΕΤ, κεντρικό πρόσωπο στην υπόθεση. Ο «διαχειριστής» της μίζας - μαμούθ των 12 εκατ. δολαρίων. Αναμένεται να κληθεί εκ νέου από τους εφέτες - ανακριτές με την ιδιότητα πλέον του κατηγορουμένου.

ΗΡ. ΜΑΘΙΟΠΟΥΛΟΣ. Ο φίλος του πρώην πρωθυπουργού, σύμφωνα με τις δηλώσεις και του ίδιου του κ. Μητσοτάκη. Φέρεται να έχει λάβει 3 δισ. δρχ., σύμφωνα με τα όσα κατέθεσε ο Ν. Γεωργιάδης στον ανακριτή. Αγόρασαν από κοινού με τον Γεωργιάδη παλαιές μετοχές της ΑΓΕΤ μέσω Χρηματιστηρίου για την Καλτεστρουίτσι, δημιουργώντας πλεονεκτήματα για την τελευταία στην προσπάθειά της ν' αγοράσει την ΑΓΕΤ.

Ν. ΓΕΩΡΓΙΛΗΣ. Θεωρείται δικαστής με νομική κατάρτιση, είχε διατελέσει αντιπρόεδρος της Ένωσης Δικαστών και Εισαγγελέων. Προήχθη στο βαθμό του εφέτη το 1983 και επελέγη από την Ολομέλεια των Εφετών, με συντριπτική πλειοψηφία, ως ειδικός ανακριτής στην υπόθεση της ΑΓΕΤ.

Γεωργιάδη». Επίσης, ο κ. Μητσοτάκης δεν έκρυψε τη γνωριμία του με τον Ηρ. Μαθιόπουλο, πλην, όμως, αιφνιδιαστική κατάθεση του ίδιου του τέως πρωθυπουργού όσο και του φίλου του θεωρείται ότι ήταν σε άμεση σύνδεση με την αποκαλυπτική κατάθεση Γεωργιάδη που είχε προηγηθεί.

Κλειδί οι λογαριασμοί

Κατά τα φαινόμενα, η συγκέντρωση στοιχείων που συνεχίζεται από τους τρεις εφέτες - ανακριτές είναι δέδαιο ότι θα δρομολογήσει νέες σημαντικές εξελίξεις, ενώ εικάζεται ότι η νέα κλήτευση του Ν. Γεωργιάδη από τους ανακριτές, με την ιδιότητα του κατηγορουμένου αυτή τη φορά για παραβάσεις του νόμου «περί μεσαζόντων», αναμένεται αποκαλυπτική όσον αφορά τα πρόσωπα που μοιράστηκαν τη «μίζα - μαμούθ» των 12 εκατ. δολαρίων.

Οι ανακριτές από την πλευρά τους θα ζητήσουν από τον Ν. Γεωργιάδη το άνοιγμα των λογαριασμών του με τη δική του πρωτοβουλία για να αποκαλυφθούν οι δωρολήπτες.

Από αυτή τη δεύτερη φάση της ανάκρισης θα φανεί τελικώς αν υπάρχουν συγκεκριμένες ευθύνες πολιτικών προσώπων. Σε περίπτωση που προκύψουν στοιχεία θα σχηματιστεί δικογραφία, η οποία θα αποσταλεί στη Βουλή για τα περαιτέρω.

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΟΜΕΝΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Η ανάμιξη πολιτικών προσώπων στη διαδικασία πώλησης της ΑΓΕΤ-ΗΡΑΚΛΗΣ στην ιταλική Καλτεστρουίτσι αποτελεί το σημείο αιχμής στην όλη υπόθεση και θα προκρίνει άλλες διαδικασίες στην περίπτωση που προκύψουν συγκεκριμένες ευθύνες προσώπων της προηγούμενης κυβέρνησης.

Ήδη όμως σε μερίδα του κυριακάτικου τύπου υπήρξαν δημοσιεύματα που αναφέρονται όχι μόνο στην ανάμιξη και ενοχή πολιτικών προσώπων, αλλά προδιέγραψαν και το χρονικό ορίζοντα των διαδικασιών που θα ακολουθήσουν. Υποστηρίχθηκε ότι τις αμέσως επόμενες ημέρες θα κληθεί η ολομέλεια της Βουλής να αποφασίσει περί της παραπομπής τεσσάρων πολιτικών προσώπων, που εμπλέκονται με καίριο τρόπο στη σκανδαλώδη πώληση της ΑΓΕΤ στην Καλτεστρουίτσι, αναφέροντας τα ονόματα των πρώην υπουργών Ανδριανόπουλου, Μάνου, Παλαιοκρασσά, καθώς και του κ. Μητσοτάκη.

Αποστασιοποίηση Γεωργίλη

Τα δημοσιεύματα αυτά προκάλεσαν την άμεση αντίδραση-αποστασιοποίηση του εφέτη-ανακριτή Ν. Γεωργίλη, ο οποίος με έγγραφη ανακοίνωσή του αναφερόμενος σε αυτά υπογράμμισε ότι «δεν βασίζονται σε γεγονότα ή στοιχεία αλλά αποτελούν εκτιμήσεις και κρίσεις των συντακτών τους».

Η παρέμβαση αυτή του κ. Γεωργίλη φωτίζει την πλευρά πολιτικών και δημοσιογραφικών κύκλων που επιθυμούν διακαώς την επίσπευση συγκεκριμένων διαδικασιών, ασκώντας εμμέσως πιέσεις και στους εφέτες-ανακριτές που έχουν επιληφθεί της υπόθεσης.

Κυρίως όμως ενδιαφέρονται για τη δημιουργία κλίματος εντυπώσεων σε βάρος παραγόντων της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Κυβερνητικές σκέψεις

Μεγάλο όμως ερωτηματικό στην υπόθεση, μετά τις τελευταίες εξελίξεις, παραμένουν οι κυβερνητικές προθέσεις. Οι πληροφορίες αναφέρουν ότι δεδομένων των στοιχείων που έχουν προκύψει, η επάρκεια των οποίων δεν υπερβαίνει τις λεγόμενες «αποχρώσεις ενδείξεις» για ποινικές ευθύνες πρώην κυβερνητικών παραγόντων, δεν φαίνεται να διατυπώνονται σκέψεις για παραπομπές στο Ειδικό Δικαστήριο. Την κυβέρνηση, σ' αυτή τη φάση τουλάχιστον, θα την ενδιέφερε περισσότερο η συντήρηση αυτού του ιδιότυπου δικαστικού κλίματος που δημιουργεί προβλήματα στην αντιπολίτευση εν όψει μάλιστα ευρωεκλογών...

ΕΛΙΝΑ ΜΕΡΚΟΥΡΗ. Η Μελίνα Μερκούρη έφυγε. Υπέκλυσε, τελικά, στην ιατρική ασθένειά της, ύστερα από τις επιλοκές που παρουσιάστηκαν, μετά την τελευταία εγχείρηση στην οποία υποβλήθηκε, στο νοσοκομείο Μεμόριαλ της Λας Υόρκης. Δεν υπέκλυσε στο χρόνο, όμως, αφού αυτός λειτούργησε υπέρ της αποποίησης της. Αφού κέρδισε την ανασία που χαρίζεται στους ξεχωριστούς άμασά μας.

Ο μύθος και τα σύμβολα ανήκουν κι αυτά στην Ιστορία. Κρίνονται και μας κρίνουν. Ήταν ιέρεια η Μελίνα Μερκούρη, ούτε ψή. Βέβηλη ήταν, όπως όλοι οι άνθρωποι. Ήμην ιεροποιηθεί νεκρή, ας μην τη ληφούμε για πάντα σε άδατο Ιερό, καταφύσσοντας μαζί της και την ιστορία μας. Το χαιρετώντας με τιμή τη Μελίνα Μερκούρη, εμείς, οι ζωντανοί, έχουμε ανάγκη να κατανοήσουμε και τους μύθους κι την ιστορία μας», σημείωνε, προσπαθώντας να προσδιορίσει τη φύση της αθανασίας, η Εποχή της Κλασικής Κυριακής.

Η κρή συμβολή για να κατανοήσουμε το θάνατο αλλά και το μέτρο της αθανασίας αν μύθων. Ένα μέτρο που δεν κατανοήθηκε από τις ζαλισμένες παράτες ημερών, στις οποίες πρωταγωνιστούσαν ΜΜΕ και όσοι «εδικαιούντο διά να μιλούν» – πολιτικοί και λοιποί «αστέρες» της δημόσιας ζωής.

Υπό το μέτρο, που δεν ίσχυσε, θα θέλαμε να μπορούμε να το επαναπροσδιορίσουμε. Αλλά, αν η απώλεια μάς κάνει αμετροεπείς, ο χρόνος και η απόσταση που δημιουργεί να είναι δυνατόν να μας οπλίσουν με την ψυχραιμία που χάσαμε, ώστε, μελλοντικά, να μπορούμε να επαναπροσδιορίσουμε την αξία του μύθου – του οικείου μας μύθου. Ο πιο αντισυμβατικός μύθος – κι ας τον κλειοποιήθηκαν όλοι οι συμβατικοί θεστωτικοί λόγοι του καιρού μας.

ΕΛΙΝΑ ΚΑΙ ΜΜΕ. Για τα πάνδεινα που έστη η μνήμη – αλλά και ο μύθος – της Ελίνας Μερκούρη από ραδιοφώνου, τηλεοράσεως, εφημερίδων, από τα χείλη και τις γραφίδες αγορητών, αναλυτών,

νεκρολογούντων και αμπελοφιλοσοφούντων, κλαυθμηρίζοντων και μυξοκλαιόντων, προτιμούμε να μη μιλήσουμε. Όμως, δεν μπορούμε να μην επισημάνουμε την πρεμούρα των μέσων και καταχρασθούν το πιο πολύτιμο στοιχείο που ενώνει το πλήθος, το οποίο προσήλθε κατά κύματα στην κηδεία της Μελίνας Μερκούρη: τη σιωπή. Όσες φορές επιχείρησαν οι το μικρόφωνο κρατούντες δημοσιογράφοι των τηλεοράσεων να σπάσουν τη σιωπή των ανθρώπων που ακολουθούσαν την πομπή, δεν ευτύχησαν πάντοτε να πάρουν απάντηση που να μην εμπεριέχει τον καγχασμό.

Χαρακτηριστική αυτού του ύφους απάντηση, ήταν και εκείνη απλού πολίτη σε τηλερεπόρτερ. Είχε ερωτηθεί ο πολίτης να απαντήσει τι, κατά τη γνώμη του, ήταν η Μελίνα.

– Μεγάλη! Ηθοποιός. Πολιτικός. Μάνα!!!

ΣΕ ΤΟΥΤΑ ΕΔΩ ΤΑ ΜΑΡΜΑΡΑ... Τα μάρμαρα του Παρθενώνα έδιναν και έπαιρναν τούτες τις μέρες του εθνικού πένθους. Ευκαιρίας δοθείσης, καθότι η Μελίνα Μερκούρη με επανειλημμένες δηλώσεις διεκδικούσε από την Αγγλία τα μάρμαρα του Παρθενώνα που είχε κλέψει ο άγγλος λόρδος Έλγιν αλλά και καθότι «είμεθα έθνος ανάδελφον» κόντρα στις μεγάλες δυνάμεις που μας επιβουλεύονται και στους Σκοπιανούς που μας σφετερίζονται όνομα και σύμβολα, πολλές εφημερίδες έσπευσαν να χαρακτηρίσουν, με γραφιστικά σχήματα, το ύψιστο νόημα της μεγάλης απώλειας.

Περισσότερες φορές από μία, η φωτογραφία της Μελίνας προσφέρθηκε πρωτοσέλιδη με φόντο την Ακρόπολη. Και, βεβαίως, ήταν τούτο το σύμβολο απόπειρα να συνυφανθεί η τρισχιλιετής συνέχεια του έθνους με το μεγάλο σύμβολο του τώρα, που έφυγε. Κατά μια ψυχραιμότερη εκδοχή, ήταν άλλη μια απόπειρα κατηλείας.

Αυτή την κατηλεία την είχε διαβλέψει, οξυδερκέστερος, ο Αλέξανδρος Ιόλας, σε άλλους, λιγότερο χαλεπούς και πιο μοντέρνους καιρούς. Δεν έπαυε μάλιστα, προτάσσοντας το μοντέρνο πνεύμα του, να προκαλεί τους ιστορικισμούς και τις

εθνοκεντρικές απόπειρες δημόσιου λόγου, ακόμα και με δηλώσεις εξτρεμιστικές, όπως η παρακάτω:

– Να γκρεμίσουμε την Ακρόπολη, και στη θέση της να χτίσουμε ένα τεράστιο, γυάλινο εμπορικό κέντρο...

Όταν ένα μνημείο κενό μνήμης γίνεται η αντανάκλαση των όποιων ιδεολογημάτων περί της περιούσιας φυλής, ακόμα και οι εξτρεμισμοί έχουν σημασία. Για να μη ζούμε συνέχεια με ψέματα...

ΤΑ ΥΣΤΕΡΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ: Πολλά διοικητικά συμβούλια συνήλθαν, πολλά ψηφίσματα εκδόθηκαν, άμα τη αναγγελία του θανάτου της Μελίνας Μερκούρη. Ανάμεσά τους, ξεχωριστό το ψήφισμα της Ένωσης Τεχνικών Τύπου, αποδίδει τιμές στη «Μεγάλη Ελληνίδα», διότι «έκανε την Ελλάδα μας γνωστή στα πέρατα του κόσμου»!

Πώς λέμε τα ύστερα του κόσμου;

ΜΙΑ ΝΟΤΑ ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑΣ... Μέσα στη σύγχυση, ορισμένα πράγματα μένουν όπως έχουν. Ιδιαίτερα, ορισμένα τηλεοπτικά πράγματα.

Ο χωρίς μοντάζ κ. Κώστας Χαρδαβέλλας, από τα κανάλια του ΜΕΓΑ, τελείωνε κάποια από τις τελευταίες εκπομπές του. Αναγγέλλοντας το τελευταίο θέμα της, επισήμανε:

– Μας κατηγορούν πως η εκπομπή μας είναι συνεχώς απαισιόδοξη, πως περιέχει θέματα που περιστρέφονται συνεχώς γύρω από την ανθρώπινη δυστυχία, μαύρα και καταθλιπτικά. Σήμερα, λοιπόν, θα κλείσουμε με μια νότα αισιοδοξίας: Δεν έχει χέρια, δεν έχει πόδια, κινείται με αναπηρικό καροτσάκι – κι όμως, ζωγραφίζει. Ζωγραφίζει με το στόμα...

ΔΑΝΕΙΚΑ ΚΙ ΑΓΥΡΙΣΤΑ. Δανεικό από τοίχο κοντά στο Πολυτεχνείο. Αγγελία, γραμμένη με μαρκαρόδο:

– Είμαι φοιτήτρια 22 ετών, πολιτικά, ερωτικά και επαγγελματικά ανένταχτη. Και το χειρότερο, πεθάνανε τα είδωλα...

ο Αχύριστος

Μακεδονικό, οικονομία, ιδιωτικά συμφέροντα

του Τάσου Παππά

Τρία μεγάλα μέτωπα έχει ανοιχτά αυτή την περίοδο ο πρωθυπουργός και από τον τρόπο που θα τα αντιμετωπίσει θα κριθεί και η πορεία της κυβέρνησής του. Λέγεται ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου αρέσκεται στα δύσκολα, τα σύνθετα και τα πολύπλοκα. Λέγεται ακόμη ότι σκοπίμως αφήνει να τρέχουν οι εξελίξεις σε πολλά πεδία, γιατί έτσι μπορεί με τους κατάλληλους χειρισμούς να προσανατολίσει το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης εκεί που ο ίδιος εκ των προτέρων θα επιλέξει. Αυτή η φήμη συνοδεύει τον πρωθυπουργό και απομένει να αποδείξει αν όντως μπορεί να διευθετήσει ταυτοχρόνως τα ακανθώδη ζητήματα.

Το πρόβλημα με το γειτονικό κράτος των Σκοπίων είναι ασφαλώς το μέγιστο πρόβλημα για την κυβέρνηση του κ. Παπανδρέου. Φαίνεται ότι η περιδότηση τακτική που πρώτος εισήχθη ο Μ. Έμπερτ «καρότο και μαστίγιο» υιοθετείται δειλά δειλά. Από τη μια πλευρά αποφασίζεται η εφαρμογή σκληρών μέτρων κατά των Σκοπίων και από την άλλη το πετρέλαιο διοχετεύεται κανονικότερα κάτω από διάφορα προσχήματα. Η εντύπωση πολλών διπλωματών είναι ότι η ελαστικότητα που δείχνει η κυβέρνηση στην εφαρμογή των μέτρων παρά τη φραστική αδιαλλαξία, οφείλεται στην πίεση των Ευρωπαίων και

στη διάθεσή της να δώσει δείγματα «καλής συμπεριφοράς», ώστε να πεισθούν ΗΠΑ και Ευρωπαϊκή Ένωση ότι ο «κακός» της υπόθεσης είναι ο Γκλιγκόροφ. Η έντονη διπλωματική κινητικότητα που αναπτύσσεται εσχάτως έχει στόχο να φέρει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων τις δύο πλευρές. Πρόθεση της κυβέρνησης είναι να πάει στις συζητήσεις αφού εξασφαλίσει τους όρους που θέτει, ενώ για το ζήτημα του ονόματος μάλλον έχει συμφιλιωθεί με την ιδέα ότι ο διάλογος θα τραβήξει σε μακρός. Η προοπτική αυτή συμφέρει και τα δύο μέρη! Την κυβέρνηση γιατί δεν υποχρεώνεται να αναγνωρίσει κράτος που θα φέρει στον τίτλο του το όνομα Μακεδονία ή παράγωγό του, αλλά και τα Σκόπια, αφού όσο θα διαρκεί η συζήτηση για το όνομα αυτά θα αναφέρονται από το διεθνή Τύπο και τους ξένους ηγέτες, σκέτο Μακεδονία. Τώρα αν αυτό θα εισπραχθεί ως νίκη ή ήττα από την κυβέρνηση είναι ένα ζήτημα που θα κριθεί από την εμβέλεια των προπαγανδιστικών μηχανισμών που θα κληθούν να «περιγράψουν» την κατάσταση. Ο κ. Σαμαράς, ο κ. Παπαθεμελής και όσοι κινούνται στο ίδιο κλίμα κατά πάσα πιθανότητα θα το θεωρήσουν νίκη, αφού η χώρα μας δεν θα αναγνωρίσει. Το γεγονός ότι ο Κ. Γκλιγκόροφ θα πετύχει να αποκαλείται η χώρα του Μακεδονία προφανώς δεν θα απασχολήσει τους «υπερπατριώτες».

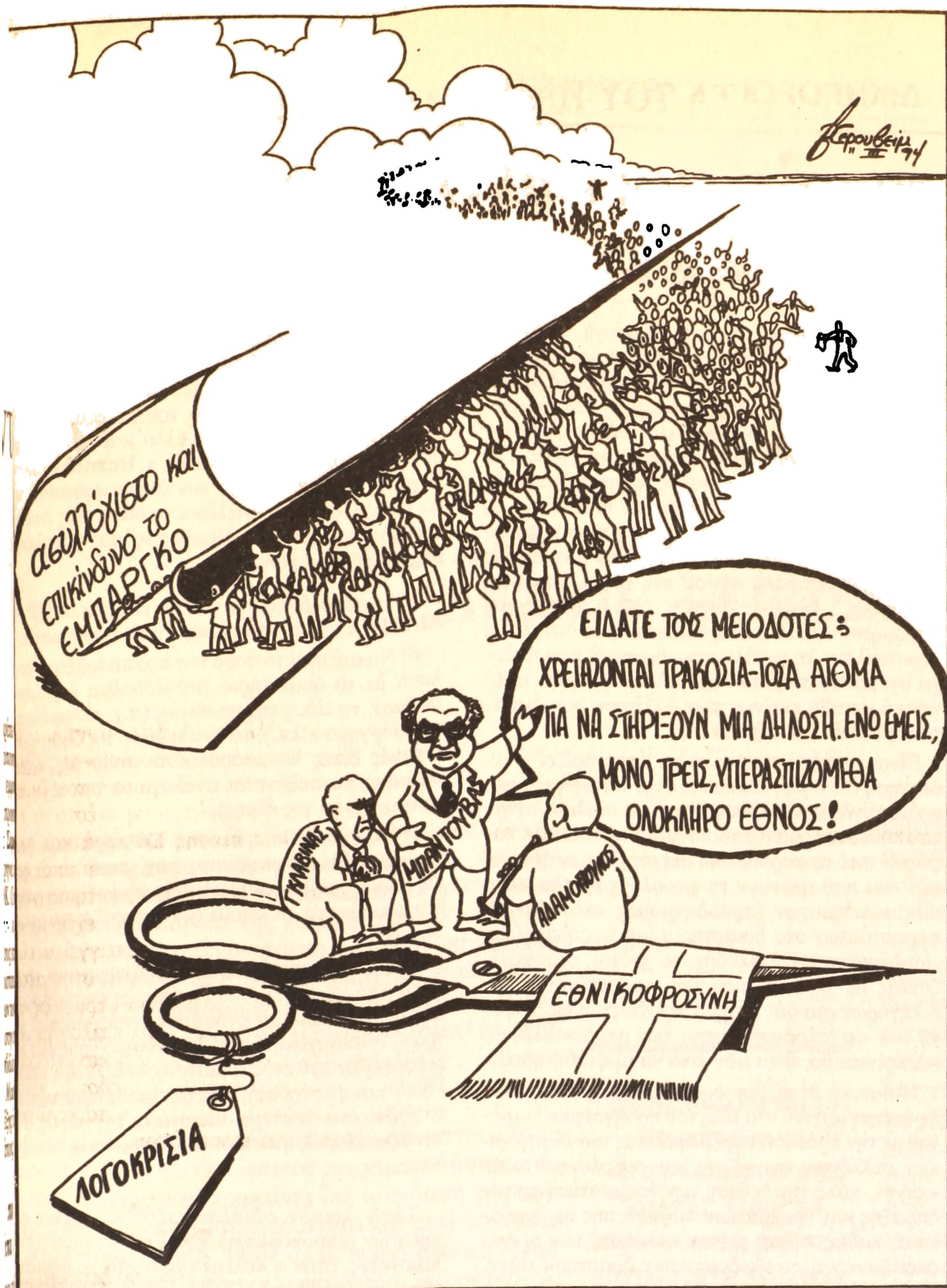
Το όνομα χαμένη υπόθεση

Απορίας άξιο είναι πώς ο Α. Παπανδρέου, ένας έξυπνος και διορατικός πολιτικός, έχει εμπλακεί στη δίνη της αξιέξοδης ονοματολογίας που αναπόδραστα οδηγεί σε συντριπτική ήττα της χώρας μας στο ζήτημα αυτό. Ο Α. Παπανδρέου γνωρίζει πολύ καλά ότι η υπόθεση του ονόματος, έτσι όπως την παλεύει η Ελλάδα, είναι χαμένη. Άλλωστε και ο ίδιος προεκλογικώς, σε μια συζήτησή του με αμερικανούς αξιωματούχους, είχε υπο-

στηρίξει ότι η Ελλάδα πρέπει σύντομα να ξεφύγει από τη «σκοπιανοποίηση» της εξωτερικής της πολιτικής. Η εμμονή του όμως στην αδιάλλακτη πορεία προφανέστατα είναι απόρροια της πίεσης Σαμαρά και του ισχυρού εθνικιστικού πυρήνα που υπάρχει στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ. Ο έντιμος συμβιβασμός που προτείνουν οι εχέφρονες –μειοδότες σύμφωνα με τους επαγγελματίες της εθνικοφροσύνης– συνίσταται στην αποδοχή εκ μέρους των Σκοπίων των τριών όρων του πακέτου Πινέιρο και στην επιλογή ενός ονόματος που δεν θα προσβάλλει κανένα από τα δύο μέρη. Ούτε σκέτο Μακεδονία, ούτε όμως και εξαφάνιση της λέξης ή παραγωγή της από τον τίτλο του κράτους.

Οικονομία: πιο μαύρη τρύπα

Η φορολογική πολιτική είναι το δεύτερο μεγάλο αγκάθι που αντιμετωπίζει ο πρωθυπουργός. Ο κοινωνικός διάλογος, που τόσο διαφημίστηκε και με τόση συνέπεια ακολουθήθηκε από τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας Γ. Γεννηματά και τους επιτελείς, του δεν απέδωσε τα αναμενόμενα. Μάλλον ήταν διάλογος κουφών, αφού αμφότερα τα μέρη προσήλθαν στις διαπραγματεύσεις περισσότερο με τη διάθεση να πείσουν τους αντιπάλους παρά να παραχωρήσουν πόντους στο πεδίο της μάχης. Αν πιστέψουμε τις δημόσιες διαβεβαιώσεις των οικονομικών υπουργών, η κυβέρνηση προσανατολίζεται στο να επιβάλει γενναία φορολόγηση στα ελεύθερα επαγγέλματα. Ήδη δικηγόροι και οδοντίατροι βρίσκονται σε κινητοποιήσεις «δείχνοντας τα δόντια τους». Είναι κοινό μυστικό ότι στο σπορ της φοροδιαφυγής διαπρέπουν τα στρώματα που έχουν εισοδήματα από μη μισθωτές υπηρεσίες. Είναι όμως ηλίου φαινότομο ότι αυτά τα στρώματα αποτελούν και την εκλογική βάση του ΠΑΣΟΚ. Θα επιλέξει ο πρωθυπουργός την αντιμετώπιση μαζί τους παρά το γεγονός ότι επί-

Τεμποφαλαγγίτες, προδότες, ψευτοκουλτουριάρηδες, ανίκανοι ακόμη και να φέρουν την ευθύνη της υπογραφής τους: Είναι μερικοί μόνον από τους χαρακτηρισμούς, με τους οποίους «στέφθηκαν» τον τελευταίο καιρό από την πλειοψηφία του Τύπου οι 300 διανοούμενοι πολίτες, που ύψωσαν τη φωνή τους ενάντια στην εθνικιστική ρητορεία.

Μετά τους «γυφτοσκοπανούς» και την υποτιμητική αναφορά στο «κρατίδιο των Σκοπίων», το εθνικό ανάθεμα επιρρίπτεται τώρα σε όσους τολμούν να εκφράσουν δημόσια τη διαφωνία τους με την κρατούσα άποψη για το Μακεδονικό.

Η εθνικιστική προπαγάνδα ανακηρύσσεται από τους ίδιους τους υπηρέτες του Τύπου σε δημόσιο λόγο και ο όποιος αντίλογος επιχειρείται να καταπνιγεί κάτω από την κοινότοπη σφραγίδα της εθνικής μειοδοσίας.

Διότι το «κυνήγι των μαγισσών» έχει πέραση σε εποχές κενές οραμάτων και πουλάει. Κι η φωνή των 300 «αποδιοπομπαίων» (και όσων, πολύ περισσότερων, συντάσσονται με αυτούς) είναι απαραίτητη όσο ποτέ.

Α.Κ.

είναι εκλογικές αναμετρήσεις ή θα ακουστήσει το παράδειγμα του παρελθόντος όταν στην κρίσιμη στιγμή της σύγκρουσης προτίμησε να «αδειάσει» τον αρμόδιο υπουργό παρά να δυσανεστήσει τα συντεχνιακά συμφέροντα. Το έργο του ΠΑΣΟΚ θα ήταν ευκολότερο αν η Νέα Δημοκρατία του «εξσυγχρονιστή» Μ. Έβερετ αποφάσιζε

να στηρίξει την εξυγίανση του φορολογικού συστήματος, διαδικασία που αναπόφευκτα περνά μέσα από δικαιότερη κατανομή των φορολογικών βαρών, και να μην υποκόψει στις πιέσεις των οπαδών της. Προς δόξαν όμως «της φιλελεύθερης αντίληψης», ο κ. Έβερετ επέλεξε την κλασική μέθοδο κάθε αντιπολίτευσης που δεν είναι άλλη από το χαίδεμα των αυτιών των φοροφυγάδων.

Κυβέρνηση και οικονομικά συμφέροντα

Το τρίτο και δυνάμει πιο επικίνδυνο πρόβλημα για τον Α. Παπανδρέου είναι οι σχέσεις του με τα ποικιλώνυμα οικονομικά συμφέροντα. Απαιτείται ικανότητα ισορροπιστή προκειμένου να αποφύγει τις παγίδες. Τα μεγάλα μαχαίρια έχουν βγει και διεκδικούν φέτες από το πακέτο Ντελόρ II, καθώς και από τα έργα που αφορούν στον εκσυγχρονισμό του ΟΤΕ. Για την προμήθεια των ψηφιακών συγκρούονται δύο, μεγάλης οικονομικής κλίμακας, ομάδες: από τη μια η εταιρεία που ελέγχεται από τους Βαρδινογιάννη-Μπόμπολα και από την άλλη η εταιρεία του Κόκκαλη, με μικρό σύνεταίρο τον Λαμπράκη. Μιλάμε για τιτανομαχία και χρειάζεται μεγάλο πολιτικό θάρρος για να συγκρουστείς με τη μία από τις δύο ομάδες. Βεβαίως υπάρχει και η σολομώντειος λύση να τεμαχιστεί το έργο και έτσι να μείνουν ευχαριστημένοι όλοι, αλλά το πρόβλημα παραμένει και συνιστά απειλή, αφού οι συγκεκριμένοι επιχειρηματίες διαθέτουν και μέσα ενημέρωσης, άρα μηχανισμούς πίεσης. Πάντως σήμερα διαπιστώνεται, για ακόμη μια φορά ότι τα «απόνερα» του 1989 κατακλύζουν την πολιτική σκηνή. Οι υποψίες σκανδάλων κυριαρχούν στην ατμόσφαιρα. Η αντιπολίτευση είναι έτοιμη να κατηγορήσει την κυβέρνηση για προμοδότηση επιχειρηματιών. Το ίδιο έπραξε η Ν.Δ. το 1989, το ίδιο το ΠΑΣΟΚ το 1993, το ίδιο θα πράξει και η Ν.Δ. σήμερα και το αποτέλεσμα θα είναι να μην προχωρούν τα απαραίτητα προς τον εκσυγχρονισμό της χώρας έργα επειδή η κάθε κυβέρνηση θα είναι όμηρος των διαθέσεων της κάθε αντιπολίτευσης. (Άλλης τάξεως δέβαια είναι το θέμα της αιμομικτικής σχέσης ΜΜΕ μεγάλου κεφαλαίου).

Μητσοτάκης, δώρο στον Παπανδρέου

Δύσκολη ασφαλώς η θέση του Α. Παπανδρέου αλλά έχει και ένα μεγάλο πλεονέκτημα που ακούει στο όνομα Κ. Μητσοτάκης. Ο πρώην πρωθυπουργός έχει εμπλακεί με τον ένα ή τον άλλον τρόπο σε τρεις δύσσομες υποθέσεις: της αρχαιοκαπηλίας, της πώλησης της ΑΓΕΤ και των τηλεφωνικών υποκλοπών. Βρίσκεται, μ' άλλα λόγια, με την πλάτη στον τοίχο και μαζί του και η Νέα Δημοκρατία παρά τις φιλοτιμες προσπάθειες του Μιλτιάδη Έβερετ να κρατήσει τις αποστάσεις του. Έχουμε και στο παρελθόν υποστηρίξει από τούτες εδώ τις στήλες ότι ο τύπος του πολιτικού που ενσαρκώνει ο κ. Μητσοτάκης δεν έχει καμία σχέση μ' αυτόν του ευπατρίδη Γ. Ράλλη. Για τον κ. Μητσοτάκη δεν ισχύει το αξίωμα «πάνω απ' όλα το συμφέρον της παράταξης». Για τον κ. Μητσοτάκη ισχύει το «αποθανέντω η ψυχή μου μετά των...». Ο στριμωγμένος Μητσοτάκης είναι απειλή για τον Μ. Έβερετ αλλά δώρο στα χέρια του Α. Παπανδρέου.

Σύγκρουση χωρίς κοινωνικό όφελος

του Λεωνίδα Μ. Πεγιάδη

Οι πρόσφατες γενικές συνελεύσεις των δικηγόρων, τόσο της Αθήνας όσο και των υπολοίπων πόλεων της χώρας, επέλεξαν την αποχή ως μέσο άσκησης πίεσης στην κυβέρνηση, η οποία προτίθεται να υιοθετήσει νέο σύστημα φορολόγησής τους. Αν και οι αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων δεν υιοθέτησαν την αποχή διαρκείας, ήδη έχουν συμπληρωθεί δύο εβδομάδες αποχής. Κι ενώ είναι προφανές ότι τόσο στις γενικές συνελεύσεις των δικηγόρων όσο και μεταξύ των αρμοδίων του υπουργείου Οικονομικών έχουν επικρατήσει οι «αδιάλλακτοι», καθίσταται όλο και πιο πιθανή η επανάληψη του τραγικού φαινομένου της τελευταίας οκτάμηνης αποχής των δικηγόρων, με τις δυσβάσταχτες συνέπειες που αυτή είχε για την κοινωνία μας.

πατάξει την υπάρχουσα φοροδιαφυγή, προχωρά στη θέσπιση μέτρων, τα οποία με τον ψευδεπίγραφο τίτλο «αντικειμενικά κριτήρια φορολόγησης» θα νομιμοποιήσουν τη φοροδιαφυγή των δικηγόρων με τα μεγάλα εισοδήματα, ενώ θα πλήξουν άμεσα τους μικρομεσαίους συναδέλφους τους. Για την επίτευξη όμως της πάταξης της φοροδιαφυγής θα ήταν αρκετό η κυβέρνηση να υιοθετήσει τη φορολόγηση των ομολόγων, των εντόκων γραμματίων και των ρέπος, την καθιέρωση του «πόθεν έσχες», την επιβολή φόρου στη μεγάλη ακίνητη περιουσία, την κατάργηση του τραπεζικού απορρήτου και άλλα μέτρα που θα ήταν δυνατό να περιστεύουν τη μεγάλη φοροδιαφυγή που υπάρχει όχι μόνο μεταξύ των «μεγαλοδικηγόρων» αλλά γενικά μεταξύ εκείνων των Ελλήνων που διαθέτουν μεγάλα εισοδήματα.

Είναι λοιπόν υποκριτικό να υποστηρίζει η κυβέρνηση ότι δήθεν σκοπεύει στην πάταξη της φοροδιαφυγής των δικηγόρων και να υιοθετεί μέτρα τα οποία στην ουσία αποσυνδέουν την επιβολή των φόρων από τη φοροδοτική ικανότητα των δικηγόρων και καθιερώνουν τη φορολόγηση πλασματικών εισοδημάτων (προσδιορισμός «πλαφόν» 30 παραστάσεων στα δικαστήρια και φορολογητέου εισοδήματος 2.400.000 δρχ. το χρόνο), εξασφαλίζοντας με τη διατίμηση των παραστάσεων των δικηγόρων στα δικαστήρια την άνετη φοροδιαφυγή των «μεγαλοδικηγόρων», των οποίων πλέον η ειλικρίνεια θα είναι αδύνατο να αμφισβητηθεί!

Η βασική θέση των δικηγόρων της χώρας εκφράστηκε αρχικά στα τέλη του προηγούμενου χρόνου με την πρόταση της Ολομέλειας των δικηγορικών συλλόγων της χώρας για φορολόγηση στην «πηγή», κατά την έκδοση των γραμματίων προείσπραξης και γραμματίων παράστασης σε συμβόλαια, καθώς επίσης με την επέκταση των προεισπράξεων και σε εξωδικαστικές δραστηριότητες. Η θέση όμως αυτή ουσιαστικά υποστηρίζει την υιοθέτηση πλασματικών ποσών για τη φορολόγηση των δικηγόρων (παρά την επέκταση των περιπτώσεων έκδοσης προεισπράξεων) και την ανοχή της φοροδιαφυγής, αφού είναι παράλογο να δεχτεί κανείς ότι ένας μέσος δικηγόρος είναι δυνατό να αμείβεται σήμερα με 15.000 δραχμές για το χειρισμό μιας υπόθεσης Τριμελούς Πλημμελειοδικείου ή 20.000 δραχμές μιας αστικής υπόθεσης Μονομελούς Πρωτοδικείου. (Μοναδική ίσως εξαίρεση αποτελούν ορισμένοι δικηγόροι που συνεργάζονται με ασφαλιστικές εταιρείες).

Το Δ.Σ. του ΔΣΑ προκειμένου να αποφύγει το σκόπελο της παραπάνω κριτικής, πρότεινε τη διαμόρφωση των γραμματίων προείσπραξης σε ποσά που θα κυμαίνονται από 20.000 δρχ. στα κατώτερα δικαστήρια (Ειρηνοδικεία) και θα φθάνουν τις 200.000 δρχ. στα ανώτατα (Άρειος Πάγος, Κακουργοδικεία κ.λπ.). Η πρόταση όμως αυτή φάνηκε να αποκρούεται από την πλειοψηφία των συμμετασχόντων στη γ.σ. των δικηγόρων της Αθήνας, γιατί κρίθηκε ότι τα παραπάνω κατώτατα όρια των προεισπράξεων δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα διότι είναι ιδιαίτερα υψηλά! Έτσι δείχνει να χάνεται η ευκαιρία της διαμόρφωσης μιας εναλλακτικής διαπραγματευτικής πρότασης.

Από ορισμένους δικηγόρους έχουν γίνει εναλλακτικές προτάσεις για την υιοθέτηση δικαιων μέτρων φορολόγησης, οι οποίες δυστυχώς συναντούν την αδιαλλαξία του σκληρού πυρήνα των γενικών συνελεύσεων αλλά και του δικηγόρου(!) υπουργού Οικονομικών κ. Παπαδόπουλου. Έχουν, λοιπόν, μεταξύ των άλλων προταθεί και θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση ενός ουσιαστικού διαλόγου ο ακόλουθος τρόπος φορολόγησης των δικηγόρων:

α) Η φορολόγηση να γίνεται με βάση τα ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ και όχι τα πλασματικά εισοδήματα.

β) Να αυξηθεί το ποσό των προεισπράξεων ανάλογα με το δικαστήριο (υψηλόβαθμα ή χαμηλόβαθμα), το είδος της υπόθεσης (π.χ. πλημμέλημα, κακούργημα κ.λπ.), το αντικείμενο της δίκης (σπαστικές δίκες θα μπορούσε το ποσό της προείσπραξης να αυξάνεται ανάλογα με την αξία του αντικειμένου της δίκης).

γ) Να επεκταθεί η έκδοση των προεισπράξεων και σε εξώδικες υποθέσεις (π.χ. συμβάσεις) από τις οποίες πολλά δικηγορικά γραφεία έχουν μεγάλα εισοδήματα τα οποία δεν εμφανίζονται μέχρι σήμερα.

δ) Να θεσπισθούν ορισμένα πραγματικά αντικειμενικά κριτήρια, όπως η ύπαρξη επαγγελματικής στέγης κάποιων σεβαστών τετραγωνικών μέτρων, η απασχόληση στο δικηγορικό γραφείο περισσότερων του ενός εμμίσθου συνεργάτη ή υπαλλήλου και η υπέρβαση ενός αριθμού παραστάσεων το χρόνο στα ανώτερα δικαστήρια της χώρας. Για την ώρα πάντως η κατάσταση βρίσκεται σε αδιέξοδο...

Όταν, λοιπόν, ο διάλογος εξοβελίζεται και επικρατούν μικροκομματικές και συντεχνιακές σκοπιμότητες, όταν η πολιτεία αποζητά να δημιουργήσει στο πρόσωπο του δικηγορικού σώματος το εξιλαστήριο θύμα της ανύπαρκτης πολιτικής της για την καταστολή της φοροδιαφυγής, όταν η κυβέρνηση αρνείται να παραδεχτεί ότι η φοροδιαφυγή αφορά ΟΛΟΥΣ τους Έλληνες και όχι μόνο ορισμένους ελεύθερους επαγγελματίες, όταν επιτέλους απουσιάζει η πραγματική διάθεση να λυθεί ένα υπαρκτό πρόβλημα, πώς είναι δυνατό να ελπίζει κανείς ότι η σύγκρουση κυβέρνησης - δικηγόρων θα λάβει τέλος προς όφελος της ίδιας της κοινωνίας;

Ένα όμως πρέπει να καταστεί σαφές: τούτη η κοινωνία και αυτό το κράτος δεν έχουν πλέον τα περιθώρια να υποστούν τις τραγικές συνέπειες μιας μακρόχρονης αποχής των δικηγόρων (οι οποίοι άλλωστε θα εξουθενωθούν οικονομικά). Η απώλεια των εισοδημάτων για το κράτος θα είναι τεράστια, η λειτουργία της Δικαιοσύνης θα αποδιοργανωθεί πλέον τελείως και οι πολίτες θα βρεθούν προ του μόνιμου πλέον φαινομένου της αργησιδικίας. Αυτά θα πρέπει να τα έχουν υπόψη τους οι υπεύθυνοι και από τις δύο πλευρές (κυβέρνηση - δικηγόροι), έτσι ώστε να δοθεί μια δίκαιη λύση στο υπάρχον πρόβλημα. Απαιτείται επιτέλους σύνεση, ορθολογισμός, διάλογος και απόρριψη των αντιδημοκρατικών και δημαγωγικών μεθοδεύσεων. Οι καιροί γαρ ου μενετοί...

Δυστυχώς, για μία ακόμη φορά στον τόπο μας φαίνεται να επικρατούν το παράλογο και η αδυναμία της μεν πολιτείας να διαλεχτεί με την κοινωνία, των δε επαγγελματιών να αρθούν υπεράνω των συντεχνιακών συμφερόντων τους. Έτσι, παρά την τραυματική πρόσφατη εμπειρία της οκτάμηνης αποχής, μια αδιάλλακτη πλειοψηφία στις γενικές συνελεύσεις (στις οποίες -τουλάχιστον στην Αθήνα- δεν συμμετέχει ούτε το 1/3 των ενεργών δικηγόρων του Συλλόγου!) λειτουργώντας περισσότερο κομματικά και συντεχνιακά, ωθούν τον κλάδο σε μετωπική σύγκρουση με την κυβέρνηση. Κι αυτό δυστυχώς γίνεται χωρίς να έχουν προηγηθεί:

α) Ολοκληρωμένος διάλογος με ανταλλαγή προτάσεων και αντιπροτάσεων και όχι δογματική εμμονή σε διατήρηση κεκτημένων.

β) Σφαιρική ενημέρωση των ίδιων των δικηγόρων και των πολιτών για τις θέσεις της κυβέρνησης και τις συνέπειες ενδεχόμενης ψήφισης του συζητούμενου νομοσχεδίου αλλά και των προτάσεων των δικηγόρων.

γ) Αναζήτηση εναλλακτικών μέσων πάλης κατά της εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων (π.χ. προσφυγές κατά του νόμου όταν πλέον αυτός ισχύσει στα διοικητικά δικαστήρια λόγω της αντισυνταγματικότητάς του, γνωμοδοτήσεις νομομαθών κ.λπ.).

Από την άλλη, η κυβέρνηση διατυμπανίζοντας προς κάθε κατεύθυνση τη δήθεν πρόθεσή της να

Μελέτη: Βασίλης Καπετανγιάννης

ΙΤΑΛΙΑ: Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΟΥ ΔΕΞΙΟΥ ΛΑΪΚΙΣΜΟΥ

Δέκα ημέρες, στην Ιταλία διεξάγεται η πιο κρίσιμη εκλογική αναμέτρηση μεταπολεμικά, που τα αποτελέσματά της δεν θα έχουν μόνον επιπτώσεις στην πολιτική πορεία της χώρας, αλλά θα επηρεάσουν ολόκληρη την ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή. Δύο όντια θυθισμένη σε κοινωνική και πολιτική κρίση, η οποία δεν έχει προηγούμενο στη μεταπολεμική της ιστορία, η Ιταλία αναμένει τις εκλογές σαν λύτρωση από τα δεινά της, με την προσδοκία ότι ένα νέο κίνημα είναι δυνατό.

Δεν είναι, όμως, καθόλου τυχαίο ότι πάνω από το σώμα του εκλογικού σώματος παραμένει αναποφάσιστο, πράγμα που σημαίνει ότι η έκβαση της κρίσης, όπως θα εκφραστεί εκλογικά και μετέπειτα στο κυβερνητικό σχήμα, κάθε άλλο παρά βέβαιη είναι, τη στιγμή μάλιστα που οι ψηφοφόροι καλούνται να επιλέξουν μεταξύ δύο μεγάλων εκλογικών συνασπισμών, της Αριστεράς και της Δεξιάς, που ούτε νουχία έχουν ούτε γνωρίζουν πώς να κυβερνήσουν τη χώρα, πώς να λύσουν τα προβλήματά τους, πώς να την ανασύρουν από το ηθικό και πολιτικό της λυμ.

Το βέβαιο είναι ότι το παλαιό πολιτικό σύστημα είναι νεκρό. Η δικαστική επιχείρηση «καθαρά χέλια» αποκάλυψε το μέγεθος της πολιτικής φανλότητας και διαφθοράς, έφθειρε τα παραδοσιακά πολιτικά κόμματα, έπληξε θανάσιμα την αξιοπιστία τους, δημιούργησε ένα αίσθημα απέχθειας προς την πολιτική και τους πολιτικούς, έφερε ένα πολιτικό ενό και ένα από εκείνα τα περιοδικά λαϊκά αισθήματα αναζήτησης «ισχυρών» λύσεων για να μπει κάποια τάξη στο χάος.

Μέσα από αυτό το κενό, με την κατάρρευση της Χριστιανοδημοκρατίας, ακρογωνιαίου λίθου του μεταπολεμικού πολιτικού κατεστημένου, και τη συρρίκνωση της πάλαι ποτέ κραταιάς κομμουνιστικής Αριστεράς, αναφύησαν τόσο η Λέγκα του Βορρά, με ηγέτη τον Ουμπέρτο Μπόσι, αλλά κυρίως το

Δεν αποκλείεται το φαινόμενο να «ξεφουσκώσει» στις κάλπες. Προς το παρόν, όμως, αποτελεί ισχυρότατη πολιτική δύναμη που, παρά τις προσπάθειες της Αριστεράς, δεν αποκλείεται να αποτελέσει τον κορμό μιας δεξιάς κυβέρνησης στην Ιταλία. Οι εκβάσεις των πολιτικών κρίσεων δεν είναι αυτές που συνήθως ονειρεύεται η Αριστερά

φαινόμενο του Μπερλουσκόνι, το δεύτερο και κυριότερο πυλώνα της Δεξιάς συμμαχίας, εφόσον η Λέγκα με τις αυτονομιστικές της τάσεις δεν μπορεί αξιόπιστα να παρουσιαστεί ως «εθνική δύναμη».

Το φαινόμενο του Σίλβιο Μπερλουσκόνι αξίζει ιδιαίτερης προσοχής. Είναι «νέος» στην πολιτική. Δεν είναι επαγγελματίας πολιτικός. Μόλις πριν από μερικούς μήνες κατήλθε στον πολιτικό - εκλογικό στίβο. Έχει την εικόνα του «αυτοδημιούργητου» επιχειρηματία και πατάει γερά στη λαϊκή κουλτούρα. Προϊόν του πολιτικού κενού ο μεγιστάνας των media χρησιμοποιεί την αυτοκρατορία του επιδέξια στην εποχή της τηλεόρασης και των εικόνων. Είναι ο πρώτος επιχειρηματίας στην Ευρώπη που χρησιμοποιεί τη δική του δύναμη στα ΜΜΕ για να αναρριχηθεί στην πολιτική με αξιώσεις μάλιστα να κυβερνήσει. Χωρίς κομματικό μηχανισμό, παρά μόνο με ένα νεοσύστατο «κίνημα» (Forza Italia) δομάρει το ιταλικό κοινό στα πρότυπα επικοινωνίας της τηλεόρασης, στα οποία βεβαίως έχει εθιστεί. Και αυτή ακριβώς είναι η δύναμή του. Παρουσιάζει την πολιτική ως εκφωνητής ειδήσεων, αναγνωρίσιμος στη μικρή οθόνη, πιστευτός στο ακροατήριο, οικείος και έμπλεος υποσχέσεων. Αυτός ο εγγενής λαϊκισμός της τηλεόρασης είναι το μεγάλο όπλο του Μπερλουσκόνι, ο οποίος κατά τα άλλα δεν έχει τίποτα σοβαρό να πει. Απλώς υπόσχεται και τονίζει τις δυνατότητες. Ουδέποτε τα προβλήματα ή τις θυσίες που απαντούνται, τις συγκρούσεις που θα προκύψουν, από το νέο «ιταλικό θαύμα» που υπόσχεται.

Αυτό το πολιτικό αναισθητικό πακεταρισμένο κατάλληλα στην τηλεόραση φαίνεται να βρίσκει μεγάλη απήχηση, αν οι σφυγμομετρήσεις συλλογίζουν σωστά την υπάρχουσα διάθεση των ιταλών ψηφοφόρων. Το σημαντικότερο είναι ότι ο Μπερλουσκόνι αποκατέστησε τόσο το όνομα όσο και την έννοια και το περιεχόμενο της πολιτικής Δεξιάς με τον πολιτικό τηλεοπτικό λαϊκισμό του.

Το φαινόμενο Μπερλουσκόνι και η συμπτωματολογία της πολιτικής

Ο Πιέρο Σκαραμούτσι, διευθυντής του Radio Popolare, μιλάει στο ANTI

του Αργύρη Παναγόπουλου

ΟΛΟΚΛΗΡΟ το κείμενο της συνέντευξης με τον Πιέρο Σκαραμούτσι, στον ανταποκριτή μας στην Ιταλία Αργύρη Παναγόπουλο, έχει ως εξής:

– Σε μερικές μέρες τελειώνει ο προεκλογικός αγώνας. Τι βάρος είχε ο Μπερλουσκόνι που ελέγχει τη μισή αγορά των ΜΜΕ, τηλεοράσεις και εκδοτικές επιχειρήσεις, και επιπλέον είναι ένα πολιτικό πρόσωπο που ζητάει τη συγκατάθεση του εκλογικού σώματος.

– Ο Μπερλουσκόνι είχε σημαντικό ρόλο για την έκβαση της προεκλογικής εκστρατείας γιατί στήριξε ένα μοντέλο που είχε δημιουργήσει μέσα στο χρόνο διαμέσου του τηλεοπτικού του γλωσσικού ιδιώματος. Ένα γλωσσικό ιδίωμα της deregulation, βασισμένο στην αισθητική της σαπουνόπερας με λαϊκιστικό - ατομικιστικό πολιτικό περιεχόμενο, που είχε μερική επιτυχία στο παρελθόν. Ο Μπερλουσκόνι επέβαλε μια δική του πολιτιστική αντίληψη της επικοινωνίας με καταπληκτική επιτυχία για πάρα πολλούς λόγους. Τον βοήθησε και το γεγονός ότι ανταγωνιζόταν στην αγορά μια κρατική ραδιοτηλεόραση που παρέμεινε αρκετά παραδοσιακή και εξαρτημένη από τα κυβερνητικά κόμματα και το παραδοσιακό γλωσσικό ιδίωμα των πολιτικών οι οποίοι διαχειρίζονται την εξουσία. Στην ουσία, αντιπροσώπευσε μια σχετική ρήξη εντελώς μετριοπαθή και χαμηλού επιπέδου με αυτό το σύστημα. Δημιούργησε μια εικόνα, ένα μεγάλο κοινό, μια κουλτούρα. Σε αυτόν τον κόσμο σήμερα κάνει μια πολιτική πρόταση. Προσπαθεί να θερίσει αυτό που έσπειρε όλα αυτά τα χρό-

νια. Τα αποτελέσματα θα τα δούμε σε μερικές μέρες.

– Η παρουσία του Μπερλουσκόνι στα ΜΜΕ υποδοθηθήθηκε από τα ίδια τα κυβερνητικά κόμματα, συμβίωσε για πολλά χρόνια τόσο με τη Χριστιανική Δημοκρατία όσο και με το Σοσιαλιστικό Κόμμα με το οποίο είχε ιδιαίτερες σχέσεις.

– Σίγουρα. Αποτελεί την προσωποποίηση της τριανδρίας που ονομάζουμε στην Ιταλία ΚΑΦ: Κράξι, Αντρεότι, Φορλάνι.

Ο καταχρεωμένος μεγιστάνας

Η παρουσία του Μπερλουσκόνι στην πολιτική σκηνή σχετίζεται και με τα οικονομικά προβλήματα που έχουν να αντιμετωπίσουν οι επιχειρήσεις του ή σχετίζεται με αποκλειστικά πολιτικούς σκοπούς που έχουν τις ρίζες τους στα ανατρεπτικά και αντιδημοκρατικά σχέδια της μασονικής στοάς Π2;

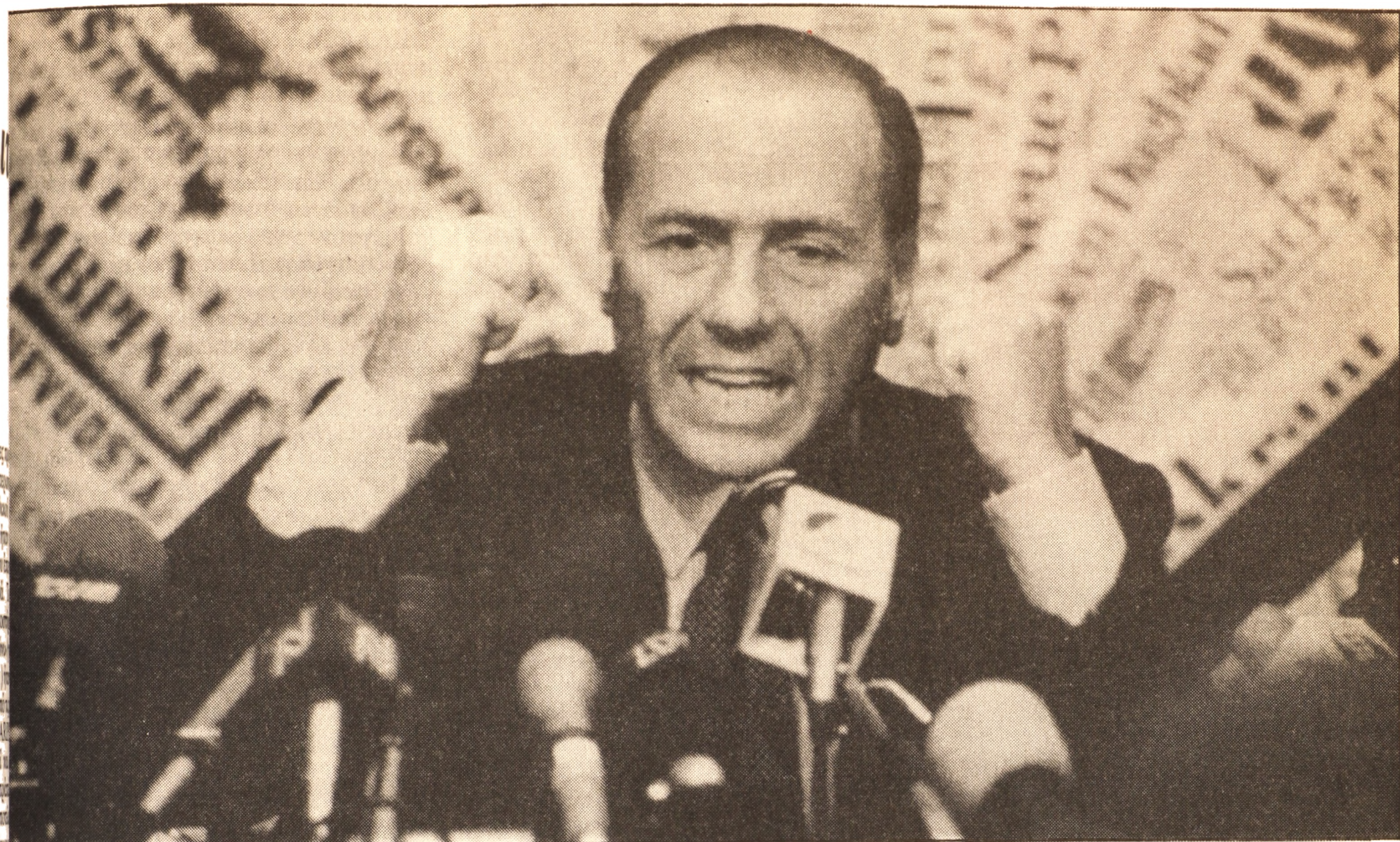
– Είναι δύο πράγματα μαζί. Ο Μπερλουσκόνι είναι γέννημα - θρέμμα του πολιτικού σχεδίου που ονομάζουμε Π2 – μα δεν είναι μόνο το σχέδιο της Π2. Είναι ένα πολιτικό σχέδιο που, στο δρόμο του, συναντήθηκε με τον Μπερλουσκόνι κατά το τέλος της δεκαετίας του '70, όταν γράφτηκε στην Π2 και άρχισε την οικονομική του σταδιοδρομία με μια τεράστια οικονομική υποστήριξη από τις τράπεζες. Στην Ιταλία υπήρχε ένα περιοδικό που λεγόταν «ΟΠΙ» και το εξέδιδε ο Πεκορέλι, ένας δημοσιογράφος που αργότερα δολοφονήθηκε (για τη δολοφονία του διώκεται σήμερα ο Αντρεότι).

Ο Πεκορέλι είχε μεγάλες προσβάσεις στις μυστικές υπηρεσίες. Τα περισσότερα αινιγματικά άρθρα του περιοδικού δεν ήταν κατανητά στο ευρύ κοινό, ήταν όμως γεμάτα μηνύματα και στοιχεία που έπειτα από 10-15 χρόνια έγιναν κατανητά. Το 1978, λίγο προτού δολοφονηθεί, υποστήριξε ότι «κάποιος Σίλβιο Μπερλουσκόνι» (γιατί τότε κανείς σχεδόν δεν τον ήξερε) ήταν υποψήφιος για την προεδρία σε μια από τις μεγαλύτερες ιταλικές τράπεζες, την CARIPLO, με έδρα το Μιλάνο, που αποτελεί και μια από τις μεγαλύτερες επενδυτικές τράπεζες στον κόσμο. Μια τράπεζα που αποτελούσε βασικό στοιχείο του χριστιανοδημοκρατικού και του σοσιαλιστικού πολιτικού συστήματος. Ο Ματζότα, ο τελευταίος πρόεδρος της, διώκεται και αυτός για διάφορα αδικήματα. Σύμφωνα με τον Πεκορέλι, η υποψηφιότητα του Μπερλουσκόνι για την προεδρία της τράπεζας αποτελούσε ένα δώρο για τις υπηρεσίες που είχε προσφέρει.

Η σταδιοδρομία του Μπερλουσκόνι έχει λοιπόν τις βάσεις της σε αυτό το σύστημα που ήδη υπήρχε πριν από 10-15 χρόνια. Σήμερα, ο Μπερλουσκόνι αντιπροσωπεύει δύο πράγματα. Από τη μια πλευρά αποτελεί τον πιο δημοφιλή συνεχιστή του διεφθαρμένου καθεστώτος, ενώ από την άλλη έχει τρομερά οικονομικά προβλήματα εξαιτίας των κεφαλαίων που χρωστάει στις τράπεζες. Όσο στεκόταν στα πόδια του το παλιό καθεστώς δεν αντιμετώπιζε κανένα πρόβλημα, γιατί τον κάλυπταν οι πολιτικοί που διαχειρίζονταν το τραπεζικό σύστημα και ήταν και προσωπικοί του φίλοι. Σήμερα, με την αλλα-

Ο Πιέρο Σκαραμούτσι διευθύνει στο Μιλάνο έναν ιστορικό ραδιοφωνικό σταθμό της Αριστεράς, το Radio Popolare, τη λαϊκή ραδιοφωνία. Στο Μιλάνο, το Radio Popolare δίνει μια σκληρή μάχη εδώ και χρόνια στον τομέα της πληροφόρησης, που οξύνθηκε ιδιαίτερα με την παρουσία του Μπερλουσκόνι, τυπικού εκπροσώπου του μιλιανέζικου επιχειρηματικού κατεστημένου, στην πολιτική σκηνή της Ιταλίας.

Η συνέντευξη του Σκαραμούτσι στο ANTI πιστεύουμε ότι φωτίζει ένα ιδιαίτερο τμήμα των σχέσεων των ιταλικών ΜΜΕ με τα μεγάλα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα. Την ίδια στιγμή, ο Σκαραμούτσι, μέσα από την εμπειρία του Radio Popolare, μας δίνει αρκετά κίνητρα για τη δική μας πολιτική μάχη για την προάσπιση του αναφαίρετου ανθρώπινου δικαιώματος, κατά τον Σκαραμούτσι, στην ελεύθερη πληροφόρηση.

Μπερλουσκόνι βάζει πλώρη προς την εξουσία;

ή του συστήματος, αρχίζει να αντιμετωπίζει σημαντικά οικονομικά προβλήματα. Προσπαθεί να καθυστερήσει όσο το δυνατόν περισσότερο τους προμηθευτές των εταιρειών του, κυρίως των πολυκαταστημάτων του έχει. Πληρώνει τα τιμολόγια έπειτα από 200 ημέρες, που αποτελεί ρεκόρ για τα δεδομένα της ιταλικής αγοράς. Στην ουσία, χρηματοδοτείται από τους προμηθευτές που θα έπρεπε να πληρώσει.

Δηλαδή, αναλόγως των εκλογικών αποτελεσμάτων, ο Μπερλουσκόνι θα μπορέσει να πάρει ή όχι νέα δάνεια;

Ακριβώς. Αρκετοί προμηθευτές, που περιμένουν εδώ και χρόνια να πληρωθούν, προσβλέπουν στις εκλογές για να αποφασίσουν αν θα καταφύγουν στα δικαστήρια ή όχι για να πάρουν τα χρήματα που τους οφείλει.

Η είσοδος του Μπερλουσκόνι στην πολιτική επανέφερε στην επικαιρότητα και την ανάγκη ανανέωσης του πληροφοριακού και ειδησεογραφικού μοντέλου που κυριαρχεί;

Το πρόβλημα υπήρχε και από πιο παλιά. Η πολιτική σύγκρουση, όμως, ανάγκασε ακόμα περισσότερο κόσμο να απαιτήσει άμεση αλλαγή του συστήματος. Η αριστερή και δημοκρατική αντιπολίτευση, εδώ και

χρόνια, υποστήριζε ότι ο νόμος Μάμι, που τον φτιάξαν για να χαρίσουν στον Μπερλουσκόνι το μονοπώλιο της ιδιωτικής τηλεόρασης και των εκδοτικών επιχειρήσεων, αποτελεί μια απάτη. Στην Ιταλία, υπάρχει μια δικτατορία στον τομέα της πληροφορίας. Υπάρχει μια κατάσταση τηλεοπτικού ολιγοπωλίου που αντίστοιχό της βρίσκουμε μόνο στη Βραζιλία – μόνο που εκεί δεν φτάνει την αισχρότητα της ιταλικής πραγματικότητας. Σήμερα, φαίνεται ότι το πρόβλημα έχει ωριμάσει, μα κανείς δεν ξέρει τι σχέδιο μπορούσε να περάσει από το Κοινοβούλιο. Περιμένουμε και γι' αυτό τις εκλογές.

Εκ νέου κυριαρχία «κενών» συνθημάτων

Πώς φθάνει ο απόηχος της προεκλογικής εκστρατείας στο Ράδιο Ποπολάρε;

Είναι μια δύσκολη προεκλογική εκστρατεία. Η πολιτική σύγκρουση είναι εντελώς ιδεολογική και γίνεται με συνθήματα των παρατάξεων που ανήκει ο καθένας. Αποτελεί ένα παράδοξο γιατί, μετά την πτώση του τείχους του Βερολίνου, είχε δημιουργηθεί η εντύπωση ότι οι πολιτικές συγκρούσεις και οι αντιπαραθέσεις θα περνούσαν στο πολιτικό περιεχόμενο των προτάσεων και όχι στα ιδεολογικά σχήματα. Αντίθετα, μέσα σε λί-

γους μήνες δημιουργήθηκαν συμμαχίες, ας πούμε σημαιοφόρων, που ξανάρχισαν να μιλούν με συνθήματα.

Από την αρχή, ο Μπερλουσκόνι χρησιμοποίησε τον παλιό καλό αντικομμουνισμό ως προεκλογικό του όπλο. Μήπως ήθελε να αποσπάσει την προσοχή του κόσμου από τα πραγματικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ιταλία;

Ακριβώς. Μα μερικοί μετριοπαθείς και συντηρητικοί πολιτικοί και οικονομικοί παρατηρητές υποστηρίζουν ότι τα προγράμματα των διαφόρων συμμαχιών δεν διαφέρουν κατά πολύ. Δεν μπορώ να εκφέρω κάποια άποψη για το οικονομικό πρόγραμμα του Μπερλουσκόνι, γιατί ακόμα και τώρα δεν το έχω καταλάβει. Αποτελεί μάλλον μια φάρσα και δεν έχει τίποτα το σημαντικό. Μα, τα οικονομικά προγράμματα, τόσο του MSI (των φασιστών) και της Λέγκα όσο και της Προοδευτικής Συμμαχίας ή των καθολικών, δεν έχουν στρατηγικές διαφορές. Έχουν μεγάλες διαφορές, αλλά όχι στρατηγικές. Το πρόγραμμα της Προοδευτικής συμμαχίας αποτελεί ένα μετριοπαθές και συντηρητικό πρόγραμμα, που ίσως είναι και το πιο πλήρες εν σχέσει με τα άλλα. Η κατάσταση είναι εντελώς απογοητευτική για την πλούσια ιταλική εμπειρία.

«ΣΗΜΕΡΑ, Ο ΜΠΕΡΛΟΥΣΚΟΝΙ, ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΑ ΜΕΡΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΤΟΝ ΠΙΟ ΔΗΜΟΦΙΛΗ ΣΥΝΕΧΙΣΤΗ ΤΟΥ ΔΙΕΦΘΑΡΜΕΝΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ, ΕΝΩ, ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, ΕΧΕΙ ΤΡΟΜΕΡΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΠΟΥ ΧΡΩΣΤΑΕΙ ΣΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ»

– Ίσως είναι αποτέλεσμα της γενικότερης κρίσης που μαστίζει την Αριστερά;

– Δεν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία. Η γαλλική Αριστερά, σήμερα, παρ' όλο που υπέστη τρομερές ήττες κατά τα τελευταία χρόνια, προτείνει πιο ζωντανά προγράμματα από τα προγράμματα της σημερινής ιταλικής Αριστεράς. Μου έκαναν μεγάλη εντύπωση οι τεράστιες διαδηλώσεις εναντίον της ιδιωτικοποίησης του εκπαιδευτικού συστήματος που έγιναν στη Γαλλία πριν από λίγο καιρό. Ακόμα και όταν η γαλλική κυβέρνηση έκανε πίσω, οι διαδηλώσεις συνεχίστηκαν με μια λαοθάλασσα στο Παρίσι που υπεραμύνθηκε τη δημόσια εκπαίδευση. Στη σημερινή Ιταλία αυτό αποκλείεται να γίνει.

– Στην Ιταλία τα προβλήματα διώνονται και καταναλώνονται ατομικά στα σπίτια, από την οθόνη της τηλεόρασης;

– Για να πούμε την αλήθεια, συζητιούνται παντού. Στους χώρους εργασίας, στα καφέ, στο δρόμο, στα εργοστάσια. Μιλάμε πάρα πολύ για τα προβλήματά μας. Δυστυχώς, οι συζητήσεις μοιάζουν με συζητήσεις για τα προγνωστικά του ποδοσφαίρου, όπου όλοι έχουν τη συνταγή για την εντεκάδα. Παραμένουν πολύ επιφανειακές για να καταλήξουν σε κάτι το συγκεκριμένο.

Η κυριαρχία των ΜΜΕ στην πολιτική

Μοιάζει λίγο με το σύνθημα του Μπερλουσκόνι: «Κατεβαίνω στον αγωνιστικό χώρο».

– Σίγουρα. Από αυτή την οπτική γωνία ο Μπερλουσκόνι αποτελεί έναν μικρό Φρανκενστάιν που δημιουργήθηκε από έναν μικρό κύκλο ειδικών της διαφήμισης, του marketing, της τηλεοπτικής σκηνοθεσίας, των διαφόρων γλωσσικών ιδιωμάτων κ.λπ. Και

αυτός ο κακομοίρης ο μικρός Φρανκενστάιν παίρνει κομματάκια από δω κι από εκεί. Τη μια φορά λέει ένα πράγμα, την άλλη κάτι άλλο και στο τέλος κανείς δεν ξέρει τι γίνεται, γιατί διαρκώς υπάρχει μια ανάλυση από τους διαφημιστές του για τη βελτίωση της εικόνας του προς τα έξω. Εμείς αυτή την κατάσταση τη γνωρίσαμε πολύ καλά, διαμέσου της αμερικανικής παραδοσιακής πολιτικής. Μα στην Αμερική συνοδεύονταν πάντα και από κάποιες πολιτικές προτάσεις. Η Ιταλία, φυσικά, δεν είναι η Αμερική. Βρισκόμαστε σχεδόν αποκλειστικά και μόνο στα επίπεδα της εικόνας.

– Αυτή την περίοδο ξεκίνησε μια εκστρατεία από διάφορα ανεξάρτητα ΜΜΕ που επιχειρεί να θέσει στην επικαιρότητα το πρόβλημα της συγκεντροποίησης της ιδιοκτησίας και της διαφήμισης των ΜΜΕ, την κατάσταση μονοπωλίου ή ολιγοπωλίου που έχει δημιουργηθεί τόσο στη ραδιοεπικοινωνία όσο και στην εκδοτική βιομηχανία.

– Συμμετέχουμε και εμείς ως ραδιοφωνικός σταθμός (και εγώ προσωπικά) στην επιτροπή, που θέλει να καταργήσει το νόμο Μάμι. Προσπαθούμε να ευαισθητοποιήσουμε την κοινή γνώμη στο θέμα των ΜΜΕ. Δεν είμαι αρκετά αισιόδοξος για την έκβαση αυτής της εκστρατείας μας, γιατί μου φαίνεται ότι παραμένουμε στις διακηρύξεις. Στην Ιταλία βρισκόμαστε κάτω από overdose αφηρημένων μορφών και ιδεολογιών. Ο κόσμος αρνείται να αποκτήσει καινούργια πολιτικά χαρακτηριστικά και νέες ιδεολογικές μορφές. Έχουμε υποστεί σημαντική αλλαγή στη σύνθεση των κοινωνικών στρωμάτων.

Στη χώρα μας είχαμε μια εργατική τάξη, μια τάξη των μισθωτών της εργασίας, που είχε πολύ μεγάλο βάρος μέσα στην κοινωνία. Σήμερα, η εργατική τάξη μετράει συνεχώς και λιγότερο. Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, οι επαγγελματίες και οι βιοτέχνες πραγματοποίησαν μια επανάσταση στη σύνθεση των κοινωνικών τάξεων. Τα νέα αναδυόμενα κοινωνικά στρώματα είχαν συνθλιβεί από τη μεγάλη βιομηχανία και την πελατειακή πολιτική που εξαρτιόταν από αυτήν. Σήμερα, τα νέα κοινωνικά στρώματα έχουν ένα σημαντικό βάρος στη δημιουργία του εθνικού εισοδήματος. Πριν από δύο χρόνια, άρχισαν στο Βορρά να βρίσκουν στη Λέγκα έναν πολιτικό εκφραστή. Η Λέγκα, με το διπλό της πρόσωπο, κατάφερε να εκφράσει τα πραγματικά συμφέροντα των νέων κοινωνικών στρωμάτων, ενώ από την άλλη εμφανιζόταν ως η καινούργια πολιτική δύναμη που ερχόταν να ξεπεράσει το παλιό διεφθαρμένο σύστημα.

Για πρώτη φορά στη μεταπολεμική ιστορία μας, ένα κόμμα από μόνο του στο Μιλάνο δεν είχε ξεπεράσει το 40%, όπως η Λέγκα

του Βορρά. Πιστεύω ότι η σημερινή συμμαχία της με τον Μπερλουσκόνι την οδηγεί σε συρρίκνωση. Πάντως η κοινωνική σύνθεση παραμένει η ίδια, και σήμερα αυτά τα στρώματα αναζητούν νέα πολιτική εκπροσώπηση. Σίγουρα, ένα τμήμα αυτών των στρωμάτων έχει βρει τον Μπερλουσκόνι. Δεν είναι τυχαίο ότι η μεγάλη βιομηχανία είναι πολύ σκεπτική απέναντι στον Μπερλουσκόνι. Το μεγάλο κεφάλαιο δεν εμπιστεύεται αρκετά έναν τυχοδιώκτη manager που είναι έτοιμος να ακολουθήσει κάθε είδους περιπέτεια. Στο χώρο της πληροφόρησης μπορούμε μόνο να κάνουμε έναν αγώνα χαρακωμάτων. Να συνεχίζουμε δηλαδή να επαναλαμβάνουμε ότι το δικαίωμα στην πληροφόρηση αποτελεί συνταγματικό δικαίωμα της ελευθερίας του ατόμου και πρέπει να μας συνοδεύει στον καθημερινό τρόπο έκφρασής μας. Ο κόσμος πιστεύω ότι το έχει κατανοήσει, όπως έχει κατανοήσει ότι ο Μπερλουσκόνι ελέγχει το μισό και παραπάνω πληροφοριακό δίκτυο της Ιταλίας.

– Ποια είναι η ιδιαίτερη εμπειρία του Ράδιο Ποπολάρε;

– Γεννηθήκαμε κατά την περίοδο 1975-76 από τις εμπειρίες των τμημάτων της Αριστεράς, που είχαν ανάγκη να έχουν νέα κανάλια επικοινωνίας, όπως ήταν τότε οι ραδιοφωνικοί σταθμοί. Πρόσωπα, κόμματα και συνδικάτα πήραν την πρωτοβουλία να ξεκινήσουν έναν αγώνα για να βρουν νέα κανάλια επικοινωνίας με το κοινό. Το ΙΚΚ, παρ' όλο που συμμετείχε, στο τέλος αρνήθηκε να προχωρήσει στη δημιουργία του ραδιοφωνικού σταθμού γιατί ήθελε να τον ελέγχει. Ήθελε την πλειοψηφία της εταιρείας, ενώ η αρχική μας συμφωνία απέκλειε να έχει κάποια πολιτική δύναμη την πλειοψηφία, ή έστω ένα μεγαλύτερο βάρος από τις άλλες δυνάμεις. Μπήκαν τότε τα συνδικάτα, οι αριστεροί σοσιαλιστές, οι οργανώσεις της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς κ.ά., αποδεχόμενοι να παραμείνουν μειοψηφίες μέσα στην επιχείρηση Ράδιο Ποπολάρε. Αυτή ήταν και η εγγύηση της ανεξαρτησίας μας. Όταν μια πολιτική δύναμη παίρνει ένα ΜΜΕ το δολοφονεί. Αυτή είναι η εμπειρία μας.

Επιδιώσαμε μέσα από μια πολύ δύσκολη πολιτική κατάσταση και παραμένουμε ριζωμένοι μέσα στην ιστορία της Αριστεράς, αναζητώντας να κατανοήσουμε τι σημαίνει σήμερα να είσαι αριστερός μέσα από μια βαθιά πολιτιστική επίγνωση της ανεξαρτησίας μας, κάνοντας πάντα μέσα από τις αναζητήσεις μας σειρά λαθών. Στη σημερινή μας μορφή είμαστε μια ανώνυμη εταιρεία, η οποία έχει εκδώσει 40 χιλιάδες μετοχές, εκ των οποίων το 30% ανήκει στον συνεταιρισμό των εργαζομένων στο ραδιόφωνο, ενώ οι υπόλοιπες πουλήθηκαν στην αγορά. Περίπου 12 χιλιάδες άτομα αγόρασαν τις μετο-

ς μας, επιτρέποντάς μας να κάνουμε κά-
νεις επενδύσεις. Για να διατηρήσουμε την
οικονομική αυτονομία μας ανακαλύψαμε
και την εγγραφή συνδρομητών. Πείσαμε ένα
ρος των ακροατών μας ότι για να ακούνε
ραδιόφωνο κάθε μέρα θα πρέπει και να το
πληρώνουν. Έτσι, περίπου 6.500 άτομα μας
νουν το λιγότερο από 1.500 δρχ. το μήνα,
αμέσων των τραπεζικών τους λογαρια-
σμών, επιτρέποντάς μας να καλύπτουμε το
% των ετήσιων εξόδων μας. Η διαφήμιση
και η διοργάνωση εκδηλώσεων μάς αποδί-
νουν τα υπόλοιπα. Αυτή η δομή σήμερα μας
γνύεται την ανεξαρτησία μας. Έχουμε μια
ισή σχέση με το κοινό μας. Μια καθημερι-
εκπομπή μας διαρκεί από το 1975 από τις
10-9.30 το πρωί μέχρι τις 12.00 και λέγεται
«*Λινοχτό Μικρόφωνο*». Καθημερινά διορ-
γνώνουμε ανοιχτές συζητήσεις στο ραδιό-
φωνο με τη συμμετοχή πάρα πολλών ακροα-
ων, οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να πα-
μβουν και να εκφραστούν σε καθημερινή
ση.

κοινωνικός ρόλος της ανεξάρτητης ραδιοφωνίας

Τα τελευταία χρόνια έχετε δημιουργήσει
ένα NETWORK.

Το τοπικό ραδιόφωνο είναι για μας το
iv. Μόνο το τοπικό ραδιόφωνο επιτρέπει
ισή σχέση με τον ακροατή. Το ραδιόφωνο
έπει να ανήκει σε μια μικρή κοινότητα.
μείς απλώς δημιουργήσαμε ένα δίκτυο το-
κών σταθμών σε εθνικό επίπεδο γιατί πι-
εύουμε ότι οι ακροατές μας πρέπει να
ουν παντού την εθνική και διεθνή πληρο-
ρηση που οι μικροί ραδιοφωνικοί σταθ-
ί δεν μπορούν να τους προσφέρουν. Σήμε-
μεταδίδουμε καθημερινά τις ειδήσεις και
ρικές εκπομπές γενικού ενδιαφέροντος σε
ιταλική κλίμακα, ενώ τις υπόλοιπες μέ-
ς κάθε σταθμός μεταδίδει τα δικά του προ-
άγματα. Μέσα στα δύο τελευταία χρόνια
ιλασιάζαμε το ακροαματικό μας κοινό.
πότε τις μέρες, στη Λομβαρδία, το νομό
ον οποίο ανήκει το Μιλάνο και που δυστυ-
ς δεν τον καλύπτουμε επαρκώς, φθάσαμε
έχουμε σχεδόν 300 χιλιάδες ακροατές την
έρα και περίπου 700 χιλιάδες που παρα-
λουθούν τις εκπομπές μας σε εβδομαδιαία
ση.

Ενώ εμείς μιλάμε, ακούγονται οι φωνές

από τη συνέλευση των δημοσιογράφων του
Ra dio Popola re για τη συμμετοχή του ή όχι
στις απεργιακές κινητοποιήσεις του
συνδικάτου των δημοσιογράφων.

– Αυτές τις μέρες πραγματοποιούνται οι
απεργίες για την υπεράσπιση του συστήμα-
τος υγειονομικής περίθαλψης των δημοσιο-
γράφων. Το κράτος που βρίσκεται σε άθλια
οικονομική κατάσταση, προσπαθεί να ενσω-
ματώσει το ασφαλιστικό ταμείο των δημο-
σιογράφων στο γενικό ασφαλιστικό ταμείο.
Οι πλούσιοι πόροι μας θα χρησιμοποιηθούν
για την πληρωμή των υποχρεώσεων του κρά-
τους και εμείς θα χάσουμε το ικανοποιητικό
επίπεδο των υπηρεσιών που μας προσέφερε
το ταμείο μας. Ως δημοσιογράφοι, πληρώ-
νουμε τα μεγαλύτερα ποσοστά στο ασφαλι-
στικό ταμείο, ενώ για κάθε συνταξιούχο δη-
μοσιογράφο τέσσερις δημοσιογράφοι δου-
λεύουν και πληρώνουν τα ασφάλιστρά του.
Τουλάχιστον, όλον αυτό τον καιρό αποφύ-
γαμε να έχουμε κάποιες πελατειακές σχέσεις
με το κράτος, διατηρώντας το επίπεδο των
ασφαλίσεών μας σε ένα ικανοποιητικό επί-
πεδο. Αποτελούμε στην ουσία μια συντεχνία
που προσπαθεί να διατηρήσει τα λίγα προ-
νόμια που έχει και τα οποία πληρώνει από
μόνη της, ενώ η κρατική διαχείριση έχει δια-
λύσει κάθε έννοια κοινωνικού κράτους, λό-
γω των πελατειακών της σχέσεων.

– Ένας τρόπος σκέψης που έχει αρκετά
κοινά χαρακτηριστικά με τη φιλοσοφία της
Λέγκα του Βορρά.

– Η παρομοίωση με τη Λέγκα είναι αρκετά
εύστοχη και αποτελεί μια αντίφαση. Αυτή τη
στιγμή πιστεύω ότι οι δημοσιογράφοι έχουμε
απόλυτο δίκιο. Το ίδιο το Μανιφέστο προ-
βληματίζεται ιδιαίτερα πάνω στο θέμα. Ως
μέλος του Εθνικού Συμβουλίου της Ομο-
σπονδίας του Τύπου, του συνδικάτου των
δημοσιογράφων, κάναμε ένα πενταετή αγώ-
να για να ανοίξουμε το επάγγελμα του δημο-
σιογράφου σε όλους αυτούς που δουλεύουν
στη «μαύρη» – γιατί υπάρχει πολλή «μαύρη»
εργασία στο χώρο μας. Δεν μπορέσαμε να
κατορθώσουμε τίποτα. Δεν πιστεύω ότι αυ-
τά τα προνόμια θα διαρκέσουν πολύ ακόμα.

Δημοσιογράφοι που αγοράζονται, δημοσιογράφοι που πωλούνται

– Αυτές τις μέρες ο Σάμα δήλωσε ότι η

**«ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΩΝ
ΦΑΣΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΛΕΓΚΑ
ΟΣΟ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ»**

Φερνάντο πλήρωνε μίζες στους
δημοσιογράφους των μεγαλύτερων
εφημερίδων, αναφέροντας και τα ονόματα
τριών δημοσιογράφων.

– Δεν μου προκάλεσε την παραμικρή εντύ-
πωση. Είναι γελοίο να σκεφτόμαστε ότι εί-
ναι μόνο τρεις οι δημοσιογράφοι που είναι
διεφθαρμένοι. Αυτή η θεαματικότητα που
πήρε η δημοσίευση αυτών των τριών ονομά-
των με βρίσκει αντίθετο. Πρώτα απ' όλα,
κανείς δεν ξέρει αν είναι αλήθεια ή όχι. Ο
Σάμα έχει δώσει πάρα πολλά ονόματα. Μα
και εμείς, δημοσιογράφοι είμαστε και ξέ-
ρουμε ότι η μεγάλη βιομηχανία και οι μεγά-
λες επιχειρήσεις είχαν μια συνεχή παρουσία
στον ιταλικό Τύπο. Η διαφθορά σίγουρα
κατόρθωσε να αμαυρώσει κάποιους δημο-
σιογράφους ή κάποιους εκδοτικούς τομείς.
Σταδιοδρομία, δώρα, μεταθέσεις, ταξίδια,
προσλήψεις και απολύσεις αποτελούν μερι-
κά από τα στοιχεία της διαφθοράς.

– Τις τελευταίες μέρες ακούσαμε ότι
προσπάθησαν να αγοράσουν μετοχές του
Ράδιο Ποπολάρε κάποιοι άγνωστοι, από
άτομα που ήδη έχουν μετοχές.

– Είναι αδύνατον ακόμα και υλικά να μας
αγοράσει ή να μας εξαγοράσει κάποιος. Πι-
στεύω πως έγιναν κάποιες προσπάθειες για
να δούνε κατά πόσον οι ακροατές μας που
έχουν τις μετοχές είναι δεμένοι με το Ράδιο
Ποπολάρε. Όλοι το ξέρουν ότι το Ράδιο
Ποπολάρε δεν είναι ένας νεκρός ραδιοφω-
νικός σταθμός. Μέσα σε λίγο, άρχισαν να μας
τηλεφωνούν οι ακροατές – μέτοχοί μας και
να μας δηλώνουν από τη μια την υποστήριξή
τους και από την άλλη την ανησυχία τους για
το μέλλον του σταθμού. Η καλύτερη εγγύηση
για την οικονομική και πολιτική μας ανεξαρ-
τησία είναι το κοινό μας, στο οποίο το Ράδιο
Ποπολάρε έχει επενδύσει το μέλλον του.

□

Radio Popolare FM 81.5 • 107.6

«**Υ**πάρχουν ακόμη Δεξιά και Αριστερά; Και αν ακόμη υπάρχουν και αγωνίζονται, πώς μπορούμε να διατεινόμαστε ότι έχουν χάσει εντελώς τη σημασία τους; Και αν διατηρούν ακόμη κάποια σημασία, αυτή η σημασία ποια είναι;», διερωτάται στο τελευταίο του πόνημα ο πατριάρχης της φιλελεύθερης (liberal) ιταλικής φιλοσοφίας, ο Νορμπέρτο Μπόμπιο.

Πρόκειται για λέξεις - κλειδιά, «δεξιά» και «αριστερά», που τα τελευταία χρόνια δημιουργούν πολλές συζητήσεις και αμφιβολίες. Ποτέ στους τελευταίους δύο αιώνες ο παραδοσιακός αυτός διαχωρισμός στο πολιτικό πεδίο δεν αμφισβητήθηκε τόσο πολύ, όσο σήμερα. Αλλά και ποτέ στο παρελθόν, η πολιτική σκηνή σε μεγάλο μέρος της Δύσης, και ιδιαίτερα στην Ιταλία, δεν κυριαρχήθηκε τόσο πολύ από την ιδέα μιας πόλωσης ανάμεσα σε δύο αντιμαχόμενες παρατάξεις, που αγωνίζονται τόσο σκληρά μεταξύ τους για την κυριαρχία.

Η Δεξιά στην Ιταλία, από το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου μέχρι σήμερα, ταυτίστηκε πάντοτε στην πολιτική ορολογία με τα κατάλοιπα και τους διαδόχους του φασισμού. Όλοι οι άλλοι, ανεξάρτητα από την πολιτική τους τοποθέτηση, χαρακτηρίζονταν πάντοτε, ακόμα και από τους αντιπάλους των, ως «μετριοπαθείς», ποτέ ως «δεξιοί».

Σίλβιο Μπερλουσκόνι: Η όψη του σύγχρονου δεξιού λαϊκισμού στην Ευρώπη

Αλλά μέσα στα ίδια τα «μετριοπαθή» κόμματα, που ανήκαν πάντοτε στον κυβερνητικό χώρο, υπήρχε και μια δεξιά παρατάξη, η

οποία, ωστόσο, φρόντιζε να κρατά τις αποστάσεις της από τους νεοφασίστες που είχαν μέχρι τελευταία το δικό τους κόμμα, το *Ιταλικό Κοινωνικό Κίνημα*.

Ο φασισμός και πάλι προ των πυλών;

του Αντόνιο Σολάρο

Όλα τα κόμματα και οι πολιτικοί σχηματισμοί που αντιπολιτεύονται σ' αυτές τις εκλογές τη Δεξιά, θέτουν στον Μπερλουσκόνι και τη Λέγκα ένα κρισιμότερο ερώτημα. Πώς φαντάζεστε ότι θα μπορέσετε να κυβερνήσετε την Ιταλία, αν κερδίσετε τις εκλογές, φέρνοντας στην κυβέρνηση τους φασίστες του Φίνι; Τελικά, κινδυνεύει όντως να παραδοθεί η Ιταλία στα «οράματα» και τις πρακτικές του νεοφασισμού;

Η ψυχολογική αποστασιοποίηση της τερράστιας πλειοψηφίας των Ιταλών από τη φασιστική ιδεολογία σ' όλη τη μεταπολεμική περίοδο είχε δύο συνέπειες. Οι περισσότεροι οπαδοί του φασισμού εντάχθηκαν μεταπολεμικά στις δεξιές πτέρυγες των κυβερνητικών κομμάτων, κυρίως στη Χριστιανοδημοκρατία. Έτσι, το Ιταλικό Κοινωνικό Κίνημα καταδικάστηκε να είναι ένα κόμμα μικρής μειοψηφίας. Από τα άλλα κόμματα τέθηκε στο περιθώριο της πολιτικής ζωής ακόμα και όταν, στη δεκαετία του '50, μπήκε στη Βουλή. Κατά πρώτο λόγο το Σύνταγμα καταδικάζει, απαγορεύει και θέτει εκτός νόμου κάθε μορφή φασιστικής απολογίας. Αλλά πέρα από αυτό, το νεοφασιστικό Ιταλικό Κοινωνικό Κίνημα, τα άλλα κόμματα της Βουλής το θεωρούσαν πάντοτε «εκτός του κοινοβουλευτικού τόξου». Και κανείς ποτέ δεν τόλμησε να συμμαχήσει ή να δεχτεί την από οποιαδήποτε μορφή υποστήριξη του Ιταλικού Κοινωνικού Κινήματος. Πολλές φορές δημιουργήθηκαν αδιέξοδα, όταν κατά την ψηφοφορία της Βουλής πάνω σε διάφορα νομοσχέδια, οι υποστηρικτές τους δεν δέχονταν τις νεοφασιστικές ψήφους.

Στα πιο δύσκολα χρόνια της πρώτης ιταλικής Δημοκρατίας, οι μυστικές υπηρεσίες και

σκοτεινές αντιδημοκρατικές δυνάμεις, ήθελε πορτα που ήθελαν να δημιουργήσουν τη χώρα κλίμα φοβίας, αποσταθεροποίησης και ανωμαλίας, χρησιμοποίησαν ιδιαίτερα τους νεοφασίστες, είτε στις συγκρούσεις με τους ακροαριστερούς είτε σε τρομοκρατικές ενέργειες, εγκληματικές επιχειρήσεις, δόμβες στις πλατείες, εκρήξεις στα παύσα, δολοφονίες πολιτικών, κ.λπ. Δεν είναι ασφαλώς τυχαία αυτή η σχέση ανάμεσα στη νεοφασιστική τρομοκρατία και τις μυστικές υπηρεσίες που εργάζονταν για να εξυπηρετήσουν τους πιο συντηρητικούς κύκλους του κυβερνητικού χώρου. Όπως δεν είναι τυχαία η σχέση των νεοφασιστών με το οργανωμένο έγκλημα, τη μαφία. Νεοφασίστες δολοφόνησαν αριστερούς δικαστές ή πολιτικούς του Κομμουνιστικού Κόμματος ή της αριστεράς της Χριστιανοδημοκρατίας στη Σικελία. Κατά κανόνα οι εκτελεστές αυτών των εγκλημάτων έμειναν ατιμώρητοι.

Στρατηγική ανασυγκρότησης του φασιστικού κόμματος

Μετά το θάνατο του ιστορικού αρχηγού και ηγερτή του Ιταλικού Κοινωνικού Κόμματος Αμνράντε, το κόμμα αυτό πέρασε από μια οδωρότατη κρίση. Τελικά, δεν επικράτησε η γραμμή των «σκληρών», σαν του Πίνο Άντα, που ήθελαν ένα κόμμα καθαρά νεοφασιστικό, αλλά η γραμμή των μετριοπαθών, επικεφαλής το σημερινό αρχηγό του κόμματος, τον Τζανφράνκο Φίνι.

Ο Φίνι κατόρθωσε να αλλάξει τη φυσιογνωμία του κόμματός του και να αυξήσει με αυτό τον τρόπο την εκλογική του δύναμη, σε σημείο που έγινε δεύτερο κόμμα, μετά το ΚΑ, στις πρόσφατες δημοτικές εκλογές στη Ρώμη και στη Νάπολη, ενώ σε άλλους δήμους και κοινότητες της Νότιας Ιταλίας, που άλλοτε, με τη βοήθεια της μαφίας, η Χριστιανοδημοκρατία ήταν πανίσχυρη, σήμερα η τοπική εξουσία ελέγχεται από τους νεοφασίστες. Και στις εκλογές αυτές, ο Φίνι πιχειρεί τώρα μια ακόμα πιο τολμηρή αλλαγή. Αποφάσισε να μετονομάσει το κόμμα του σε Εθνική Συμμαχία, δεχόμενος στους κόλπους του και άλλες δεξιές δυνάμεις, ιδίως την πιο δεξιά πτέρυγα της Χριστιανοδημοκρατίας.

«Είναι καιρός πια να παραμεριστούν οι διακρίσεις ανάμεσα σε φασίστες και αντιφασίστες. Οι έννοιες «φασισμός» και «αντιφασισμός» -λέει ο Φίνι- ανήκουν πλέον στην ιστορία. Σήμερα άλλα είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η κοινωνία μας». Ο Φίνι δεν αποκηρύσσει το φασισμό. Τον θεωρεί απλώς μια σελίδα της ιστορίας της χώρας του, με τα θετικά και τα αρνητικά της. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο κίνδυνος δεξιάς υποτροπής εξέλιπε τελείως. Το φασιστικό φαινόμε-

νο μπορεί να ανήκει στην ιστορία, αν το κρίνουμε ως προϊόν μιας ορισμένης εποχής. Αλλά η σημερινή ιταλική Δεξιά, που κατεβαίνει στις εκλογές συνασπισμένη για να εμποδίσει την εκλογική επιτυχία του συνασπισμού των «προοδευτικών» αποτελεί πραγματικά απειλή για την ιταλική δημοκρατία και τους θεσμούς της. Μετά την κατάρρευση του καθεστώτος που κυβέρνησε επί μισό αιώνα σχεδόν την Ιταλία με κύριο άλλοθι την προστασία της χώρας από τον «κομμουνιστικό κίνδυνο», η επίκληση από τη συνασπισμένη Δεξιά του ίδιου επιχειρήματος μήπως σημαίνει ότι φιλοδοξία της Δεξιάς είναι να αντικαταστήσει το παλιό καθεστώς για να εξυπηρετήσει τα ίδια συμφέροντα του ιταλικού κατεστημένου; Γιατί το ίδιο κατεστημένο, που στήριξε την εξουσία του Μουσολίνι, όταν ο δικτάτορας έχασε τον πόλεμο φρόντισε να τον ανατρέψει και τελικά τον αντικατέστησε, εξασφαλίζοντας στους Χριστιανοδημοκράτες τη μονοπώληση της εξουσίας. Και αυτοί στελέχωσαν το δικό τους κρατικό μηχανισμό με τα ίδια στελέχη που κληρονόμησαν από το φασιστικό καθεστώς. Τώρα που το χριστιανοδημοκρατικό καθεστώς κατέρρευσε κάτω από τα ανομήματά του, το κατεστημένο ετοιμάζεται να αναθέσει το ρόλο του σε άλλες δυνάμεις.

Ποιες θα είναι οι δυνάμεις αυτές; Την εξουσία διεκδικεί ο συνασπισμός της Λέγκας της Εθνικής Συμμαχίας του νεοφασίστα Φίνι και του μεγιστάνα των ΜΜΕ Μπερλουσκόνι. Πρόγραμμά τους ο άκρατος φιλελευθερισμός, ο δημαγωγικός λαϊκισμός και ο ξέφρενος αντικομμουνισμός. Τίποτα άλλο δεν τους ενώνει. Αυτά τα χαρακτηριστικά, θα μπορούσε να αναρωτηθεί κανείς, είναι αρκετά για να φέρουν στη Δεξιά τόσες πολλές ψήφους, ώστε να εμβάλλουν σε σοβαρή ανησυχία τους αντιπάλους των; Ποιοι είναι οι εκλογείς τους; Είναι τα εκατομμύρια των ψηφοφόρων που έδιναν στο παρελθόν την ψήφο τους στο κόμμα της Χριστιανοδημοκρατίας, που δεν υπάρχει πια, στο Σοσιαλιστικό Κόμμα του Κράξι, που και αυτό έχει διαλυθεί. Δεν πρέπει να υποτιμάται το γεγονός ότι, στο παρελθόν, τα τρία τρίτα των ψηφοφόρων δεν ψήφιζαν κατά κανόνα Αριστερά. Από τα σκάνδαλα που έφερε τα δισεκατομμύρια δολάρια στα ταμεία των κυβερνητικών κομμάτων, επωφελούνταν και οι οπαδοί τους, γιατί η σκανδαλώδης διαχείριση του δημοσίου χρήματος από τους πολιτικούς που διώκονται σήμερα από τη Δικαιοσύνη, μοίραζε αφειδώς ρουσφέτια και εξυπηρετήσεις. Ίσχυε η αρχή της συναλλαγής της ψήφου. Και οι ίδιοι αυτοί διεφθαρμένοι πολιτικοί κινούν από το παρασκήνιο, μια και δεν μπορούν πια να εμφανιστούν στο προσκήνιο της πολιτικής, τα νήματα για την επιβολή στην Ιταλία ενός δεξιού καθεστώτος.

Οι φόβοι του δεξιού κινδύνου

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες δημοσκοπήσεις, που είναι και οι τελευταίες της προεκλογικής αυτής εκστρατείας, το 26% των ψήφων θα πάει στον Μπερλουσκόνι. Το 10% στους νεοφασίστες του Φίνι και το 7% στη Λέγκα. Οι ίδιες δημοσκοπήσεις δίνουν 295 από τις 630 έδρες της Βουλής στη Δεξιά, 68 έδρες στο Κέντρο και 242 στην Αριστερά. Στους κόλπους της Δεξιάς, οι 95 - 105 έδρες προβλέπεται να πάνε στον Μπερλουσκόνι και 85 - 95 στη νεοφασιστική Εθνική Συμμαχία και άλλες τόσες στη Λέγκα. Στο Δημοκρατικό Κόμμα της Αριστεράς προβλέπεται ότι θα πάνε 125 με 135 έδρες και το 20% των ψήφων.

Από τα προγνωστικά αυτά προκύπτει το συμπέρασμα ότι, τελικά μάλλον κανείς δεν θα κατορθώσει να σχηματίσει αυτοδύναμα την μετεκλογική κυβέρνηση. Η προοπτική αυτή ενισχύει τους φόβους του δεξιού κινδύνου. Γιατί ο Μπερλουσκόνι, στενός φίλος του πρώην σοσιαλιστική ηγέτη Κράξι και μέλος της πραξικοπηματικής μασονικής στοάς Ρ2 αν πράγματι υπερψηφιστεί από τους Ιταλούς, κατά κάποιο τρόπο θα δώσει σάρκα και οστά στα φιλόδοξα σχέδια του Κράξι για μια προεδρική Δημοκρατία με εξαιρετικές εξουσίες και με την κατάλυση των κατακτήσεων των εργαζομένων ύστερα από σκληρούς αγώνες πενήντα χρόνων. Και επιπλέον, με τη συνεργασία των νεοφασιστών. Οι συχνές ρατσιστικές επιδρομές των «ναζισκίν» στη Ρώμη και σε ιταλικές πόλεις, αν και επισήμως, για προφανείς προεκλογικές σκοπιμότητες, καταδικάζονται από τον Φίνι και τους άλλους υποψήφιους του κόμματός του, δεν μπορούν να μην εμβάλλουν σε ανησυχία όχι μόνο τις εκατοντάδες χιλιάδες ξένους μετανάστες, αλλά και κάθε δημοκράτη.

Όλα τα κόμματα και οι πολιτικοί σχηματισμοί που αντιπολιτεύονται σ' αυτές τις εκλογές τη Δεξιά, θέτουν στον Μπερλουσκόνι και τη Λέγκα το εξής κρίσιμο ερώτημα: Πώς φαντάζεστε ότι θα μπορέσετε να κυβερνήσετε την Ιταλία, αν κερδίσετε τις εκλογές, φέρνοντας στην κυβέρνηση τους φασίστες του Φίνι; Και τι θα μπορεί να κάνει η νέα Βουλή, αν στην πλειοψηφία της θα συμπεριλαμβάνονται και οι φασίστες; Το ερώτημα είναι, πραγματικά, κρίσιμο, γιατί δύσκολα μπορεί κανείς να πιστέψει ότι αν ανέβει στην εξουσία το κόμμα του Φίνι, ανεξάρτητα από τη μεταβάπτισή του σε Εθνική Συμμαχία, θα αγνοήσει τον πειρασμό της πραγματοποίησης των νεοφασιστικών «ιδανικών» του. Γιατί μπορεί ο φασισμός, σαν σύστημα να ανήκει στην ιστορία, αλλά οι νοσταλγοί της ιδεολογίας του είναι πραγματικότητα: είναι άνθρωποι με σάρκα και οστά. Και ο Μπερλουσκόνι αυτό, ασφαλώς, δεν το αγνοεί.

Η ιταλική Δημοκρατία συχνά χαρακτηρίστηκε ως «ανολοκλήρωτη δημοκρατία» ή ως «δύσκολη δημοκρατία», γιατί δεν κατόρθωσε φαινομενικά ποτέ να αποκτήσει σταθερές κυβερνήσεις. Λέμε «φαινομενικά» διότι στην πραγματικότητα σ' όλα τα τελευταία 46 χρόνια, από τον Απρίλιο του 1948 μέχρι τώρα, το κατ' ουσίαν κυβερνητικό κόμμα ήταν το Χριστιανοδημοκρατικό. Άλλαζε πρωθυπουργός και συμμάχους, μα πάντα αυτό κρατούσε γερά στα χέρια τα κλειδιά της εξουσίας και τα κυριότερα υπουργεία. Η ιταλική Δημοκρατία, που εγκαθιδρύθηκε μετά την πτώση του φασισμού και την κατάργηση της μοναρχίας, ήταν μια «δημοκρατία των κομμάτων», όπως τη χαρακτηρίζει ο ιστορικός **Πιέτρο Σκόπολα**, μια δημοκρατία που αποδείχτηκε ανεπαρκής, ανίκανη να ανταποκριθεί στα προβλήματα της χώρας και που έφτασε πλέον σ' ένα σημείο ανεπίστροφης κρίσης, που δεν μπορεί να λυθεί και να ξεπεραστεί, παρά μόνο με την κατάργηση του συστήματος. Εκείνο που απαιτείται είναι μια μεταρρύθμιση των θεσμών που θα ξανανοίξει τους φραγμένους διαύλους της εναλλαγής, που θα επαναφέρει σε ισχύ την αρχή της ευθύνης και θα δώσει στους πολίτες το δικαίωμα να

κρίνουν και ν' αποφασίζουν απευθείας με την ψήφο τους. Αλλά συνάμα απαιτείται μια βαθύτατη ανανέωση της πολιτικής παιδείας, μια ηθική αναμόρφωση μια ωρίμανση της συναίσθησης του πολιτεύεσθαι, μα όλα αυτά δεν είναι εύκολα, και δεν γίνονται από τη μία μέρα στην άλλη. Η δημοκρατική καλλιέργεια και παιδεία δεν αγοράζεται στο σουπερμάρκετ. Και δεν είναι βέβαιο ότι την «πρώτη Δημοκρατία», θα διαδεχτεί στην Ιταλία μια «δεύτερη Δημοκρατία» που θα είναι απαραίτητως καλύτερη από την προηγούμενη. Τίποτα δεν αποκλείει να αποδειχτεί χειρότερη.

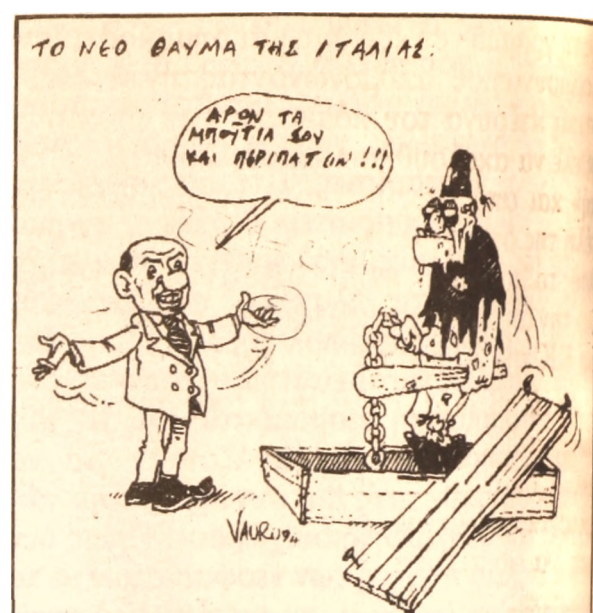
Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο φασισμός, ως ολοκληρωτικό πολιτικό σύστημα, γεννήθηκε στην Ιταλία ως προϊόν μιας βαθύτατης ηθικής και πολιτικής, αλλά και οικονομικής κρίσης, που πολλά της γνωρίσματα μπορούν να παρομοιαστούν με τα σημερινά.

Αν εξαιρέσουμε τις λίγες εκατοντάδες πολιτικούς και διανοούμενους αντιφασίστες, η τεράστια πλειοψηφία των Ιταλών δέχτηκε είτε παθητικά είτε ενεργά το φασιστικό καθεστώς του **Μουσολίνι**, που χρησίμευσε και σαν υπόδειγμα αργότερα στον **Χίτλερ** για να δημιουργήσει και να εγκαθιδρύσει το δικό του ολοκληρωτικό καθεστώς.

Το όραμα της εξουσίας των ιταλών κομμουνιστών

του **Αντόνιο Σολάρο**

Στις εκλογές της 27ης-28ης Μαρτίου, τα 48 εκατομμύρια των ιταλών εκλογέων υποτίθεται ότι θα διαλέξουν ανάμεσα στη Δεξιά και την Αριστερά, μια και με το τέλος του ψυχρού πολέμου και του κομμουνισμού εξέλιπε και το δίλημμα: Χριστιανοδημοκρατία ή κομμουνιστές. Ουσιαστικά, και τα δύο αυτά κόμματα, με τη μορφή υπό την οποία κυβέρνησαν την Ιταλία επί πενήντα χρόνια, το ένα ως κυβερνητικό κόμμα της σχετικής πλειοψηφίας και το άλλο ως κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, που μονοπωλούσε την τοπική αυτοδιοίκηση δεν υπάρχουν πια. Το Δημοκρατικό Κόμμα της Αριστεράς είναι πλέον ένα σοσιαλιστικό και δημοκρατικό κόμμα, που δεν το φοβούνται ούτε οι τραπεζίτες του Σίτο ούτε οι στρατηγοί του ΝΑΤΟ, αν κρίνουμε από τα επαινετικά τους λόγια στον αρχηγό του **Οκέτο** κατά την πρόσφατη επίσκεψή του στο Λονδίνο και τις Βρυξέλλες. Και η Χριστιανοδημοκρατία, όπως και το Σοσιαλιστικό Κόμμα, ο κυριότερος σύμμαχός της, διελύθησαν εις τα εξών συνετέθησαν.

Από το **CUORE**

Και μόνο όταν ο πόλεμος, στον οποίο επέπλεξε τη χώρα του ο Μουσολίνι, άρχισε να συσσωρεύει θανάτους, καταστροφές και συμφορές, η Ιταλία, με την ανακοχή της 8ης Σεπτεμβρίου 1943, μεταπήδησε, όπως και άλλες φορές στην ιστορία της, στο συμμαχικό στρατόπεδο. Αλλά και τότε ακόμη, δεν δέχτηκαν όλοι οι Ιταλοί τη μεταστροφή. Συγκροτήθηκε η λεγόμενη «Δημοκρατία του Σαλό», μια φασιστική εξουσία που παρέμεινε πιστή στη συμμαχία με τη χιτλερική Γερμανία μέχρι τέλους. Αν ο εμφύλιος αυτός σπαραγμός σταμάτησε και δεν μετατράπηκε σε εθνική τραγωδία, όπως στην Ελλάδα, οι Ιταλοί το οφείλουν στον αρχηγό του Κομμουνιστικού Κόμματος, τον **Παλμίρο Τολιάτι**, που ως υπουργός Δικαιοσύνης της πρώτης δημοκρατικής κυβέρνησης, αμνήστευσε τους φασίστες.

Οι Ιταλοί των πρώτων ημερών του τέλους του πολέμου, από 45 εκατομμύρια έγιναν... ενενήντα: 45 εκατομμύρια φασίστες και 45 αντιφασίστες!

Ο δημοκρατικός δρόμος

Η δημοκρατική πορεία που είχε αρχίσει με την ανατροπή του φασιστικού καθεστώτος και τη συμμαχική νίκη, και που είδε τους κομμουνιστές, ήδη από τότε να αναδεικνύονται σε μία από τις ισχυρότερες πολιτικές δυνάμεις, αποφασιστικό παράγοντα στη διαμόρφωση του νέου καθεστώτος, στην επεξεργασία του νέου Συντάγματος, και τη στελέχωση του νέου κρατικού μηχανισμού, ανακόπηκε το 1948 με την έναρξη του ψυχρού πολέμου. Αμερικανοί και Εκκλησία συνέβαλαν καθοριστικά στην εξασφάλιση της εκλογικής νίκης, στις 18 Απριλίου 1948, του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος. Ο συνασπισμός κομμουνιστών-σοσιαλιστών ηττήθηκε, άρχισε η εκκαθάριση του κρατικού μηχανισμού από τους κομμουνιστές και ο σκληρός διωγμός των αριστερών συνδικαλιστών στις μεγάλες βιομηχανίες.

Η συνετή πολιτική του Τολιάτι, που κήρυ-

η γραμμή του εθνικού και δημοκρατικού μουνισμού, απομονώνοντας την εξτρεμική πτέρυγα του κόμματός του, η οποία έλεγε να ακολουθήσει την «ελληνική γραμμή» και από τους κόλπους της οποίας στα η της δεκαετίας του '60 βγήκαν οι «Ερυσταξιαρχίες», επέτρεψε στο ΙΚΚ να σπάσει την απομόνωση και να γίνει το μεγαλύτερο ΙΚΚ της Δυτικής Ευρώπης.

Αυτή, βέβαια, η δύναμη του χρησιμοποίησε άμεσα ως άλλοθι των αντιπάλων του για να γίνονται τουλάχιστον τα δύο τρίτα του σωματικού σώματος επί τέσσερις δεκαετίες να ψηφίζουν «αντικομμουνισμό» στις εθνικές εκλογές, ενώ υπερψήφισαν τους κομμουνιστές στην τοπική αυτοδιοίκηση, τα όργανα των 20 περιφερειακών συμβουλίων και μέχρι τους πιο μικρούς δήμους της χώρας.

Η δύναμη του ΙΚΚ, στην τοπική αυτοδιοίκηση, στα συνδικάτα, στους πανίσχυρους οικονομικά παραγωγικούς και εμπορικούς συνεταιρισμούς, στα διοικητικά συμβούλια δημοσίων επιχειρήσεων, των τραπεζών, της κυριαρχία του στην πνευματική ζωή του έθνους και σε μεγάλο βαθμό στα ΜΜΕ, η υπαράθεσή του προς τη Μόσχα και τα συμφέματά του προς την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το ΝΑΤΟ και τους άλλους δυτικούς μόνους, αντέστρεψαν ως ένα βαθμό στη διάρκεια του '70 και τη στάση των εκλογών στις πολιτικές αναμετρήσεις. Το ΙΚΚ ήταν όχι μόνο το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης αλλά και της σχετικής πλειοψηφίας με το 38 τοις εκατό των ψήφων το 1976.

Εντούτοις, ο δρόμος προς την κυβέρνηση έμενε κλειστός για τους κομμουνιστές. Όταν στα μέσα της δεκαετίας του '70 ο χριστιανοδημοκράτης ηγέτης Μόρο συνέλαβε το σχέδιο της συστράτευσης των κομμουνιστών στην κυβέρνηση για να ανακοπούν οι αστροφικές συνέπειες της κρίσης του πετρελαίου του 1973, οι πιο συντηρητικές δυνάμεις της χώρας, μέσα από μια σκοτεινή ατμόσφαιρα, που ποτέ δεν εξιχνιάσθηκε, έπαισαν τους τρομοκράτες απαγωγείς του να σκοτώσουν. Ο λεγόμενος «ιστορικός συμβιβασμός» που ήθελε και ο κομμουνιστής ηγέτης Μπερλινγκουέρε, η συμμαχία δηλαδή του κόμματός του, που είχε φτάσει στο απόγειό της εξουσίας, με τη Χριστιανοδημοκρατία, ώστε να αποφευχθεί το δράμα της κρίσης του Πινοσέτ, ματαιώθηκε. Και το ΙΚΚ έπαισε πολύ ακριβά τη λεγόμενη πολιτική «συνεταιρισμού» (consociativismo).

Ορεί οι κομμουνιστές να μη συμμετείχαν στην κυβέρνηση, αλλά η αντιπολιτευτική τους στάση στις τελευταίες αυτές δεκαετίες γλύνθηκε. Πιέζοντας αδιάκοπα για να γίνουν δεκτοί στην κυβέρνηση, στηριζόμενοι στη μεγάλη εκλογική συναίνεση που είχαν κηρύξει, δεν δίσταζαν να στηρίζουν την

κυβερνητική πολιτική. Σε αντάλλαγμα, οι χριστιανοδημοκράτες ανταπέδιδαν και αυτοί την εκδούλευση και γίνονταν όλο και πιο ενδοτικοί.

Ο Κράξι και το «καπέλο» του

Ακριβώς στην περίοδο αυτή εμφανίζεται στο πολιτικό προσκήνιο ο σοσιαλιστής ηγέτης Μπετίνο Κράξι. Παραμερίζει όλη την φιλοκομμουνιστική ηγεσία του Σοσιαλιστικού Κόμματος και γίνεται, όχι μόνο το κύριο στήριγμα της χριστιανοδημοκρατικής εξουσίας, αλλά και ο διεκδικητής της. Το όνειρό του είναι να μεταρρυθμίσει το Σύνταγμα, εισάγοντας το προεδρικό σύστημα με την άμεση εκλογή του αρχηγού του κράτους από το λαό και την παραχώρηση έκτακτων εξουσιών στον πρόεδρο. Όλα αυτά, βέβαια, εφόσον θα εξασφάλιζε την εκλογική υπερχωράγηση, όχι μόνο του κομμουνιστικού κόμματος, αλλά και της ίδιας της Χριστιανοδημοκρατίας. Το σχέδιο του απέτυχε γιατί παρ' όλες τις προσπάθειές του, το Σοσιαλιστικό Κόμμα δεν μπόρεσε ποτέ να φτάσει και να ξεπεράσει το όριο του 20% των ψήφων, παρά τη συρρίκνωση τόσο της Χριστιανοδημοκρατίας όσο και του ΙΚΚ. Ο Κράξι εξάλλου απέρριπτε πάντοτε και συστηματικά όλες τις προτάσεις των κομμουνιστών να συμμαχήσουν τα δύο κόμμά τους για να θέσουν στο περιθώριο τη Χριστιανοδημοκρατία και να πραγματοποιήσουν τις μεταρρυθμίσεις που ο ίδιος πρότεινε. Δεν ήθελε να τον «καπελώσουν» οι κομμουνιστές. Επιδίωκε να τους «καπελώσει» ο ίδιος, μια και η εκλογική τους επιρροή είχε αρχίσει να πέφτει σταθερά από τις αρχές της δεκαετίας του '80.

Ένα τόσο τολμηρό σχέδιο απαιτούσε, φυσικά, και μεγάλους οικονομικούς πόρους. Έτσι, μαζί με τους χριστιανοδημοκράτες συμμάχους, και προσωπικούς του φίλους, τον Αντρέτι, που από το 1948 ίσαμε το 1992 διετέλεσε αδιαλείπτως πρωθυπουργός ή υπουργός των Εξωτερικών και το γραμματέα της Χριστιανοδημοκρατίας Φορλάνι ολοκλήρωσαν την κατάληψη του κράτους από τα κυβερνητικά κόμματα. Ουσιαστικά καμιά επιχείρηση δεν μπορούσε πια να δουλέψει στην Ιταλία αν δεν πλήρωνε μίζες στα κυβερνητικά κόμματα και «φακελάκια» σε υπουργούς και αξιωματούχους κάθε βαθμίδας. Όπως λέει ο Οκέτο, επικαλούνταν τον αντικομμουνισμό για να κλέβουν το δημόσιο χρήμα.

Εδώ πρέπει να πούμε ότι οι κομμουνιστές, μολονότι γνώριζαν το τι συνέβαινε, δεν βρήκαν ποτέ το θάρρος ν' αρχίσουν αυτοί το γκρέμισμα του διεφθαρμένου αυτού καθεστώτος, το οποίο στηριζόταν μάλιστα στην εξαγορά των ψήφων από τη μαφία έναντι

οικονομικών ανταλλαγμάτων, γιατί τρέφονταν με την αυταπάτη ότι με αυτά τα κόμματα και με αυτούς τους πολιτικούς θα έπρεπε να κατορθώσουν να ανέλθουν στην εξουσία για να αλλάξουν κατόπιν την κατάσταση.

Το γκρέμισμα της «δημοκρατίας των κομμάτων»

Έτσι η πρωτοβουλία για το γκρέμισμα της «δημοκρατίας των κομμάτων» πέρασε στα χέρια της Λέγκας που συνέλαβε τον παλμό και τις διαθέσεις των εκλογών της πιο πλούσιας περιοχής της χώρας, της Β. Ιταλίας, τον παλμό των μικρομεσαίων στρωμάτων, των μικρομεσαίων επιχειρηματιών και εμπορευομένων, των βιοτεχνών, των νέων, των νοικοκυρών. Και θριάμβευσε σ' όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις της τελευταίας πενταετίας. Άλλο ζήτημα αν στην πράξη αποδείχτηκαν ανίκανοι να κυβερνήσουν και απογοήτευσαν πολύ γρήγορα τους εκλογείς τους.

Και ο χριστιανοδημοκράτης Μάριο Σένι συνέβαλε, στο γκρέμισμα του παλιού καθεστώτος, αποχωρώντας από το κόμμα του και οργανώνοντας μια σειρά δημοψηφισμάτων για συνταγματικές μεταρρυθμίσεις μεταξύ των οποίων και το πέρασμα από την απλή αναλογική στο πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα, την κατάργηση των σταυρών προτίμησης και την άμεση εκλογή των δημάρχων.

Χάρη στις αλλαγές αυτές και στην εμφάνιση νέων πολιτικών δυνάμεων, όπως η Λέγκα, μέσα στο κλίμα που δημιουργήθηκε μετά το 1987, που είδε και το ΙΚΚ να αυτοδιαλύεται και να διασπάται στο Δημοκρατικό Κόμμα της Αριστεράς και την Κομμουνιστική Επανάσταση, τα παλιά κυβερνητικά κόμματα μπήκαν σε μια βαθύτατη κρίση, που η δικαστική επιχείρηση «καθαρά χέρια», με την αποκάλυψη των τεραστίων οικονομικών σκανδάλων του καθεστώτος, την ολοκλήρωσε.

Το ΔΚΑ, παρά τις εκλογικές του μέχρι τώρα επιτυχίες, δεν έχει ελπίδες να πετύχει αυτοδυναμία στις επικείμενες εκλογές, μολονότι κατεβαίνει σε κοινό συνασπισμό με άλλες κεντρο-αριστερές δυνάμεις υπό την επωνυμία «Συνασπισμός των Προοδευτικών». Οι ελπίδες του εναπόκεινται σ' ένα αποτέλεσμα που σε κανέναν δεν θα εξασφαλίσει την απαιτούμενη πλειοψηφία για το σχηματισμό αυτοδύναμης κυβέρνησης. Η πιθανολογούμενη λύση θα είναι τότε μια κυβέρνηση συνασπισμού ή τεχνικών, ώστε να μπορέσει η Βουλή που θα προκύψει να προβεί στις αναγκαίες συνταγματικές μεταρρυθμίσεις για να αποκτήσει και η Ιταλία στο μέλλον ένα δικομματικό σύστημα εναλλαγής στην εξουσία «δεξιών» και «αριστερών».

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

• Ο Βιτόριο Μογιόλι της Κομμουνιστικής Επανάστασης μιλάει στο ANTI

του Αργύρη Παναγόπουλου

Μία συνέντευξη, στην οποία ασκείται κριτική στο Δημοκρατικό Κόμμα της Αριστεράς (ΔΚΑ) του Οκέτο που διαγωνίζεται με αξιώσεις στον εκλογικό στίβο, θα διαβάσετε παρακάτω. Μιλάει στο ANTI ο Βιτόριο Μογιόλι της Κομμουνιστικής Επανάστασης. Με φρασεολογία - κλισέ, πολλές φορές, που υπενθυμίζει την προσκόλληση σε σοσιαλιστικά και κομμουνιστικά σχήματα, ωστόσο «φωτογραφίζει» το πάθος του συνομιλητή μας για μια Αριστερά που στόχο έχει να αλλάξει τη ζωή και τον πολιτισμό. Ο Βιτόριο Μογιόλι υποστηρίζει ότι η ιταλική Αριστερά δεν στέκεται στο ύψος των απαντήσεων των καιρών, δεν γνωρίζει πώς να κυβερνήσει, δεν είναι ικανή να δημιουργεί οράματα, ενώ η Δεξιά κατέρχεται πάνοπλη για να αλλάξει ριζικά το πολιτικό τοπίο. Η συνέντευξη έχει ως εξής:

■ Τι συμβαίνει αυτή τη στιγμή στην Ιταλία, μετά την εμφάνιση του Μπερλουσκόνι στην πολιτική σκηνή και την πολιτική του τοποθέτηση με τους νεοφασίστες του Φίνι και τους ρατσιστές της Λέγκα του Μπόσι;

– Θα έλεγα ότι η κατάσταση στην Ιταλία γίνεται αρκετά ενδιαφέρουσα. Ο κάθε πολιτικός σχηματισμός ξεκαθαρίζει επιτέλους πού ανήκει πολιτικά. Οι διεθνείς εξελίξεις, που μας ανάγκασαν να ζούμε κάτω από την αυτοκρατορία των χριστιανοδημοκρατών και των σοσιαλιστών, διέλυσαν στην κυριολεξία το καθεστώς τους. Σήμερα, όλα τα πράγματα μπαίνουν σε συζήτηση και αυτό είναι πολύ ενδιαφέρον. Τα διάφορα πολιτικά κόμματα δεν μπορούν να συνεχίζουν να έχουν διφορούμενη στάση. Ο νέος εκλογικός νόμος που κατάργησε την απλή αναλογική αναγκάζει στην ουσία τα κόμματα να τοποθετηθούν ανοικτά. Δυστυχώς, μου φαί-

νεται ότι αυτή η Αριστερά που έχουμε δεν είναι έτοιμη να αντιμετωπίσει την πολιτική σύγκρουση που έχει ήδη αρχίσει.

Αριστερά χωρίς θέσεις

■ Μα ούτε και η Δεξιά φαίνεται έτοιμη για να αντιμετωπίσει την Αριστερά. Ανάμεσα στα δεξιά και συντηρητικά κόμματα υπάρχουν πάρα πολλές διαφορές;

– Δεν πρέπει να μας διαφεύγει ένα σημαντικό γεγονός. Οι συντηρητικές και δεξιές δυνάμεις, σε περίπτωση που ανεθούν ξανά στην κυβέρνηση, δεν έχουν ανάγκη να κάνουν κάτι, να πάρουν κάποια μέτρα ή να ασκήσουν κάποια ιδιαίτερη πολιτική. Αντίθετα, εάν η Αριστερά ανεβεί στην εξουσία και σχηματίσει μια δική της κυβέρνηση, πρέπει να προωθήσει σημαντικές αλλαγές. Αυτή είναι και η ανησυχία μου, γιατί δεν βλέπω σήμερα μια ικανή Αριστερά. Ακόμα και αν δεν υπήρχαν αξιόλογα συντηρητικά και δεξιά κόμματα που να μπορούν να κάνουν κάποια ιδιαίτερα πράγματα, αυτά θα κατορθώνουν να διαχειρίζονται την εξουσία με τον ίδιο τρόπο. Σίγουρα είναι προτιμότερη μια αριστερή κυβέρνηση από τους χριστιανοδημοκράτες ή ακόμα χειρότερα από την πραγματική Δεξιά, τους φασίστες, τη Λέγκα και τον Μπερ-

λουσκόνι. Μα αν η Αριστερά καταλάβει την εξουσία, πώς θα αντιμετωπίσει αυτά προβλήματα, όπως η απασχόληση, τα κρατικά ελλείμματα, τους ξένους μετανάστες, κ.λπ.;

Δεν βλέπω σήμερα μια Αριστερά ικανή να δώσει κάποιες λύσεις μπροστά σε αυτά και άλλα προβλήματα. Μια Αριστερά που να έχει θέσεις και πολιτική γραμμή που να πείθουν.

■ Τι πολιτικό πρόγραμμα επεξεργάζεται η πρόσφατη συμμαχία ανάμεσα στα κόμματα της Αριστεράς;

– Στο *Il Ponte*, το μηνιαίο περιοδικό που διευθύνω, εδώ και καιρό επιμένω ότι η ενότητα των προοδευτικών και αριστερών δυνάμεων αποτελεί το μόνο δρόμο, τη μόνη διέξοδο. Αν σήμερα δεν ενωθούμε, αφήνουμε στην ουσία τη Δεξιά να νικήσει. Για να φτάσουμε στη σημερινή ενότητα, δουλέψαμε όλοι μας σκληρά. Είναι ένα πολύ σημαντικό γεγονός, που όμως, δεν αρκεί. Σήμερα έχουμε ανάγκη μια Αριστερά που να μπορεί να λύνει προβλήματα. Θέλω να δω πώς σκέφτεται αυτή η Αριστερά να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της απασχόλησης. Γιατί η Αριστερά δεν έχει ένα πρόγραμμα για να δώσει δουλειά σε αυτούς που δεν έχουν, να αλλάξει τις ρίζες του κοινωνικού κράτους, να τροποποιήσει το άδικο φορολογικό σύστημα, να επιλύσει

Του VAURO από το LINUS.

**Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ
ΚΑΤΑΛΑΒΕΙ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ.
ΤΩΣ ΘΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΕΙ
ΑΥΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΟΠΩΣ Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ. ΤΑ
ΚΡΑΤΙΚΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ.
ΤΟΥΣ ΞΕΝΟΥΣ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ.**

δημοσιονομικά προβλήματα του κράτους, υπερασπίζεται τα περιθώρια της δημοκρατίας που συνεχώς στενεύουν. Αυτά είναι προ-
βλήματα που απαιτούν άμεσες απαντήσεις. Η
ιστερρά κάνει γενικόλογες και ασαφείς δια-
λύσεις αυξάνοντας την ανησυχία μου.

Η Δεξιά και οι συντηρητικές δυνάμεις τι
κάνουν;

Η Δεξιά για όλα αυτά όχι μόνο έχει απαντή-
μα ήδη τις έχει βάλει και σε άμεση εφαρμο-
όπως τη διάλυση της αγοράς της εργασίας,
διάλυση του κοινωνικού κράτους, κ.λπ. Η
απτική που εφαρμόζει δεν βοηθάει και δεν
αρκεί καθόλου τις εξαρτημένες τάξεις, ενώ
επιχειρεί να ενισχύει ακόμα περισσότερο τις
πανίσχυρες εξουσίες της. Η Δεξιά και το
πρό έχουν ήδη την πολιτική τους. Τα συμφέ-
τά τους τα υπερασπίζονται πολύ καλά. Η
ιστερρά όχι μόνο δεν είναι σε θέση να κινηθεί
ο δρόμος της αλλαγής, ή των αλλαγών, μα δεν
είναι ακόμα ικανή να κατακτήσει την εμπιστο-
σύνη των κοινωνικών τάξεων στις οποίες ανα-
μενεται. Αυτό με ανησυχεί. Γιατί η Αριστερά
πράττει τα τρομερά της λάθη και όχι μόνο
αυτά της τελευταίας δεκαετίας μα και αυτά που
αποτελούν μια ιστορική επανεξέταση της ιστορι-
κής εμπειρίας της σε εθνικό και διεθνές επίπε-
δο.

Επικαιρότητα του σοσιαλισμού

Πρέπει να ακολουθήσει το δρόμο για την
αποδόμηση του σοσιαλισμού και της
ιστερράς, όπως ισχυρίζεται η Κομμουνιστική
Επανάσταση;

Πιστεύω ότι η επικαιρότητα του σοσιαλι-
σμού και του κομμουνισμού αποτελεί ένα γεγο-
νός. Και όχι φυσικά γιατί είμαστε νοσταλγικοί
ναντι σε κάποια πράγματα. Φτάνει να πα-
ρηγήσει κανείς πώς λειτουργεί αυτό το καπι-
ταλιστικό σύστημα που ολοκληρώνεται ισοπε-
τώντας και ενσωματώνοντας τα πάντα και
διεθνοποιείται σε παγκόσμιο επίπεδο. Δεν
έχουν πια οι τοίχοι, τα σύνορα, οι ιδιομορ-
φές. Αυτή η τεχνολογική και επιστημονική
ανάσταση, όχι μόνο έβαλε σε διαδικασία μια
εία συγκεντρωτισμού των οικονομικών
δυνάμεων μα προχώρησε στη διεθνοποίηση και
«παγκοσμιοποίηση» της αγοράς και της
ανάπτυξης. Θα πρέπει να σκεφτόμαστε με
τη λογική και αυτούς τους όρους.

Είμαστε απέναντι σε ένα σύστημα που όσο
ολοκληρώνεται, εξελίσσεται και διευρύνεται
χρησιμοποιεί τη βία απέναντι στη φύση και τον
άνθρωπο. Οι οικολογικές ισορροπίες του πλαν-
ήτη μας βρίσκονται σε ένα ευαίσθητο σημείο
και δεν ξέρουμε ποιο θα είναι το μέλλον του
πλανήτη μας εάν συνεχιστεί αυτή η ασυδοσία
της βίας του καταναλωτικού καπιταλισμού. Ή
μήπως ο σημερινός καπιταλισμός μας εγγυάται
τη δημοκρατική διαχείριση των τεχνολογικών
και επιστημονικών κατακτήσεων, υπερασπιζό-
ντας με αυτό τον τρόπο και τη Δημοκρατία ή το
σεβασμό του κάθε ανθρώπου; Δεν είναι έτσι. Η
μελλοντική εφαρμογή των τεχνολογικών και
επιστημονικών κατακτήσεων που ήδη ξέρουμε,

Της ELLEKAPPA από το LINUS

όπως η εφαρμογή της πληροφορικής και της
επιστήμης, οδηγεί σε μια κοινωνία σαν αυτή
που περιέγραψε ο Όργουελ. Ο Όργουελ βρί-
σκεται εδώ ανάμεσά μας σήμερα. Εδώ στο Μι-
λάνο, στη Λομβαρδία και στην Ιταλία υπάρχει.

Εάν αυτή η ανθρωπότητα θέλει να επιβιώσει,
εάν ο άνθρωπος διεκδικεί τις αξίες της ελευθε-
ρίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης, κ.λπ. δεν
είναι ο καπιταλισμός που μπορεί να του τα
προσφέρει. Είναι ένα άλλο σύστημα, ένα άλλο
καθεστώς. Αυτό που περιέγραψε κατά κάποιον
τρόπο ο Μαρξ και γενικά οι μαρξιστές. Για το
λόγο αυτό δεν μπορώ να είμαι ευχαριστημένος
από την κατάσταση στην οποία βρίσκεται σήμε-
ρα η Αριστερά, στον τρόπο με τον οποίο εμφα-
νίζεται και στην πολιτική συμπεριφορά που
έχει.

Οι απαιτήσεις των καιρών

— Η αλληλεγγύη, ο σεβασμός του ανθρώπου, η
κοινωνική δικαιοσύνη αποτελούν στοιχεία
μιας κουλτούρας που έχει πολλά κοινά σημεία.
Σε αυτό το επίπεδο βλέπω μια Αριστερά που
δεν έχει τι να πει. Που δεν μπορεί να ανταπο-
κριθεί στις απαιτήσεις των καιρών της. Αυτή η

ΒΙΤΟΡΙΟ ΜΟΓΙΟΛΙ

Ο Βιτόριο Μογιόλι γεννήθηκε στην
Μπέργκαμο της Λομβαρδίας πριν από 55
χρόνια και δίδασκε στο Γολγοθά της
ιταλικής Αριστεράς. Το 1962, ως
διοικητικός εργάτης οργανώθηκε στο ΙΚΚ,
ενώ το 1964 μπήκε στη σχολή στελεχών του
κόμματος στη Ρώμη. Από 1965 στην
Μπέργκαμο συμμετείχε στην ηγεσία των
τοπικών οργανώσεων του ΙΚΚ, από το οποίο
διαγράφηκε το 1970 γιατί ανήκε στην ομάδα
του Manifesto (MANIFESTO). Παρέμεινε
δύο χρόνια ακόμα στην Μπέργκαμο
δουλεύοντας για την πολιτική ομάδα του
Manifesto. Από το 1974 μέχρι το 1985
διετέλεσε γραμματέας του PdUP, του
Κόμματος Προλεταριακής Ενότητας για τον
Κομμουνισμό, στη Λομβαρδία. Με τα
ανοίγματα του Μπερλίγκουερ προς τα
αριστερά το 1985, πέρασε μαζί με το PdUP
στο ΙΚΚ. Όταν ο Οκέτο πρότεινε τη
μετεξέλιξη του ΙΚΚ και το κόμμα χωρίστηκε
σε τρεις απόψεις, ο Μογιόλι δεν συμμετείχε
στην «τρέλα», όπως την χαρακτηρίζει
ακόμα, της «εσωτερικής φαγωμάρας».
Εκείνη την περίοδο δίδασκε στη σχολή
στελεχών του ΙΚΚ και είχε κατανοήσει ότι
στη Λομβαρδία εμφανιζόταν ένα νέο
ανησυχητικό πολιτικό σχήμα, η Λέγκα που
κανείς δεν το εξέταζε.
«Ενώ οι σύντροφοι τσακώνονταν για τη
γραμμή του κόμματος, εγώ ερευνούσα το
φαινόμενο», ισχυρίζεται ο Μογιόλι. Με τη
ρήξη παρέμεινε στους δημοκράτες
κομμουνιστές του ΔΚΑ, πάντα με πολλές
επιφυλάξεις, μέχρι τον Ιανουάριο του 1993,
που δεν μπόρεσε πια να αντέξει «την
ακροβατική πολιτική του Οκέτο απέναντι
στη Λέγκα και τον Μπόσι». Ήταν η
περίοδος που το ΔΚΑ πλησίασε την
αντιδραστική Λέγκα του Βορρά βοηθώντας
την να πάρει το δόγμα της Μάντοβας. Από
τότε πέρασε στην Επανάσταση, μα απέφυγε
να συμμετέχει σε ηγετικές θέσεις. Ο Μογιόλι
προτιμά να είναι ένας απλός σύντροφος που
ανήκει στο περιθώριο των πολιτικών
αποφάσεων του κόμματος, συμμετέχοντας
ενεργά στην πολιτική ζωή όχι μόνο του
κόμματος αλλά και των ανταγωνιστικών
κινήσεων της Βορείου Ιταλίας. Αποτελεί
την ψυχή της αντίστασης των ιταλών
διανοουμένων της Αριστεράς εναντίον της
αντιδραστικής και ρατσιστικής Λέγκας και
του Μπερλουσκόνι. Είναι ο πρώτος και ο
μόνος διανοούμενος της Αριστεράς που έχει
ασχοληθεί από κοντά με τη Λέγκα.
Διευθύνει το μηνιαίο περιοδικό Il Ponte και
το «Παρατηρητήριο για την Λέγκα», που
έχουν δημιουργήσει οι οργανώσεις των
κοινωνικών κινήσεων της ιταλικής
Αριστεράς στο Μιλάνο, ενώ τελευταία έχει
γράψει και δύο βιβλία που αναλύουν όχι
μόνο το φαινόμενο της Λέγκας μα και τις
πολιτιστικές και πολιτικές προεκτάσεις της
ιδεολογίας της Λέγκας στην Αριστερά. Στην
Ελλάδα δεν έχει έρθει ποτέ. Ο πατέρας του
ήταν ένας από τους ιταλούς στρατιώτες που δεν
επέστρεψαν σπίτι τους από τα βουνά της
Αλβανίας.

**ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΠΛΟΥΣΙΟΙ
ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΑΝΕ ΝΑ
ΨΗΦΙΣΟΥΝ. ΕΙΝΑΙ Ο
ΦΤΩΧΟΚΟΣΜΟΣ ΠΟΥ ΕΧΕΙ
ΜΠΕΙ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΤΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.**

εγωιστική πολιτική κερδίζει συνεχώς έδαφος. Στη Λομβαρδία σίγουρα είναι η κυρίαρχη. Έχουμε τη Λέγκα που αποτελεί το πρώτο κόμμα και που ουσιαστικά ανέρχεται στο 30 - 35% και που ξεπέρασε ακόμα και την αιώνια Χριστιανική Δημοκρατία. Με αυτή την έννοια τα γεγονότα αυτά αποτελούν μια ήττα της Αριστεράς. Στη Λομβαρδία, που έχει έναν πληθυσμό σαν της Ελλάδας και αποτελεί το βιομηχανικό κορμό της Ιταλίας από το 1985 μέχρι σήμερα, οι προοδευτικές δυνάμεις πέρασαν από το 27,6% στο 18,6%, ενώ η αποχή από το 12% πέρασε στο 23%. Τα κόμματα του Κέντρου από το 55,3% πέρασαν στο 18,2%. Η πραγματική Δεξιά από το 5,2% πέρασε στο 40,3%. Η επανάσταση του εκλογικού σώματος φαίνεται από το γεγονός ότι τα ιστορικά ιταλικά κόμματα πέρασαν από το 82,3% στο 23%.

Καταλαβαίνεις τι γίνεται. Πώς μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει μια Αριστερά που κερδίζει; Υπάρχει μια Αριστερά που υποφέρει και αγωνιά. Μια Αριστερά που κινδυνεύει να μπει στο περιθώριο. Η ιστορική Αριστερά, δηλαδή το ΙΚΚ και η Προλεταριακή Δημοκρατία, το 1985 είχαν το 25,5%. Σήμερα ΔΚΑ και Επανίδρυση, έχουν ένα 13%. Μιλάμε για τη Λομβαρδία τον βιομηχανικό, χρηματιστηριακό και οικονομικό άξονα της Ιταλίας...

■ Μια Αριστερά που συνεχίζει να ακολουθεί συντηρητική πολιτική, τι προοπτική μπορεί να έχει με τον Τσιάμπι για υποψήφιο πρωθυπουργό;
- Έχω την αίσθηση ότι χάσαμε πάρα πολλές πολιτικές μάχες εκ των οποίων την τελευταία στις 18 Απριλίου. Με την ήττα της απλής αναλογικής δεχθήκαμε μια ιστορική ήττα των δημοκρατικών αξιών της συμμετοχής. Οι μειοψηφίες βρίσκονται σήμερα σε μεγάλες δυσκολίες, περνάμε στην αμερικανοποίηση της πολιτικής, γεγονός που παρουσιάζεται σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ από την άλλη, με το σημερινό μεικτό πλειοψηφικό σύστημα πάντα θα κερδίζουν οι μετριοπαθείς δυνάμεις και ποτέ τα άκρα ή κάποιες ιδιαίτερες ιδέες. Το ΔΚΑ κάνει μετριοπαθή πολιτική για να πλησιάσει τους πιο μετριοπαθείς ψηφοφόρους. Πάντως, είναι πολύ καλύτερο να μπορέσει να τους προσελκύσει το ΔΚΑ παρά η Λέγκα ή ο Μπερλουσκόνι. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία για αυτό.

Αξίες πολιτισμού

■ Πώς μπορεί η Αριστερά να επαναποκτήσει τη χαμένη πολιτισμική της αυτονομία; Πώς μπορεί να δημιουργήσει ισχυρές ιδέες;
- Εάν θέλουμε σήμερα να μιλήσουμε για το

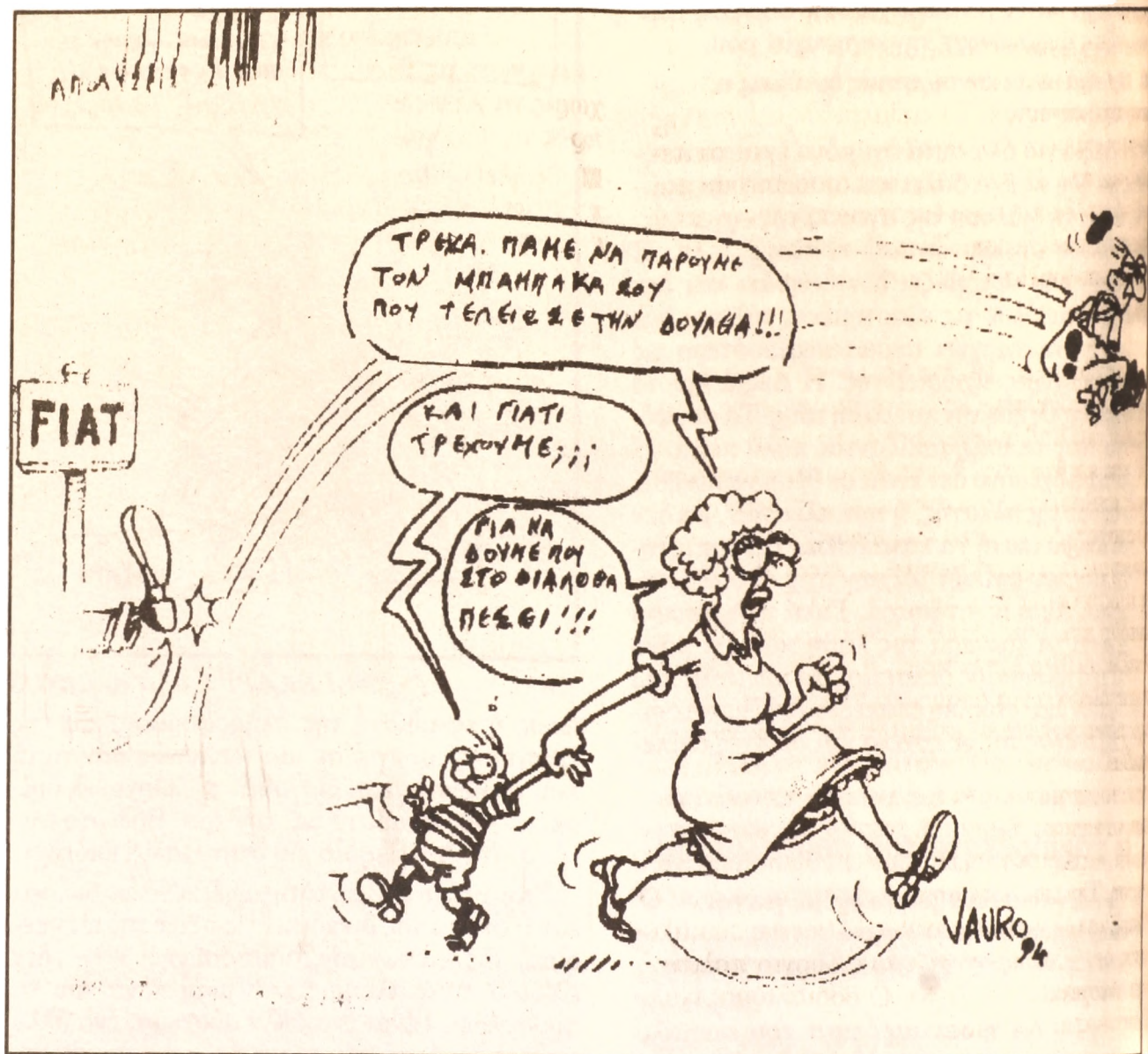
μέλλον της Αριστεράς σοβαρά, θα πρέπει να σχεδιάσουμε και να οραματιστούμε μια Αριστερά που να έχει μια μεγάλη δύναμη κριτικής σκέψης με μια ιστορική διάσταση.

Για να κατανοήσουμε τα όρια και τα περιθώρια της Αριστεράς, θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι κάποτε στάθηκε πολύ μεγάλη. Υπήρξαν περίοδοι, τόσο στην Ιταλία όσο και στον υπόλοιπο κόσμο, που η Αριστερά είχε μεγάλο βάρος. Όλοι λένε ότι αυτός ο Μαρξ τελείωσε και ότι θα πρέπει να τον καταχωνιάσουμε. Ο Μαρξ υποθήκευσε, όμως, ακόμα και τη φιλελεύθερη κουλτούρα, την ίδια την καθολική κουλτούρα, τη θεολογία της απελευθέρωσης. Δεν υπάρχει κανείς σήμερα που να μην αναφέρεται στο μαρξισμό ή σε κάποιες κατηγορίες μαρξιστών. Πολλές απόψεις του Μαρξ αποτελούν κοινή πολιτιστική κληρονομιά τόσο αυτών που λέγο-

φές. Σήμερα το μεγάλο κεφάλαιο επαναπρο-διορίζει και ξανασχεδιάζει θεσμικά ολόκληρο τον κόσμο. Προσπαθεί να επιβάλλει τη δική του ερμηνεία για τη Δημοκρατία. Η Αριστερά οφείλει να αγωνιστεί για να επιβάλει τη δική της ερμηνεία της Δημοκρατίας και τις δικές της θεσμικές μορφές που μπορεί να πάρει η κρατική υπόσταση.

■ Και με ποιον τρόπο;

- Εάν κανείς πιστεύει, όπως το ΔΚΑ, ότι στις 18 Απριλίου 1993, με την κατάργηση της απλής αναλογικής, η κατάσταση άλλαξε προς το καλύτερο, σημαίνει ότι δεν κατάλαβε τίποτε. Γιατί η κατάσταση άλλαξε προς το καλύτερο για όποιον θέλει να περιορίσει τη δημοκρατία και τη διαλεκτική στην πολιτική. Μόνο για όποιον σήμερα θέλει μια γενική ομολογοποίηση και ενσωμάτωση, τα πράγματα, στις 18 Απριλίου,

Του VAURO από το LINUS

νται μαρξιστές όσο και αυτών που ισχυρίζονται ότι δεν έχουν καμιά σχέση με το μαρξισμό. Η Αριστερά, όμως, θα πρέπει να διερωτηθεί πού οδήγησε η ιστορική της εμπειρία. Ίσως έχει ανακαλύψει το κλειδί της νέας στροφής της.

■ Έχουμε ανάγκη μιας νέας «πολιτιστικής επανάστασης» εναντίον του «νεοαναλφαθητισμού»;

- Μελετώντας τη Λέγκα κατάλαβα ότι η Αριστερά θα πρέπει να λογαριαστεί ταυτόχρονα σε τρία σημεία με την πολιτική στρατηγική της.

Πρώτον: Με τις νέες κρατικές - θεσμικές μορφές ήταν καλύτερα. Όχι για μένα που πιστεύω ότι η δημοκρατία αποτελεί τη συμμετοχή στην πράξη του αριστερού πολίτη μα ακόμα και του πολιτικού του αντιπάλου, τη συμμετοχή όλων ανεξαιρέτως στις αποφάσεις. Δεν έχουμε αντιληφθεί το μέγεθος της αμερικανοποίησης της κοινωνίας μας. Η αποχή πρέπει να μας ανησυχεί τρομερά. Το πλειοψηφικό και τα συστήματα ενισχυμένης αναλογικής προωθούν και υποβοηθούν την αποχή. Πιστεύω ότι όποιος απέχει από τις εκλογές ανήκει σε περιθωριοποιημένα

ωνικά στρώματα της Αμερικής. Δεν είναι λούσιοι που δεν πάνε να ψηφίσουν. Είναι ο χόκοσμος που έχει μπει στο περιθώριο της ωνίας.

αντοί που στην Ευρώπη δημιούργησαν την λτούρα του συνδικάτου και του πολιτικού ματος των μαζών;

κριδώς. Αυτό είναι το πρώτο σημείο. Και πρέπει να μας παγιδεύουν με την αποκέντρωση. Την αποκέντρωση την έχουμε ανάγκη. Ομοσπονδιοποίηση οίγουρα έχει μια αξία. Όμως η διάλυση της ενότητας του ιταλικού τους που προωθεί η Λέγκα και που δεν τελεί ομοσπονδιοποίηση. Μα δεν φθάνει να μεταβιβάσουμε τις αποφάσεις από το στο στην περιφέρεια. Στην Ιταλία, που απο- ένα μεγάλο συγκεντρωτικό κράτος, το με και αυτό ανάγκη. Μα δεν φθάνει. Το δλημα είναι να τροποποιήσουμε τη σχέση υπάρχει ανάμεσα σε αυτόν που διαχειρίζε- την εξουσία και σε αυτόν που υφίσταται τη διαχείριση. Το καθολικό δικαίωμα της ου αποδεικνύει σήμερα τα όρια και τα πε- οριά του. Η πολιτική αντιπροσώπευση και ουσιοδότηση αρμοδιοτήτων πρέπει να μπει ερα σε συζήτηση. Ή η Αριστερά θα πάρει πρωτοβουλία ή θα συνεχίσει να βρίσκεται ρτημένη.

εύτερον. Θα πρέπει να λογαριαστούμε με μορφές και τους τρόπους παραγωγής. Στην αία των μαζικών αγώνων της δεκαετίας του και κυρίως του '70 κατεβήκαμε στους δρό- απαιτώντας έναν συγκεκριμένο στρατηγι- πόχο: «Νέο τρόπο παραγωγής - Νέο τρόπο ψης». Σήμερα παράγω και καταναλώνω όχι ους τρόπους που έχω στο κεφάλι μου, μα με ούς που μου λένε και μου επιβάλλουν οι έλι, οι Ντε Μπενεντέτι, οι Μπερλουσκόνι, εγάλο κεφάλαιο και τα διεθνή τραστ. Αυτοί μόνο μολύνουν μα έρχονται μετά να μας αλλούν και τους τρόπους για την καθαριό- του περιβάλλοντος που πρώτα προσπάθη- να καταστρέψουν. Πρέπει να κατανοήσου- τι, ως Αριστερά ζούμε μια παθητική επανά- η. Την επανάσταση την κάνουν οι άλλοι. Ο ρξ και ο Γκράμσι μου δίδαξαν ότι ο σοσιαλι- ς δεν είναι μόνο ένα καινούργιο πολιτικό οικονομικό σύστημα. Ο σοσιαλισμός είναι ; νέος πολιτισμός.

να από τα πρώτα στοιχεία που πρέπει να ατασχολούν είναι η αλλαγή του τρόπου αγωγής και κατανάλωσης. Εάν δεν το επι- ουμε θα κερδίζουν πάντα οι άλλοι, το κεφά- ο. Πρέπει να κάνουμε τη δική μας υλιστική πολιτιστική επανάσταση.

ο τρίτο στοιχείο που θα πρέπει να το επα- αστούμε ταυτόχρονα με τα άλλα δύο ανή- την καθημερινή υποκοιλούρα που ζούμε. ημερινά η ζωή μας γίνεται πιο άσχημη, πιο αδαρη. Ο κόσμος έχει κάποια εκπαίδευση, ολιτιστικά είναι αναλφάβητος, ανατρέπει τις ηθικές αξίες. Η Αριστερά οφείλει να

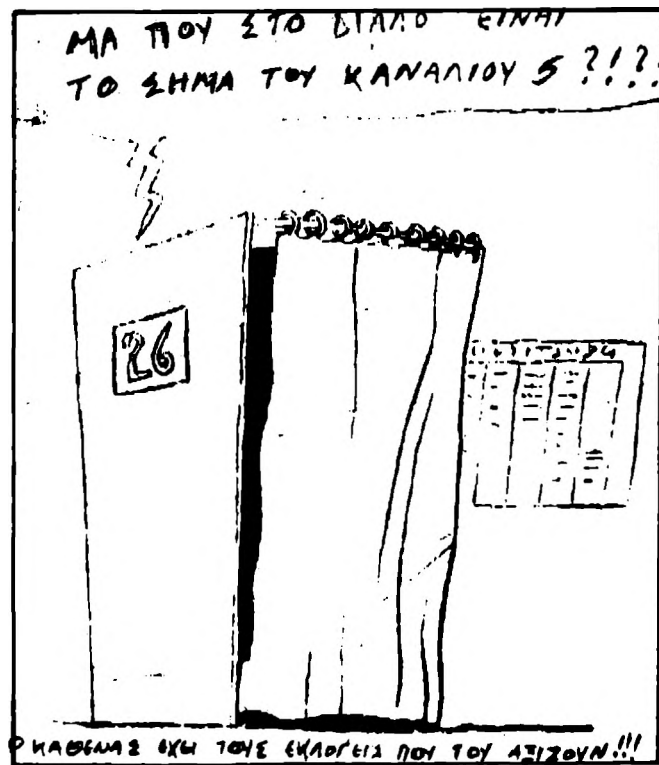
πάρει την πρωτοβουλία μιας ηθικής και πνευ- ματικής επανάστασης. Σήμερα, στην Ιταλία τι συμβαίνει; Οι μίζες και η διαφθορά χτυπάνε και την Αριστερά. Ο εκφυλισμός έφθασε και σε μας.

Συμμετοχή και απελευθέρωση

■ Η σημερινή οικονομική και κοινωνική κρίση κατά πόσο μπορεί να επιβαρύνει τα εκλογικά αποτελέσματα και τις εξελίξεις;

– Η Αριστερά, σήμερα, φαίνεται ενσωματωμέ- νη και δεν βλέπω πώς μπορεί να αντιδράσει. Δεν μπορώ να κάνω καμιά απολύτως πρόβλε- ψη, έτσι όπως είναι η κατάσταση. Δεν πιστεύω ότι η Αριστερά μπορεί να νικήσει. Αύριο ίσως να έχουμε μια ισχυρότερη Δεξιά που δεν θα έχει τα νούμερα στη Βουλή για να κυβερνήσει, ένα Κέντρο εξασθενημένο και μια Αριστερά που θα διατηρήσει τις θέσεις της και τα ποσοστά της χωρίς να κατορθώσει να κάνει μεγάλα δήματα προς τα μπροστά.

■ Θα ήθελα να σας ρωτήσω πολλά για το χώρο του κεφαλαίου και της εργασίας και τη σημερινή οικονομική και κοινωνική κρίση. Ας περιοριστώ

Από το CUORE

όμως σ' ένα επίκαιρο θέμα που συζητιέται πολύ. Η μείωση λοιπόν των ωρών εργασίας χωρίς μείωση του μισθού και η απασχόληση σε κοινωνικά χρήσιμες εργασίες που προτείνει η Επανάσταση πώς ξεφεύγουν από μια επανέκδοση του new deal;

– Η μείωση των ωρών εργασίας πρέπει να γίνει – και μάλιστα σύντομα. Μα εμείς θα πρέπει να ερμηνεύσουμε, να οργανώσουμε και να υλο- ποιήσουμε αυτές τις πολιτικές. Έχουμε τα προ- γραμματα των οικολογικών οργανώσεων που μας συμβουλεύουν πώς θα μπορέσουμε να υλο- ποιήσουμε ένα πλήθος νέων βιομηχανικών προγραμμάτων, που θα ανοίξουν χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας. Έχουμε μια τρομερή δη-

**ΕΧΕΙΣ 8 ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΩΡΕΣ.
ΠΩΣ ΤΙΣ ΟΡΓΑΝΩΝΕΙΣ; ΠΟΥ
ΤΙΣ ΔΙΝΕΙΣ; ΠΙΣΤΕΥΩ ΟΤΙ Η
ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ
ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ
ΤΙΣ ΧΑΡΙΖΕΙ ΣΤΟΝ
ΜΠΕΡΛΟΥΣΚΟΝΙ!**

μιουργικότητα και φαντασία. Και εδώ δεν έχουμε την ανάγκη κάποιας ηγετικής ομάδας ή κάποιας πολιτικής ηγεσίας.

Ο πολιτισμός του ελεύθερου χρόνου

■ Υπερασπίζεστε έτσι και τη δημοκρατία διαμέσου της συμμετοχής;

– Ακόμα περισσότερο. Μελετώντας την κρίση των ανατολικών χωρών, πιστεύω ότι η αρχή χρεοκοπίας της επανάστασης τους άρχισε όχι όταν αποφάσισαν να καταργήσουν και να δια- λύσουν την ελεύθερη αγορά, την ιδιωτική ιδιο- κτησία, να εφαρμόσουν τις κρατικοποιήσεις, κ.λπ. Άρχισε από τη στιγμή που στην ουσία μπλόκαραν τους εγκεφάλους των ανθρώπων, σταμάτησαν να σκέφτονται. Απαγόρευσαν στον κόσμο να σκέφτεται και να μιλά ελεύθερα. Μπλόκαραν τη δημιουργικότητα, τη συμμετο- χή, τη δημοκρατία. Τους έκαναν όλους μισθω- τούς κάτω από μια μεγάλη διοίκηση. Η αναζή-τηση των αιτιών της χρεοκοπίας του υπαρκτού σοσιαλισμού θα μας εμπλουτίσει τρομερά. Εάν σήμερα περιοριστούμε μόνο να διεκδικούμε τη μείωση των ωρών εργασίας και μόνο, καταλα- βαίνεις πολύ καλά τι συμβαίνει. Αντί να δου- λεύεις 8 ώρες, δουλεύεις 6, 8 ώρες κοιμάσαι και τις άλλες τι τις κάνεις; Πώς τις οργανώνεις; Πού τις δίνεις; Πιστεύω ότι η μεγαλύτερη πλειοψηφία του κόσμου τις χαρίζει στον Μπερ- λουσκόνι! Τις δίνει σε αυτό το σύστημα.

■ Ένα από τα καυτά θέματα των κινημάτων που γεννήθηκαν από το '68 και μετά σχετικά με την οργάνωση και διαχείριση του ελεύθερου χρόνου επανέρχεται στην επικαιρότητα;

– Εάν απελευθερώνουμε τον άνθρωπο από την καταναγκαστική εργασία θα πρέπει λοιπόν να βρίσκουμε και εναλλακτικές λύσεις. Θα πρέπει να έχουμε πάντα υπόψη μας ότι θα πρέπει να απελευθερωθούμε από την εργασία. Το δι- καίωμα στην τεμπελιά δεν είναι μια ουτοπία. Πρέπει όμως να αγωνιστούμε. Να απελευθερω- θούμε από την εργασία καταναλώνοντας τον ελεύθερο χρόνο μας σε κάτι χρήσιμο. Η παρα- δοσιακή Αριστερά έπνιξε τα καυτά θέματα που έφεραν στην επιφάνεια τα μεγάλα κινήματα του '68 μα και η νέα Αριστερά που γεννήθηκε τότε δεν πίστεψε σε αυτά εντελώς. Η εκπροσώπευ- ση, ο νέος τρόπος παραγωγής και κατανάλωσης είναι θέματα που επανέρχονται στην επιφάνεια και απαιτούν λύσεις ακόμα πιο δυναμικές από τότε. Και εδώ όλη η Αριστερά, παλιά και νέα, βρίσκεται αρκετά πίσω.

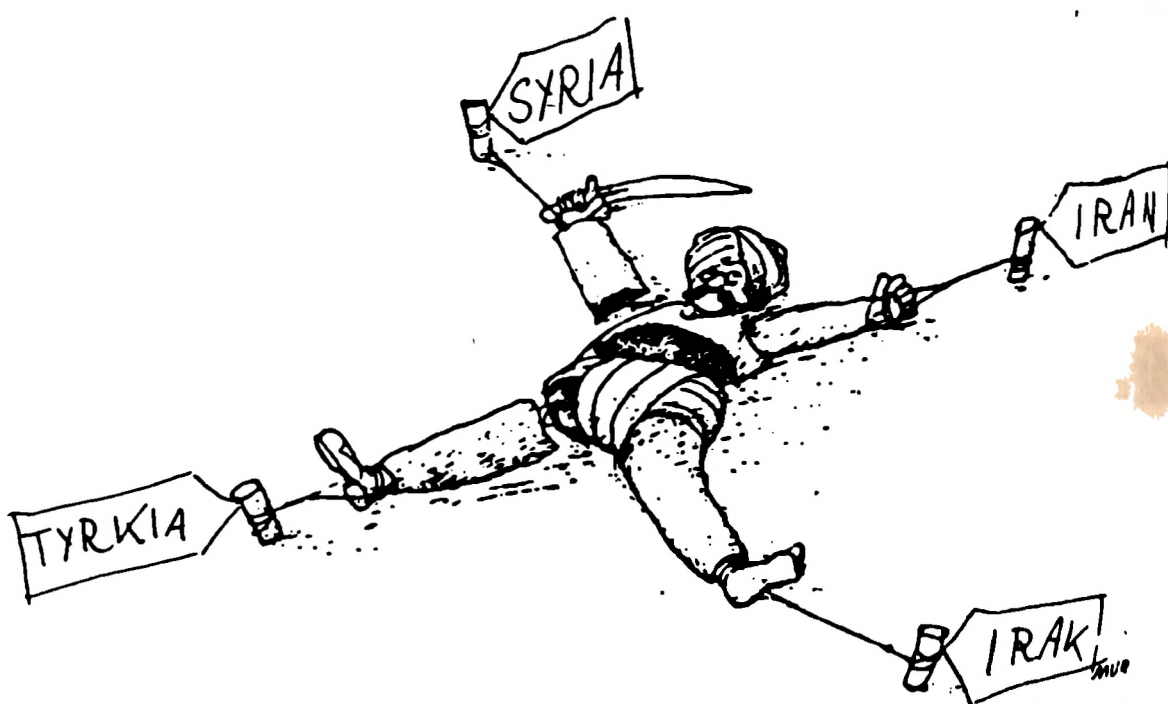
ΠΑΡΑΚΑΤΩ, δημοσιεύουμε σε μετάφραση το κείμενο πέντε εγγράφων του Σαντάμ, που ενορχηστρώνουν τους δίωγμούς εναντίον του κουρδικού λαού. Αφιερωμένα εξαιρετικά σε όσους, θεματοφύλακες του Διεθνούς Δικαίου, πιστεύουν ότι οι διεθνείς συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι διακηρύξεις περί δικαιώματος στην αυτοδιάθεση είναι «φυσαρμόνικα», ανάλογα με τα εκάστοτε συμφέροντα.

1 Το έγγραφο αυτό από τις 16/6/87 φέρει την υπογραφή του ίδιου του Σαντάμ Χουσεΐν.

– Σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 42, παράγραφος α του συντάγματος, το Επαναστατικό Στρατιωτικό Συμβούλιο έχει αποφασίσει τα ακόλουθα:

Πρώτον: Ένας Ιρακινός (πολίτης) που δεν ανήκει στην Αυτόνομη Περιοχή* έχει το δικαίωμα να κατέχει γη στην Αυτόνομη Περιοχή, σύμφωνα με τους ισχύοντες νόμους

που αφορούν τη διανομή (δημόσιας) γης στους πολίτες, εκτός από τη γη που διαθέτει στον τόπο γέννησής του. Νομιμοποιείται

επίσης να πάρει δάνειο με ειδικούς όρους από την Εθνική Τράπεζα.

Δεύτερον: Ένας Ιρακινός (πολίτης) που μένει στην Αυτόνομη Περιοχή έχει το δικαίωμα να ορίζει γη στην πόλη της Βαγδάτης και σε άλλες περιφέρειες εκτός από τη Νινευή, την Αλταμίν και τη Ντιάλα, συν τη γη που κατέχει στον τόπο που γεννήθηκε. Νομιμοποιείται να πάρει δάνειο με ειδικούς όρους από την Εθνική Τράπεζα.

Τρίτον: Αυτό το διάταγμα πρέπει να δημοσιευθεί στην εφημερίδα της κυβέρνησης και να υπερισχύει όποιου κειμένου έρχεται σε αντίθεση με τους όρους του.

*Ως Αυτόνομη Περιοχή δέχεται ορίζεται η περιοχή των Κούρδων, στην οποία έχουν δικαίωμα ιδιοκτησίας οι Ιρακινοί, ενώ αντίθετα οι Κούρδοι που ζουν σ' αυτή την περιοχή έχουν περιορισμένα δικαιώματα ιδιοκτησίας. Το έγγραφο αυτό φωτογραφίζει την πολιτική εξαραβοποίησης που εφάρμοξε η ιρακινή κυβέρνηση.

2 Αυτό το έγγραφο φέρει το χαρακτηρισμό «εμπιστευτικό και προσωπικό» και αναφέρει:

– Η εκδίωξη των Κούρδων από την περιοχή Κάλα Ντιζέχ ολοκληρώθηκε σήμερα. Το σώμα στρατού 24 έχει αρχίσει την κατεδάφιση των σπιτιών. Δεν έχουν αναφερθεί επεισόδια.

Παρακαλώ να ενημερωθείτε
Πρώτος ανθυπολοχαγός
Διευθυντής του Στρατιωτικού Κέντρου
Υπηρεσιών στη Ράνια
23 Ιουνίου 1989.

3 Το επόμενο έγγραφο φέρει το χαρακτηρισμό «Ακρώς απόρρητο» και αναφέρει:

– Κατά το μήνα Μάρτη του '88 τα αεροπλάνα μας βομβάρδισαν τα αρχηγεία των συμποτέρ στα χωριά Σαγιουνάν και Μπαλακζάρ με χημικά. 50 συμποτέρ σκοτώθηκαν και 20 τραυματίστηκαν.

Εγγράφως ο Σαντάμ διατάσσει την εξόντωση!

Επιμέλεια: Κατερίνα Καρύγιαννη

Καθώς σε λίγες μέρες ολόκληρο το Κουρδιστάν θα εορτάζει την εθνική του εορτή, το NEWROZ (Καινούργια Μέρα), ο κουρδικός λαός, χωρίς ουσιαστικά πατρίδα, δοκιμάζεται και πάλι. Οι κούρδοι βουλευτές στην τουρκική εθνοσυνέλευση των οποίων ήρθη η ασυλία κινδυνεύουν, ενώ η αντίδραση της Δύσης είναι υποτονική. Ο τουρκικός στρατός συνεχίζει να καταστρέφει, να λεηλατεί και να δολοφονεί την κουρδική μειονότητα που υπερασπίζει τα δικαιώματά της και ένοπλα. Μακρόχρονοι οι αγώνες του κουρδικού λαού για μια Καινούργια Μέρα, αλλά και μεγάλη η αλυσίδα της καταπίεσης. Το Αντί δημοσιεύει σήμερα ορισμένα έγγραφα για τις διώξεις των Κούρδων από το καθεστώς του Σαντάμ στο Ιράκ, από τα οποία αποκαλύπτεται πλήρως το σχέδιο εξόντωσής τους (η αραβοποίησή τους, η χρήση χημικών όπλων εναντίον των κουρδικών χωριών, η τακτική των εκκενώσεων των χωριών).

Η επιλογή των εγγράφων έγινε από την έκδοση Middle East Watch - «Bureaucracy of Represion», η οποία φέροντας στο φως απόρρητα έγγραφα του καθεστώτος του Ιράκ για τα σχέδια (και τις πράξεις) της γενοκτονίας των Κούρδων.

Στην 1915 (16/9/88) ένας άγνωστος έριξε οβίδα στο σπίτι του Σάλεχ Μωχαμμάντ ιζίζ στην περιοχή Κάλα. Δεν αναφέρθηκαν θύματα ή ζημιές.

Λοχίας
Ζιφάχ Αλί Χασσάν
Αρχηγός του Κέντρου Πληροφοριών του Καλάρ.

4 Ένα τέταρτο έγγραφο αναφέρει ακριβώς:

Στο όνομα του Θεού, του φιλεύσπλαχνου Προεδρία της Δημοκρατίας
Γραμματέας
Γενικός διευθυντής των Στρατιωτικών Υπηρεσιών
Υποδιευθυντής των Στρατιωτικών Υπηρεσιών

Εμπιστευτικό και απόρρητο

Ιρός

Το γενικό διευθυντή Στρατιωτικών Υπηρεσιών

Τα ακόλουθα είναι οι πληροφορίες που υποφέρουν τους δημοσιογράφους που επικεφαλής τους σαμποτέρ στο ιρανικό έδαφος.

Μετά την εκδίωξη του σαμποτέρ του Ιρώτου Τομέα της Ομάδας Μπαρζανί στον ομέα Μπαντινάν από τις δυνάμεις μας κατά την τελική επιχείρηση Ανφάλ, έξι δρε-

τανοί δημοσιογράφοι έφτασαν στην περιοχή που συνορεύουν Ιράκ, Ιράν και Τουρκία για να συναντήσουν τους σαμποτέρ που είχαν φτάσει από τον από πάνω τομέα μέσω Τουρκίας και τους ρώτησαν για την επίθεση με χημικά που ανέλαβαν οι δυνάμεις μας.

5 Άλλο «εμπιστευτικό και προσωπικό», αναφέρει:

Από: Πρώτο τάγμα, 22ης Ταξιαρχίας Πεζικού, 2ο γραφείο

Προς όλους τους λόχους

Για να αποφύγουμε επεισόδια σαμποτάζ και για να ανακτήσουμε τον έλεγχο στις πόλεις, αποφασίσαμε τα εξής:

1) Να σκοτώνετε κάθε οπλισμένο ή άοπλο Κούρδο που προσπαθεί να επιτεθεί σε στρατιωτικό.

2) Από τις 15.00 της 31/5 η 22η Ταξιαρχία και 2η Ταξιαρχία Καταδρομών του σώματος στρατού θα μετακινηθούν για να αποκτήσουν τον πλήρη έλεγχο της πόλης Σουλεϊμανίγια και να επιβάλουν απαγόρευση κυκλοφορίας ανθρώπων και οχημάτων.

3) Να εκτελείτε όποιο στρατιώτη εγκαταλείψει τη θέση του.

4) Όλες οι μονάδες και οι σχηματισμοί θα κάνουν μια λίστα με τα όπλα και θα εκτελείται όποιος στρατιώτης χάνει το όπλο του.

Η ελληνική επιτροπή των Κούρδων θα εορτάσει την εθνική εορτή του Κουρδιστάν σε εκδήλωση που θα γίνει το Σάββατο 19 Μαρτίου και ώρα 7 μ.μ. στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Μοσχάτου, Θερμοπυλών 53, Πλατεία Μεταμόρφωσης (Αγία Σοφία).

Τρόλεϋ 1 και Μετρό. Θα επακολουθήσει πλούσιο καλλιτεχνικό πρόγραμμα.

5) Να εμποδίζετε την όποια συγκέντρωση πάνω από 10 ανθρώπους.

6) Να σκοτώνετε όποιον περπατάει στην πόλη της Σουλεϊμανίγια και προσπαθεί να διαταράξει την ειρήνη και αρνείται να υπακούσει στις διαταγές.

7) Να εξηγήσετε τα παραπάνω στον κάθε στρατιώτη.

8) Το πρώτο τάγμα 15 και η πρώτη Ταξιαρχία Πεζικού 20 πρέπει να μείνουν στην είσοδο της Σουλεϊμανίγια και να είναι σε ετοιμότητα να μπουν στην πόλη όταν τους ζητηθεί. Η 22η Ταξιαρχία Πεζικού και η 2η Ταξιαρχία Καταδρομών του Σώματος Στρατού θα καταλάβουν επιλεγμένες θέσεις στην πόλη. Κάθε θέση θα πρέπει να καταλαμβάνεται από μια διμοιρία (όχι λιγότερους άνδρες), κατά προτίμηση από ένα λόχο.

9) Η μετακίνηση στις αναφερόμενες ανωτέρω θέσεις πρέπει να γίνει μυστικά και με πλήρη έλεγχο.

★ ★ ★

Σε άλλο έγγραφο αναφέρεται ότι: «Μετά τις ειδικές επιδρομές' ενάντια στα χωριά όπου βρίσκονται τα αρχηγεία τους, οι οργανώσεις (των Κούρδων) μοίρασαν ιατρικές προμήθειες για την αντιμετώπιση των χημικών επιδρομών».

Ενώ σε άλλο έγγραφο από τις 11/6/87 αναφέρεται: «Με αεροπορική μας επίθεση στις 27/5/87 χτυπήσαμε τα χωριά Μαλακάν, Ταλινάν, Καντόρ, Μπιλέχ Αλιγία και Μπιλέχ Σουφλά στην περιφέρεια Καλιφάν, όπου βρίσκουν καταφύγιο οι σαμποτέρ. Ο Ομάρ Αμπντουλάχ, αδελφός του εγκληματία Μουσταφά Αμπντουλάχ, έχασε την όρασή του. Ένας αριθμός σαμποτέρ σκοτώθηκαν και περίπου 30 άτομα έχασαν την όρασή τους² ως αποτέλεσμα του βομβαρδισμού».

1. Τι ήταν ακριβώς αυτές οι ειδικές επιδρομές αν όχι επιδρομές με χημικά;

2. Και πώς αλλιώς εξηγείται η τύφλωση τόσων ανθρώπων, αν όχι με τη χρήση χημικών από τους Ιρακινούς; Οι ίδιοι άλλωστε οι αξιωματούχοι της ιρακινής κυβέρνησης αναφέρουν ότι οι Κούρδοι χρησιμοποίησαν φάρμακα για να αντιμετωπίσουν τις χημικές επιδρομές.

Γένεια Κούρδων ανταρτών που δρήκε καταφύγιο σε σπηλιά

■ ΑΣΤΕΡΕΣ

Οι παλαιοί εχθροί μπορούν να γίνουν άριστοι φίλοι. Πρόκειται για το BBC και την άσπονδο «φίλη» του Μάργκαρετ Θάτσερ. Τους ενώνει σήμερα το ντοκυμαντέρ *The Downing Street Years*, διάρκειας 4 1/2 ωρών, που έχει πωληθεί ήδη σε πάνω από 12 ξένα T.V. κανάλια αποφέροντας στο BBC 1 εκατ. δολ. (και ανάλογα φυσικά ποσοστά στη Maggie). Το μόνο που δεν μπορούσε να φανταστεί το BBC ήταν ότι κάποτε θα εκμεταλλευόταν την πρώην πρωθυπουργό εμπορικά και θα της έστελνε επιταγές για τα δικαιώματά της.

■ ΕΞΥΠΝΟΙ!

Ποινικό αδίκημα είναι στη Βρετανία η μη πληρωμή της άδειας για κατοχή συσκευής τηλεόρασης, το βασικό έσοδο του BBC. Πρόστιμα επιβάλλονται μέχρι 400.000 δρχ. και ποινές φυλάκισης 14 ημερών. Εδώ είμαστε πολύ πιο έξυπνοι. Έχεις δεν έχεις T.V. πληρώνεις στο λογαριασμό της ΔΕΗ. Χωρίς ηλεκτρικό μπορείς να κάνεις;

■ ΚΙΝΟΥΝΤΑΙ

Με την εμπλοκή Ηνωμένων Πολιτειών και Ρωσίας στις διαπραγματεύσεις στη Μέση Ανατολή για την επανέναρξη των ειρηνευτικών συνομιλιών μεταξύ Ισραήλ και ΟΑΠ τα πράγματα φαίνονται κάπως να κινούνται. Η ΟΑΠ δεν αποκλείεται να επανέλθει στην τράπεζα των διαπραγματεύσεων εάν Ουάσιγκτον και Μόσχα εγγυηθούν την εφαρμογή απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας για αποστολή «κυανοκράνων», αν επιταχυνθεί η απομάκρυνση των ισραηλινών στρατευμάτων από τα Κατεχόμενα και αν παρθούν δραστηκά μέτρα κατά των φανατικών ισραηλινών εποίκων, που με τη δο-

λοφονική τρομοκρατία τους κατά των Παλαιστινίων δυναμιτίζουν κάθε συμφωνία για ειρηνική συμβίωση. Το θέμα των εγγυήσεων για την ασφάλεια των Παλαιστινίων είναι πολύ βασικό για τον Αραφάτ, που πιέζεται αφόρητα να μην υποχωρήσει. Σε λεπτή κλωστή κρέμεται η ειρήνη στη Μέση Ανατολή.

■ ΣΥΜΠΟΝΙΑ!

Οι «ευαίσθητοι» Γερμανοί που χύνουν κροκοδείλια δάκρυα για τα όσα φριχτά συμβαίνουν στη Βοσνία και το δικό μας εμπάργκο κατά των Σκοπίων, ήταν έτοιμοι να απελάσουν 200.000 (διακόσιες χιλιάδες) πρόσφυγες στη Ρουμανία (Σέρβους, Μαυροβούνιους και Αλβανούς από το Κόσσοβο) κάτω από τη νέα δρακόντεια νομοθεσία περί «μετανάστευσης» που θεσπίστηκε τον περασμένο Ιούνιο. Φαίνεται πως το τίμημα δεν ήταν ακούρντως υψηλό για να τους δεχτεί η Ρουμανία, ενώ πράσιнос γερμανός βουλευτής χαρακτήρισε την όλη υπόθεση σαν «επαίσχυντο σκάνδαλο».

■ ΑΙΜΑ, ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΙΜΑ

Δεκάδες οι νεκροί και τραυματίες από τη λευκή τρομοκρατία στη Νότια Αφρική, καθώς η χώρα θα δίζει στις πρώτες ελεύθερες εκλογές της με τη συμμετοχή της πλειοψηφίας του μαύρου πληθυσμού της.

Για να γυρίσει ο ήλιος θέλει δουλειά πολλή. Και νεκρούς. Το τίμημα της ελευθερίας για τους άλλους. Η εγγενής αδυναμία της ιστορίας.

■ ΜΝΗΜΗ

Ξεφύλλισα επισταμένως αξιοσέβαστες και έγκυρες βρετανικές εφημερίδες της περασμένης Κυριακής. Ούτε μία φωτογραφία, ούτε μία περιγραφή από τις εκδηλώσεις λατρείας του ίδιου του ελληνικού λαού προς τη Μελίνα Μερκούρη που τη συνόδευσαν με αγάπη και σπαραγμό στην τελευταία της κατοικία. Έμειναν τα αφιερώματα, από τη δική τους οπτική. Η λήθη ως σκόνη γρήγορα επικάθεται.

■ ΦΤΗΝΑ!

Στη Βομβάη της Ινδίας οι φτωχοί πωλούν τα νεφρά τους έναντι 80.000 δρχ. Νεφροπαθείς των πλουσίων χωρών σπεύσατε.

■ ΜΑΥΡΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

«Μαύρη οικονομία» η γνωστή ως «παραοικονομία» υπάρχει και στη Βρετανία. Οι φορολογικές αρχές την υπολογίζουν σε 50 δισ. λίρες ή μεταξύ 6 και 8% του Εθνικού Εισοδήματος. Η απώλεια φορολογικών εσόδων υπολογίζεται σε 19 δισ. λίρες. Βέβαια, μάλιστα στο 35 με 40% ή και περισσότερο που υπολογίζεται η ελληνική παραοικονομία με αντίστοιχη απώλεια φορολογικών εσόδων, το βρετανικό μέγεθος μοιάζει μάλλον ήσσονος σημασίας. Αλλά αν το κακό μεγαλώσει και γίνει τρόπος ζωής άντε μετά να το σταματήσεις, όταν μάλιστα στηρίζεις στους ψηφοφόρους αυτούς (τους άκρως πονηρούς, ευέλκτους και ώριμους Έλληνες).

Η κατάμνηρη αυτή εικόνα είναι παραπλανητική. Τα γελαστά πρόσωπα των γυναικών-ιερέων δείχνουν τα πρακτικά όληματα στην πορεία της ισότητας των δύο φύλων. Απλή εικόνα, που τεματίζει όμως μια παράδοση 450 ετών. Ένα ακόμα ανδρικό σκληρό έπεσε, έπειτα από μια εκστρατεία που κράτησε δεκαετίες. Ο ρυθμός της κοινωνικής αλλαγής. Η χειροτονία των 32 γυναικών στον Καθεδρικό Ναό του Μπρίστολ είναι ένα ιστορικό γεγονός διεθνούς σημασίας.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

του Γιώργου Μπάλια

Το περιβάλλον στο στόχαστρο. Πέρα, ωστόσο, από την ηθικοπλαστική πλευρά, με την οποία αντιμετωπίζονται οι ανήκεστες βλάβες που πλήττουν το οικιστικό σύστημα, ένα πλέγμα από θεσμικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς παράγοντες ορίζει τη στάση των κοινωνικά ευαίσθητων σε ζητήματα οικολογικής καταστροφής κοινωνικών ομάδων. Το κείμενο που ακολουθεί αποπειράται μια συνολική θεώρηση της ενότητας «οικολογία» και προτείνει ουσιαστικούς τρόπους παρεμβάσεων – τρόπους που πρώτα και κύρια συνυφαίνονται με την πολιτική και την πολιτική δραστηριότητα.

1. ΘΕΣΜΟΙ

Το νομοθετικό πλαίσιο, στην Ελλάδα, για το περιβάλλον δεν είναι αμελητέο, αλλά είναι αταξινόμητο και δαιδαλώδες. Οι νόμοι που ισχύουν εκτείνονται σ' έναν χρονικό ορίζοντα από το 1912 (Ν. ΔΚΣΤ/1912) μέχρι σήμερα. το εν ισχύ Σύνταγμα της χώρας προσφέρει πολλές δυνατότητες που χρειάζεται όμως να συμπληρωθούν από θεσμικές μεταρρυθμίσεις, συμπληρώσεις και ομές.

Μετά την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1987) ο ευρωπαίος νομοθέτης κατέχει τα σκήπτρα στον τομέα της θεσμικής θωράκισης του περιβάλλοντος (άρθρα 130 Π έως 130 Σ της συνθ. ΕΟΚ). Είναι επιβεβλημένο να υπάρχει ευρωπαϊκή νομοθεσία για το περιβάλλον και να μην ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών νομοθεσιών για τρεις λόγους: α) Η ελευθερία της κυκλοφορίας των εμπορευμάτων στην Ευρώπη επιβάλλει την εναρμόνιση των κανόνων για τη ρύπανση ορισμένων προϊόντων (π.χ. ρύπανση αυτοκινήτων). β) Ο ελεύθερος ανταγωνισμός των επιχειρήσεων στην Ευρώπη πρέπει να συνοδεύεται και από νόρμες που θα ισχύουν για όλες τις επιχειρήσεις (π.χ. δεν μπορούμε να επιβάλουμε επιλεκτικά μέτρα προστασίας σε επιχειρήσεις μιας χώρας χωρίς να τα επεκτείνουμε σε όλες). γ) Τα οικοσυστήματα γνωσούν τα σύνορα, είτε πρόκειται για λίμνες, για ποτάμια, για την ατμόσφαιρα, είτε για τα αποδημητικά πουλιά κ.λπ.

Η ευρωπαϊκή, όμως, νομοθεσία δεν απαγορεύει στα κράτη - μέλη να λάβουν και άλλα μέτρα. Οι οδηγίες της ΕΟΚ περιγράφουν τα όρια της minimum προστασίας και εναπόκειται στα κράτη - μέλη να λάβουν πρακτικότερα μέτρα ανάλογα με τα συγκεκριμένα προβλήματα που αντιμετωπίζουν².

Η χώρα μας πρέπει να προβεί άμεσα σε μια ταξινόμηση της νομοθεσίας και στη δημιουργία ενός δικαίου περιβάλλοντος που θα είναι ισοαρμοσμένο στις ελληνικές συνθήκες. Η Ελλάδα είναι μια χώρα με ελθώρα βιοτόπων –ανέρχονται σε πάνω από 400– που καταλαμβάνουν

το 25% περίπου της συνολικής επιφάνειας. Η βιοποικιλότητα είναι εξαιρετικά πλούσια –πανίδα και χλωρίδα– που κάνει τη χώρα μας μια μικρή γενετική υπερδύναμη. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο έχει εξαιρετική σημασία η λειτουργία του θεσμού των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα έργα που γίνονται.

Η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε.) προβλέπεται από το νόμο - πλαίσιο 1650/1986 (αρ. 5 παρ. 2). Ο τρόπος εφαρμογής μέχρι τώρα δεν ήταν καθόλου αποτελεσματικός γιατί περισσότερο λειτουργούσε ως εκ των υστέρων έγκριση της απόφασης που είχε ήδη ληφθεί και λιγότερο ως μέσο άσκησης προληπτικής πολιτικής³. Επομένως, χρειάζεται να ιδωθεί εκ νέου ο θεσμός της Μ.Π.Ε. και ως μοντέλο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί το κείμενο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Δικαίου του περιβάλλοντος⁴, όπου αναφέρονται τα εξής, μεταξύ των στοιχείων που πρέπει να απαρτίζουν μια Μ.Π.Ε.

- Η ανάλυση της αρχικής κατάστασης του περιβάλλοντος στο οποίο θα επέμβει το πρόγραμμα ή το σχέδιο κατασκευής.
- Οι ορατές επιπτώσεις από την πραγματοποίηση του σχεδίου ή του προγράμματος στην ποιότητα του περιβάλλοντος και κυρίως οι έμμεσες επιπτώσεις, οι μακροπρόθεσμες ή οι επιπτώσεις για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα.
- Η περιγραφή των μέτρων που προτείνονται για να μειώσουν, να αντισταθμίσουν ή να εξαφανίσουν τις βλαπτικές, για την ποιότητα του περιβάλλοντος, επιπτώσεις.
- Περιγραφή εναλλακτικών λύσεων στο πρόγραμμα ή στο σχέδιο που προτείνεται ή σε ορισμένα στοιχεία του ή στην προβλεπόμενη χωροθέτησή του ή πρόταση για διατήρηση του *Statu quo*, οι προβλεπτές δε, επιπτώσεις στην ποιότητα του περιβάλλοντος πρέπει να αναλύονται κατά περίπτωση.

Αυτή η δικαϊκή τεχνική απομακρύνεται από τις κλασικές κατηγορίες του δικαίου, διότι εισάγει τις έννοιες του γενικού συμφέροντος, της ολότητας και του χρόνου, που είναι ξένες προς την ισχύουσα παραδοσιακή άποψη, ένα δε νέο σύστημα δικαϊκής προστασίας δεν μπορεί παρά να τις συμπεριλάβει, συμπληρούμενο από την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Χρειάζεται, λοιπόν, μία μεταρρύθμιση στον

ισχύοντα νόμο - πλαίσιο 1650/1986 που η προβληματική του να στηρίζεται στο πνεύμα των διεθνών συμβάσεων και κυρίως της Διάσκεψης του Ρίο (1992).

Ένα μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζεται στην πράξη είναι αυτό του ελέγχου εφαρμογής των νόμων. Είναι φανερό ότι ο έλεγχος δεν μπορεί να γίνεται αποκλειστικά από το κράτος ή τη Τ.Α. (κριτής και διάδικος ταυτόχρονα), αλλά από ένα αυτόνομο μηχανισμό ελέγχου και τήρησης της νομοθεσίας, που οργανικά μόνο θα ανήκει στο ΥΠΕΧΩ-ΔΕ.

Παράλληλα, θα πρέπει να θεσπιστούν οικονομικά και φορολογικά κίνητρα αρνητικού ή θετικού χαρακτήρα. Είναι δυνατόν, π.χ. όταν δεν μπορούμε να απαγορεύσουμε ένα προϊόν, να του περιορίσουμε τη χρήση επιβάλλοντας φόρο που θα το καταστήσει ακριβότερο. Ή, αν θέλουμε να προωθήσουμε ένα φιλικό προς το περιβάλλον προϊόν, να μειώσουμε τη φορολογία. Μία ολοκληρωμένη πρόταση θα ήταν η οικολογική φορολογία να αντικαταστήσει τις άλλες φορολογίες. Μερικοί προτείνουν μια «φορολογική επανάσταση»⁵ με την κατάργηση του φόρου στο εισόδημα των επιχειρήσεων και τη φορολόγηση μόνο των ιδιοκτητών ως φυσικών προσώπων και την παράλληλη θέσπιση φόρων στην ενέργεια, στις πρώτες ύλες, στη ρύπανση κ.λπ., διότι το σημερινό καθεστώς ευνοεί την υπερμηχανοποιημένη βιομηχανία, την υπερεντατική καλλιέργεια και στιδήποτε συμβάλλει στη δήωση του περιβάλλοντος. Η χρήση των φορολογικών μηχανισμών⁶ παρουσιάζει δύο πλεονεκτήματα:

Εισάγουν στους οικονομικούς δείκτες τη μέριμνα για το περιβάλλον και δημιουργούν απόθεμα για τη χρηματοδότηση δράσεων προστασίας του.

Τέλος, είναι απαραίτητη η περιφερειακή οργάνωση της χώρας, δεδομένου ότι οι κοινωνικές ανισότητες και οι οικολογικές επιβαρύνσεις αποτυπώνονται πλέον κατά περιφέρεια. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ προβλέπει τη θέσπιση «επιτροπής περιφερειών» (αρ. 146 και 198), που θα μπορούσε να καταστεί μια πολιτική οντότητα⁷ που θα συμβάλλει στη δημιουργία μιας κοινωνικής και οικολογικής Ευρώπης. Η συμβολή αυτή θα επιτευχθεί στο βαθμό που η περιφέρεια θα μπορέσει να αποκτήσει και νομοθετική εξουσία με την άμεση εκλογή περιφερειακού κοινοβουλίου, που θα εκλέγεται με απλή αναλογική για να εκπροσωπούνται όλα τα ρεύματα, και τη δημιουργία Εθνικού Συμβουλίου Περιφερειών (bicameralisme) στο πρόσωπο της πάλαι ποτέ Γερουσίας⁸. Αυτό θα μπορούσε να συμπληρωθεί με την καθιέρωση δημοψηφισμάτων κατά περιφέρεια κατόπιν λαϊκής πρωτοβουλίας και με την παραχώρηση μέσων και εξουσιών σε συλλογικές κοινωνικές εκφράσεις (βλ. παρακάτω).

1. Jacques Vernier, *L'environnement*, P.U.F. 1993, σελ. 108 κ.έ.

2. Βλ. σχετ. Ludwing Krämer. Ν. Παλαιολόγου, *Η συνθ. Ε.Ο.Κ. και η προστασία του περιβάλλοντος*. Εκδ. Σάκουλα, 1992.

3. Βλ. αναλυτικά, *Αναγκαίες δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος στην Ελλάδα*, εκδ. Τ.Ε.Ε. και Ε.Ο.Κ. 1993, τόμος 2ος, τομέας 8.

4. Απόφαση αρ. 7 της 3ης Ιουνίου 1978.

5. Alain Lipietz, *Verte espérance*, La Decouverte, 1993 σελ. 60.

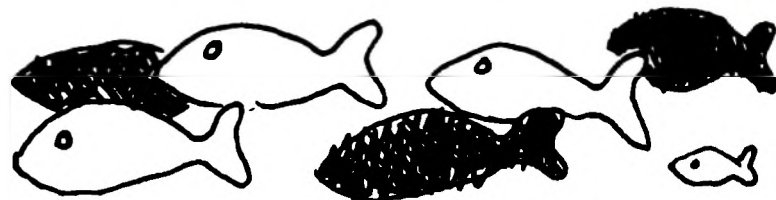
6. Hervé Kempf, *l'économie a l'épreuve de l'écologie*, Hatier 1991, σελ. 68.

7. Bruno Rémond, *La région*, Montchrestien, 1993, σελ. 145.

8. Andrée Buchmann, στο (συλλογικό) *Le défi ecologiste*. L' Harmattan, 1993, σελ. 107.

2. ΕΝΕΡΓΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ

Τα οικολογικά προβλήματα δεν μπορούν να βρουν βιώσιμες λύσεις παρά μόνο εάν ενεργοποιηθούν οι πολίτες. Οι επιστημονικές και οι θεσμικές προτάσεις, και οι πιο δημιουργικές ακόμη, καταλήγουν σε ατελέσφορες απόπειρες εάν δεν συνδεθούν με την κοινωνία και δεν στηριχτούν στα κοινωνικά κινήματα. Μπορεί μεν το κράτος και η αυτοδιοίκηση όλων των βαθμίδων να έχουν καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση του περιβάλλοντος, ένα

σημαντικό μερίδιο ευθύνης ανήκει στο κράτος, το οποίο αναπτύσσει δραστηριότητες ελάχιστα ή καθόλου φιλικές προς το περιβάλλον (δρόμοι, αεροδρόμια, δασικές εκμεταλλεύσεις, παραγωγή ενέργειας κ.λπ.).

Προκύπτει, λοιπόν, η ανάγκη οι πολίτες και οι οργανώσεις τους να αναλάβουν οι ίδιοι την υπεράσπιση του περιβάλλοντος, η δε εμπειρία δείχνει ότι η ενεργοποίηση των πολιτών συνέβαλε αποφασιστικά στην ανασχεση οικολογικών απειλών στον Πλανήτη, όπως το κίνημα Chipco στην Ινδία, οι σεριγκέιρος στη Βραζιλία, το Sierra Club στην Αμερική κ.ά. Στη Διάσκεψη του Ρίο (1992), οι μη κυβερνητικές οργανώσεις είχαν μία σημαντική συμβολή, η οποία αναγνωρίστηκε και στον οδηγό δράσης (Ατζέντα 21) που ψηφίστηκε (κεφάλαιο 27¹).

Διανύουμε μια ιστορική εποχή, όπου επιπολάζει η ατομιστική αναδίπλωση, η οποία εξαντλείται στην απεριόριστη κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών και η οποία συμβάλλει στην παθητικοποίηση των πολιτών. Είναι, λοιπόν, αναγκαίο να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις, ώστε ο ενεργός πολίτης να λάβει τη θέση του στο χώρο και στο χρόνο². Η συμμετοχική δημοκρατία είναι το πλαίσιο που καθορίζει μια νέα ιδιότητα του πολίτη, ο οποίος τείνει να εξαφανιστεί πίσω από το χρήστη³. Η οικολογία είναι το μόνο κίνημα που σε τοπικό επίπεδο ενδιαφέρει όλους τους πολίτες, άνδρες και γυναίκες και είναι εξ αυτού προνομιακός χώρος για να λειτουργήσει η συμμετοχική δημοκρατία. Οι όροι και οι προϋποθέσεις για τις οποίες γίνεται λόγος παραπάνω, δεν μπορεί παρά να δημιουργούνται από την πολιτική εξουσία και ως πρώτο δήμα είναι να «εγκαθιδρυθεί ένας αμοιβαία παραγωγικός διάλογος σε εθνικό επίπεδο μεταξύ κυβέρνησης και οικολογικών οργανώσεων, ώστε να αναγνωριστούν και να ενισχυθούν οι ρόλοι τους στην προσπάθεια για μια ανάπτυξη οικολογικά βιώσιμη και ορθολογική⁴. Ο διάλογος πρέπει να ξεκινήσει τώρα με ανώτατο χρονικό όριο το 1995, ορίζεται στο οικείο κεφάλαιο του οδηγού δράσης του Ο.Η.Ε., και πρέπει να περιλαμβάνει: α) την εξέταση των δικαιωμάτων και των ευθυνών των οργανώσεων, β) τη συμβολή τους στην επεξεργασία των κυβερνητικών πολιτικών και γ) τη διευκόλυνση του ελέγχου της εφαρμογής των ειλημμένων αποφάσεων. Έτσι, τους όρους μπορούμε να τους ορίσουμε ως εξής:

α) Πληροφόρηση. Ο δραστήριος πολίτης είναι ο πληροφορημένος πολίτης. Γι' αυτό το λόγο είναι επείγουσα η μεταφορά του συνόλου των διατάξεων της οδηγίας 90/913 της Ε.Ο.Κ. στην εθνική νομοθεσία που κατοχυρώνουν την ελεύθερη πληροφόρηση και τη συμμετοχή των πολιτών⁵.

β) Η δυνατότητα παρέμβασης στη δίκη. Δίνεται ήδη η δυνατότητα παρέμβασης οικολογικών οργανώσεων στις δικαστικές διαδικασίες. Χρειάζεται να διευρυνθεί το πεδίο παρέμβασης εκεί όπου δεν υπάρχει, όπως στο ν. 1650/86. Η δυνατότητα να παρίστανται ως πολιτική αγωγή στις ποινικές δίκες είναι μια σημαντική πρόοδος⁶.

γ) Για να αποδώσουν έργο οι οικολογικές οργανώσεις (προτάσεις για επιπτώσεις στο περιβάλλον, δικαστική παρέμβαση, τεχνικές γνωμοδοτήσεις κ.ά.) χρειάζονται οικονομικά μέσα τα οποία πρέπει να τους παρασχεθούν.

Όταν αναφερόμαστε στους ενεργούς πολίτες και στα κοινωνικά κινήματα, ξεχωριστή θέση καταλαμβάνουν οι γυναίκες. Το κοινό στοιχείο των δύο κινήματων -οικολογία, φεμινισμός- είναι το ότι αναπτύχθηκαν, σε αντίθεση με το εργατικό κίνημα, κατέχοντας μια θέση εξωτερικότητας σε σχέση με το κοινωνικο - οικονομικό σύστημα. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι τα κινήματα αυτά συγχέονται⁷, πλην, όμως, έχουν κοινούς στόχους, όπως τα αναλύει η Karen Warren⁸, λόγω των κοινών δεσμών καταπίεσης των γυναικών και της φύσης. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο, η φεμινιστική θεωρία και πρακτική πρέπει να περιέχει την οικολογική προοπτική, η οποία με τη σειρά της πρέπει να περιέχει τη φεμινιστική προοπτική⁹. Η σύνδεση αυτή αποτυπώνεται και στην «Ατζέντα 21» του Ρίο, όπου αφιερώνεται ένα ειδικό κεφάλαιο

ΘΕΕ ΜΟΥ! ΕΝΑ ΠΡΟΒΑ-
ΤΟ ΜΕ ΤΡΙΧΕΣ!!!

όσων συμφωνήθηκαν. Στο πλαίσιο της διεθνούς συμφωνίας θα πρέπει και η χώρα μας –όπως τόσες άλλες το έκαναν ήδη– να υποβάλει έκθεση σχετικά με τις λίγες εμπειρίες περιβαλλοντικής εκπαίδευσης που υπάρχουν και να συμμετέχει –κάτι που μέχρι τώρα δεν έκανε– στην ανταλλαγή των εκπαιδευτικών εμπειριών, όπως π.χ. μέσω του περιοδικού της UNESCO, «Connecion».

Εξάλλου, ο Ο.Ο.Σ.Α. το 1989 δημιούργησε το πρόγραμμα «δράση του σχολείου υπέρ του περιβάλλοντος» που ψηφίστηκε από 19 χώρες. Στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού οργανώνονται σεμινάρια για εκπαιδευτικούς και γίνονται έρευνες για την παιδαγωγική του περιβάλλοντος. Η Ελλάδα πρέπει να συμμετάσχει δραστήρια στο πρόγραμμα αυτό, η δε εμπειρία δείχνει ότι οι χώρες που συμμετέχουν έχουν προχωρήσει αρκετά στην περιβαλλοντική εκπαίδευση (Αυστραλία, Γερμανία, Φινλανδία, κ.ά.)¹ σε τέσσερα επίπεδα: προσωπική ανάμιξη των μαθητών σε περιβαλλοντικές καμπάνιες, διεπιστημονική προσέγγιση των περιβαλλοντικών ζητημάτων, σκέψη και δράση για τη βελτίωση του περιβάλλοντος και συμμετοχή των μαθητών στη διαδικασία λήψης απόφασης, προσδιορισμός των προβλημάτων και αξιολόγηση των εργασιών.

Εκεί, όμως, όπου η σχέση εκπαίδευσης - περιβάλλοντος παίρνει καθολική διάσταση είναι η «Ατζέντα 21» της Διάσκεψης του Ρίο το 1992. Η Ελλάδα προσυπέγραψε το κείμενο αυτό της διάσκεψης που δεν έχει μεν δεσμευτικό χαρακτήρα, πλην όμως αποτελεί έναν οδηγό δράσης με τον οποίο πρέπει να συμμορφωθεί. Το κεφάλαιο 36 του κειμένου είναι αφιερωμένο στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, όπου διακρίνει τρεις παραμέτρους: α) τον επαναπροσδιορισμό της εκπαίδευσης προς τη διαρκή ανάπτυξη. β) Την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και γ) την ώθηση για επαγγελματική κατάρτιση.

Μία από τις άμεσες προτεραιότητες είναι να ενταχθούν οι αποφάσεις της διάσκεψης του Ρίο στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών μέσα σε μια διετία από τώρα, οι δε στρατηγικές ανάπτυξης και περιβάλλοντος να αποτελέσουν ουσιαστικό στοιχείο διδασκαλίας στην εκπαίδευση όλων των βαθμίδων εντός τριών ετών από σήμερα². Καθοριστικό ρόλο στο συντονισμό της οικολογικής εκπαίδευσης μπορεί να διαδραματίσει και το νεοϊδρυθέν στην Ελλάδα ινστιτούτο περιβάλλοντος. Ως μέσα για την επίτευξη θετικών αποτελεσμάτων είναι: α) Η μεταφορά πιστώσεων προς την πρωτοβάθμια εκπαίδευση που θα στηρίζουν εκπαιδευτικές δραστηριότητες στον τομέα του περιβάλλοντος. β) Η οργάνωση σεμιναρίων ανοιχτών σε όλους. γ) Η δωρεάν ή με μικρό τίμημα παραχώρηση των ΜΜΕ για εκπομπές περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. δ) Η συνεργασία πανεπιστημίων ανεπτυγμένων και υπανάπτυκτων χωρών.

Για να καταστεί δε αποτελεσματική η περιβαλλοντική εκπαίδευση απαιτείται να ενταχθεί σε όλους τους γνωστικούς κλάδους, να χρησιμοποιήσει τις κλασικές ή μη μεθόδους προσέγγισης και τα Μέσα επικοινωνίας.

Για την Ελλάδα συγκεκριμένα, σημαντικό ρόλο στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης μπορεί να επιτελέσει και η Εκκλησία. Τη στενή σχέση –αρνητική ή θετική– θρησκείας και περιβάλλοντος, την ανέδειξε ο αμερικανός ιστορικός Lynn White³.

Πράγματι, μεμονωμένοι θεολόγοι⁴ συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση αυτή με τη διεξαγωγή συνεδρίων ή την έκδοση βιβλίων.

Η αναγνώριση της οικολογίας ως βασικού γνωστικού αντικειμένου της γενικής εκπαίδευσης, θεωρείται πλέον αναγκαία. Τέλος, σαν παράδειγμα μιας σχέσης περιβάλλοντος και εκπαίδευσης μπορεί να αποτελέσει το πρόγραμμα «οικοπολίτης» που εισήγαγε στην εκπαίδευση από εφέτος ο υπουργός Περιβάλλοντος της Γαλλίας Michel Barnier. Σημαντική συμβολή στην εκπαίδευση και στην ευαισθητοποίηση για το περιβάλλον μπορεί να έχει η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης με το να εντάξει το περιβάλλον στις δραστηριότητές της, όπως επίσης και η Γ. Γ. Ισότητας και η Γ.Γ. Νέας Γενιάς. Αξίζει να αναφερθεί ότι στη διακήρυξη για το περιβάλλον (Ρίο 1992) εξαιρείται ο ρόλος των γυναικών και των νέων. Μεταξύ των 27 αρχών της διακήρυξης, δύο αρχές αναφέρονται στους παραπάνω και συγκεκριμένα:

Αρχή 20: «Οι γυναίκες έχουν να παίξουν ένα ζωτικό ρόλο στη διαχείριση του περιβάλλοντος και στην ανάπτυξη. Είναι, λοιπόν, ανα-

(24)¹⁰, στο οποίο προτείνονται μερικοί στόχοι στους οποίους πρέπει να συμβάλουν οι κυβερνήσεις, όπως συμμετοχή των γυναικών στη διαχείριση των εθνικών οικοσυστημάτων, αύξηση του αριθμού των γυναικών σε θέσεις που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος, άρση των πολυποίκιλων εμποδίων για την πλήρη συμμετοχή των γυναικών στη βιώσιμη ανάπτυξη, υιοθέτηση προγραμμάτων για την εξέταση των επιπτώσεων της καταστροφής του περιβάλλοντος στις γυναίκες κ.λπ.

1. Action 21, έκδοση Ο.Η.Ε. 1993, σελ. 200 - 201.

2. Jacques Robin, *Le Monde Diplomatique*, Decembre 1991.

3. Henri Lefebvre, *Le droit a La ville*, Le seuil, 1974.

4. Action 21, Ο.Η.Ε. 1993, κεφ. 27.8.

5. Ludwig Krämer, Νέλλη Παλαιολόγου, *Η Συν. Ε.Ο.Κ. και η προστασία του περιβάλλοντος*, εκδ. Δ. Σάκουλα, 1992, σελ. 217.

6. Jacqueline Morand - Deviller, *Le droit de l' environnement*, P.U.F. 1993, σελ. 24.

7. Π. Ζυκέν κ.ά. *Το μανιφέστο των Οικοσσοσιαλιστών*, εκδ. Η εποχή 1991, σ. 46.

8. «Feminisme and ecology» *Environmental Ethics*, Vol. 9, 1987.

9. Για τη σχέση φεμινισμού και οικολογίας, περ. *Κοινωνία και Φύση*, 1993 τ.

10. Action 21, εκδ. Ο.Η.Ε. 1993, σελ. 192.

3. Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κανένα μέτρο για το περιβάλλον, όσο ρηξικέλευθο ή φιλόδοξο κι αν είναι, δεν μπορεί να είναι αποτελεσματικό εάν δεν στηρίζεται στην οικολογική συνείδηση της κοινωνίας. Στη διαμόρφωσή της αποφασιστικό ρόλο παίζει η εκπαίδευση. Δυστυχώς, στην Ελλάδα η παρέμβαση του εκπαιδευτικού συστήματος όλων των βαθμίδων στη δημιουργία της συνείδησης αυτής είναι ελάχιστη έως ανύπαρκτη. Η UNESCO το 1975 υιοθέτησε το «πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης» (IEEP). Για το σκοπό αυτό, έγιναν οι διεθνείς διασκέψεις της Τυφλίδας (1977) και της Μόσχας (1987). Η Ελλάδα συνυπέγραψε το πρόγραμμα αυτό –σε σύνολο 130 χωρών– δεν έπραξε όμως τίποτε για την υλοποίηση των

γκαία η πλήρης συμμετοχή τους στην πραγματοποίηση της διαρκούς ανάπτυξης».

Αρχή 21: «Πρέπει να ενεργοποιηθούν η δημιουργικότητα, τα ιδανικά και το θάρρος των νέων όλου του κόσμου, ώστε να σχηματιστεί ένα παγκόσμιο μέτωπο, που θα εξασφαλίζει τη διαρκή ανάπτυξη και θα εγγυάται για τον καθένα ένα καλύτερο μέλλον»³.

1. K. Kelley Caine, στο συλλογικό *l'état de l'environnement*, La Découverte, 1993, σελ. 413.
2. Action 21, έκδοση Ο.Η.Ε. 1993, σελ. 229 κ.έ.
3. Περ. *Science*, 1967.
4. (Μεταξύ άλλων) Ι. Ζηζιούλας, *Η κτίση ως ευχαριστία*, εκδ. Ακρίτας 1992, Αν. Κεσελόπουλος, *Άνθρωπος και φυσικό περιβάλλον*, εκδ. Δόμος, 1989, Ηλ. Οικονόμου, *Ορθοδοξία και Φυσικό Περιβάλλον*, Απ. Διακονία, 1992.
5. Action 21, εκδ. Ο.Η.Ε., 1993, σελ. 4-5.

4. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Είναι γνωστό σε όλους, ότι για πολλά οικολογικά προβλήματα, μας λείπουν οι αναγκαίες γνώσεις, είτε πρόκειται για το φαινόμενο του θερμοκηπίου, για την καταστροφή των δασών, για τα χημικά προϊόντα, είτε πρόκειται για τους βιολογικούς μηχανισμούς των εμβίων όντων. Η αβεβαιότητα¹ είναι σύμφυτη με τα σύνθετα συστήματα, τα οποία μελετά η οικολογία. Λέει χαρακτηριστικά ο F. di Castri «Ας θεωρήσουμε τη γνώση σαν μια σφαίρα. Όσο αυξάνει ο όγκος της, τόσο μεγαλώνει η επιφάνεια επαφής με το άγνωστο»². Η μεγάλη αξία της επιστημονικής οικολογίας έγκειται στη διεπιστημονική της οπτική διότι δεν μπορούμε να απομονώσουμε τα αντικείμενα από το περιβάλλον τους, το γεγονός από τη δομή, το τοπικό από το γενικό, τη φύση από την κουλτούρα, την τάξη από την αταξία. Αυτό το νέο παράδειγμα³ είναι το αντικείμενο των επιστημονικών ερευνών σήμερα σε παγκόσμια κλίμακα.

Στη χώρα μας οι μελέτες είναι ελάχιστες, αφού λείπουν τα κατάλληλα ερευνητικά ιδρύματα. Χρειάζεται, λοιπόν, μια γενναία χρηματοδότηση ερευνών και προγραμμάτων, το δε Ινστιτούτο Περιβάλλοντος μπορεί να αποκτήσει μια τέτοια δομή, ώστε να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο προς την κατεύθυνση αυτή. Ας σημειώσουμε ότι δύο χώρες, οι Η.Π.Α. και η Γερμανία, καλύπτουν το 60% των ερευνών σε θέματα περιβάλλοντος, παγκοσμίως. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχουν πολλά προγράμματα, στα οποία είναι ανάγκη να συμμετάσχει η χώρα μας ή να εντείνει τη σύνδεσή της.

Τέτοια προγράμματα είναι το STEP asiqa peribaqlontow), το EPOCH (κλιματολογία και φυσικοί κίνδυνοι), το MAST (προστασία της θάλασσας), το EUREKA. Υπό την αιγίδα δε της UNESCO διεξάγεται ένα μεγάλο πρόγραμμα το «Man and Biosphere», όπου συμμετέχουν 110 χώρες και στο οποίο η Ελλάδα έχει μια συμβολική συμμετοχή, ενώ επιβάλλεται να δραστηριοποιηθεί έντονα, δεδομένου ότι οι σημερινές έρευνες αφορούν στις επιπτώσεις της λειτουργίας των μεγάλων πόλεων και στο περιβάλλον⁴ και όλοι γνωρίζουμε τα μεγάλα προβλήματα που σχετίζονται με την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη.

Η «Ατζέντα 21» αφιερώνει στην επιστημονική έρευνα το κεφάλαιο 35⁵ με τίτλο «Η επιστήμη στην υπηρεσία της διαρκούς ανάπτυξης». Η βασική αρχή που διέπει την «Ατζέντα 21» είναι η αρχή της προφύλαξης. Αναφέρεται χαρακτηριστικά: «Μπροστά στην απειλή μιας οριστικής καταστροφής του περιβάλλοντος, η έλλειψη απόλυτης επιστημονικής γνώσης δεν πρέπει να μας οδηγεί στην αναβολή λήψης μέτρων. Η αρχή της προφύλαξης μπορεί να αποτελέσει τη βάση για τη χάραξη πολιτικών σχετικά με τα σύνθετα συστήματα που ακόμη δεν τα κατανοούμε πλήρως και δεν μπορούμε να προβλέψουμε τις συνέπειες των διαταραχών τους».

Στο κείμενο, παρατίθενται τέσσερις στόχοι:

- α) Η ενίσχυση της επιστημονικής βάσης για μια βιώσιμη διαχείριση.
- β) Η συνειδητοποίηση των επιστημονικών προβλημάτων, όπως τα

όρια της διόσφαιρας και η δυνατότητα διατήρησης της ζωής.

γ) Η βελτίωση των επιστημονικών εκτιμήσεων μακροπρόθεσμης διάρκειας σχετικά με την εξαφάνιση των ειδών και το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

δ) Η ενίσχυση του επιστημονικού δυναμικού κυρίως των χωρών του τρίτου κόσμου ή μέσης ανάπτυξης.

Η χώρα μας οφείλει να ενωτιστεί τους στόχους αυτούς, ιεραρχώντας τις προτεραιότητες με βάση το εύρος και την οξύτητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζουμε, αρνόμενη χρηματοδοτικές πιστώσεις τόσο από τα ευρωπαϊκά προγράμματα όσο και από τα προγράμματα του Ο.Η.Ε. (π.χ. το πρόγραμμα VIGIE) ή από το Παγκόσμιο Ταμείο Περιβάλλοντος (FEM).

Ένας μεγάλος κίνδυνος, που ενδέχεται να προκύψει, είναι η διαφαινόμενη παντοδυναμία της επιστημονικής κοινότητας και η αυτονομήσή της από το δημοκρατικό και λαϊκό έλεγχο. Γνωρίζουμε ήδη τις μεγάλες αντιπαραθέσεις στους κόλπους της επιστημονικής κοινότητας για συγκεκριμένα θέματα, όπως οι διστάμενες απόψεις για τη στιβάδα του όζοντος και το ρόλο των HCFC (υδροχλωροφθοροάνθρακες), για την όξινη βροχή ή για το φαινόμενο του θερμοκηπίου⁶, όπου τελευταία υπερασπιστές της πυρηνικής ενέργειας μάχονται στο πλευρό των οικολόγων που αγωνίζονται για τη μείωση των αερίων θερμοκηπίου! Γνωρίζουμε, όμως, επίσης και την άρνηση της πληροφορημένης κοινής γνώμης σε ορισμένα επιστημονικά συμπεράσματα, όπως για παράδειγμα η άρνηση της συντριπτικής πλειοψηφίας των Σουηδών στη χρήση της πυρηνικής ενέργειας, όταν η συντριπτική πλειοψηφία της επιστημονικής κοινότητας της χώρας είχε ταχθεί θετικά.

Στα ζητήματα της οικολογίας εμφανίζεται ανάγλυφα η επιστημονικοποίηση της πολιτικής⁷ (εισαγωγή του κόσμου της φύσης στην πολιτική), αλλά και η πολιτικοποίηση της επιστήμης. Η εννοιολογική αυτή παλίρροια, κατέστησε αναχρονιστικό το κλασικό σχήμα του M. Weber, στο οποίο ο επιστήμων τροφοδοτεί με γνώσεις τον πολιτικό που αποφασίζει με βάση τις αξίες που πρεσβεύει. Οδηγούμαστε σ' ένα νέον καταμερισμό, όπου οι αποφάσεις και οι γνώσεις γίνονται αντικείμενο μιας γενικευμένης συζήτησης, ανοιχτής στα Μ.Μ.Ε. και στις ομάδες πίεσης ένθεν και ένθεν και όπου ο πολιτικός είναι ταυτόχρονα γνώστης και όχι μόνο εκφραστής αξιών. Σε τελική ανάλυση, η γνώμη και η δημοκρατία είναι αλληλένδετες έννοιες, διότι η αυτονομήσή τους οδηγεί σε νέους αυταρχισμούς, όπως το έδειξε πειστικά ο Α. Τόφλερ⁸.

1. Jérôme Raverz, *In Sustainable development of the Biosphere*, Cambridge University Press 1986. E. Morin, *Terre - Patrie, Seuil*, 1993, σελ. 149.
2. *La terre outragée* (συλλογικό), εκδ. Autrement 1992, σελ. 83.
3. Marcello Cini, *Κοινωνία και Φύση* τ. 2, 1992 σελ. 45 κ.έ.
4. Jacques Vernier, *l'environnement*, P.U.F., 1993, σελ. 122.
5. Action 21, εκδ. Ο.Η.Ε. 1993, σελ. 222 κ.έ.
6. Sylvie Faucheux στο (συλλογικό) *l'état de l'environnement*, La Découverte, 1993, σ. 139.
7. Jean - Paul Deléage, *Histoire de l'ecologie*, La Découverte, 1992, σ. 298.
8. A. Tofler, *Le nouveau pouvoir*, Fayard, 1991.

5. ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΛΑΙΣΙΟ

Με την ένταση των ανταλλαγών και των σχέσεων ανάμεσα σε χώρες, δημιουργήθηκε ένα διεθνές θεσμικό πλαίσιο που υπερσχύει των εθνικών δικαίων. Ιδίως στο δεύτερο ήμισυ του αιώνα μας αυτή η διαδικασία επιταχύνθηκε κυρίως μέσω της αναγνώρισης και της ανάγκης προστασίας του περιβάλλοντος.

ΔΕΝ ΕΠΙΤΕΘΗΚΑ
ΕΓΩ ΣΤΗ ΦΥΣΗ. ΑΥΤΗ
ΣΧΕΔΙΑΖΕ ΝΑ ΜΕ
ΕΚΔΙΚΗΘΕΙ!

μπορεί να υπάρξει, αφού ιδίως η Παγκόσμια Τράπεζα βαρύνεται με πολλά οικολογικά εγκλήματα μέσω των χρηματοδοτήσεών της (π.χ. το φράγμα της Ναρμπάντα στην Ινδία, το πρόγραμμα μετακίνησης πληθυσμών στην Ινδονησία, το πρόγραμμα για τα σιδηρομεταλλεύματα στο Karajas της Βραζιλίας). Απαιτείται, λοιπόν, μια επανασύνθεση του οργάνου αυτού, ώστε να λάβει μια δομή αντίστοιχη με αυτή της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, όπου αντιπροσωπεύονται κράτη, εργοδότες και εργαζόμενοι. Εδώ, εν προκειμένω, θα μπορούσε να υπάρξει ένα όργανο αποτελούμενο από τα κράτη, τις οικονομικές ενώσεις και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις. Είναι αναγκαία, λοιπόν, μια παρέμβαση προς αυτή την κατεύθυνση. Η χώρα μας είναι άμεσα ενδιαφερόμενη από το «Πρόγραμμα για το περιβάλλον της Μεσογείου», που είναι μια κοινή πρωτοβουλία της Παγκόσμιας Τράπεζας και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων. Το πρόγραμμα αυτό, που είναι συνέχεια του «Σχεδίου δράσης για τη Μεσόγειο», που ξεκίνησε το 1975, ανέπτυξε δραστηριότητα, μόνο μέσα στο 1992, σε εξήντα τομείς που αφορούσαν 10 χώρες. Η Ελλάδα είχε μια ελάχιστη συμμετοχή. Επιβάλλεται η υποβολή συγκεκριμένων προγραμμάτων που να αφορούν τη θαλάσσια μόλυνση και τη διαχείριση των παράκτιων ζωνών που περιέχονται στο πρόγραμμα αυτό. Έναν πρώτο οδηγό προς την κατεύθυνση αυτή θα μπορούσε να αποτελέσει η μελέτη του Τ.Ε.Ε.: «Αναγκαίες δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος στην Ελλάδα».

Σ' ό,τι αφορά στην προστασία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, η συμβολή της UNESCO μπορεί να γίνει ουσιαστική –με βάση τη σύμβαση του 1972– υπό τον όρο ότι η Ελλάδα θα αναδείξει τα κυριότερα προβλήματα και θα επιδιώξει την άμεση βοήθεια του Οργανισμού για την επίλυσή τους. Αυτό απαιτεί μια συστηματική καταγραφή για την οποία θα μπορούσε να θεσμοθετηθεί μια συμβουλευτική επιτροπή αποτελούμενη από το υπουργείο Πολιτισμού, την Αρχαιολογική Υπηρεσία, τον Σύλλογο Αρχιτεκτόνων και την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Τέλος, άμεση προτεραιότητα έχει η κύρωση από τη Βουλή των διεθνών συμβάσεων της διάσκεψης του Ρίο το 1992 και η αναγωγή της «Ατζέντας 21» ως συμβουλευτικού κειμένου για τη χάραξη οποιασδήποτε αναπτυξιακής πολιτικής.

Η ισχύς των διεθνών συμβάσεων και η λειτουργία των διεθνών οργανισμών, έστω και σε δημοκρατική βάση, δεν αποτελούν από μόνα τους ικανή συνθήκη για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Απαιτείται συνάμα μια ριζική αλλαγή στις σχέσεις Βορρά-Νότου και η λήψη ρηξικέλευθων πρωτοβουλιών κυρίως σ' ό,τι σχετίζεται με τα χρέη του Τρίτου Κόσμου.

Η διαιώνιση του υπάρχοντος καθεστώτος, όχι μόνο δεν θα ανατρέψει την κατάσταση αλλά ίσως τη χειροτερεύσει ακόμη περισσότερο. Η ύπαρξη των δυσβάστακτων αυτών χρεών αποτελεί μία από τις κύριες αιτίες υποβάθμισης του περιβάλλοντος και καταστροφής της οικολογικής ισορροπίας στον πλανήτη, όπως το κατέδειξε στο θαυμάσιο βιβλίο της η Susan George². Αλλά και το κράτος, όσο θα συνεχίζεται η «εκφεουδαρχισή» του από το μεγάλο κεφάλαιο, είτε εθνικό είτε πολυεθνικό, όπως το προτείνει ο νεοφιλελευθερισμός, θα αδυνατεί να παίξει το ρόλο που πρέπει για το περιβάλλον³. Η παρέμβαση του κράτους και οι τρόποι διαχείρισης της οικονομίας είναι οι αναγκαίες προϋποθέσεις για μια μίνιμουμ προστασία του περιβάλλοντος, καθ' όσον η αγορά, εγκλωβισμένη αναγκαστικά στη λογική του κέρδους, δηλαδή στη βραχυπρόθεσμη στρατηγική, αδυνατεί να λειτουργήσει θετικά, ενώ η στρατηγική για το περιβάλλον εγγράφεται πάντοτε στη μακρά διάρκεια. Ακόμη και διεθνείς οργανισμοί⁴, κάθε άλλο παρά ύποπτοι για προπαγάνδα κατά της αγοράς, προβαίνουν σε ανάλογες διαπιστώσεις. Η αντιμετώπιση των οικολογικών προβλημάτων σε διεθνές επίπεδο απαιτεί αναγκαστικά τη θετική παρέμβαση του κάθε κράτους ξεχωριστά και δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να αφεθεί αποκλειστικά στους διεθνείς οργανισμούς, των οποίων η συμβολή, έτσι κι αλλιώς, είναι καθοριστική.

1. Jean - Luc Mathieu, *La protection internationale de l'environnement*, PUF, 1991, σ. 70.

2. *L'effet Boomerang*, Εκδ. La Découverte, 1992.

3. Georges Corme, *Le nouveau désordre économique mondial*, La Découverte, 1993, σελ. 141.

Άλλοτε ως πηγή διεθνών κανόνων προβάλλει κάποια εθνική νομοσία και άλλοτε αντιστρόφως. Μια πρώτη αποτύπωση ενός συγκεκριμένου θεσμικού πλαισίου για το περιβάλλον, αποτελεί η διάσκεψη της κοχλόμης το 1972. Έκτοτε έγιναν και άλλες διασκέψεις με κορύφωση την τελευταία στο Ρίο, τον Ιούνιο του 1992. Εν τω μεταξύ, ψηφίστηκαν άνω από 300 κανόνες δικαίου (π.χ. για την προστασία του όζοντος, για την άγρια ζωή, για τον έλεγχο των χημικών προϊόντων κ.λπ.), στο πλαίσιο της διεθνούς κοινότητας.

Μέχρι τη διάσκεψη του Ρίο, η ανθρωπότητα είχε εξοπλιστεί με ημαντικά ψηφίσματα, όπως η Παγκόσμια Χάρτα για τη Φύση που υιοθέτησε η Γ. Συνέλευση του Ο.Η.Ε. (28/10/1982), αποτέλεσμα της τοιαύτης ήταν η θέσπιση επιτροπής υπό την Gros Brundtland που επεξεργάστηκε την περίφημη έκθεση του 1987 «το κοινό μας μέλλον». Προϋήρξε η σύμβαση της UNESCO το 1972 σχετικά με την «Παγκόσμια πολιτιστική και φυσική κληρονομιά».

Εκτός από τις διεθνείς συμβάσεις, δημιουργήθηκαν και θεσμοί που έλαβαν δράση για την προστασία του περιβάλλοντος και ο «εξοπλισμός» ολοκληρώθηκε στη διάσκεψη του Ρίο (1992).

Ο πρώτος διεθνής θεσμός που άρχισε να ανησυχεί για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος ήταν ο Ο.Η.Ε. Δημιούργησε για το σκοπό αυτό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (PNUE). Για να μπορέσει να ανταποκριθεί στο ρόλο του, απαιτείται όλα τα όργανα του Ο.Η.Ε. να είναι επιφορτισμένα, εκτός των άλλων, και με το έργο της προστασίας του περιβάλλοντος. Αυτό, όμως, δεν μπορεί να πετύχει παρά μόνο μέσω του εκδημοκρατισμού του. Στη διάσκεψη του Ρίο (1992) υιοθετήθηκαν οι συμβάσεις για τη βιοποικιλότητα και για την κλιματική αλλαγή, όπως επίσης και τα μη δεσμευτικά, από νομικής φύσεως, κείμενα για τα δάση και η «Ατζέντα 21». Αυτό έγινε κατορθωτό, αφού προηγουμένως αναγνωρίστηκε η ανάγκη να δοηθεί οικονομικά ο Τρίτος Κόσμος, από τις πλούσιες χώρες, στην πάλη του με το περιβάλλον.

Για το σκοπό αυτό θεσπίστηκε το Παγκόσμιο Ταμείο για το Περιβάλλον (FEM) που για την περίοδο 1992 - 1994 θα διαθέσει 1,5 δισ. δολάρια για το περιβάλλον στον Τρίτο Κόσμο με προοπτική να διαχειριστεί ολικώς το ποσό των 125 δισ. δολαρίων. Η διαχείριση του οργανισμού αυτού ανατέθηκε σε τρεις άλλους διεθνείς οργανισμούς: την Παγκόσμια Τράπεζα, το Πρόγραμμα του Ο.Η.Ε. για το Περιβάλλον (PNUE) και το Πρόγραμμα για την Ανάπτυξη του Ο.Η.Ε. (PNUD). Όμως, ωρίζουμε ότι με τη σύνθεση αυτή, τίποτε το αποτελεσματικό δεν

Επιμέλεια: Στέφανος Κοτρωνάκης - Νικήτας Λιοναράκης

ΔΡΑΣΕΙΣ

★ Άλλο πρόσωπο θα αποκτήσουν από τις 10 Απριλίου οι συγκοινωνίες της πόλης του Αννόβερο. Η πρωτεύουσα της Κάτω Σαξωνίας θα φιλοξενήσει εννιά διάσημους αρχιτέκτονες που ασχολούνται με το design και την αισθητική στις κατασκευές. Ο καθένας τους έχει αναλάβει να «μεταμορφώσει» από μία στάση λεωφορείου σε τραμ. Υψηλή αισθητική συνδυασμένη με εργονομία και μοντέρνα σχεδίαση.

★ Ανανέωση στις στάσεις των λεωφορείων γίνεται και στην Αθήνα. Δεν έχει καμία όμως σχέση με ότι πρωτοποριακό θα συμβεί στο Αννόβερο. Μια σύγκριση της μακέτας από την πρόταση του Massimo Iosa Ghini θα σας πείσει.

★ Αντίθετα με τις απαρχαιωμένες προσπάθειες του Δήμου Αθηναίων όμως, το αρχιτεκτονικό design στην Ελλάδα έχει σημαντικούς εκπροσώπους στον ιδιωτικό τομέα. Πρόσφατο παράδειγμα το υπέροχο κτίριο του αρχιτέκτονα Η. Μπαρμπαλιά στην οδό Β. Σοφίας.

★ Αυτό θα πει κριτική χωρίς προκαταλήψεις: Το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων επισημαίνει μεν ότι οι Έλληνες έχουν τα τελευταία 60 χρόνια αποξηράνει τα δύο τρίτα των υγροτοπικών εκτάσεων της χώρας αλλά θεωρεί τις κινήσεις αυτές εν μέρει δικαιολογημένες, σε σχέση με τις γνώσεις και τις ανάγκες που υπήρχαν παλιότερα.

★ Ενδιαφέρουσες πληροφορίες για το πολύ σημαντικό αυτό κομμάτι του οικοσυστήματος της Ελλάδας, μπορεί να βρει κανείς στο δι-μηνιαίο περιοδικό AMΦIBION του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων - Υγροτόπων, που εκδίδεται στη Θεσσαλονίκη και κοστίζει... δέκα δραχμές!!

Για συνδρομές και επικοινωνία:
AMΦIBION
Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων,
14ο χιλμ. Θεσσαλονίκης - Μηχανιώνας

57001, Θέρμη τηλ. 031 473320, Fax 031 471795.

★ Στο απόγειο έχουν φτάσει οι προετοιμασίες για το περιφερειακό Συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης Γεωγραφίας, που θα γίνει τον ερχόμενο Αύγουστο στην Πράγα. Το Πανεπιστήμιο CHARLES - το αρχαιότερο στην Κεντρική Ευρώπη - θα φιλοξενήσει τις ομάδες των επιστημόνων που θα ασχοληθούν με θέματα του κλάδου, προεξέχοντος του περιβάλλοντος. Ένα από τα κεντρικά ζητήματα που θα συζητηθούν θα είναι οι αλλαγές στον εθνολογικό και πολιτικό χάρτη της Κεντρικής Ευρώπης.

★ Λουκέτο στο Σάμερχιλ, λουκέτο και στα όνειρα, τις εμπνεύσεις και τα ερεθίσματα της γενιάς του '60 και του '70! Αυτής που διάβαζε τα σχετικά διβλία, που αφομοίωνε, την αντιανταρχική εκπαίδευση μέσα από την χειροπιαστή εμπειρία του Σάμερχιλ. Δύο παρατηρήσεις. Η αισιόδοξη. Το Σάμερχιλ δεν πέθανε. Ούτε απέτυχε. Λειτουργήσε 73 ολόκληρα χρόνια και το έκλεισαν οι χαρτογιακάδες του αγγλικού υπ. Παιδείας. Δίδαγμα: Τα πειράματα όταν είναι πετυχημένα δεν σβήνουν! Και η απαισιόδοξη παρατήρηση. Προσέξατε το λόγο του κλεισίματος; «Το σχολείο έκλεισε όταν οι σχολικοί επιθεωρητές διαπίστωσαν ότι δεν πληροί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις». (Έθνος 7/2). Για να μην υπάρχουν ψευδαισθήσεις. Είχαν δίκαιο! Δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις, που έθετε το υπουργείο στο Σάμερχιλ!

Εσείς τι λέτε; Έπρεπε να το κλείσουν; Μην διαστείτε να απαντήσετε όχι. Ειδικά εσείς που χειροκροτήσατε τις πρόσφατες κινητοποιήσεις των «προοδευτικών» Γάλλων εναντίον των ιδιωτικών σχολείων.

Ή εσείς της «προοδευτικής» ΟΛΜΕ που θεωρείτε το ενιαίο των προγραμμάτων διδασκαλίας ως πανάκεια για τις ίδιες ευκαιρίες.

Ή εσείς του Συμβουλίου Επικρατείας που προβληματιστήκατε τη συνδρομή επιφανών «προοδευτικών» συνταγματολόγων, κατά της δυνατότητας ίδρυσης «κοινωνικών

σχολείων» που πρόβλεπε νόμος του 1988.

Και για σας το Σάμερχιλ ήταν απαράδεκτο... Δεν προωθούσε την ισότητα ευκαιριών, ενιαία εκπαίδευση κ.λπ.

★ Δύο διεθνείς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις έδωσαν πάλι τα... άπλντά μας στη φόρα! Το Διεθνές Ίδρυμα για τ' Ανθρώπινα Δικαιώματα, με 24 εθνικά τμήματα και τρεις παρατηρητές, (Κροατία - Ελλάδα - Καζακστάν), εξέφρασε στον υπουργό Δικαιοσύνης, Γ. Κουβελάκη, τις ανησυχίες του για την πρόσφατη καταδίκη του πρώην βουλευτή Σαδίκ Αχμέτ Σαδίκ. Πληροφορημένοι μάλιστα οι Ααρόν Ροντς (εκτελεστικός διευθυντής) και Λιζ. Λάιτ (διευθυντής προγραμμάτων) του υπενθυμίζουν τη δημόσια προσωπική εναντίωσή του, ως προς τα άρθρα 191 & 192 Π.Κ. βάσει των οποίων καταδικάστηκε ο Α. Σαδίκ.

Υπενθύμιση: Το Ι.Η.Φ είναι σύμβουλος για τ' ανθρώπινα δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης!

(Διεύθυνσις: Rummcibardt. 2/18, A-1090 Vienna, Austria).

Το Ελσίνκι Γουότς δεν διαμαρτύρεται απλώς. Ζητάει δεσμεύσεις ότι «τέτοιες υποθέσεις δεν θα επαναληφθούν κατά του Α. Σαδίκ ή οποιουδήποτε άλλου Έλληνα πολίτη». Υπογράφει η Λουίς Γουίτμαν (αναπληρωτής διευθυντής). Και κάτι για να μην ξεχνιόμαστε. Κάθε τόσο η οργάνωση δημοσιεύει αναφορές για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Και δυστυχώς (ή ευτυχώς) κυκλοφορούν και προβάλλονται από τα ΜΜΕ, σ' όλο τον κόσμο.

(Διεύθυνση H.W.: 485 Fifth Avenue, New York, NY 10017 - 6104).

«Τα μέλη του ΕΡΤ αποδέχονται πλήρως την ευθύνη και τον ηγετικό ρόλο των μεγάλων επιχειρήσεων στους τομείς των επενδύσεων, καινοτομιών και εξαγωγών, ενώ η αύξηση της απασχόλησης θα προέλθει κυρίως από την ανάπτυξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων». (Από το περιοδικό «Επίκεντρα» του ΚΕΠΕΕ).

Διορθώνουν το «Ρίο»

Ανοιχτή επιστολή, στην οποία επισημαίνεται μια βασική παράλειψη στα συμπεράσματα της Παγκόσμιας Διάσκεψης για το Περιβάλλον, που έγινε στο Ρίο της Βραζιλίας, έστειλαν τριάντα πέντε «διεθνούς βεληνεκούς» προσωπικότητες απ' όλο τον κόσμο. Στην επιστολή - που απευθύνεται σε όλους τους συμμετάσχοντες στη διάσκεψη - τονίζεται ότι το υπ' αριθμόν 1 πρόβλημα που αντιμετωπίζει σήμερα ο πλανήτης δεν είναι η μόλυνση του περιβάλλοντος ή η τρύπα του όζοντος, αλλά ο υπερπληθυσμός. «Η κάθετη πληθυσμιακή αύξηση τα τελευταία πενήντα χρόνια προκαλεί όλα τα υπόλοιπα περιβαλλοντικά προβλήματα» τονίζουν οι συνυπογράφωντες την επιστολή, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται αρχηγοί κρατών, καλλιτέχνες, πρόεδροι διεθνών οργανισμών, επιστήμονες και εκπρόσωποι παγκόσμιων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

Η απίστευτη ιστορία της λίμνης Baiyang - Dian

Όλοι έχουμε ακούσει για πλοία - φαντάσματα σε διηγήσεις γέρων ναυτικών ή σε καταγγελίες ασφαλιστικών εταιρειών. Για πρώτη φορά όμως μαθαίνουμε από το περιοδικό PANOSCOPE του ιδρύματος PANOS FOUNDATION, για τη μοναδική στον κόσμο... λίμνη - φάντασμα. Μην ανησυχείτε, η στήλη δεν άρχισε να ασχολείται ξαφνικά με παραψυχολογικά φαινόμενα. Η ιστορία μας έχει να κάνει με ένα ιδιαίτερο περιβαλλοντικό θέμα. Ας πάρουμε όμως τα πράγματα με τη σειρά.

Η λίμνη Baiyang - Dian βρίσκεται στη δόρεια Κίνα, 120 χιλιόμετρα νότια του Πεκίνου. Έχει έκταση 366 τετραγωνικά χιλιόμετρα και στις όχθες της ζουν 200.000 άνθρωποι. Η μοναδική τους ασχολία - τουλάχιστον μέχρι το 1984 - ήταν το ψάρεμα. Ξαφνικά, όμως, τη χρονιά εκείνη η λίμνη μυστηριωδώς ξεράθηκε. Οι ψαράδες αναγκάστηκαν να πουλήσουν τις βάρκες τους και με όσες οικονομίες είχαν, αγόρασαν ποδήλατα και μικρά τρακτέρ. Ζώντας όλη τους τη ζωή στο νερό, δυσκολεύονταν να προσαρμοστούν στη ζωή του αγρότη. Έπρεπε όμως να το κάνουν, αν δεν ήθελαν να πεθάνουν από την πείνα!

Η ζωή στο Baiyang - Dian είχε αρχίσει να παίρνει σιγά σιγά το δρόμο της και οι κάτοικοι να πληθύνουν τη ζωή του αγρότη. Όργαναν τον αποξηραμένο πυθμένα της λίμνης και αντί για βάρκες κυκλοφορούσαν πλέον με ποδήλατα. Τέσσερα χρόνια αργότερα, το 1988, εκατομμύρια κυβικά μέτρα νερού πλημμύρισαν την περιοχή. Η αρχική ευφορία έδωσε πλύντομα τη θέση της στην απελπισία, αφού οι κάτοικοι χρειάστηκε για δεύτερη φορά σε πέντε χρόνια να ξεπουλήσουν τα υπάρχοντά τους και να αλλάξουν τρόπο ζωής.

Ο Jiang Yinming, υποδιευθυντής του Περιφερειακού Γραφείου Περιβαλλοντικής Προστασίας εξηγεί τα αίτια αυτού του φαινομένου λέγοντας ότι τα προβλήματα άρχισαν τη δεκαετία του '60, όταν δημιουργήθηκαν 93 ταμιευτήρες νερού κοντά στον ποταμό Hai που τροφοδοτεί τη λίμνη με νερό. Οι ταμιευτήρες αυτοί χρησίμευαν για την τροφοδοσία εργοστασίων, φυτωρίων και ορυχείων. Οι δραστηριότητες αυτές, σε συνδυασμό με μια κατατεταμένη εποχή ξηρασίας, είχαν αποτέλεσμα την αποξήρανση της λίμνης.

Μετά την επαναδημιουργία της λίμνης, οι κάτοικοι πήραν από την κινεζική κυβέρνηση υψηλά δάνεια για να ξαναφτιάξουν τον μικρό αλιευτικό τους στόλο. Η περιβαλλοντική καταστροφή όμως επιδεινώθηκε πριν από δύο χρόνια και ενώ τα αλιευτικά προγράμματα είχαν μόλις αρχίσει να αποδίδουν. Τα λύματα από τα εργοστάσια μόλυναν μεγάλες περιοχές της λίμνης - φάντασμα εξολοθρεύοντας τις ιχθυοκαλλιέργειες και οδηγώντας σε οικονομική καταστροφή τους κατοίκους για μια ακόμη φορά. Πέρα από την τραγικότητα της περίπτωσης αυτής καθαυτής, ο M.K.O. PANOS FOUNDATION επισημαίνει την αδιαφορία των κυβερνήσεων σε όλο τον κόσμο για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της ανεξέλεγκτης επέκτασης της βιομηχανίας. Εκτός από αυτό, το PANOS FOUNDATION υλοποιεί σε παγκόσμιο επίπεδο συγκεκριμένα προγράμματα που σχετίζονται με την παραγωγή «καθαρής» ενέργειας, την περιβαλλοντικά ασφαλή ανάπτυξη και την ενημέρωση για κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα που μαστιίζουν τον πλανήτη. Η διεύθυνση του ιδρυτού PANOS είναι:

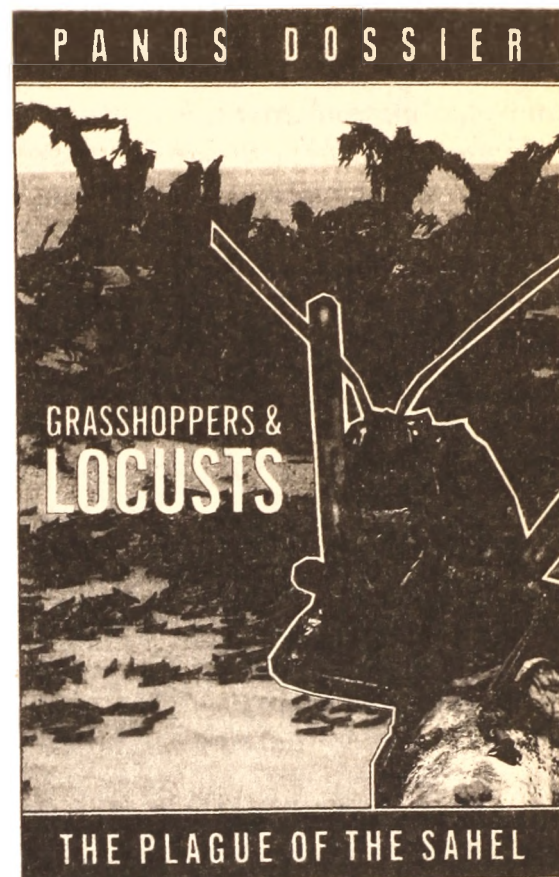
WHITE LION STREET

LONDON, N1 9PD

ENGLAND

Τ. 071 - 278 1111

Τ. 071 - 278 0345

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

19 - 20 Μαρτίου

Συμπόσιο για τα είκοσι χρόνια από την ίδρυση της διοργανώνει η Πανελλήνια Ένωση Βιολόγων (ΠΕΒ). Το συμπόσιο θα πραγματοποιηθεί στο ξενοδοχείο Χανδρής στην Αθήνα. Από τα επιμέρους θέματα, ενδιαφέρον παρουσιάζει ο κύκλος «Βιολογία και Βιοτεχνολογία». Πληροφορίες: ΠΕΒ, Σωκράτους 79 - 81, Αθήνα τηλ. 5224632.

★ Ευτυχώς, το δεκαπενθήμερο που διανύσαμε, έφερε (και) καλές ειδήσεις στα σπορ. Λόγου χάριν, γέμισε χαρά το φίλαθλο κοινό η εμφάνιση του **Αλέξανδρου Τερζιάν** στο Πανευρωπαϊκό Πρωτάθλημα Κλειστού Στίβου, που συνοδεύτηκε από πανελλήνιο ρεκόρ (κάποιες γραφίδες επισήμαναν πως είναι και βαλκανικό, αλλά φρονώ πως πρέπει κάποτε να «σπάσουμε» τις αλυσίδες μας. Άλλωστε, ανήκουμε στην Ευρώπη...). Ο καλός αθλητής των σπρίντ, με επίδοση 6 δευτέρα και 51 εκατοστά, πήρε τη δεύτερη θέση (και το αργυρό μετάλλιο), ελάχιστα πίσω από τον νικητή στα εξήντα μέτρα Βρετανό **Κόλιν Τζάκσον**. Βεβαίως, η είδηση που δόθηκε από το «**Μεγάλο Κανάλι**» (Σωτηρακόπουλος) χαρακτήρισε τον Τερζιάν ταχύτερο λευκό αθλητή σήμερα στον κόσμο, αλλά μπορούσαμε να ζήσουμε και χωρίς την αναφορά χρώματος στο δέρμα. Δεν είναι κακό. Πιο σημαντικό είναι το γεγονός ότι ευτυχώς που κέρδισε ο ελληνικός αθλητισμός μερικά δυνατά παιδιά από το εξωτερικό και κατάφερε να συναντήσει μερικές διακρίσεις. Θυμίζουμε πως τόσο ο Τερζιάν (Αργεντινή) όσο και ο Πύρρος Δήμας (Βόρειος Ήπειρος) δεν γαλουχήθηκαν από εγχώρια δυναμική... Ευτυχώς...

★ Ευχάριστη είδηση έφεραν από την Ισπανία και οι Ελπίδες μας στο ποδόσφαιρο. Ισοπαλία με την πάντα υπολογίσιμη τοπική ομάδα δεν είναι για... μονόστηλο (άσχετα, αν έτσι αντιμετωπίστηκε από τη μεγαλύτερη μερίδα του Τύπου). Πρόσωπο της βραδιάς στο συγκεκριμένο αγώνα, ήταν ο τερματοφύλακας του Παναθηναϊκού **Νικοπολίδης**. Ένα ψηλό παιδί με πολύ ταλέντο και μεγαλύτερη υπομονή. Ειλικρινά: γιατί ο Παναθηναϊκός δεν τον εμπιστεύεται; Δεν θεωρούν στην ομάδα της λεωφόρου, ότι την εστία που χρόνια καλύπτει Πολωνός, μπορεί να να την υπερασπιστεί άξια ο Νικοπολίδης; Η ρεβάνς με τους Ισπανούς στην Ελλάδα ίσως επιφυλάσσει εκπλήξεις. Πάντως, η πορεία της Εθνικής μας των Ελπίδων στην ευρωπαϊκή διοργάνωση, ήταν μέχρι τώρα κάτι παραπάνω από αξιοπρεπής. Ήταν ΕΛΠΙΔΑ για το ποδοσφαιρικό μέλλον του τόπου.

★ Αυτά ήταν τα ευχάριστα σε πρωτοκλασάτο επίπεδο. Διότι, τα δυσάρεστα των σπορ, ήταν περισσότερα και λίαν μελαγχολικά. Ο υπογράφων έχασε ένα πολύ στενό του φίλο, συνεργάτη και σαφώς πολύτιμο συνάδελφο: τον **Χρήστο Μότσια**, που αποτελούσε την ευγένεια, τη σοβαρότητα, τη γνώση και το ήθος στο αθλητικό τμήμα της εφημερίδας «Τα

ΚΑΙ ΤΟΤΕ ΑΝΕΚΡΑΞΑ: «Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΕΙΝΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ» ΚΑΙ ΚΑΡΦΟΣΑ ΤΗ ΜΠΑΛΑ ΣΤΟ ΔΕΞΙ ΓΑΜΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΑΛΗΣ ΕΣΤΙΑΣ!

Νέα». Ο Μότσιας, αθλητικός συντάκτης της παλιάς ομάδας, υπήρξε ρομαντικός, πίστευε στη διαρκή καλλιέργεια του αθλητικού συντάκτη και την έρευνα και άφησε πίσω του σημαντικό συγγραφικό έργο για τα σπορ, την ιστορία και της ελληνικές παραδόσεις. Ο Χ. Μότσιας, στην 27χρονη δημοσιογραφική του καριέρα, κάλυψε πέντε Ολυμπιάδες και πλήθος πανευρωπαϊκούς και βαλκανικούς στίβου. Ο κλασικός αθλητισμός, όπως και το μπάσκετ, ήταν οι μεγάλες του αγάπες.

★ Άσχημα ξεκίνησαν την προσπάθειά τους για τον τελικό του φετινού πρωταθλητριών ομάδων Ευρώπης, τόσο ο Ολυμπιακός όσο και ο Παναθηναϊκός. Έχασαν εκτός έδρας από την ιταλική Μπολόνια και τη γαλλική Λιμόζ, αντίστοιχα. Ωστόσο, την ώρα που τυπωνόταν το φύλλο, θα ήταν ήδη γνωστό τι θα συμβεί στο μεγάλο αγώνα του Τελ Αβίβ. Οι ομάδες μας, είχαν το αβαντάζ των δύο αναμετρήσεων στην Αθήνα και με δύο νίκες θα μπορούσαν να κερδίσουν το εισιτήριο στον τελικό για πρώτη φορά στην ιστορία τους. Η ουσία είναι πως ο φετινός Ολυμπιακός έχασε στην Μπολόνια επειδή δεν βρέθηκε σε καλή μέρα. Έχει καλύτερη ομάδα από τους Ιταλούς – δεν γεννάται θέμα. Ο Παναθηναϊκός, μάλλον έχει «μείνει από δυνάμεις», κυρίως λόγω υψηλού μέσου όρου ηλικίας στη βασική πεντάδα. Πάντως, αυτή η άποψη μπορεί εύκολα να ανατραπεί, αν υποστηρίξει κανείς πολύ εύστοχα πως είναι στιγμές που «ολόκλη-

ρος ο Παναθηναϊκός, είναι μόνον ο 37χρονος Γκάλης». Ο παίκτης αυτός συναρπάζει. Είναι φαινόμενο και χαλάλι του.

★ Διενεργήθηκαν οι αρχαιρεσίες για τη νέα διοίκηση του Πανελλήνιου Συνδέσμου Αθλητικών Συντακτών και τα αποτελέσματα είναι γνωστά από την περασμένη εβδομάδα. Νικητής - πρόεδρος ο γνωστός από την προηγούμενη διετία, **Ι. Θεοδωρακόπουλος**, που εργάζεται στην κρατική τηλεόραση και σε εφημερίδες. Θεωρείται του κλασικού αθλητισμού, ξέρει να διοικεί καλά. Καλύτερα από το να γράφει άρθρα. Ο Θεοδωρακόπουλος ψηφίζεται αθρόα από το σώμα των αθλητικών συντακτών όχι τόσο για το «θάρρος της πέννας του», αλλά κυρίως επειδή χαρακτηρίζεται «συνεπής συνέχεια» της προηγούμενης Αρχής στο Σύνδεσμο. Δηλαδή του παραδοσιακού (και σούπερ συντηρητικού) **Πέτρου Λινάρδου**, ο οποίος φρόντισε, κατά τις μπόλικες διετίες της διοίκησής του, να ετοιμάσει τη διαδοχή. Οι αποτυγχόντες (επίσης υποψήφιοι) για τη θέση του προέδρου **Αναστάσιος Μπούρας** και **Αλέξανδρος Θεοφύλου** θα σκεφθούν πάρα πολύ στο μέλλον προκειμένου να (ξανα)εκτεθούν... Οι αριθμοί που βγήκαν από την κάλπη, έδειξαν απίστευτη υπεροχή Θεοδωρακόπουλου σε βαθμό παρεξήγησης! Ήταν, λοιπόν, τόσο επιτυχημένες η φετινή και η περυσινή γιορτή για τη βράβευση των καλύτερων του ελληνικού αθλητισμού;

Γιώργος Αρχουλής

ΛΑΘΗ

α τυπογραφικά μας λάθη
σημαίνει, σε ευχαριστήρια
πολή, ο Ν. Δ.
Τριανταφυλλόπουλος

ριε Διευθυντά,

ευχαριστώ πολύ τον Χαρτο-
κτη της 4.3.1994 για το καλό
λό σχόλιο που έγραψε για τα
γήματα Αργοναυτικά διηγή-
του Μπρετ Χαρτ (και όχι
ρι κατά τη φωτοστοιχειοθε-
), τα μεταφρασμένα από τον
παδιαμάντη. Επειδή όμως ο
χειοθέτης δεν άλλαξε μόνο
όνομα του συγγραφέα αλλά
κατόρθωσε να κάμει παρά-
νη τη μεταφρασμένη μουσική
Παπαδιαμάντη, προκαλώ

στο σχετικό απόσπασμα που πα-
ρέθεσε ο Χαρτοκόπτης, το θα-
θυνοκίων να διαβασθεί θαθυ-
σκίων, το σιρωθείσα να γίνει σα-
ρωθείσα και, προπάντων, στο
αδιανόητο διά της κυρίας το άρ-
θρο της ν' αντικατασταθεί από
το τας.

Επιτρέψτε μου, επιπλέον, να
υπενθυμίσω στους αναγνώστες
του Αντί ότι στο τεύχος 483, της
27/12/1991, είχε δημοσιευτεί
το διήγημα του Μπρέτ Χάρτ,
πάντοτε κατά τη μετάφραση του
Παπαδιαμάντη, «Οι εξόριστοι
του Πόκερ Φλατ», όπου και
ανήκει το απόσπασμα που διά-
λεξε εύστοχα ο Χαρτοκόπτης.

Με ευχαριστίες

Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος

Χαλκίδα

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΘΡΙΛΕΡ;

● Στην επιστολή του εκδότη κ. Θ.
Χατζόπουλου, που δημοσιεύθηκε
στο προηγούμενο τεύχος, απαντά
σήμερα η κ. Μυρσίνη Ζορμπά.

«Η προμαντόνα βγήκε πάλι στη
σκηνή τσιρίζοντας. Τι θλιβερό
ξαναπαιγμένο θέαμα, τι
εντελές δράμα της δεκάρας!»

Τα έργα και μανίες του κ. Χ(α-
τζόπουλου) είναι γνωστά στον
εκδοτικό κόσμο, τώρα φιλοδο-
ξεί να παρουσιάσει επιδόσεις
και στον ευρύτερο εκείνο χώρο
όπου επί χρόνια αδόξως επιδί-
δετο, τον παραπολιτικό. Ας
δούμε πρώτα πώς έχουν τα
πραγματικά γεγονότα που με
αφορούν;

Α. Ο κ. Χ. σαν διαχειριστής
της Κοινοπρακτικής χρωστάει
στην Οδυσσέας ΕΠΕ από το
1992 πάνω από 11 εκ. δρχ. από
πωλήσεις διδλίων της. Αρνείται
να αποδώσει τα χρήματα που
οφείλει, ασκώντας οικονομική
πίεση στην Οδυσσέας ΕΠΕ, ενώ
ταυτόχρονα διαδίδει φήμες κα-
τάρρευσής της. Η Οδυσσέας
ΕΠΕ έχει καταφύγει στα δικα-
στήρια απαιτώντας τα χρήματά
της.

Β. Οι συνεταιρεί της Οδυσ-
σέας ΕΠΕ (Τίτος Μυλωνόπου-
λος και η υπογράφουσα) απο-
φασίζουν να χωρίσουν από εται-
ρίας (δεδομένου ότι από κλίνης,
όπως είναι γνωστό, έχουν χωρί-
σει από καιρό) και να τραθή-
ξουν καθένας το δρόμο του.
Κλείνουν όλους τους λογαρια-
σμούς αλλά... δεν μπορούν να
κλείσουν και τον τελευταίο ώστε
να δίνουν λουκέτο στην εται-
ρία, κι αυτός δεν είναι άλλος
από τα 11 εκ. που τους χρωστάει
ο κ. Χ. Αυτό λέει ο νόμος.

Γ. Πριν από την τελική από-
φαση να κλείσουν την Οδυσσέας
ΕΠΕ οι δύο συνεταιρεί έχουν
κάνει την ύστατη προσπάθεια να
βρουν λύση στο πρόβλημα των
διαφορετικών τους αντιλήψεων
συμμετέχοντας μαζί με άλλους
τρεις φίλους (Μανώλης Μανου-
σάκης, Σάμης Γαβριηλίδης, Κώ-
στας Κατηφόρης) σε μια ανώνυ-
μη εταιρία, όπου λόγω της αντι-
κειμενικής λειτουργίας της και
της μεγαλύτερης οργάνωσης

έχουν την ελπίδα ότι ο διαχωρι-
σμός των αρμοδιοτήτων θα είναι
σαφής εξαρχής απαλλάσσοντας
τη δουλειά τους από τις προσω-
πικού χαρακτήρα τριβές, και
όπου όλα τα θέματα θα λύνονται
σε ένα διοικητικό συμβούλιο.
Ούτε αυτή η προσπάθειά τους
φέρει κοντά. Η εταιρία μένει
ανενεργός. Η εταιρία αυτή είναι
η Βιβλιόπολις, της οποίας η σύ-
σταση και λειτουργία υπήρξε
από την αρχή καθ' όλα νόμιμη
και διαφανής.

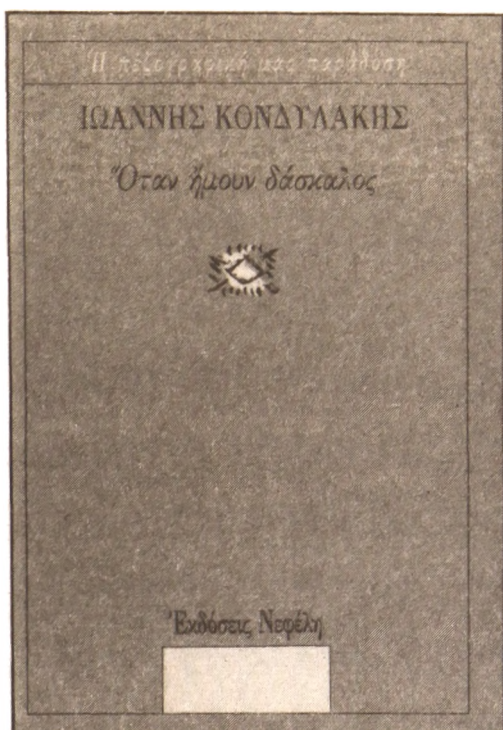
Δ. Ο κ. Χ θεωρεί ότι όλα αυτά
αποτελούν σκηνοθεσία με μονα-
δικό στόχο να ξεφύγει η Οδυσ-
σέας ΕΠΕ από την Κοινοπρα-
κτική ΕΠΕ, στην οποία συμμε-
τείχε. Κι αρχίζει να πλέκει με τις
γνωστές εμμονές του σενάριο...
ο γνωστός εκδότης του ενός δι-
βλίου ετησίως. Είναι το συμφέ-
ρον που μιλάει, είναι τα λεφτά
που χρωστάει αλλά είναι κι ό,τι
πιστεύει πως χάνει μέσα από τα
χέρια του χάνοντας την συνεύ-
ρεση με την Οδυσσέας ΕΠΕ
(τους καρπούς της οποίας απο-
λάμβανε πλουσιοπάροχα) κι
έτσι τρέχει στα δικαστήρια κα-
τασκευάζοντας αξιώσεις.

Όλα τα παραπάνω είναι απο-
λύτως αντικειμενικά και εξακρι-
βώσιμα. Ο εμφανισθείς σαν τι-
μητής δεν είναι παρά ένας υπε-
ρεκτιμητής του ιδιωτικού του
συμφέροντος. Αλλά δεν μένει
μόνο σ' αυτό. Για να στοιχειοθε-
τήσει καλύτερα το ιδιωτικό του
συμφέρον καταφεύγει σε συκο-
φαντίες και πολιτικά θρίλερ.

Αυτό γίνεται γιατί δεν χωράει ο
νους του ότι εγώ μπορέι μετά
από 20 χρόνια εκδοτικής δου-
λειά να έχω το κουράγιο και την
ικανότητα να ασχοληθώ επιστη-
μονικά με το διβλίο. Αυτό πια κι
αν είναι ύποπτο. Κι όταν αυτό
το κουράγιο με οδηγεί στην ώρι-
μη ηλικία των σαράντα σε ένα
διδασκτορικό και σε μια απασχό-
ληση στο πανεπιστήμιο, τέλος
πάντων, το ανέχεται. Όταν
όμως με οδηγεί και στο ΥΠΠΟ,
τότε δεν το αντέχει ο άνθρωπος
και χάνει πλήρως την ψυχραιμία
του.

Ας έρθουμε τώρα στις κατηγο-
ρίες που εκτοξεύει, με τη σειρά
και την αρίθμηση που τις παρα-
θέτει ο ίδιος:

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ
ΟΤΑΝ ΗΜΟΥΝ ΔΑΣΚΑΛΟΣ

Επίσης κυκλοφορούν
ΠΡΩΤΗ ΑΓΑΠΗ
Ο ΠΑΤΟΥΧΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Ασκληπιοίου 6, Αθήνα 106 80 τηλ. 3639962

1) Ποια είναι η αλήθεια για τα βιβλία που κυκλοφορούν στα βιβλιοπωλεία με το σήμα ΟΔΥΣΣΕΑΣ. Το σήμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ», που εχρησιμοποιείτο από την ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΠΕ ανήκει πλέον, μετά τη θέση υπό εκκαθάρισή της, στην Βιβλιόπολις. Η Βιβλιόπολις, μετά τη διάλυση της αρχικής ομάδας που την συναπαρτιζε, ανήκει σήμερα στον Τίτο Μυλωνόπουλο και πέντε ακόμη εταίρους, υπαρκτούς και γνωστούς σε όλους, ανάμεσα στους οποίους δεν συγκαταλέγομαι, όπως διακαώς θα επιθυμούσε το σενάριο του κ. Χ.

2) Η Οδυσσέας ΕΠΕ αναμένει τα 11 εκ. που της χρωστάει ο κ. Χ. ώστε να πάψει να υπάρχει οριστικά. Ο κ. Χ. έχει βρει αυτό τον καταπληκτικό τρόπο για να κρατάει εν ζωή την ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΠΕ ώστε να μπορεί να την κατηγορεί ταυτόχρονα ότι δεν κλείνει. Αυτό, δέβαια, έως

την εκδίκασή της σε βάρος του αγωγής.

3) Δεν υπάρχει καμία σκανδαλώδης χρηματοδότηση της ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΠΕ ή της Βιβλιόπολις από το ΥΠΠΟ ούτε στην πραγματικότητα ούτε σαν ενδεχόμενο. Οι βρόμικοι υπαινιγμοί να λείπουν και τον προκαλώ να φέρει στοιχεία, αλλιώς θα απολογηθεί αναγκαστικά αρμοδίως.

4) Ο μισθός μου στο ΥΠΠΟ είναι ο νόμιμος μισθός που προβλέπει το δημόσιο, δυστυχώς πολύ μικρός σε σχέση με τα προσόντα μου και με τη δουλειά που προσφέρω.

5) Δεν υπάρχουν συγγενείς του «συνεταίρου» μου σε καμία θέση του ΥΠΠΟ και τον καλώ να δώσει όνομα στα αποκυήματα της φαντασίας του, αλλιώς θα πρέπει να απολογηθεί αναγκαστικά αρμοδίως.

6) Ο Οδυσσέας γιόρτασε τα 20

χρόνια με τον Τίτο και μένα παρόντες, παρόλες τις διαφωνίες μας. Ήταν κάτι που το δικαιούμασταν, μια πράξη γενναιοδωρίας και πολιτισμού του ενός στον άλλο. Αυτό δεν μπορεί προφανώς να γίνει κατανοητό από τον κ. Χ. Δεν με εκπλήσσει, είναι θέμα επιπέδου.

7) Αναμένω εξήγηση για το ποια είναι τα «εξόφθαλμα και αήθη που λαμβάνουν χώρα στο ΥΠΠΟ» γιατί αυτό πια παύει να αφορά μόνο εμένα προσωπικά. Αλλιώς ο κ. Χ. θα αναγκαστεί να εξηγηθεί αρμοδίως.

8) Το ότι διδάσκω στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Αθηνών αποτελεί για μένα τιμή. Οι υποθέσεις του κ. Χ. για «χρησιμοποίηση» αυτής της θέσης για ιδιοτελείς σκοπούς όχι μόνο διαψεύδονται από τα ίδια τα γεγονότα (ακόμη και στα μαθήματά μου χρησιμοποιώ βιβλία του «Κέδρου» και

του «Καστανιώτη» και όχι το «Οδυσσέα ή του... «Κάλβου» αλλά απαιτούν και περαιτέρω διευκρίνιση, μαζί με όλα τα άλλα ατοπήματά του, στα δικαστήρια.

Εδώ σταματώ, δεδομένου ότι πέρα από τις αναγκαίες εξηγήσεις ο κόσμος του βιβλίου γνωρίζει πρόσωπα και πράγματα και μπορεί να κρίνει. Όσο για τις βαθύτερες ψυχολογικές ανάγκες του κ. Χ., έχω επίγνωση ότι δεν θα ικανοποιηθούν εύκολα, αφού για να στηρίξει το στενό συμφέρον του εφευρίσκει ατελείωτες μυθοπλασίες. Δυστυχώς το κυνήγι των μαγισσών δεν τελείωσε στον μεσαίωνα αλλά θα συνεχίζεται όσο θα υπάρχουν μεσαιωνικοί άνθρωποι που θα μας κάνουν να τραγουδάμε: «Canta povera primadonna, canta, il tuo canto ridicolo».

Μυρσίνη Ζορμπά

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ρούλα Κακλαμανάκη Αναδρομικός θάνατος

Οι δυνατές εσωτερικές συγκρούσεις, ο έντονος προβληματισμός, οι προσωπικές επιλογές –που συχνά γίνονται μέσα από τη «ματωμένη» σχέση της ηρώιδας με το περιβάλλον της– συνθέτουν ένα δυνατό μυθιστόρημα, γραμμένο με νεανικό αφηγηματικό ύφος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

20 ΧΡΟΝΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

Σ. ΠΑΤΑΚΗΣ Α.Ε. Ερμ. Μπενάκη 16, 106 78 Αθήνα, Τηλ.: 36.38.362, Fax: 36.28.950

**Πώς θα θέλαμε να θυμόμαστε τη Μελίνα
Μερκούρη; Πίσω από μια ρωγμή, η οποία να χαράζει
τη δημόσια εικόνα που της έχουν κατασκευάσει οι
μηχανισμοί. Ζωντανή, απροσδόκητη, θεληματική,
πεισματομένη, ερωτική, μέσα στην απτή
πραγματικότητα.**

Το μοναχικό

Η ώρα για να γράψεις—να γράψεις όμως με την περισσότερη δυνατή ειλικρίνεια—για ένα δημόσιο πρόσωπο που έφυγε, είναι μια δύσκολη στιγμή. Και μάλιστα όταν πρόκειται για έναν άνθρωπο σαν τη Μελίνα Μερκούρη.

Άρχισα να σκέπτομαι κι οι σκέψεις μου με οδηγούσαν σε μια εκμυστήρευση του είδους «η Μελίνα κι εμείς». Ένα είδος λόγου κοινού και χρησιμοποιημένου. Τις ημέρες αυτές εξάλλου ήταν τόσο το πλήθος των εικόνων, των ήχων, των τραγουδιών της και των λόγων γι' αυτήν που είναι δύσκολο πια να βρεις και να πεις κάτι άλλο, κάτι νέο, κάτι που τελοσπάντων δεν το άκουσες και δεν το διάβασες μια στιγμή, κάπου αλλού.

Ίσως αυτό που χαρακτήρισε τα όσα ειπώθηκαν και έγιναν είναι η λέξη *υπερβολή*. Που βέβαια «εξηγήθηκε»:

- Γιατί αυτή η υπερβολή;
- Μα γιατί ό,τι είχε σχέση με τη Μελίνα ήταν πάντα μια υπερβολή. Μια υπερβολή που τη σημάδευε η δική της ανοιχτή χειρονομία, το άπλωμα των χεριών, η ανοιχτή αγκαλιά—μια κίνηση υπερβολική. Αυτό είναι που μένει τυπωμένο στο νου. Και μέσα σ' αυτήν την υπερβολή στο τέλος κάτι έσπασε: Γιατί δεν υπάρχει αμφιβολία: Στο τέλος, η υπερβολή ήρθε και κατέλυσε την ίδια την κατασκευή της υπερβολής. Θυμάμαι λ.χ. τη βαθιά θλιμμένη μάσκα του Ζυλ Ντασσέν και το δουδό πλήθος που ήρθε στην κηδεία παρασυρμένο ίσως και από την παράσταση που έστηναν τόσες ημέρες οι κάμερες της τηλεόρασης. Το πλήθος λαού ήρθε εκεί—στο προσκύνημα και την κηδεία—χωρίς να είμαι βέβαιο κατά πόσον δεν υπάκουε στο «κάλεσμα» της TV. Αλλά αυτή η θλίψη κι αυτή η δουδαμάρα κατέλυσαν τον τόνο της υπερβολής.

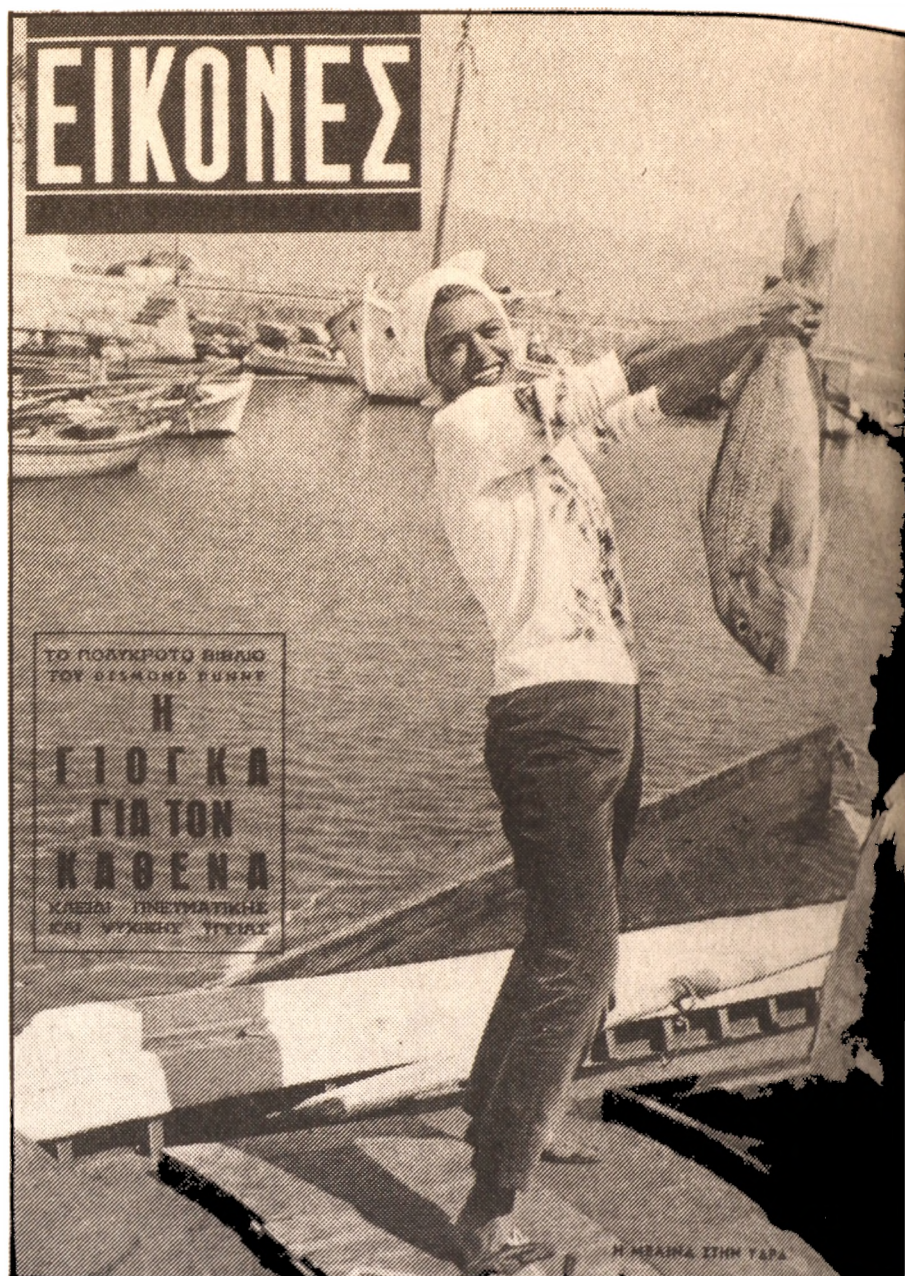
Η βουδή κηδεία

Η βουδή κηδεία της Μελίνας ήταν ένα κάλεσμα λαού. Αυτό το κάλεσμα κι αυτή η συνάθροιση δεν ήταν όμως ούτε όπως στην κηδεία του Λαμπράκη, ή του Σεφέρη ή του Γεωργίου Παπανδρέου. Ήταν η πορεία μοναχικών, βουδών και θλιμμένων ανθρώπων που ούτε διαδήλωναν ούτε συμπαραστέκοναν με αγωνιστικά αισθήματα. Παρακολουθούσαν την κηδεία ενός δικού τους, προσφιλούς προσώπου.

Τελικά αυτό είναι ίσως και η συναισθηματική κατάκτηση. Και γι' αυτό κάθε άλλη, διαφορετική παρουσία ή απουσία, όποια απόπειρα άλλης προβολής, φάνηκε αταίριαστη.

Τι ήταν όμως η Μελίνα; Απαντώντας στο ερώτημα αυτό ίσως διακρίνουμε τους λόγους για τους οποίους αποθεώθηκε μετά το θάνατό της. Τι ήταν η Μελίνα; ή τι ήταν η Μελίνα για μας;

Νομίζω πως η Μελίνα αποθεώθηκε γιατί στο πρόσωπό της είδαμε όλα εκείνα που θα θέλαμε να δούμε, γιατί της αποδώσαμε όλα εκείνα που θα θέλαμε να ήμαστε. Από μια άποψη, τις ημέρες αυτές, ημέρες ένδειας, ημέρες δύσκολες και με πολύ στενεμένες προοπτικές, που τίποτε ενθαρρυντικό δεν υπάρχει στον ορίζοντα, μια επιβεβαίωση των αρετών μας—υπαρκτών ή φανταστικών αδιάφορο—ήταν αυτό που έλειπε και μας χρειαζόταν. Η Μελίνα λειτούργησε ως άλλοθι στη συνολική μας υστέρηση. Και μ' αυτόν τον τρόπο τη θεοποιήσαμε και

Εξώφυλλο στο περιοδικό ΕΙΚΟΝΕΣ, 28 Ιουλίου 1961

τη μυθοποιήσαμε. Τι ήταν λοιπόν η Μελίνα; Ήταν όλα αυτά τα μεγαλόστομα που εκφωνήθηκαν; (Δεν αναφέρομαι στην κατήληση και την ιδιοποίηση αλλά στο στοιχείο της υπερβολής και της ωραιοποίησης). Χωρίς αμφιβολία όταν κάποιος από τους συνανθρώπους αποχωρεί από τα εγκόσμια είναι ύβρις να απαριθμούμε ή να θυμόμαστε τα αρνητικά—που με κάποια υπερβολή και πάλι—του φορτώνουμε όταν ζούσε. Η ματαιότητα της ανθρωπότητας και του πάθους, εκ των υστέρων, πρέπει να μας κάνει πιο γλυκούς και στοχαστικούς όταν αναπολούμε μια ζωή που έφυγε. Αλλά ένα πρόσωπο δημόσιο, και ειδικά ένα πρόσωπο της πολιτικής δύσκολα μπορεί να αποφύγει τον «ψόγο» ακόμη και μετά θάνατον. Δεν είναι όμως η περίπτωση της Μελίνας αυτή.

Η Μελίνα κατάφερε, όσο ζούσε, να σπάσει τους δεσμούς της πολιτικής, της στενά κομματικής ένταξης. Ίσως η πιο φανατική προσήλωση της Μελίνας στην πολιτική να ήταν η αντιδικτατορική στάση της. Άλλωστε όπως την παρακολουθήσαμε, τότε στην επταετία ήταν που η Μελίνα στράφηκε στην πολιτική, τότε διαμόρφωσε την πολιτική της συνείδηση και τότε ανέπτυξε τις πολιτικές επαφές και σχέσεις της. Η έμμονη αναφορά της στους αντιδικτατορικούς αγώνες και η προσήλωσή της σε φιλίες που ανάγονταν σε κείνα τα χρόνια, ήταν χαρακτηριστική. Και συχνά γυρνούσε στην «επανάσταση» εκείνης της εποχής. Και σε απόδειξη

Πλήθος της κηδεΐας

Μελίνα για «Το γλυκό πουλί της νιότης» του Τεννισή Ουίλλιαμς, 1961

...ού είναι ακόμα πως μέχρι το τέλος έμενε ανειρήνευτα αντιμέτωπη
τους συνταγματάρχες και τους χουντικούς γιατί γνώρισε στο δικό
φιλότιμο το πόσο πολύ είχαν προσβάλει και το φιλότιμο
πατριωτών της. Και μαλάκωνε πάντοτε για σημερινούς
τικούς της «αντιπάλους» όταν αναθυμόταν πως κάποτε στάθηκε
τους στα ίδια χαρακώματα. Από δω πήγαζε και η πολιτική της
ή.

...λοι είχαν σκεφτεί –γιατί να μην το πούμε τώρα;– πως αρκετές
τις καλές και ευφάνταστες ιδέες της για τον πολιτισμό ήταν ιδέες
προτάσεις του Ζυλ Ντασσέν. Ίσως να ήταν και έτσι. Όμως, αν
βρούμε το λόγο της στις πάμπολλες συνεντεύξεις της –που βέβαια
ζωντανές και χωρίς «υποβολείς»– θα αναγνωρίζαμε έναν
ωπο γνήσιο με τόλμη και λόγο απρόδλεπτο και ελεύθερο, λόγο
ντασία που σε αιχμαλώτιζε και σε έκανε να ψιθυρίζεις: «Κοίτα,
ει τώρα...».

Αυτόφωτη, γυναίκα...

...ελίνα είχε τα δικά της οράματα. Ήταν ένας άνθρωπος
ήφωτος, με απόψεις και ιδέες. Με τις ιδέες αυτές δεν
ρωνούσες πάντα. Πολύ πρόσφατος είναι ο χρόνος της
έντευξής της σε γαλλικό κανάλι για το Μακεδονικό. Οι Γάλλοι
ξαν τη Μελίνα μάλλον σαν δείγμα της «υστερίας» των Ελλήνων.

(Και σ' αυτό δεν στάθηκαν δέβαια φιλικοί μαζί της). Αλλά και ο
λόγος της Μελίνας είχε την υπερβολή και το πάθος που δύσκολα θα
σε έπειθαν. Όμως αυτά –και άλλα πολλά– είναι πράγματα που
μπορείς –και πρέπει– να τα θυμίζεις και να διατυπώνεις την
ενδεχόμενη διαφωνία ή τη σύμφωνη γνώμη σου. Αυτό που δεν
γίνεται κατανοητό είναι, τώρα, να ξεχνάς τις παλιές σου διαφωνίες
και να πέφτεις στον υπερβολικό λόγο ενός επαίνου δίχως μέτρο.

Από τα όσα γράφτηκαν και ειπώθηκαν τις ημέρες αυτές, θέλω,
κλείνοντας, να σταθώ μόνον σε όσα εύστοχα έγραψε ο Βασίλης
Βασιλικός στην *Ελευθεροτυπία* της 9ης Μαρτίου:

«Ο απλός κόσμος που τη λάτρευε, γιατί βρήκε σε αυτήν ένα σύμβολο,
της Ελληνίδας που ξέφυγε την ελληνική αντρική καταπίεση, είναι
αμέτοχος αυτών των σκέψεων (αναφέρεται σε προηγούμενες
παρατηρήσεις του σχετικά με τη σχέση της Μελίνας με την πολιτική,
τους πολιτικούς, τους συντρόφους της κ.λπ.). Ο κόσμος θέλει
σύμβολα, θέλει θεούς, για να αντεπεξέλθει τη μιζέρια του. Και ένα
τέτοιο σύμβολο ήταν και θα μείνει η Μελίνα, που δεν πέρασε –εκτός
από μια ηθική υποχρέωση προς την οικογένειά της– στην πολιτική
για να κλέψει τη δόξα, για να δοξαστεί, αλλά για να προσφέρει από
τη δική της, που της περίσσευε, σε μια χαμένη υπόθεση, όπως είναι η
Ελλάδα των πολιτικών».

Χ.Γ.Π.

«**Μ**ε τα πράσινα μάτια της, που μπορούσαν το ίδιο να ροχούν αστραπές και να υπόσχονται χάδια... η Μελίνα Μερκούρη άξιζε σί' αλήθεια τον χαρακτηρισμό του «ελεύθερου αγριμιού». Ήταν ένα «ιερό τέρας», θηλυκό, τελευταίο, χωρίς αμφιβολία, της εποχής μας».

Μ' αυτά τα λόγια αποχαιρετούσε τη Μελίνα Μερκούρη η παρισινή *Le Monde*, εναρμονιζόμενη με όλο τον Τύπο, σ' όλο τον κόσμο, που επεφύλαξε ιδιαίτερη μεταχείριση σ' αδόκητο συμβάν του θανάτου της ελληνίδας υπουργού Πολιτισμού. Ήταν μια προσδοκώμενη στάση. Η Μελίνα Μερκούρη υπήρξε σταρ - πέθανε και κηδεύθηκε σαν σταρ. Μένει να κρατήσουμε τις αποστάσεις και να αποπειραθούμε να δούμε τα στοιχεία εκείνα της προσωπικότητάς της που την έκαναν παγκόσμιο είδωλο, που την επέβαλαν ως φιγούρα του μύθου σε έναν κόσμο όλο και πιο απομαγευμένο, όλο και πιο ρηχό.

Κάτι τέτοιο, δεδαιώς, θα ήταν αδιανόητο αν η Μελίνα Μερκούρη δεν είχε εγγράψει την εικόνα της στο σελιλόνι του κινηματογράφου, αν δεν είχε χαρακτηρίσει μια εποχή σε μια χώρα που σφαιρινόταν από τον εξωτισμό και την παγανιστική ομορφιά, με αντίταγμα τη δημόσια εικόνα προς όφελος του τουριστικού στερεότυπου.

Η Μελίνα Μερκούρη, ως ηθοποιός, πρωτοέπαιξε και έγινε γνωστή για τις ερμηνείες της στη Στέλλα του Μιχάλη Κακογιάννη και, στη συνέχεια, στο *Ποτέ την Κυριακή* του Ζαν Ντασέν, με μουσική Μάνου Χατζιδάκι. Με αυτή τη δεύτερη ταινία, μάλιστα, μοιράστηκε το πρώτο βραβείο ερμηνείας στο Φεστιβάλ των Καννών. Αλλά γιατί αγαπήθηκε, σ' αυτές τις ταινίες, η Μελίνα Μερκούρη;

Κατά βάσιν, επειδή εμφανίστηκε ως η γυναίκα Ζορμπάς. Το γυναικείο πρότυπο της χειραφέτησης, σ' ένα πεδίο ήδη μυθολογημένο. Η Μελίνα εγκαταστάθηκε ως μύθος στο επίκεντρο του τουριστικού μύθου της Ελλάδας ως τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '60. Μιας Ελλάδας όπου οι κάτοικοι της πίνουν ρετσίνα, χορεύουν συρτάκι και χαίρονται ανέμελα το φως και τη θάλασσα, σ' έναν παράδεισο της ανέμελης γραφικότητας. Φολκλορισμός με τουριστικές προδιαγραφές, λοιπόν;

Μάλλον. Άλλωστε, οι τελευταίοι γυναικείοι κινηματογραφικοί μύθοι, από τη Ρίτα Χάιγγορθ ως τη Μάρλεν Ντήτριχ, κινήθηκαν μέσα σε ένα κοινωνικό πλαίσιο όπου δόσπεζε η συντήρηση των ηθών κυριάρχησαν και ανεξαρτήτως αν έκαναν προσπάθειες να ανατρέψουν την εικόνα που είχε ετοιμαστεί γι' αυτούς από την κινηματογραφική διοίκηση, χανία επιλέγοντας άλλους ρόλους, μόνον όταν επανέρχονταν στη μανική ιδιοσυγκρασία.

Το 1949 είχε πρωτοπαιξει Τεννεσή Ουίλλιαμς και την Μπλανς Ντυμπουά στο «Λεωφορείον ο πόθος». Το 1961 ξανάπαιξε Ουίλλιαμς, «Γλυκό πουλί της νιότης» (φωτογραφία από τις πρόβες)

Αστραπές και χάρδια

του ρόλου τους συγκινούσαν και λα-
δταν. Οι κοινοί τόποι, βάσει των
ων κατασκευάζονταν οι μυθολογίες,
(και είναι) απόλυτα εδραιωμένοι μέσα
κοινωνική πραγματικότητα – και η κι-
τογραφική διομηχανία γνωρίζει πως αν
τους τυποποιήσει χρησιμοποιώντας
, θα τους χάσει. Τα ίδια και για τη
να Μερκούρη. Στο σινεμά την περίμενε
τοποίηση. Ακολούθησαν *Ο Χριστός ξα-*
αυρώνεται, η *Φαίδρα*, το *Τοπ Καπί*, για
υνεχίσει η Μελίνα να δεσπάζει στην
ματογραφική εικόνα ως η ποθητή γυναί-
ου κυριαρχεί με το ένστικτο, τη θελημα-
στάση, τον διάχυτο ερωτισμό, την υπερ-
του πάθους που στοιχειώνει τη χειρο-

Σταρ του τουρισμού, λίγο πριν αρχίσουν τα
γυρίσματα της «Φαίδρας». Ύδρα, 1961

τη χειραφέτηση του σώματος αλλά και για τη
χειραφέτηση ενός ολόκληρου λαού από ένα
αυταρχικό καθεστώς.

Για να είμαστε ειλικρινείς, ο αντιδικτατο-
ρικός αγώνας της Μελίνας Μερκούρη κυ-
ρίως έδωσε την προσδοκώμενη συνέχεια του
ασύμδατου χαρακτήρα της στο αναμένον
κοινό. Όταν φαινόταν ότι το είδωλο της
ηθοποιού θα εγκαταλειπόταν, λόγω της τυ-
ποποίησης, της αδυναμίας ανανέωσης και
του χρόνου, η Μελίνα μπήκε ορμητικά στο
στίβο της πολιτικής. Σ' αυτό το νέο πεδίο,
κατάφερε να γίνει η ενσάρκωση ενός παθια-
σμένου κινήματος. Πολιτεύθηκε με συνθή-
ματα, βεβαίως, μακριά από τις αντιφάσεις
του κινήματος, αγνοώντας τις συγκρούσεις
στρατηγικής, τακτικής, οραμάτων που λά-
βαιναν χώρα στον κόσμο του αντιδικτατορι-
κού αγώνα. Εξαιτίας, όμως, αυτής της στά-
σης έγινε ευρύτερης αποδοχής σύμβολο. Κι
ίσως, επειδή η μετεξέλιξη της κοινωνίας των
πολιτών σε μια κοινωνία όπου τρομακτική
πειθώ έχει η μυθοπλασία που παράγουν τα
Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, η Μελίνα Μερ-
κούρη κατόρθωσε να συνεχίζει να συμπερι-
λαμβάνεται στα πρόσωπα που συγκροτούν
τη νέα αυτή μυθοπλασία. Μάλιστα, προε-
κτείνοντας την εικόνα που είχαν δομήσει οι
παλιές της ασχολίες στο χώρο του θεάματος,
εμβάλλοντάς την στις νέες εικόνες του με-
ταλλασσόμενου κόσμου της πληροφόρησης.
Με τα ίδια πάντα συστατικά στοιχεία. Με το
ζωικό πάθος, πάνω από τις επιμέρους επε-
ξεργασίες, πέρα από τις διαφορές που υπο-
βάλλει η ιδεολογικοποίηση ενός αγώνα.

Πολιτική: η σταρ στην πραγματικότητα

Κι ύστερα από την πτώση των συνταγματαρ-
χών, η ανάμιξη με την πολιτική ήταν πλέον
κάτι αναπότρεπτο. Το δούναι και λαβείν της
εικόνας της σταρ με την πραγματικότητα
ήταν και δω προφανές. Ωστόσο, η Μελίνα,
σε τούτη την τελευταία περίοδο της ζωής
της, από το υπουργείο Πολιτισμού, κατάφε-
ρε να δώσει αίγλη στο αντικείμενο με το
οποίο καταπιάστηκε, ακριβώς επειδή δεν
χρειαζόταν να πολιτευθεί ως επαγγελματίας
πολιτικός. Το αντίθετο. Πολιτεύθηκε σαν
σταρ, απαιτώντας από τους επαγγελματίες
πολιτικούς να παίρνουν υπόψη τους τις επι-
λογές της. Παρά το 0,28% του προϋπολογι-
σμού, που δινόταν στο υπουργείο της.

Μ' αυτά και μ' αυτά, η Μελίνα Μερκούρη
έφτασε στο νήμα. Έφυγε, αλλά ο κόσμος τη
λάτρευε – γιατί εκείνη ήξερε πάντα πώς να
είναι διαρκώς αντικείμενο ενός δρώντος
προσκήνιου: διότι πάνω απ' όλα, σ' όλες τις
καμπές της ζωής της, υπήρξε με σάρκα και
οστά, προέταξε την αντισυμβατική ιδιοσυ-
γκρασία της, διεκδίκησε με το σώμα της για
λογαριασμό της (και, εντέλει, για λογαρια-
σμό όλων μας, μια που ένα δημόσιο είδωλο
συγκεντρώνει πάνω του τις ματιές του κοι-
νού του) και από γυναίκα φετίχ (ρόλο που
επιφυλάσσουν τα μέσα για τις επιθυμητές
γυναίκες στο επίκεντρο των μαζικών φαντα-
σιώσεων) κατάφερε να δεσπόσει στο επίκε-
ντρο της πραγματικότητας, υλική, γήινη,
επιθυμητή γι' αυτό που είναι κι όχι γι' αυτό
που η φαινομενολογική εκδοχή της πραγμα-
τικότητας που ετοιμάζεται πάνω και πέρα
από τις πραγματικές ανάγκες των ανθρώπων
θα ήθελαν να εκπροσωπεί.

Ατυχώς, μετά θάνατον, η Μελίνα Μερ-
κούρη ήταν αναπόφευκτο να καταλήξει δο-
ρά των Μέσων και του μέτρου τους – εκείνου
του μέτρου που δεν κατάφερε να την φορμά-
ρει όσο ήταν ζωντανή. Πίσω από την εφήμε-
ρη και αδηφάγο διάσταση των μυθολογικών
τους εκδοχών, όμως, εμείς θα προτιμούμε να
θυμόμαστε τη Μελίνα Μερκούρη όπως τη
βλέπαμε όταν μας συνάρπαζε: πίσω από μια
ρωγμή, που χάραζε τη δημόσια εικόνα που
της είχαν κατασκευάσει οι μηχανισμοί. Ζω-
ντανή, απροσδόκητη, θεληματική, πεισμα-
τωμένη, ερωτική, μέσα στον απτό χώρο της
πραγματικότητας. Έτσι προτιμούμε να τη
θυμόμαστε.

Ηλίας Κανέλλης

Χειραφέτηση του σώματος

υτή την υπερβολή του πάθους έπαιξε
πο θέατρο. Δεν υπήρξε ποτέ ιδιαίτερα
νη. Στη σκηνή δέσποζε με την άγρια
φιά –το αντίθετο από την ντελικάτη,
αυστη ομορφιά της Έλλης Λαμπέτη,
ταρ - αντίπαλου δέους, που δίχαζαν το
νικό κοινό. Κι αυτή την άγρια, ατιθάσ-
η ομορφιά, την έμφαση στο σώμα, έδινε
ες της τις ερμηνείες: είτε Μπλανς Ντι-
ά στο *Λεωφορείον ο πόθος*, είτε Αλεξά-
ντε Λάγκο στο *Γλυκό πουλί της νιότης*,
Μήδεια στην ομώνυμη τραγωδία του
πίδη είτε Τζένη στην *Όπερα της πεντά-*

τή η ομορφιά, ωστόσο, ήταν που την
μύθο στο χώρο του θεάματος. Η ομορ-
του έκρυβε τη χειραφέτηση από τις κα-
όητες, που επιβαλλόταν στο μεγάλο
περισσότερο άμεσα από την έντεχνη,
λεγχόμενη μέσω μιας βαθιάς θεατρικής
ίας ερμηνεία. Η Μελίνα Μερκούρη, με
αιρό, υπερέβαινε τον μύθο τον ετοιμα-
για εκείνην, δημιουργώντας έναν και-
μο, παγκόσμιο, παγανιστικό μύθο:
ον της χειραφετημένης γυναίκας, που
του θεάματος διεκδικεί το σώμα της.
άντεξε στο χρόνο, έτσι παρέμεινε ζω-
ως μύθος παγκοσμίως, ενώ ο μύθος
ορμητιά είχε γίνει μακρινό παρελθόν και
υπη γραφικότητα. Κι ύστερα, ήρθε η
τορία και η πολιτική. Για να εμπλακεί,
η θεληματική γυναίκα, σε μια ακόμη
εση που απασχολούσε όλον τον κόσμο.
α προσμετρήσει στο μύθο της μια και-
για διάσταση του εαυτού της: εκείνη της
κας που αγωνίζεται όχι πλέον μόνο για

Αρκεί να υπερασπίζεται κανείς την ποίηση πειστικά και με επάρκεια

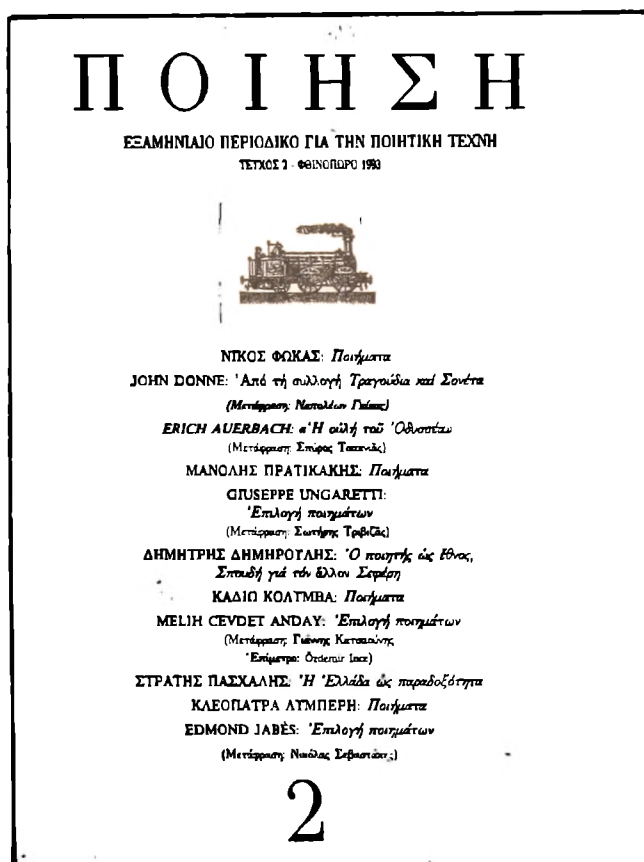
• Ο ποιητής Χάρης Βλαβιανός, διευθυντής του περιοδικού *Ποίηση*, μιλά στο ΑΝΤΙ

«Τα περιοδικά λόγου και τέχνης, στις μέρες μας, δεν διαφέρουν και πολύ από τα περιοδικά ποικίλης ύλης», τονίζει, στο τέταρτο μέρος της έρευνας για τα λογοτεχνικά περιοδικά, ο ποιητής και διευθυντής του περιοδικού «Ποίηση» Χάρης Βλαβιανός, σε συνέντευξη που μας παραχώρησε. Αποκλειστικά εντοπισμένο σε ζητήματα ποιητικής παραγωγής, σκέψης γύρω από την ποίηση και με πολλές μεταφράσεις ξένων ποιητών στα ελληνικά, το περιοδικό στοχεύει πέρα από την ικανοποίηση της ανταρέσκειας όσων αφού απλώς ενημερωθούν (επιπόλαια, συνήθως) για πρόσωπα και για πράγματα, θεωρούν ότι «μετήλθαν του ημετέρου πνεύματος».

Η συζήτηση με τον Χάρη Βλαβιανό έχει ως εξής:

• Τι είναι το περιοδικό *Ποίηση*;

– Η *Ποίηση* είναι η αποκρυστάλλωση της νοσταλγίας για ένα έντυπο που θα μας περιέχει και θα το περιέχουμε, γέννημα της ανάγκης για χώρο ζωτικό, όπου όσα αγαπάμε θα μπορέσουν να στεγαστούν και ν' ανθίσουν. Στις μέρες μας, τα λεγόμενα περιοδικά λόγου και τέχνης δεν διαφέρουν σε τίποτα από τα περιοδικά ποικίλης ύλης. Η ίδια αποσπασματική λογική, η ίδια προχειρότητα, η ίδια αγωνία για την εμφάνισή τους στα διδύλιω-λεια σε τακτά και κυρίως σύντομα διαστήματα, με το φόβο μήπως η έξη της ανά διμήνο αγοράς τους ατονήσει, μήπως και λησμονηθούν, μακριά από τις προθήκες. (Οι εξαιρέσεις –περιοδικά σαν το *Πλανόδιον*, το *Λόγον Χάριν*, ή τις *Σημειώσεις*– για άλλη μια φορά επιβεβαιώνουν τον κανόνα). Νομίζω πως οι περισσότεροι αγοραστές αυτών των περιοδικών δεν είναι και αναγνώστες τους – τα διατρέχουν απλώς, κοιτάνε τα ονόματα και τις φίρμες (μπορεί να σταθούν σε ένα-δυό κείμενα από περιέργεια, να δουν τι έγραψε ο Σαχτούρης ή κάποιος άλλος) καταδροχθίζουν τα σχόλια (όσο πιο δηλητηριώδη τόσο καλύτερα) κοντοστέκονται σε κάποια κριτική (κυρίως αν είναι αρνητική, γιατί εκεί φωλιάζει όλη η ηδονή) και τελικά δεν αποκομίζουν παρά μια θολή εντύπωση και την αυτάρεσκη ικανοποίηση ότι «μετήλθαν του ημετέρου πνεύματος», του πνεύματος μιας κουρασμένης συντεχνίας, δηλαδή...

Αυτό που με ενδιέφερε λοιπόν, με δεδομένο ένα τέτοιο τοπίο, ήταν ένα περιοδικό επικεντρωμένο στην τέχνη που αγαπώ – την ποίηση. Ένα περιοδικό που θα της αφιεωνόταν εξ ολοκλήρου και θα την αντιμετώπιζε σοβαρά. Που δεν θα την θυμόταν στις περιπτώσεις που κάποιο ποίημα –κατά προτίμηση– ολιγόστιχο– ανασυρόταν μετά θάνατον από το συρτάρι κάποιου εκλιπόντος «μεγάλου» μας. Που δεν θα την φοβόταν, αποκλείοντας τα εκτεταμένα έργα, περιοριζόμενο σε ένα-δυό τυχαία στιχουργήματα του

παρασιζόμενου ποιητή, συμπληρωμένο από ένα σύντομο –συντά λανθασμένο– βιογραφικό (τέτοια βιογραφικά και νεκρού ανασταίνουν) και κορώνες του τύπου «ο μέγιστος ποιητής». Που θα αναδεικνύει τα έργα και τα ονόματα και δεν θα τα καταβαραθρώνει. Που θα παρακολουθεί τη δουλειά των νεότερων και θα σέβεται τη δουλειά των παλιότερων. Που θα επιχειρεί, τέλος, να καλλιεργεί ένα γούστο και να δημιουργεί σχέσεις του αναγνωστικού κοινού με τους ποιητές.

• Για να συνοψίσουμε, λοιπόν, ποιος είναι ο χώρος αναφοράς της *Ποίησης*;

– Η ελληνική ποίηση, πρώτ' απ' όλα. Στην αρχή ξεκινήσαμε δίνοντας έμφαση στο έργο των νεότερων, πολύ σύντομα όμως διαπιστώσαμε πως ο τρόπος αυτός να αξιολογεί κανείς την τρέχουσα ποιητική παραγωγή είναι αρκετά συμβατικός, αφού συχνά κάποιος παλαιότερος μπορεί να γράψει κάτι πολύ πιο ενδιαφέρον και νεωτεριστικό. Ύστερα η ξένη ποίηση: προκρίνονται οι ολοκληρωμένες, μη αποσπασματικές δουλειές ποιητών, οι οποίες συνήθως συνοδεύονται από εκτεταμένες εισαγωγές, επίμετρα, σημειώσεις. Φιλοξενούνται επίσης δοκίμια για την ποίηση, ανεξάρτητα από την άποψη που εκφράζουν (αρκεί να την υπερασπίζονται πειστικά και με επάρκεια) ή το μέγεθός τους (γιατί ο γραπτός λόγος δεν περιορίζεται με μπακαλίστικο ζύγι και με την επίκλη-

στενότητας χώρου» ή «αναγνωστικών (θειών»).

Η ατμόσφαιρα της παρέας

Πώς συγκροτήθηκε η συντακτική ομάδα;

Εκδικώ την πατρότητα της ιδέας: πήρα πρωτοβουλία να απευθυνθώ σε νέους, ακούς μου ποιητές, με κριτήριο τη σοβαρότητα της δουλειάς τους και την επάρκειά στο χώρο της μετάφρασης, κυρίως. Πίστευα πως αν συγκεντρωνόταν μια ομάδα, πυρήνας, δεν θα δοκιμαζόταν μόνο η ικανότητα (την οποία εξακολουθώ να διακρίνω) ότι η ποίηση είναι ένας χώρος ζωντανός αλλά κυρίως, το αν υπάρχει ή όχι η ικανότητα συλλογικής προσπάθειας. Νομίζοντας την ατμόσφαιρα μιας παρέας, γρήγορες, διαφωνίες και συγκρούσεις, ένα λειτουργικό πάρε-δώσε. Λίγα απ' αυτά έγι-
στην πραγματικότητα. Στην πορεία, η συλλογική αυτή ομάδα, για διάφορους λόγους, που ελάχιστη σχέση είχαν με αντιθέσεις της ουσίας, αποσυντέθηκε – για να αποδειχθεί ότι είναι πολύ δύσκολο να δημιουργηθεί μια συλλογική κατάσταση με κοινούς σκοπούς... Συντακτική ομάδα δεν υπάρχει, υπάρχουν όμως φίλοι που τροφοδοτούν χωρίς την Ποίηση με τη δουλειά τους.

Πάντως, εκείνο που έχει τελικά σημασία, είναι να γίνει δυνατή η έκδοση ενός περιοδικού, που να έχει την επαφή του ελληνικού κοινού, με την παγκόσμια ποίηση, ενός περιοδικού που αποσκοπεί είτε στη γνώση είτε στο άνοιγμα, στο διάλογο για τα θέματα που απασχολούν την ποίηση...

Η ύπαρξη του περιοδικού οφείλεται σε κάποιο βαθμό στην εμπιστοσύνη που έδειξε έναντι στην ιδέα ο Γιάννης Δουβίτσας, εκδόσεων Νεφέλη. Ασχολούμενος με τα τεχνικά προβλήματα, διευκόλυνε την έκδοση και δημιούργησε όλες τις προϋποθέσεις για να διαμορφωθεί η συγκεκριμένη λογιστική του περιοδικού, όπως ακριβώς είχα φανταστεί.

Η επιδίωξή μου ήταν να μην μοιάζει η Ποίηση με περιοδικό που το ξεφυλλίζεις στην ουσία αναμονής του οδοντιατρείου. Να αναρμονιστεί με ό,τι έχει σχηματίσει τις γνωστικές προσδοκίες του ελληνικού κοινού. Ήθελα να θυμίζει βιβλίο και να λειτουργεί στον αναγνώστη οικειότητα και πρόγραμμα προσδοκίες και απαιτήσεις. Να κρατάει, να ανατρέχει στις σελίδες του αυτό με τη σειρά του να του χρησιμεύει αναφορά σ' ένα έργο ή ένα ποιητή. Δεν μου άρεσε να συμπλεύσω με τη λογική που επιμένει πως κανείς δεν κάθεται να διαβεί ό,τι ξεπερνά τις τρεις σελίδες. Αυτό σημαίνει πως εθελουφλώ. Ξέρω πως ένα κομμάτι του κοινού, έτσι που το έχουν συνηθίσει τα περισσότερα λογοτεχνικά περιοδικά, πέσει π.χ. πάνω σε ένα δοκίμιο 40 σελίδων για τον Μπράουνινγκ, θα αντιδράσει με «Ασε μας ρε φίλε...».

Λέβαι, γιατί κυρίως η ποίηση και η λογοτεχνία ευρύτερα αντιμετωπίζονται ως ανάγκη πληροφόρησης – και όχι ως αντικείμενο ιδέας.

– Κι έπειτα στην Ελλάδα υπάρχει τεράστια προκατάληψη απέναντι στη θεωρία. Και ως εκ τούτου, κυρίαρχη είναι ακόμη η εντύπωση πως ο ποιητής είναι ένας «maudit», ένας ρακένδυτος, απαραιτήτως δυστυχής, άνθρωπος (ακόμα καλύτερα αν ήταν και άρρωστος) που περιμένει τη μούσα να τον επισκεφθεί, αθώος, ανέγγιχτος από το «μίσμα της σκέψης» και γι' αυτό καθαρός, άσπιλος, κατάλληλο δοχείο για την έμπνευση.

• Επιχειρείτε την αναίρεση τέτοιων προκαταλήψεων;

– Μα αυτή η τελευταία αναίρεται από μόνη της. Αυτό που με ενδιαφέρει είναι η αναίρεση άλλων, σοβαρότερων προκαταλήψεων. Με ενδιαφέρει να γίνει αποδεκτό ότι ένα εκτενές δοκίμιο δεν αφορά κατ' ανάγκην τους πανεπιστημιακούς. (Η «Ουλή του Οδυσσέα» του Άουερμπαχ, π.χ. μάλλον στους ποιητές είναι χρησιμότερη...). Ή ότι μια μετάφραση μπορεί να γίνει και από έναν συγγραφέα που πρωτοδοκιμάζεται στο «άθλημα» – αρκεί να έχει τη διάθεση να κοπιήσει και να εκτεθεί... Πάντως, το θέμα των μεταφράσεων είναι το πιο επικίνδυνο κομμάτι της δουλειάς στην Ποίηση.

• Η θέση σας για τις ποιητικές αξίες καθορίζει και τις επιλογές σας; Άγνωστοι ποιητές, που ανακαλύπτουν και σας προτείνουν κάποιοι τρίτοι, έχουν θέση στο περιοδικό;

– Πιστεύω πως σήμερα στην Ευρώπη ενδιαφέρουσα λογοτεχνία παράγεται στον αγγλοσαξωνικό χώρο, χωρίς αυτό που λέω να λειτουργεί περιοριστικά. Υπάρχουν δημιουργοί που μας αφορούν – και αυτοί βρίσκονται παντού. Ωστόσο, δεν ψάχνω μετά μανίας να εντοπίσω «νέα ρεύματα» – συχνά, ακόμη και αν μοιάζουν νέα, είναι πολύ παλιά. Ευνοώ, λοιπόν, την επανανάγνωση κλασικών κειμένων, γιατί πιστεύω πως έχει νόημα οι μεταφράσεις να γίνονται ξανά και ξανά – ο καθένας μεταφράζει διαφορετικά κι όταν μεταφράσεις ένα λογοτεχνικό κείμενο, αυτό αυτομάτως γίνεται σώμα της ελληνικής λογοτεχνίας. Για κάποιον που αγαπάει, π.χ., την «Έρημη Χώρα» του Έλιοτ, όπως την μετέγραψε ο Σεφέρης, αυτό το ποίημα είναι ελληνικό.

Όσο για τις επιλογές, προτιμώ να μιλήσω με παραδείγματα. Η επίμονη προσήλωση κάποιων φίλων στον Αρσένι Ταρκόφσκι, τον πατέρα του σκηνοθέτη, με παρακίνησε να αναζητήσω συλλογές του. Η ανάγνωση ποιημάτων του μ' έκανε να υποπτευθώ πως πρόκειται για σπουδαίο ποιητή – αναζητώ, λοιπόν κάποιον που θα καταπιαστεί μαζί του. Κάποιοι άλλοι φίλοι μου μίλησαν με υπερθετικά για ορισμένους γερμανούς ρομαντικούς. Με χαρά δέχτηκα τη μετάφραση της Κατερίνας Αγγελάκη - Ρουκ στο «Ρέκβιεμ» της Άννας Αχμάτοβα, ή ποιήματα του αργεντινού Ενρίκε Μολίνα, μεταφρασμένα από τον Τάσο Δενέγρη. Η λογοτεχνία είναι ανοιχτό και όχι κλειστό αντικείμενο. Ο Κητς λέει «Truth is beauty and beauty is truth». Οφείλουμε να είμαστε ανοιχτοί, τώρα μάλιστα που κόσμος έγινε ένα παγκόσμιο χωριό.

Η ήττα της ποίησης είναι αναπόδραστη;

• Βάζετε ένα καινούργιο θέμα. Στη συνθήκη αυτού του παγκόσμιου χωριού, στο οποίο αναφέρεστε, κυριαρχεί η εξαπλούστευση, η ισοπέδωση. Μπορεί, σ' αυτή τη συνθήκη, η ποίηση να διεκδικήσει κάτι παραπάνω από τα στεγανά ενός περιθωρίου;

– Στην Αμερική προσπαθούν να κάνουν κοινό κτήμα την ποίηση, αναρτώντας στίχους σε μεγάλα ταμπλώ στο μετρό. Στη βάση όμως αυτής της πράξης εδράζεται η λογική της εικονοποίησης. Περιμένεις το τραίνο και βλέπεις Στήβενς, Έλιοτ, Φροστ... Στην ουσία οι εμπνευστές της ιδέας ούτε εμπιστεύονται ούτε αγαπούν την ποίηση. Προφασίζονται ότι την υπηρετούν, για να την κάνουν εικόνα και να την εξουδετερώσουν.

Από την άλλη πλευρά, σήμερα, ο ρόλος της ποίησης έχει αλλάξει. Οι ποιητές δεν είναι πια οι προφήτες, οι κρυφοί νομοθέτες της κοινωνίας. Ο σημερινός αναγνώστης προσέρχεται στην ποίηση γιατί αναγνωρίζει έναν τόνο, μια απόχρωση, ένα ήθος που του μιλάει. Για τίποτ' άλλο. Κάποιες φορές φοβάμαι πως η ήττα της ποίησης είναι αναπόδραστη. Άλλοτε πάλι, αυτό μου φαίνεται αδιανόητο.

• Στον ελληνικό χώρο, όπου παράγεται και συζητιέται η ποίηση, τελευταία εκκρεμούν σοβαρές αντιπαράθεσεις, που σχηματικά εκφράζονται σ' ένα δίπολο «οι οπαδοί της ομοιοκαταληξίας και της παράδοσης» – «οι οπαδοί του ελεύθερου στίχου και του μοντερνισμού». Τι γνώμη έχετε γι' αυτήν την αντιπαράθεση;

– Το άσχημο είναι πως απ' αυτή την συζήτηση απουσιάζει εντελώς ένα ζήτημα: πόσο καλά ή κακά είναι τα ποιήματα που γράφονται, είτε στη μια είτε στην άλλη μορφή. Πιστεύω πως «επιστρέφοντας» δεν γράφεις απαραίτητα καλά ποιήματα, όπως επίσης πιστεύω ότι ο ελεύθερος στίχος υπήρξε για πολλούς η εύκολη λύση, που στέγασε πολλές ανοησίες. Ο «τρόπος» σε καμιά περίπτωση δεν εγγυάται το αποτέλεσμα. Θα έπρεπε να γίνεται πιο πολλή συζήτηση για το τι γράφεται, να τίθενται ζητήματα ιδεοληψίας και ιδεολογίας. Στην Ελλάδα μάθαμε πάντοτε να λειτουργούμε διά των αποκλεισμών. Παλαμάς ή Πάουντ; Καρυωτάκης ή Καρούζος; Αυτό το διαζευκτικό ή είναι που μας παγιώνει και μας αποπροσανατολίζει.

• Αφού πιστεύετε ότι αυτά είναι ψευτοπροβλήματα, ποια κατά τη γνώμη σας είναι τα πραγματικά προβλήματα της ποίησης στη χώρα μας;

– Κατ' αρχάς οφείλει ο καθένας να σκεφτεί πολύ πάνω στην ποίηση που γράφει και ύστερα, ως υπερασπιστεί τον τρόπο με τον οποίο θέλει να γράφει. Τα διαζευκτικά, πάντως, φτωχαίνουν τη λογοτεχνία – και κατ' επέκταση, φτωχαίνουν και τη ζωή.

Τη συνέντευξη πήρε
ο Ηλίας Κανέλλης

Πρόσωπα χαραγμένα από τις κακουχίες του βιοπορισμού, σημαδωμένα από το χρόνο και την αμφιβολία, ανθρώπινα κορμιά υπερμεγέθη, κουδαρασμένα απ' την οδύνη, που αγκαλιάζουν το θάνατο, σχεδιασμένα με «οργισμένη», νευρώδη γραμμή: ο κόσμος της Käthe Kollwitz, της σημαντικότερης Γερμανίδας χαράκτριας και γλύπτριας του 20ού αιώνα. Γεννημένη το 1867 στο πρώην Königsberg –που σήμερα ανήκει στην Πολωνία– η Kollwitz, «παρότι κορίτσι» είχε την τύχη να μεγαλώσει σε ένα σπίτι φιλελεύθερο, ανοιχτό στις ιδέες του σοσιαλισμού, όπου η καλλιέργεια των καλλιτεχνικών της τάσεων υποστηρίχθηκε με κάθε δυνατό μέσο.

Η επαφή της με το ρεαλισμό και το συμβολισμό του Max Klinger, τα χρόνια των σπουδών της (μεταξύ 1885 και 1886) στο Βερολίνο, ήταν καθοριστική.

Ανέγγιχτη σχεδόν από τα κυρίαρχα ρεύματα της εποχής τον ιμπρεσιονισμό και αργότερα τον εξπρεσιονισμό η Kollwitz θα κουδάλει σε όλη της τη ζωή ακέραιες τις εικονογραφικές φόρμες του 19ου αιώνα χαράζοντας πάνω τους με περισσή ακρίβεια το ανθρώπινο συναίσθημα, ταυτίζοντας, όπως ο άλλος μεγάλος της γενιάς της, ο Ernst Barlach, τη μορφή με το περιεχόμενο.

Το έργο τέχνης μετατρέπεται μέσα από τον κοινωνικό ρεαλισμό της Kollwitz σε μέσο διαμαρτυρίας ενάντια στην καταπίεση των φτωχών και την φρικαλεότητα των δύο Παγκοσμίων Πολέμων – ένα μέσο παρέμβασης στο κοινωνικό γίγνεσθαι με το οποίο η ίδια ήθελε να «μεροληπτήσει υπέρ του προλεταριάτου».

«Το όνειρο των παιδικών και εφηβικών μου χρόνων ήταν η επανάσταση και τα οδοφράγματα»¹.

Για πρώτη φορά ο σύγχρονος ταξικός αγώνας γίνεται θέμα της τέχνης.

Κάτω από το μανδύα του ιστορικού γεγονότος –όπως η γαλλική επανάσταση, ή «Η εξέγερση των Υφαντουργών» (1884)– η Kollwitz απευθύνει το κάλεσμά της για αντίσταση στην κοινωνική μιζέρια του καθεστώτος του αυτοκράτορα Γουλιέλμου του Β'.

«Η πορεία των υφαντουργών» (1897) είναι «ένα ρεύμα χωρίς αρχή και τέλος, ντυμένο ομοιόμορφα με τα ίδια κουρέλια, έχοντας την ίδια έκφραση προσώπου, ενωμένο μέσα από την κοινή θέληση να παλέψει για το «ανεκπλήρωτο» δικαίωμα μιας αξιοπρεπούς ζωής»².

Η ρεαλιστική έκφραση της αντίστασης στην καταπίεση αποδίδεται συμπυκνωμένη σε μια συμβολική χειρονομία ή κίνηση οργής (μιας ομάδας ανθρώπων ή της γυναικείας μορφής-σύμβολο της ελευθερίας του 19ου αιώνα), που κυριαρχεί μέσα στο χώρο, ωθώ-

ντας τα άψυχα αντικείμενα μαυρισμένα με το κάρβουνο, το μολύβι ή το εργαλείο της χαρακτηριστικής στο υπόδαθρο.

Κι είναι αυτό ακριβώς το ξεγύμνωμα της έκφρασης από κάθε τι το περιττό που προσ-

δίδει στην εικαστική γλώσσα της Käthe Kollwitz αυτή την απερίγραπτη σχεδόν δύναμη, που συνεπαίρνει τον θεατή στο στρόβιλο του ανθρώπινου συναισθήματος.

«Όταν θωρώ το κορμί μου, το μαραμένο

KAETHE KOLLWITZ

Η φωνή της εγρήγορσης

Της Λήδας Καζαντζάκη

Η Käthe Kollwitz (1867-1944) είναι μια από τις σημαντικότερες καλλιτεχνικές φυσιογνωμίες του 20ού αιώνα.

Η πίστη της στις αρχές του σοσιαλισμού και η αγανάκτησή της για την κοινωνική καταπίεση του αυτοκρατορικού και αργότερα του χιτλερικού καθεστώτος καθορίζουν ανεξίτηλα την πορεία της. Το έργο τέχνης αποκτά μέσα από τη νευρώδη αφαιρετική γραμμή της Kollwitz την κοινωνική του υπόσταση.

Ο «κοινωνικός ρεαλισμός» της ανοίγει το δρόμο για τη στρατευμένη τέχνη των νεωτέρων.

Αυτοπροσωπογραφία 1920

**Ο θάνατος αρπάζει από
μια μάνα το παιδί 1911**

«...πρόσωπο, τα γηρασμένα μου χέρια, χάνω το κουράγιο μου» (1916).

Το επικείμενο γήρας σε συνδυασμό με τη νίκη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου –μέσα στην δίνη του οποίου σκοτώνεται και ο γιός της Peter– μοιάζουν να «κλέβουν» από την Kollwitz ένα σημαντικό τμήμα της αισιοδοξίας και του δυναμισμού της.

Το 1914, έτος θανάτου του γιού της, σηματοδοτεί μια τροπή στη θεματική επιλογή των χαρακτικών της.

Για κοινωνικά μοτίβα υποχωρούν μπροστά στο καθαρό ανθρώπινο συναίσθημα, η μελαγχολία, την αμφισβήτηση και το φόβο του θανάτου. Θα έλεγε κανείς ότι η Kollwitz προσπαθεί να νικήσει τον πόνο της φράζοντας ολοένα και πιο συχνά το θάνατο στο κάλεσμά του σε διαφορετικές παραλλαγές.

Με πλατιές νευρώδεις χαρακιές ο θάνατος στρέφει ξανά και ξανά είτε ως το περίγραμμα ενός σκελετού που αρπάζει από τη γυναίκα - μάνα το τρομαγμένο παιδί είτε ως ο γέροντος με τη στολή του εθελοντή είτε ως ο σοφός αγκαλιάζοντας τα θύματά του.

Στις αυτοπροσωπογραφίες η έκφραση της πείνης δίδεται μέσα από την παραδοσιακή φόρμα του στηριζόμενου στο ένα χέρι σώπου έτσι ώστε η μιά του πλευρά να λυπτείται από τη σκιά του, με τα μάτια

πλαισιωμένα από βαθιούς μαύρους κύκλους που αιχμαλωτίζουν τη ματιά του θεατή και

**Ο θάνατος αρπάζει
μια γυναίκα 1934**

ταυτόχρονα την διαπερνούν.

«Εάν τώρα ήμουν νέα θα ήμουν σίγουρα κομμουνίστρια... Αλλά είμαι 50 χρονών έχω ζήσει τον πόλεμο κι έχω δει τον Πέτερ και χιλιάδες άλλα αγόρια να πεθαίνουν. Έχω μείνει άναυδη και συγκλονισμένη από το μίσος που υπάρχει στον κόσμο. Νοσταλγώ το σοσιαλισμό που αφήνει τους ανθρώπους να ζουν» θα γράψει τον Οκτώβριο του 1920.

Η νίκη του ναζισμού που την αποκλείει από την Πρωσική Ακαδημία των Τεχνών και της απαγορεύει την έκθεση των έργων της θα την οδηγήσει στην πλήρη απομόνωση.

Ο θάνατος, που την περικλείει ολοένα και πιο έντονα (το 1940 πεθαίνει ο άνδρας της Karl, το 1943 σκοτώνεται στη Ρωσία ο εγγονός της Peter), κυριαρχεί πλέον ως μοτίβο. Το 1944, λίγες μέρες πριν από τον τερματισμό της ναζιστικής φρίκης και του πολέμου, η Käthe Kollwitz πεθαίνει χωρίς να προλάβει να αντικρύσει ξανά αυτό που σε όλη της τη ζωή πολέμησε, την υποταγή του ανθρώπου στον ολοκληρωτισμό και την κοινωνική καταπίεση.

Η φωνή που αναδίδουν τα χαρακτηριστικά της, είναι η φωνή της εγρήγορσης, οξεία και δυνατή σε καιρούς σκοτεινούς που άνοιξε το δρόμο στην κοινωνικά στρατευμένη τέχνη.

Käthe Kollwitz Die Zeichnerin, κατάλογος Εκθέσεως στο Αμβούργο και τη Ζυρίχη 1980-1981 σελ. 7.
2. ό.π. σελ. 45.

Α' ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ

Τον Ιανουάριο του '94 εβδομήντα δύο έλληνες καλλιτέχνες που δηλώνουν ασχολούμενοι με τα κόμικς παρουσίασαν στο Κέντρο Τεχνών του Δήμου δουλειές τους, στο πρώτο φεστιβάλ κόμικς στην Αθήνα. Το ίδιο υλικό παρουσίασαν, το Φεβρουάριο, στον κινηματογραφο «Αλφαβίλ».

Πρώτ' απ' όλα, προκύπτει το πρόβλημα της συνεπούς θεώρησης των κόμικς. Τόσο τα εκθέματα όσο και οι συνεντεύξεις που ακολούθησαν, φανέρωσαν μια κυρίαρχη ασάφεια περί του συγκεκριμένου λήμματος. Ο Αρκάς, ο Αρχέλαος, ο Μητρόπουλος, ο Ιωσηφίδης, ο Στάθης, η μόστρα της έκθεσης, παρουσίασαν μέσα από το γνωστό τους ύφος κάποιες ιστορίες που μόνο τυπικά μπορούν να ονομαστούν κόμικς, αφού πρόκειται απλά για γελοιογραφίες ή σκίτσα που αδιαφορούν τόσο για τη σύνθεση και τη διάταξη των καρρέ όσο και για τη σκηνοθεσία. Ο Καλαμάρας δηλώνει στα Νέα ότι δεν ξέρει τι είναι κόμικς ενώ ο Ταμπακέας, πιο ... συγκεκριμένος, λέει ότι είναι σαν τη... χημεία.

Απόδειξη ότι λείπει η συναισθητική περιτύλιξη είναι οτιδήποτε όταν λέμε για κόμικς;

Το παράδειγμα των «μεγάλων» ακολουθήθηκε κι από τους μικρούς που επέδειξαν απογοητευτική αδιαφορία για πραγματικά αφηγηματικές ασκήσεις στο χαρτί. Μια αδιαφορία που δύσκολα μπορούμε να την χρεώσουμε σε αυτούς, τη στιγμή που δεν υπάρχουν τα κατάλληλα φώτα. Ο μόνος συνειδητός καλλιτέχνης των κόμικς, που κάνει πραγματικά κόμικς σε επαγγελματική βάση, είναι ο Γ. Καλαϊτζής, η ακαδημαϊκότατη όμως του οποίου αποκρύβει πολλές από τις δυνατότητες του μέσου, τόσο αρτιστικά όσο και σκηνοθετικά. Όλοι οι υπόλοιποι πλέον έρμαιοι του δίτσιας τους, χωρίς να μπορούν να αποκαταστήσουν ένα συγκεκριμένο ύφος

Γκασπ, γκρρρ,
μπρρρ, χικ!...

Μ. ΜΙΧΑΗΛ

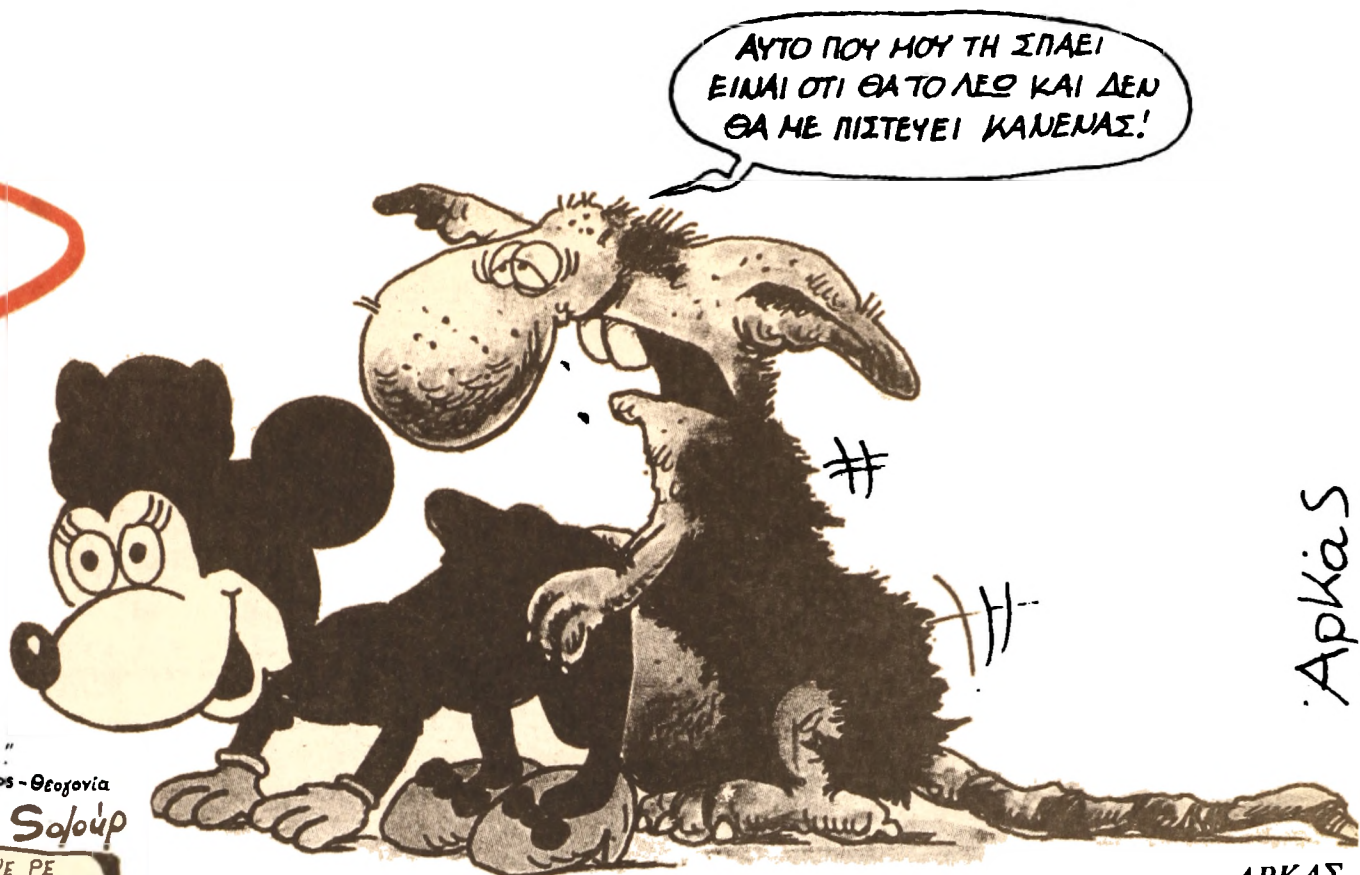
και να αποκρυσταλλώσουν μια αναγκαία συνταγματικότητα πάνω στη δουλειά τους, ένα μεταθεωρητικό βλέμμα που θα τους δείξει ορισμένα αναγκαία στοιχεία, χάρη στα οποία να δομήσουν τη δουλειά τους. Τα τέσσερα αυτά στοιχεία ζωγραφική του καρρέ, ο συνδυασμός του με τα υπόλοιπα στη σελίδα, η σκηνοθεσία και το σενάριο φάνηκαν πολύ βαρύ μείγμα για τις δειλές προσπάθειες των ελλήνων καλλιτεχνών.

Ξεκινώντας από την εικαστικότητα του καρρέ, μπορούμε να πούμε ότι και ταλέντο υπάρχει και ενδιαφέρον. Επίσης πολλές ιδέες και τεχνοτροπίες. Η ζωγραφική των Βερνίκιου, Ναβροζίδου, Διαμαντοπούλου, Φίλοξενίδη, Ζερβού, Τσαρούχα και Φώτου δίνει σαφείς ενδείξεις της ικανότητας και της φαντασίας που διαθέτουν στο σκίτσάρισμα. Ωστόσο, όλο αυτό το δυναμικό θγαίνει πολύ ατίθασα, όταν δεν πληρούνται οι υπόλοιπες τρεις παράμετροι. Το ζήτημα της σύνθεσης / συνδυασμού των καρρέ πάνω στη σελίδα αποτέλεσε τεράστια δυσκολία για

τους περισσότερους συμμετέχοντες. Αυτήν τ' όρια και συνημμένα ορθογώνια δημιουργούσαν ένα λιτό και μάλλον ουδέτερο θέαμα, απαρτιζόμενο από ένα σύνολο σκίτσων και τίποτε παραπάνω. Οι συνθέσεις ενός Miller ή ενός Serpieri δείχνουν πολύ μακρινές και απροσέγγιστες, συνεπικουρούμενου του γεγονότος του μοντερνιστικού καρκίνου της ελευθεριότητας, από τον οποίο νοσεί η ελληνική εικόνα εδώ και κάμποσα χρόνια και από το τέλος των παραδοσιακών ηθογραφιών του Τζαβέλλα και του Λάσκου.

Όταν οι δουλειές του Μπότσου, του Παπαϊωάννου ή του Καλαϊτζή αποτελούν τον καθρέπτη των ελληνικών κόμικς, πώς μπορούμε να απαιτήσουμε από τους νεότερους πιο δυναμικές συνθέσεις; Βεβαίως, η δυναμική χρησιμοποίηση των ορίων του καρρέ δεν αποτελεί αναγκαστικό σημείο επαγγελματικής και καλλιτεχνικής σοβαρότητας, αν αναλογιστούμε ότι ο Bernet, π.χ. σπάνια αποδομεί τα έξι βασικά ορθογώνια πάνω στη σελίδα. Αυτό που κάνει, όμως, αποδε-

του Νίκου Κουρεμένου

Αρκάς

ΑΡΚΑΣ

ΚΩΣΤΑΣ ΑΡΩΝΗΣ

την κυριαρχία μιας αδιέξοδης εσωτερικότητας, που καταργεί τις επικοινωνιακές διόδους με τον αναγνώστη και επικεντρώνεται σε μια υποκειμενική πραγμάτευση των «ακαδημαϊκών» πλέον θεμάτων του έρωτα, της νύχτας, του πολέμου, γενικά της καθολικά ανατρεπτικής σκέψης. Η Χάρις Ποντίδα γράφει χαρακτηριστικά στο ίδιο αφιέρωμα των Νέων: «Γιατί τα κόμικς, τουλάχιστον στις μέρες μας, συνδέονται με κείνη τη γοητευτική περίοδο της νιότης μας που όλες οι ανατρεπτικές τάσεις και εντάσεις ξεσπάνε πάνω στο χαρτί, χωρίς να υποτάσσονται σε κανενός είδους συμβάσεις»).

Το περιοδικό Βαβέλ: Κόμικς ή μόνο όχι;

Υπό αυτές τις συνθήκες το ζήτημα του ανύπαρκτου σεναρίου, που με επιμονή φαίνεται να υποστηρίζει η Βαβέλ, μοιάζει ασήμαντα μικρό. Τη στιγμή που το μοναδικό περιοδικό κόμικς στην Ελλάδα βρίσκει το σταθερό κοινό του όταν επιτέλους σταθεροποιεί και τα θυζόκωλα στο εξώφυλλό του, καταλαβαίνουμε ότι το να μιλούμε για έλλειψη εικονοκλαστικού δλέμματος και σημειολογία της εικόνας αποβαίνει ουδέτερη δεοντολογία και στείρο κήρυγμα. Αν τα κόμικς δεν απεμπλακούν από την εγωπάθεια της ανατρεπτικής τέχνης, ας μην περιμένουμε ποτέ να εκφράσουν άλλα θέματα απ' αυτά της «κουλτουροποιημένης τσόντας» και της «στυλιζαρισμένης βίας».

Εν κατακλείδι και μετά την εμπειρία του πρώτου φεστιβάλ κόμικς στην Ελλάδα συμπεραίνουμε: ένας κατ' όνομα μοντερνισμός, κάποιες παρέες, ο χρονοδότης και ασύμφορος οικονομικά χαρακτήρας αυτής της τέχνης και η έλλειψη αναγνωστικού κοινού κάνει τα ελληνικά κόμικς έναν αδόκιμο νεολογισμό που συντροφεύεται μόνο από ευχές και σποραδικές απόπειρες, οι οποίες απλώς επιβεβαιώνουν τον αρνητικό κανόνα.

ΛΟΥΡ

τη δουλειά του Ισπανού είναι η επιδέξια σκηνοθεσία, που αποζημιώνει για τη χαρακτηριστική αυστηρότητα στη σύνθεση. Κι ερχόμαστε σε ένα ακόμη, ανυπέρβλητο ως φαίνεται, πρόβλημα για τα ελληνικά κόμικς.

Αφήγηση σε εικόνες;

Πολύ θα ήθελα να πω ότι τα σποραδικά δείγματα καλής σκηνοθεσίας απαντήθηκαν μόνο δουλειές νέων καλλιτεχνών Αρώνης Γενιός, Φώτος, αφού οι μεγάλοι επέδειξαν έντονο ακαδημαϊσμό που, αν μη τι άλλο, δικαιολογεί και το εμβρυικό στάδιο στο οποίο βρίσκονται τα εγχώρια κόμικς. Προπικά το θεωρώ το μεγαλύτερο πρόβλημα, πώς συσχετίζεται άμεσα με την κινηματογραφική παιδεία που, έτσι κι αλλιώς, είναι

άγνωστο φρούτο στον τόπο μας. Στο σύνολό τους, οι συμμετέχοντες ήταν έντονα επηρεασμένοι από μια κάποια σκωροφαγωμένη πλέον avant guard, που παύει τις όποιες αφηγηματικές διόδους και, παραπέρα, αυτές της κατανόησης και της επικοινωνίας με τον αναγνώστη. Στο όνομα ενός κακώς εννοούμενου αποδομισμού, η επιδεικτική άρνηση της σκηνοθεσίας και του ντεκουπάζ επέφερε και συνεχίζει να επιφέρει το μαρasmus του κιν/φου και την παράταση ενός ηλίθιου θερμπαλισμού που καλύπτεται με τη χρήση του όρου «κουλτούρα» – στην έκπτωσή της, βεβαίως.

Όσο, όμως, επηρεάζει η έλλειψη σκηνοθεσίας τα κόμικς άλλο τόσο κακό τους κάνει και η σεναριακή αδυναμία. Χοντρικά αντιμετωπίζουμε σε πολλά επίπεδα έκφρασης (λογοτεχνία, ζωγραφική, κιν/φος, κόμικς)

«Πριν τα προσέξει κάποιος άλλος»

Εάν οι Έλληνες ανέχονται ή προσυπογράφουν τον νεο-γκεμπελισμό του κ. Παπαθεμελή και των Μέσων Μαζικής Εξημέρωσης, τότε, πράγματι, έχει σημαίνει η δωδεκάτη ώρα για έναν λαό, ο οποίος, καθώς φαίνεται, δεν (θέλει να) ξέρει πού, και ποια, και τι είναι τα παιδιά του, δηλαδή η ελπίδα του.

ΤΟ μήνυμα που κατέλαβε, αναπάντεχα, την οθόνη της τηλεόρασης —«κοινωνική προσφορά» κάποιου αμερικανοπρεπούς σταθμού— ήταν ολιγόλογο, σαφές και απειλητικό: «Η ώρα είναι δώδεκα. Ξέρετε πού είναι τα παιδιά σας; Προσέξτε τα, πριν τα προσέξει κάποιος άλλος».

Φυσικά δεν πρόκειται για καμιά νέα ιδέα· το ίδιο μήνυμα είχε μεταδοθεί για πρώτη φορά το 1963 από ραδιοφωνικό σταθμό του Σικάγο των ΗΠΑ, ως συμβολή στον περιορισμό της εγκληματικότητας των ανηλίκων. Πλην όμως φευ! Η εγκληματικότητα δεν μειώθηκε, και τα νιάτα του νέου κόσμου συνέχισαν να δραστηριοποιούνται εκτός της οικογενειακής εστίας παράγοντας όχι μόνο εγκληματικότητα, αλλά και κινήματα κοινωνικής διαμαρτυρίας, καινούργιες μουσικές και νέους τρόπους ζωής και έκφρασης.

Κι ευτυχώς που κάποιοι θεοφοβούμενοι μπαμπάδες δεν έμαθαν ποτέ πού βρίσκεται ο χίπυ ή ο μπίτνικ ή ο αντιπολεμικός διαδηλωτής κανακάρης τους, διότι αν αυτός παρέμενε εντός των οικογενειακών τειχών, στη σφαίρα επιρροής της αντιδραστικής και μικρόνοης «μέσης» αμερικανικής οικογένειας, τίποτα δεν θα είχε ταράξει τη λιμνάζουσα αφασία της ψυχροπολεμικής αμερικανικής κοινωνίας. Και η βαριά διομηχανία των Μέσων και του θεάματος θα είχε πολύ λιγότερες χρυσοφόρες φλέβες ν' αξιοποιήσει...

Σήμερα, επειδή προφανώς το μήνυμα του 1963 δεν έπιασε τόπο, και οι ανήλικοι συνεχίζουν να κυκλοφορούν, να τσακώνονται και να ερωτεύονται εκτός οικίας, τινάζοντας τους «δείκτες εγκληματικότητας» (και τις καρδιακές βαλβίδες των παχύσαρκων χριστιανών κηρύκων) στον αέρα, η αμερικανική δικαιοσύνη ξεπέρασε τον Παπαθεμελή. Στη Βαλτιμόρη, την Ατλάντα, το Φένιξ, τη Σάντα Μόνικα, το Λιτλ Ροκ και τη Φλόριντα, οι νέοι κάτω των 17 ετών υποχρεούνται να βρίσκονται σπίτι τους στις 11.00 το βράδυ, εκτός κι αν έχουν κάποια σημαντική δικαιολογία. Οι παραβάτες συλλαμβάνονται (επί εφηβείας;), μεταφέρονται στο αστυ-

νομικό τμήμα, συμπληρώνουν κάποια δήλωση... ειλικρινούς μεταμελείας και παραμένουν εκεί έως ότου έλθουν οι κηδεμόνες για να παραλάβουν τους «δυνάμει εγκληματίες» νυχτοπερπατητές...

Φτωχοί συγγενείς των αμερικανικών, τα... παπαθεμελιώδη μέτρα περί νυχτερινής κυκλοφορίας ανηλίκων και ενηλίκων έχουν ήδη μπει σ' εφαρμογή από την αρχή της εβδομάδας. Η κάρτα με το «κοινωνικό» μήνυμα του καναλιού προβάλλεται προς επίρρωσίν τους κι όλοι, πλέον, μπορούμε να κοιμόμαστε τον αζύπνητο.

Τα μέτρα αποδίδουν: οι πάσης φύσεως άγρυπνοι εγκληματίες, οι οποίοι μέχρι πρότινος καραδοκούσαν πέριξ και εντός των νυχτερινών κέντρων, ήδη παραδίδονται σωρηδόν στον υπουργό άνεργοι όντες, διότι ως γνωστόν ουδείς εγκληματεί πριν από τη δεύτερα πρωινή ώρα, ενώ τα νιάτα μας βρίσκονται προσδεδεμένα εκεί όπου οφείλουν να βρίσκονται: δίπλα στους γονείς τους, μπροστά στην τηλεόραση. Δόξα τω Θεώ, η υγιής νεοελληνική τηλεοπτική κουλτούρα δι' οικογενείας προσφέρει άφθονη πνευματική τροφή για τα έγκλειστα νομοταγή ελληνόπουλα:

«νεανικές» εκπομπές εφαρμοσμένου αντισομού, «ζωντανά» συλλαλητήρια αρχιερατικού εθνικισμού, αφρώδη λάιτ υπνωτιστικά σήριαλ, τωκ-σόου —γκαλερί επωνύμων νεορώσεων, καθώς και σωρεία (αμερικανικών αν μιλήσουμε για το συγκεκριμένο κανάλι) τα «κοινωνικά μηνύματα») ταινιών, στα κρέ των οποίων συνωθούνται κάθε βράδυ ατέλειωτοι νέοι πυροβολημένοι, μαχαιρωμένοι, αποθανόντες εξ υπερβολικής δόσης, διαλυμένοι από εξωγήινες ακτίνες, κατακρεουργημένοι από μεταλλαγμένα τέρατα, δαγκωμένοι από ερωτομανείς βρυκόλακες, κ.λπ., κ.λπ.

Για να σοδαρευτούμε: εάν οι Έλληνες ανέχονται ή προσυπογράφουν τον νεο-γκεμπελισμό του κ. Παπαθεμελή και των Μέσων Μαζικής Εξημέρωσης, τότε, πράγματι, έχει σημαίνει η δωδεκάτη ώρα για έναν λαό, ο οποίος, καθώς φαίνεται, δεν (θέλει να) ξέρει πού, και ποια, και τι είναι τα παιδιά του, δηλαδή η ελπίδα του.

Αν ο οίστρος της ζωής γίνει φόβος του θανάτου...

Παύλος Μεθενίτης

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΝΕΟΝΑΖΙ

Το ντοκυμανταίρ που διώκεται στη Γερμανία αντί του ήρωά του

Νάλαμο αερίων του Άουσβιτς ο νεαρός γερμανός ρεζιστάνς Ewald Althans προσπαθεί με στεντόρεια φωνή να πείσει τους επισκέπτες ότι οι τεχνικές προδιαγραφές του ντοκυμανταίρ και μόνο τον καθιστούν ακατάλληλο για όσα του συμβαίνουν. Η ιστορία, ότι σαν νέος αντιστέκεται στο φασισμό και ψεύδεται για το ολοκαυτώμα των Εβραίων. Ο τύπος από το ντοκυμανταίρ του νεαρού σκηνοθέτη Rainer Werner Fassbinder *Επάγγελμα Νεοναζί* προκάλεσε σάλο στη Γερμανία και παρακίνησε το Δεκέμβριο την Εισαγγελία της Φραγκφούρτης να κατασχέσει το φιλμ που επρόκειτο να προβληθεί στους κινηματογράφους της πόλης. Τελικά, επί της οθόνης, θα γινόταν όργανο της νεοναζικής προπαγάνδας.

Παρασμένη εβδομάδα, το τηλεοπτικό μαγκαζίνο του δικού *Der Spiegel* προέβαλε τριάντα από τα ογδόντα λεπτά του ντοκυμανταίρ όπως το ήθελε η δικαιοσύνη με φλύαρες καταδίκες στην εισαγωγή και το τέλος. Ταινία, ο Althans εκφωνεί γερμανοπρεπείς λόγους, κριτικάρει τους ομοϊδεάτες του, διαφωνεί ιδεολογικά με τον πατέρα και τη μαμά του, διαπληκτίζεται με έναν Αμερικανό στην αυλή του Άουσβιτς. Όπως έγραψε η εφημερίδα *Allgemeine* της Φραγκφούρτης η ταινία θα έπρεπε να προβληθεί κανονικά στη Γερμανία ένα ομηρικό γέλιο, να αντιμετωπιστεί με περισσότερη δημοκρατική ψυχραιμία, περισσότερη ειρωνεία.

Εκείνη την ψυχραιμία, όμως, και μέσα στον καταιγισμό κριτικής, ξεχάστηκε το πραγματικό σκάνδαλο που διαδραματίστηκε εκτός του φιλμ: τον περασμένο μήνα το Ειρηνοδικείο του Μονάχου απάλλαξε τον Althans έστω κι αν αρέσκεται σε δημόσιους χιτλερικούς γκεστάπο, έστω κι αν υποστηρίζει ότι η εξολόθρευση των Εβραίων στο Άουσβιτς είναι ψέμα. Για το δικαστήριο έχουμε να κάνουμε με τους ενδιαφέροντες ενός πολίτη οι οποίοι κινούνται στο πλαίσιο της νομιμότητας! Στη συνέχεια, η ίδια δικαιοσύνη απαιτούσε από το σκηνοθέτη να μην πει ότι δεν έπραξε η ίδια, τον κολασμό του δράστη με το ίδιο όνομα έστω στην εισαγωγή του φιλμ.

Το ερώτημα είναι αν το πραγματικό σκάνδαλο λησμονήθηκε μπροστά στο υποκατάστατό του ή αποσιωπήθηκε. Η δημόσια συζήτηση, πάντως, που έγινε τους τελευταίους μήνες δίπλα στους ολοφυρόμενους πολιτικούς και συγγραφείς, οι οποίοι ζητούσαν την απαγόρευση του φιλμ, πήραν και κάποιες νηφαλιότερες φωνές που υπενθύμιζαν ότι, συχνά στη χώρα αυτή, διώκεται ο μαντατογράφος για την κακή είδηση που φέρνει, κολάζονται όχι τα γεγονότα αλλά αυτοί που τα κατονομάζουν. Το ντοκυμανταίρ παρατηρεί το φαινόμενο του νεοναζισμού και της απώσης του, ο σκηνοθέτης δεν είναι σχολιαστής ή κριτικός της αγοράς και, κατά συνέπεια, η δική του κριτική δεν μπορεί να κριθεί με τα μέτρα και σταθμά των άλλων. Τι έχει τέλος να φοβηθεί μια ισχυρή δημοκρατία από την κατάδειξη των εκτροχιάσεων της;

Κάτι ακόμα περί της γενέσεως των σκανδάλων: Οι πολιτικοί που παρενέβησαν στη συζήτηση για το ντοκυμανταίρ, το έπραξαν μόνο μετά τη μήνυση που υπέβαλε κατά του Althans διά του φιλμ ο πρόεδρος του

Κεντρικού Εβραϊκού Συμβουλίου Ignatz Bubis. Προφανώς, δεν ήθελαν να υστερήσουν. Όσο για την κοινή γνώμη, το θέμα δημιουργήθηκε όταν, το Νοέμβριο, το ισχυρό περιοδικό *Der Spiegel* αποκάλυψε ότι αυτή η «κινηματογραφική νεοναζιστική προπαγάνδα» είχε χρηματοδοτηθεί από τον πολιτιστικό κορβανά τεσσάρων ομόσπονδων κρατιδίων. Πριν από το δημοσίευμα του *Spiegel*, ωστόσο, το ντοκυμανταίρ *Επάγγελμα Νεοναζί* είχε συζητηθεί και τοποθετηθεί στις σωστές, περιορισμένες του διαστάσεις, καλλιτεχνικά και πολιτικά, από άλλες, χαμηλότερες και ουσιαστικότερες φωνές του Τύπου.

Σπύρος Μοσχόδου

Την ίδια στιγμή που ο Στήβεν Σπύλμπεργκ εισάγει στη χολlyγουντιανή μυθολογία το ολοκαύτωμα (φωτογραφία, κριτική στο επόμενο τεύχος), στη Γερμανία η νεοναζιστική προπαγάνδα αντεπιτίθεται

Πολιτιστική κοινότητα, λαοί με ιδιαιτερότητες

Στις 14-15 Ιανουαρίου 1994 οργανώθηκε το Γ' Διεθνές Συμπόσιο του Κέντρου Βυζαντινών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών με θέμα: «Βαλκάνια και Ανατολική Μεσόγειος 12ος - 17ος αιώνας», αφιερωμένο στη μνήμη του διεθνούς φήμης βυζαντινολόγου και ιδρυτή του Κέντρου Βυζαντινών Ερευνών, Διονυσίου Α. Ζακυθηνού. Σε μία εποχή ραγδαίων πολιτικών εξελίξεων στον ταραγμένο χώρο της Βαλκανικής, 26 ερευνητές από χώρες που σχετίζονται άμεσα με την ιστορική μοίρα των Βαλκανίων και της Ανατολικής Μεσογείου (Βουλγαρία, Γαλλία, Ελλάδα, Ισπανία, Ισραήλ, Κύπρο, Ρωσία, Σερβία) προσπάθησαν να διερευνήσουν με νηφαλιότητα και επιστημονική ακρίβεια τα ιστορικά δεδομένα της πολυτάραχης αυτής περιόδου και να θέσουν τις βάσεις μιας εποικοδομητικής συνεργασίας.

ΜΕ ΑΦΕΤΗΡΙΑ το 12ο αιώνα, αναζητώνται μέσα στο χρόνο οι ιδιαίτερες εκείνες συντεταγμένες που οδηγούν στη διαμόρφωση της πολιτιστικής κοινότητας του βαλκανικού χώρου αλλά και στη συνειδητοποίηση της ιδιαιτερότητας και μοναδικότητας του κάθε λαού που είναι εγκαταστημένος στην περιοχή αυτή. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο δικαιολογείται η αναδρομή στην εποχή της δυναστείας των Κομνηνών και των Αγγέλων (1081 - 1204) και διευκολύνεται η κατανόηση των ιδιαίτερων συνθηκών που οδηγούν στην άλωση της Βασιλεύουσας από τους Λατίνους, το 1204, και στην τελικά κατάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας από τους οθωμανούς Τούρκους, το 1453 (ανακοινώσεις των **I. Bozilion, Axinia Djurova, G. Litavrin, Θ. Μπαζαίου - Barabas και V. Tapkova - Zaimova**). Στη νέα ιστορική πραγματικότητα που αρχίζει το 12ο αιώνα για τα Βαλκάνια και που χαρακτηρίζεται από την έντονη παρουσία των ευρωπαϊκών δυνάμεων (Ούγγρων, Γερμανών και της παπικής Εκκλησίας) και των ιταλικών εμπορικών πόλεων, ιδιαίτερα της Βενετίας, αναφέρθηκε η **Μαρία Νυσταζοπούλου - Πελεκίδου**. Η διείσδυση των Δυτικών στις νοτιοσλαβικές χώρες υπήρξε αποφασιστική για την αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών τους, τη δημιουργία τοπικών αγορών και νέων οικονομικών κέντρων (εξαιρείται ιδιαίτερα ο ρόλος της Ραγούζας (Dubrovnik), αλλά και άλλων κέντρων, όπως του Βούκοβαρ, Γκράντετς και της Νιν), τα οποία επηρέασαν γενικότερα την ιστορική εξέλιξη αυτών των χωρών ως την τουρκική κατάκτηση (14ος - 15ος αιώνας). Ενδιαφέροντα στοιχεία για την οικονομική άνθηση των βυζαντινών

φρουριών της Σερβίας μέσα από τις αρχαιολογικές ανασκαφές έδωσε με την ανακοίνωσή του ο **M. Popović**.

Το κέντρο ενδιαφέροντος μετατοπίστηκε από τα Βαλκάνια στην Ανατολική Μεσόγειο από τον **D. Jacoby** και συγκεκριμένα στις ιστορικές τύχες του σημαντικότερου λιμένα της Άκρας κατά το 12ο - 13ο αιώνα, όταν κάτω από την επίδραση των δυτικών σταυροφορών δημιουργούνται νέες πληθυσμικές παράμετροι με τρεις καινούργιες ομάδες ατόμων: τους εμπόρους-ταξιδευτές, τους εμπόρους που εγκαθίστανται μόνιμα και τους τραπεζίτες που επιλέγουν την πόλη για τις χρηματικές τους συναλλαγές. Στη δημιουργία μιας καινούργιας φραγκικής πόλης στο δυτικότερο και πλησιέστερο προς τη Δ. Ευρώπη σημείο της Πελοποννήσου αναφέρθηκε ο **N. Μοσχονάς** παρακολουθώντας την ιστορική πορεία της Γλαρέντζας από το 13ο ως το 15ο αιώνα, την εποχή δηλαδή που η πόλη αποτελεί διοικητικό αλλά και κέντρο του διεθνούς διαμετακομιστικού εμπορίου στην Κεντρική Μεσόγειο.

Σε μια ιδιαίτερη ομάδα εκκεντρικών ατόμων στη μεσαιωνική κοινωνία των Βαλκανίων και της Ρωσίας εστίασαν την προσοχή τους στις ανακοινώσεις τους ο **Α. Μαυρομάτης** και ο **S. Ivanov** οι οποίοι αναφέρθηκαν, ο πρώτος στο φαινόμενο της τρέλας και ο δεύτερος στους «σαλούς». Το θέμα της αθρόας μετακίνησης των ελληνικών πληθυσμών της ως τότε ακμάζουσας με την αστική και αγροτική της οικονομία Μ. Ασίας από τη μάχη του Ματζικέρτ (1071) ως το 1204, αφότου η Χερσόνησος άρχισε να κατακλύζεται από τους

Σελτζούκους, τους Τουρκομάνους - νομάδες και τους Σταυροφόρους, ανέπτυξε η **Έρα Βρανούση**. Τις αλληπάλληλες αυτές εισβολές ακολουθούσαν, κατά τις μαρτυρίες των πηγών, σφαγές, διώξεις, εξανδραποδισμοί και αθρόοι εξισλαμισμοί.

Η περίοδος από το 1453 ως το 1669 (πτώση του Χάνδακα στους Οθωμανούς) χαρακτηρίζεται από την απουσία ελληνικού κράτους και από την υποταγή του ελληνισμού στην τουρκική ή τη λατινική κυριαρχία αντίστοιχα. Συνδεδειγμένα στοιχεία των υποδοχών Ελλήνων αποτελούν η ορθόδοξη λατρεία και το κοινό γλωσσικό όργανο. Η ορθοδοξία συντελεί όμως και στη διαμόρφωση συλλογικής ταυτότητας στη Ν.Α. Ευρώπη (ανακοινώσεις **Π. Κιτρομηλίδη** και **G. Subotic**), ενώ παράλληλα παρέχει τις δυνατότητες μιας υποτυπώδους οργάνωσης στην κοινωνία του τουρκοκρατούμενου ελληνισμού. Στις περιοχές τόσο του ελληνικού χώρου που βρίσκονται υπό την κυριαρχία των Βενετών και των άλλων Λατίνων όσο και του ευρύτερα ορθόδοξου κόσμου, η ορθόδοξη λατρεία λειτουργεί ως άμεσος διαφοροποιητικός παράγων σε σχέση με το καθολικό δόγμα (ανακοινώσεις των **A. Guillou, Nina Sinitsyna**). Ακόμα και στο πεδίο της εκκλησιαστικής τέχνης αποτυπώνονται οι θρησκευτικοί ανταγωνισμοί, όπως χαρακτηριστικά απέδειξε στην ανακοίνωσή του ο **Δ. Τριανταφυλλόπουλος** παρουσιάζοντας την τέχνη των Ιονίων Νήσων από το 13ο ως το 18ο αιώνα. Την κατηγορία που απευθύνθηκε προς τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ιωάννη Βέκκο ότι με την Ένωση που δέχθηκε μεταξύ της βυζαντινής Εκκλησίας και της Εκκλησίας της Ρώμης (Λυών 1274) ήταν προδότης όχι μόνον των πατερικών παραδόσεων της Ορθοδοξίας αλλά και των πολιτικών παραδόσεων της αυτοκρατορίας, προσπάθησε να εξηγήσει στην ανακοίνωσή του ο **Π. Γουναρίδης**, αναλύοντας τα πολιτικά δεδομένα της εποχής.

Το Βυζάντιο ως ένα ενδιάμεσο τύπο μεταξύ της μεσαιωνικής φεουδαρχικής κοινωνίας και της νεότερης καπιταλιστικής, με κύρια έκφραση αυτού του φαινομένου την αυτάρκεια των κοινοτήτων, εξέτασε στην ανακοίνωσή της η **Βασιλική Παπούλια**. Πρόκειται για σταθερούς τρόπους αντιδράσεως στις εξωτερικές συνθήκες, που καθόρισαν την εξέλιξη των

κοινοτήτων και που συντέλεσαν κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας, κάτω από την επίδραση άλλων παραγόντων, στη διαμόρφωση του κοινοτικού συστήματος. Συγχρόνως, όμως, έχουμε σύμφωνα με την εισηγήτρια, και συνολική μετατόπιση όλου πλέγματος των σχέσεων μεταξύ πόλεως και χωριού με αποτέλεσμα μια γενικότερη οπισθοδρόμηση. Στο 17ο αιώνα αναφέρονται ανακοινώσεις του **A. Παρδου P. Badenas**. Σύμφωνα με τον πατριάρχη, οι Έλληνες γίνονται κατά το 17ο αιώνα απαραίτητοι στους κατακτητές για άσκηση της εξουσίας και επάκουουν την αυτονόμηση περιοχών όπως της Πελοποννήσου. Ο **P. Badenas** εξέθεσε αντίστοιχα την πολιτική της ισπανικής μοναρχίας (ένα παιχνίδι κατασκοπείας - προπαγάνδας) προς τους υπόδουλους Έλληνες αυτήν την περίοδο. Με βάση νέα έγγραφα που εντοπίστηκαν στο Κρατικό Αρχείο Βενετίας, ο **K. Τσιγκάνης** ανέλυσε τον προβληματισμό που αναπλάχθηκε τα χρόνια 1576 - 1577 σχετικά με την ίδρυση του Ελληνικού Κολλεγίου της Ρώμης, ενώ ο **Πιτσάκης** εξέτασε την προβληματική της διπλωματίας και του εθνοεξισλαμισμού κατά το 17ο αιώνα μέσα από την ανάγλυφη παρουσίαση της προσωπικότητας του πατρός **Robert de Dreux**. Η **Ολγα Αλεξανδροπούλου** προσπάθησε μέσα από τα ελληνικά περιόδια του 19ου αιώνα να ανιχνεύσει την εικόνα της μεσαιωνικής Ρωσίας και «της επ' αυτής επιρροής του βυζαντινισμού». Σύμφωνα με την ερευνήτρια δεν είναι τυχαίο ότι το αυξημένο ενδιαφέρον του ελληνικού Τύπου για τους ομόδοξους Ρώσους σημειώθηκε παράλληλα με τη γενική εκστρατεία εθνικής αυτογνωσίας κατά τα μέσα του 19ου αιώνα και συμπίπτει με τη κρατική θεμελίωση της νεότερης Ελλάδας.

Το Γ' Διεθνές Συμπόσιο του Κέντρου Βυζαντινών Ερευνών με τη πολυμέρεια των ανακοινώσεων που σύντομα παρουσιάστηκαν, αυτό το σημείωμα, συντέλεσε στη δημιουργική ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των ερευνητών και υπογράμμισε την αναγκαιότητα παρόμοιων συναντήσεων με στόχο τη καλύτερη κατανόηση των σύγχρονων ιστορικών δεδομένων και τη συνεργασία των λαών της Βαλκανικής και της Ανατολικής Μεσογείου.

Θεώνη Μπαζαίου - Βασιλίου

ὁ του αισθήματος και του ενστίκτου

αυχ.: *Ο θρίαμβος του
-Η κληρονομιά- Οι
εξομολογήσεις- Οι
ιστοί θεατρίνοι. Εισ.
es Poulet. Μετ. Α.
ος, Αθήνα, Ἄγρ, 1993.*

πολύ σημαντικό το γεγονός εκδοτική καριέρα του Μαρι-
ν Ελλάδα αρχίζει με μια
ά τόσο προσεγμένη. Η
παρουσιάζει το θεατρικό,
Μαριβό, μέσα από τέσσε-
α του -εκ των οποίων τα δύο
ήδη ανέδει στην Ελλάδα, και
όχι-, στην πραγματικότη-
ως, συστήνει το συγγραφέα
ληνικό κοινό.

πογραμμίσουμε εξαρχής ότι
τάικος, ως θεατράνθρωπος,
ος επιπλέον έχει ασχοληθεί
Μαριβό, έχει κάνει μια πολύ
ετάφραση: Ο λόγος του εί-
ωντανός, σπινθηροδόλος,
του Μαριβό και επιπλέον
ατικά θεατρικός - γεγονός
ως σημαντικό, μιας και
θεατρικών μεταφράσεων
νται θεατρικότητας. Τα
α δε που αναφέρονται στη
φία του έργου του και στο
μα των θεατρικών του (Βι-
λιτζ, Στάικος, Ντορ) και
ρα του Πουλέ από το βιβλίο
ελέτες για τον ανθρώπινο
που προτίθεται ως εισαγωγή
ούν προσεγγίσεις πολύ εν-
ιουσες αλλά και κατατοπι-
για τον έλληνα αναγνώστη.

ι, με τα τέσσερα αυτά θεα-
ο αναγνώστης γνωρίζει το
ντικό ήρωα και το μαριβο-
νύμπαν. Ένα σύμπαν πρω-
όπου η διαχωριστική γραμ-
μεσα στο καλό και στο κα-
ην αλήθεια και στο ψέμα,
αι και στο φαίνεσθαι είναι
έως ανύπαρκτη. Όπου οι
αλλάζουν ταυτότητα, φύλο,
οποιούν τα πλέον πονηρά
ματα για να πετύχουν το
τους, μεταμφιέζονται κυ-
τικώς και μεταφορικώς:
εν αλλάζουν ρούχα και πρό-
αλλάζουν τακτική και προ-
). Ο Μαριβό μοιάζει να υπο-
ει την άποψη που πολύ
διατύπωσε ο Λ. Σπίτσερ,
α τέλει σύνολο μπορεί κάλ-

λιστα να αποτελείται από ατελή
μέρη». Η δομική αμφισημία του
έργου του, το τέλος τους, που πα-
ραμένει ανοιχτό σε πολλαπλές ερ-
μηνείες -ας μην ξεχνάμε ότι τα δύο
μοναδικά του μυθιστορήματα τα
άφησε ημιτελή-, συνηγορούν υπέρ
του πολυδιάστατου χαρακτήρα
της ύπαρξης και της ζωής: οι
ήρωές του ερωτεύονται, έχουν φι-
λοδοξίες, κάνουν κατεργαριές την
ώρα που ανακαλύπτουν τον εαυτό
τους. Ενώ, όμως, ο Μαριβό παίζει
θέατρο με την ίδια τη ζωή -και όχι
την κάνει θέατρο-, ενώ βάζει στο
μικροσκοπιο τις λεπτότερες εκ-
φράσεις της ψυχής και της καρ-
διάς, έχει στο βάθος μια πολύ συ-
γκροτημένη άποψη για τον κόσμο:
οι ήρωές του δεν είναι όντα που
διατελούν σε μόνιμη υπαρξιακή
απορία, πλάσματα ασυνεχή και
μετέωρα που άγονται και φέρονται
από το εφήμερο συναίσθημα. Εί-
ναι πλάσματα με εσωτερική συνέ-
χεια κι ενότητα, με άποψη και στά-
ση ζωής. Εδώ, ερχόμαστε σε αντί-
θεση με τα όσα λέει ο Ζ. Πουλέ στο
κείμενό του, το οποίο ανοίγει τη
συζήτηση γύρω από το μαριβοντι-
κό έργο.

Για τον Ζ. Πουλέ, δεν τίθεται
θέμα συνέχειας στον Μαριβό: ο
χρόνος είναι η στιγμή, το εφήμερο,
το σημείο, ο άνθρωπος αφυπνίζε-
ται, υπάρχει μεσ' από τον έρωτα
για τη στιγμή και μόνο.

Παράλληλα, όμως, ο Πουλέ μι-
λάει για μπεργκσονική συνέχεια,
για γραμμή αποτελούμενη από την
υπέρβαση των σημείων, αναιρώ-
ντας έτσι τη -δομική κατ' αυτόν-
ασυνέχεια της μαριβοντικής ύπαρ-
ξης.

Έτσι, για ν' αναφερθούμε στη
συγκεκριμένη κριτική που του
έκανε ο Λ. Σπίτσερ, εφαρμόζει τη
φιλοσοφία στη λογοτεχνία, αυθαι-
ρετώντας μέχρι ενός σημείου και
αντιφάσκοντας με τα λεγόμενά
του. Εάν, όπως τονίζει ο Σπίτσερ,
«μια υφολογική λεπτομέρεια
διαρκώς επαναλαμβανόμενη αντι-
στοιχεί σε ένα στοιχείο της ψυχής
του έργου και του συγγραφέα», τό-
τε η συνεχής επανάληψη κάποιων
λέξεων στα έργα του Μαριβό, θεα-
τρικά και μυθιστορηματικά, πα-
ραπέμπουν σε μια εσωτερική στα-

θερή δομή. Αυτές οι λέξεις, φυσι-
κά, ποικίλλουν: στη Μαριάν έχου-
με ολόκληρο το λεξιλογικό πεδίο
του coeur, όπου coeur σημαίνει
καρδιά, ψυχή, γενναιότητα, ευγέν-
εια αισθημάτων και γενικώς ό,τι
καλό. Το λεξιλογικό αυτό πεδίο,
όπως παρατηρεί ο Σπίτσερ, πεδίο
του αισθήματος, οριοθετεί τη συ-
μπεριφορά αλλά και την ψυχολο-
γία της Μαριάν. Αντίστοιχα παρα-
δείγματα έχουμε και στα θεατρικά
έργα, όπως στο *Θρίαμβο του έρω-
τα*, λόγου χάρη. Στο *Νεόπλουτο
χωριάτη* -ομολογώ ότι δανείζομαι
πιο εύκολα παραδείγματα από τα
μυθιστορήματα του Μαριβό, γιατί
μ' αυτά κυρίως ασχολούμαι-, συ-
ναντάμε το λεξιλογικό πεδίο του
βλέμματος - διεισδυτικότητας,
όπως επίσης και των αισθημάτων.
Αφετηρία της μαριβοντικής ενότη-
τας είναι, λοιπόν, το sentio, το
οποίο συνοδεύεται από ένα ισχυ-
ρότατο cogito: ο μαριβοντικός
ήρωας (ο homo marivaudianus κα-
τά το μπαρτικό homo racinianus
στο *Sur Racine*) είναι ένα άτομο
που πραγματώνει τον εαυτό του
διά του αισθήματος και του ενστί-
κτου, έναν εαυτό, όμως, προϋπάρ-
χοντα και σταθερό. Οδηγεί εαυτόν
σε μια τελείωση μέσω του ελεγχό-
μενου συναισθήματος και μιας πα-
νέξυπνης λογικής. Τα πρόσωπα
του Μαριβό διώνουν τη σύγχυση,
αλλά στιγμιαία, απολαμβάνουν σε
διάρκεια και διανύουν μόνιμως
μια πορεία προς την αυτογνωσία,
υπηρετώντας ταυτόχρονα τη μα-
ταιοδοξία τους. Κι ο Μαριβό, πε-
σιμιστής και αισιόδοξος, κουβα-
λάει ταυτόχρονα την κληρονομιά
των Φώτων κι οδηγεί στο ρομαντι-
σμό του 19ου. Η διαμάχη γύρω από
τα έργα του Μαριβό δεν είναι και-
νούργια - απόδειξη η αντιπαράθε-
ση των δύο μεγάλων Πουλέ και
Σπίτσερ. Η παρούσα έκδοση έχει,
πέραν των άλλων, το πλεονέκτημα
ότι θέτει ζητήματα ακανθώδη της
μαριβοντικής πρόσληψης και προ-
καλεί το διάλογο. Ο αναγνώστης
επιλέγει και απολαμβάνει.

Τ. Δημητρούλια

1. L. Spitzer, *Etudes de shyle*, Raris,
Giallilmard, 1970.

Νεανικά Διηγήματα
του Μ. Καραγάτση
(εκδ. Βιβλιοπωλείο της
«Εστίας», 1993): είκοσι
τρία διηγήματα, ένα
θεατρικό μονόπρακτο,
ένα κείμενο
ημερολογιακής μορφής
είναι η συγκομιδή
κυρίως αυτόγραφων
νεανικών κειμένων του
Καραγάτση. Κείμενα
γραμμένα όταν ο
Καραγάτσης ήταν 17
έως 25 χρόνων, την
περίοδο, δηλαδή, της
συγγραφικής του
διαμόρφωσης. Την
έκδοση προλογίζει ο
Στρατής Πασχάλης και
τη φιλολογική
επιμέλεια έκανε ο
Βαγγέλης
Αθανασόπουλος. Το
δέβαιο είναι ότι
πρόκειται για ένα
χρήσιμο -τουλάχιστον-
βιβλίο.

Ξέρετε ότι ο εκδοτικός
οίκος «Ίκαρος»
συμπλήρωσε πενήντα
χρόνια; Γοητευτικός
μεσήλιξ, αλλά
ανανεωμένος με την
παρουσία της Χρυσής
και της Κατερίνας
Καρύδη και νέους
συνεργάτες, όπως ο
Ευγένιος Αρανίτσης,
εξακολουθεί το ωραίο
του πέταγμα. Κρατώ
στα χέρια μου την
έκδοση *Τα πρώτα
πενήντα χρόνια*,
αφιέρωμα γιορταστικό,
ένα βιβλίο για τα
βιβλία, με κείμενα του
Οδυσσέα Ελύτη, της
Χρυσής Καρύδη και της
Κατερίνας Καρύδη, του
Μάριου Πλωρίτη, της
'Αλκης Ζέη, της Μαρώς
Σεφέρη, του Γ.Π.
Σαββίδη, του Ι.
Μόραλη, του Νίκου
Χατζηκυριάκου -
Γκίκα, του Στρατή
Πασχάλη και του
Ευγένιου Αρανίτη. Η
έκδοση παρουσιάζει
μια επιλογή από τα
ωραιότατα εξώφυλλα
και τις προμετωπίδες
των βιβλίων τους,
καθώς και ένα πολύ

χρήσιμο κατάλογο των βιβλίων που έχουν εκδοθεί από τον «Ίκαρο» από το 1994 έως το 1993. Και εις άλλα με υγεία!

Ο Ύμνος εις την Ελευθερίαν (εκδ. Πατάκη, 1994), σε πλαστικό κουτί: περιέχει κασέτα με απαγγελία ακούοντως στομφώδη από τον Αντώνη Αναστασάκη και καλοτυπωμένο βιβλιάριον, που επαναλαμβάνει την έκδοση Πολίτη (χωρίς να το λέει), αλλά με μονοτονικό! Το κείμενο συνοδεύεται από γλωσσάριο που απευθύνεται σε αμαθείς ή ανελλήνιστα δρέφη: π.χ. λαβώματα = τα τραύματα, οι πληγές· άλυσες = αλυσίδες, όθεν = απ' όπου, οϊμέ = αλίμονο!

Της απαγγελίας προηγείται περίληψη των περιεχομένων και ακολουθεί «ηθικό δίδαγμα», όπου ο Σολωμός αποκτά τα γνωρίσματα περίπου του Νοστράδαμου. Από προβλέψεις, πάντως, φαίνεται πως πάμε καλά...

Περιοδικό Ελίτροχος· τριμηνιαία έκδοση για τα Γράμματα και τις Τέχνες, τχ. 1 (Ιανουάριος - Μάρτιος 1994), από τις «Αχαϊκές εκδόσεις» της Πάτρας. Ένα καινούργιο λογοτεχνικό περιοδικό που σηκώνει το βάρος της πατρινής εντοπιότητας, αλλά ανοίγει δρόμο επικοινωνίας με το σύνολο της λογοτεχνίας μας: Μία ενδιαφέρουσα συνομιλία με τον Έκτωρα Κακναδάτο και μία χρήσιμη παρουσίαση και συζήτηση με τον

Γυμνοί έρωτες

Άγγελος Συρινιώτης, Στη θαλασσινή γυναίκα. Μυθιστόρημα, Εκδόσεις Άγρα, Αθήνα 1993.

Το γενεαλογικό δένδρο που προλογίζει το κείμενο του Άγγελου Συρινιώτη υποδεικνύει όχι μόνο τη διαχρονικότητα της ιστορίας αλλά και την πολυφωνία της αφήγησης. Τα δεκαεπτά κεφάλαια του βιβλίου φιλοξενούν αδιαφόρετα φωνές του παρόντος και του παρελθόντος, την ιστορία που διαδραματίζεται στο τώρα της γραφής και σε ένα πολυεπίπεδο παρελθόν, επιτρέποντας την ταυτόχρονη σχεδόν εκφορά του λόγου από τους μακρινούς προγόνους ή το σύγχρονο πρωτοπρόσωπο νεαρό αφηγητή. Αντιγόνη, Ελένη, Αλίκη ή Χριστίνα, γυναίκες διαφορετικές και από χώρους διάφορους, περνούν από το σώμα του κεντρικού ήρωα αφήνοντας τα σημάδια τους πάνω στο γυμνό κορμί του που, ωστόσο, μέχρι το τέλος θα δείχνει ανέπαφο από το γυναικείο ψηλάφημα, το ερωτικό τους χάδι. Ελένη, Έλλη, Μαριάννα ή Μάχη, γυναίκες του παρελθόντος, εγγεγραμμένες στο γενεαλογικό δένδρο του ήρωα, υπήρξαν κι αυτές γυναίκες που αγάπησαν ή αγαπήθηκαν, που έμειναν, επέστρεψαν ή εξαφανίστηκαν, συμμετέχοντας στο ίδιο παιχνίδι έρωτα και αποξένωσης, πάθους και συνήθειας.

Κωνσταντίνος, Παναγιώτης, Νικηφόρος ή Αντώνης, άντρες πρόγονοι που έζησαν διαφορετικά αλλά και με την ίδια ένταση το ερωτικό τους πάντρεμα με τις γυναίκες, υπάκουοι στις κοινωνικές επιταγές ή αιώνια ανένταχτοι, μοιάζουν με τη σειρά τους, να συγχωνεύονται στο σώμα του κεντρικού προσώπου, να συνοψίζουν τις ιστορίες τους στη δική του εμπειρία. Καθίστανται έτσι προσωπεία ενός πολυπρισματικού διαχρονικού εγώ, ενός νέου άντρα που προσπαθεί να ερμηνεύσει τη ρευστότητά της Γυναίκας του τότε, του τώρα, του αύριο. Τα διαφορετικά πρόσωπα της φυγής της.

Το γενεαλογικό δένδρο τελειώνει όχι με το όνομα και τη χρονολογία γέννησης του αφηγητή αλλά με μια του φωτογραφία. Δείχνει το πρόσωπο κρύδοντας τα προσωπεία, υποκαθιστά το σημαινόμενο από το ανώνυμο σημαίνον, την κα-

Τα πρόσωπα εισέρχονται και εξέρχονται από το χώρο του κειμένου χωρίς να δηλώνουν εξαρχής την ταυτότητά τους. Έτσι, ο λόγος τους αιωρείται στο χρόνο, εξαρτάται από την εξέλιξη του κάθε αποσπάσματος, η τοποθέτησή του σε μια από τις παράλληλες ιστορίες. Η λογική της διήγησης υφίσταται την επιλογή μιας φαινομενικά απύσας αφηγηματικής χειρονομίας που, όμως, τεμαχίζει τις ενότητες για να τις αναδιαρθρώσει μέσα από μια νέα, εκτός πραγματικότητας αληθοφανή, γι' αυτό και άκρως ψευδαισθητική, σημειακή «δείξη» που συνιστά η φωτογραφική εικόνα. Η φωτογραφία του προσώπου χωρίς όνομα είναι ταυτόχρονα το τίποτα και ο καθένας, το εν δυνάμει πολύσημο σημείο, ένας άντρας - ο κάθε άντρας. Σε αντιδιαστολή προς τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που προσφέρει η εικόνα, το κειμενικό πρόσωπο του κεντρικού ήρωα είναι το πλέον ασχημάτιστο, το πλέον ανυπεράσπιστο, το πλέον γυμνό μπροστά στην πολύμορφη απαίτηση του γυναικείου έρωτα. Το σώμα του προσφέρεται στην ερωτική πράξη ως σε θυσιαστήριο. Στη συνέχεια θα εγκαταληφθεί στη μοναξιά του. Ο έρωτάς της δεν θα 'ναι πλέον εκεί. Τη θέση της θα πάρει ο πόνος και η απορία.

κού χωρόχρονου, κειμενική λογική. Ετεροδιηγητικός και ομοδιηγητικός αφηγητής συνιστά εναλλασσόμενες φωνές αλλά και αντιστρέψιμους παράγοντες της ενδοδιηγητικής επικοινωνιακής διαδικασίας επιτρέποντας ταυτόχρονα τη διείσδυση στο χώρο των μονολόγων, επιστολών, διαλόγων αποσπασμάτων που συνθέτουν όχι μόνο στην αφηγηματική πολυφωνία του κειμένου αλλά και στη δημιουργία μιας πολυσήματης διήγησης.

Το κείμενο είναι άκρως ερωτικό χωρίς να φετιχοποιεί τις λέξεις. Τις καθιστά εργαλεία, ωστόσο, ικανά να δημιουργήσουν την ποσότητα του έρωτα αν όχι το τραγικό του. Γι' αυτό και η κάθε εγκατάλειψη, ο κάθε χωρισμός που περιγράφει μετά, γίνεται πιο ελπιόδυνος για τον αναγνώστη, που ενδιητοποιεί πως η κάθε ερωτική συνεύρεση της οποίας έγινε κοινός δεν ήταν παρά δημιουργημάτων των ίδιων των λέξεων. Πως η μόνη αλήθεια του, όπως των προσώπων, είναι η μοναξιά του. Αφού η αλήθεια της Γυναίκας είναι πάντα υγρή όπως η λασσα, ρευστή όπως ο κυματισμός της, φευγαλέα όπως η φανταστική. Χωρίς αλήθεια.

Δημήτρης Τσατσούλης

ΡΑΤΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

**Ευσταθιάδη, Το αόρατο
κοιτά Εκδόσεις
λίδη, Αθήνα 1993.**

ημα του παλιού χειρογράφου παλιού ημερολογίου ή στολών που δρέθηκαν κά-μένα και ξεχασμένα, ανήκει εχνική που συχνά χρησιμο-κε από τους πεζογράφους αι η αλήθεια, ότι στη νεοελ-αφηγηματική τέχνη αρκε-ρές ευτύχησε, όπως στον «Καζάς» του Κόντογλου, ή εν τάφω» του Μυριβήλη ως το θέλητρο της πατίνας ήνου, ίσως το γεγονός ότι έξοδο στην αμηχανία του φέα για την αφετηρία του ίσως ακόμη και για το δά-πειστικότητα που προσ-μέθοδος θεωρήθηκε, τόσο δημιουργό όσο και από τον στη, επιτυχημένο εγχείρη-πόλος έλξης. Αυτήν ακρι-τεχνική χρησιμοποίησε η Ευσταθιάδη στο δεύτερο της «Το αόρατο που σε κοι-

υγγραφέας πρωτοεμφανί-ο 1987 με τους «Παραβά-α συλλογή από δεκατρία, μικρά, πεζογραφικά κείμε-ΣΤΙΓΜΗ), όπου σε τρίτο το επιχείρησε μια ανίχνευ-σχέσης του αφηγητή με τα τα που τον περιβάλλουν· υπλάνηση της σκέψης -με 5 ακροβατισμούς- πάνω πικό ρόλο των αντικειμέ-

μιά περίπτωση δεν θα μπο-α πει κανείς ότι στο βιβλίο ολούθησε, η συγγραφέας αναλαμβάνεται, παρά το ότι στο είδος της αφήγη-οθέτησε αρκετά στοιχεία ο ξεκίνημά της. Ακόμη, «Παραβάτες» υπάρχει «εν τι» η ιδέα του καινούργιου του.

αόρατο που σε κοιτά» συν-τρία μέρη, με τις ενδείξεις: ραφο Α', Χειρόγραφο Β' α Επιστολή. Και τα τρία αι να προέρχονται από την α βιβλιοθήκη του μεγάλου ου της Πράγας Μορντεχάι γγκελ, που έζησε το δεύτε-του 17ου αιώνα. Εδώ, η φέας -πολύ σωστά- αισθά-ην υποχρέωση να ακολου-

θήσει το στυλ του παλιού χειρο-γράφου, φροντίζοντας παράλληλα να δώσει στους προβληματισμούς της τη διαχρονικότητα που απαιτεί η ιδιαίτερη υφή τους: Τη σχέση του καλλιτέχνη με το έργο του, τη σχέ-ση με τον ίδιο του τον εαυτό κι ακόμη την παρέμβαση του τυχαίου ή του πεπρωμένου στον κύκλο της δημιουργίας.

Αλλά οι προβληματισμοί της πε-ζογράφου δεν περιορίζονται μό-νον εκεί. Το αφαιρετικό της γρα-φής της -ιδιαίτερα στο δεύτερο μέρος- επιτρέπει την υποδήλωση και άλλων ιδεολογικών πτυχών (όπως π.χ., του αντιρατσισμού) και δίνει στον αναγνώστη τη χαρά και την πολυτέλεια των πολλα-πλών αναγνώσεων, των πολλα-πλών προσεγγίσεων. Το είδος αυτό

της ελλειπτικότητας δίνει ακόμη τη δυνατότητα συνύπαρξης και συγ-χώνευσης ποικίλων μορφολογικών και αισθητικών τάσεων, με αποτέ-λεσμα να εντάσσονται ψήγματα εν-τονου λυρισμού, να εναρμονίζο-νται ρεαλιστικά και ονειρικά στοι-χεία, ακόμη και στοιχεία ενός πα-ράλογου, που φέρνει τη σφραγίδα μιας ικανής φαντασίας.

Το δεύτερο βιβλίο της Μαρίας Ευσταθιάδη, με έκδηλη την τυπο-γραφική και εκδοτική φροντίδα, σαφώς πιο ώριμο από το προηγού-μενο, έρχεται να αποδείξει ότι η συγγραφέας διαθέτει τα εφόδια και τις δυνάμεις για να προχωρή-σει σε ένα ακόμη πιο συνθετικό και πιο άρτιο έργο.

Τάκης Μενδράκος

Μια άγνωστη πτυχή του ελληνικού μεσαίωνα

Βενιζέλου Χριστοφορίδη: Οι ησυχαστικές έριδες κατά το ΙΔ' αιώνα. Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής, 1993.

Η μελέτη του Β. Χριστοφορίδη για ένα θέμα τόσο ειδικό, όπως οι ησυχαστικές, θεολογικές έριδες κατά το 14ο αιώνα, της οποίας κρατάμε ανά χείρας τη δεύτερη έκδοση είναι ένα πόνημα αξιολογό-τατο. Παρ' όλο που στόχος του συγγραφέα είναι να υπερασπιστεί τους ησυχαστές από την πλευρά της Ορθοδοξίας, το βιβλίο έχει μεγάλο ιστορικό ενδιαφέρον ακόμα και για τον ανυποψίαστο σχετικά αναγνώστη. Ο ησυχασμός, ο οποίος ταυτιζόμενος με τον αναχωρητισμό καταρχήν εμφανίζεται ήδη από τον 4ο αιώνα, απο-τελεί κατά το συγγραφέα ένα κίνημα μάλλον λαϊκό, με άξονα την αναχώρηση και την αφοσίωση στη θεωρία αφ' ενός και την αδιά-λειπτη προσευχή αφ' ετέρου. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι ησυχασ-τές ανέπτυξαν μια προωθημένη ψυχοσωματική μέθοδο προσευ-χής, κατά την οποία η επίκληση του ονόματος του Ιησού και οι αναπνοές συνδέονταν άμεσα με τη λειτουργία της αυτοσυγκέντρω-σης. Η πρακτική αυτή, η οποία παρουσιάζει πολλά κοινά στοιχεία με το μουσουλμανικό dhikr κυρίως, και με την ινδική γιόγκα δευτερευόντως, γεννήθηκε στην Ανατολή και παρέμεινε τέκνο της Ορθοδοξίας, που την επικύρωσε με συνοδική απόφαση ενάντια στους αντιπάλους της. Πολέμοι της, με επικεφαλής τον Βαρλαάμ Καλαβρό, υπήρξαν επιφανείς ουμανιστές ορθολογιστές, επηρεα-σμένοι βαθύτατα από τη σχολαστική θεολογία, άρα και την αρχαι-σελληνική φιλοσοφία, τις οποίες χρησιμοποιούσαν ως κριτήριο ακόμα και στα πράγματα της πίστης. Ασχέτως με τη θεολογική θέση του συγγραφέα, την οποία ίσως μόνο οι ειδήμονες μπορούν να συζητήσουν, η μελέτη του είναι εμπεριστατωμένη και φωτίζει μια άγνωστη πλευρά του ελληνικού μεσαίωνα.

Τ.Δ.

Αντώνη Σαμαράκη, είναι τα κύρια θέματα του τεύχους. Ένας διάλογος ποίησης - πεζογραφίας, παλαιότερων και νεότερων δημιουργών υπό τη σκέπη του δοκιμιακού - κριτικού λόγου.

**Ρομάντσο που γίνεται
Φωτο - ρομάντσο του
Δημήτρη Καλοκύρη
(εκδ. Ύψιλον, 1993),
ήγουν συγκέντρωση
κειμένων του που
δημοσιεύτηκαν, σε
πρώτη μορφή, στο
περιοδικό
Φωτογράφος. Και
παραμένουν
«φωτογραφιούχα»...**

**Σχόλια στον Καβάφη
αριθμημένα 58 του
Μίμη Σουλιώτη (εκδ.
Ύψιλον, 1993):** σχόλια συνοπτικά και καίρια που αποκτούν το ειδικό βάρος τους εξαιτίας της έμφασης που δίνουν στους γραμματικούς μηχανισμούς της «καθαφικής φρασεολογίας».

«Τι σχέση έχω εγώ μ' αυτό το πρόσωπο, / που με κοιτάζει επίσημα κι επιτιμητικά. / Κάπου το ξέρω, βέβαια, / ή μάλλον κάπου το ήξερα. / Συγκατοικούσαμε κάποτε / μπορεί και να συγκατοικούμε / - θύματα συνωνυμίας και πλαστοπροσωπίας. / Τι σχέση έχω εγώ μ' αυτό το πρόσωπο στον καθρέφτη, / τι σχέση έχω εγώ με τον καθηγητή!»: Κώστα Στεργιόπουλου, Τα ποιήματα Β' 1965 - 1983 (εκδ. Νεφέλη, 1992).

Ο ΧΑΡΤΟΚΟΠΤΗΣ

ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

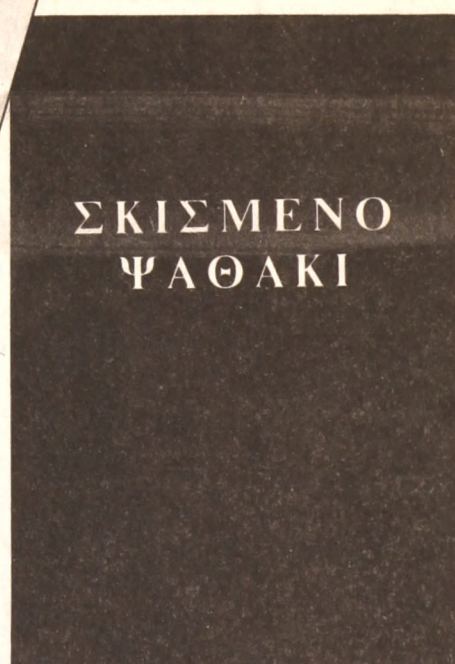
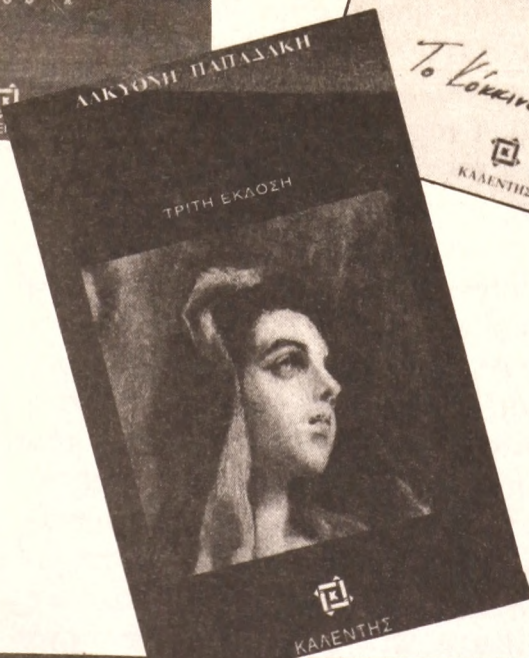
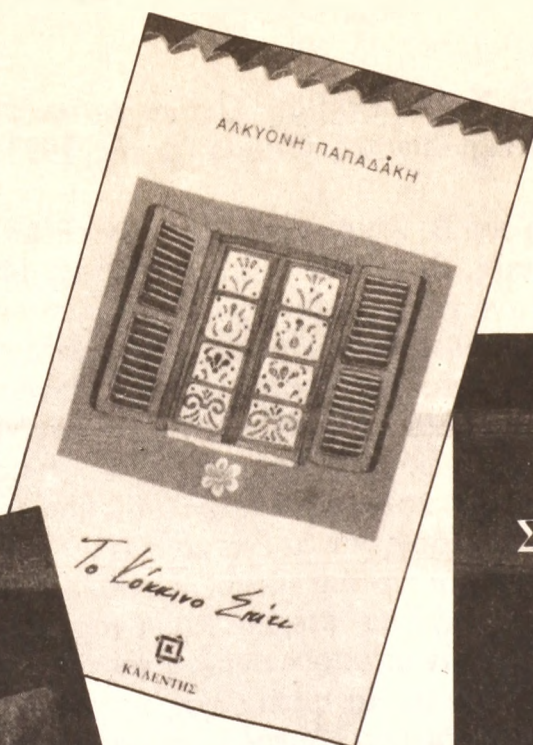
Μετά ● το «Κόκκινο σπίτι»

● την «Μπόρα»

● το «Χρώμα του φεγγαριού»

(Α΄ Βραβείο Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών)

ΣΚΙΣΜΕΝΟ ΨΑΘΑΚΙ

Εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗΣ Μαυρομυζάλη 5 Τηλ. 36.01.551 - FAX 36.23.553

Μια ζωή θυμάμαι τον εαυτό μου να φτιάχνει στέκια και καταφύγια για την ψυχή μου. Κι εκεί που είναι όλα έτοιμα κι έχω αρχίσει να βολεύομαι, εκεί που είναι τα πάντα τακτοποιημένα και κάθομαι λίγο να ξεκουραστώ και να κάμω τσιγαράκι, μπαίνει ο διάολος μέσα μου και μου την ανάβει.

— Τι 'ναι τούτα δω τα σκιάχτρα; μου λέει. Δεν είναι για σένα η λούφα, κορίτσι μου. Πάλι πλαστογραφίες κάνεις;

Και βροντάω τότε ένα ασιχτίρ και τα κάνω όλα κεραμιδαριό.

Ύστερα κάθομαι σταυροπόδι και γλείφω τις πληγές μου σαν το σκυλί. Δεν πειράζει, λέω. Πάμε γι' άλλα. Όπως και να 'χει το πράμα, η Ρόζυ γεννήθηκε με το βλέμμα καρφωμένο στο ξημέρωμα. Όρτζα τα πανιά λοιπόν.

Ένα μικρό ψαροκάικο είναι η ζωή μου. Ένα μικρό φθαρμένο ψαροκάικο που έχει σμαραγδιά φεγγάρια στο κατάρτι του κι έναν ξεσκούφωτο ήλιο αληταρά για τιμονιέρη. Ένα ψαροκάικο, δίχως ρότα.

— Πού πάμε, καπετάνιο; με ρωτάει ο τιμονιέρης και μου κλείνει το μάτι.

— Όπου πάν' τα κύματα! λέω επίσημα εγώ.

Και τα σμαραγδιά φεγγάρια που είναι στο κατάρτι, σκάνε σαν ρόδια στην κουβέρτα.

Κι ο ξεσκούφωτος ήλιος ο αληταράς παρατάει το τιμόνι του και χορεύει. Και η νύχτα γεμίζει χιλιάδες ήλιους, αληταράδες. Και η ψυχή μου γεμίζει νύχτες πολύχρωμες. Γεμίζει σμαραγδιά φεγγάρια και θαλασσινά πουλιά. Πού να χωρέσουν μέσα μου όλ' αυτά; Πού να στριμωχτούν, π' ανάθεμά τα;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΝΤΟΡΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η πρόβα του νυφικού
(Μυθιστόρημα)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

Το χέρι κάτω από το ρούχο
(Μυθιστόρημα)

ΝΕΝΗ ΕΥΘΥΜΙΑΔΗ

Οι πολίτες της σιωπής
(Μυθιστόρημα)

ΖΥΡΑΝΝΑ ΖΑΤΕΛΗ

Και με το φως του λύκου επανέρχονται
(Μυθιστόρημα σε δέκα ιστορίες)

ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΙΩΓΑΣ

Όπως τα κούρντισες, Θε' μου
(Μυθιστόρημα)

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΙΖΗΛΟΣ

Στα μάτια της τίγρης
(Μυθιστόρημα)

ΗΛΙΑΣ ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΣ

Μαύρο πουλί στο βλέμμα
(Νουβέλα)

ΚΩΣΤΑΣ ΛΟΓΑΡΑΣ

Παλιές αμαρτίες
(Αιγύμματα)

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ

Τα δέντρα
(Μυθιστόρημα)

ΤΑΤΙΑΝΑ ΓΚΡΙΤΣΗ-ΜΙΛΛΙΕΞ

Το αλώνι της Εκάτης
(Μυθιστόρημα)

Ημερολόγιο

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΠΡΑΜΟΣ

Βρεγμένο ρούχο
(Αιγύμματα)

ΜΑΞΙΜΟΣ ΟΣΥΡΟΣ

Πολιτεία
(Ποιητικό αφήγημα)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

[Το λάβαρον]
(Νέα, ολοκληρωμένη έκδοση)

Ερώτων και ασπασμών λαμπρόν απάνδισμα

(52+1 διηγήματα Ελλήνων συγγραφέων
γραμμένα και εικονογραφημένα για το Playboy)

ΦΑΙΔΩΝ ΠΑΤΡΙΚΑΛΑΚΙΣ

Θεράπευαν με την μουσική
(Μυθιστόρημα)

ΤΑΣΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ

Ο καιρός της Λίζε
(Νουβέλα)

ΓΙΩΤΑ ΣΕΧΙΔΟΥ

Η Καλάμιτς που μισούσε τ' Άλογα
(Μυθιστόρημα)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΟΥΡΤΗΣ

Το συμπόσιο της Σελήνης
(Μυθιστόρημα)

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΣΦΥΡΙΔΗΣ

Τμήμα χωρίς αντίκρισμα
(Αιγύμματα)

ΑΡΗΣ ΦΑΚΙΝΟΣ

Το κάστρο της μνήμης
(Μυθιστόρημα)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΟΙΗΣΗ

ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΚΑΝΑΣ

Παραλογή

Μαύρα λιθάρια

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΜΟΥΝΤΕΣ

Τα αντίποινα

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΠΟΥΛΙΟΣ

Αντί της σιωπής
(Ζωγραφική: Τάσος Μαντζαβίνος)

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΑΠΟΥΝΤΖΗ

Η κλινήρης Δευτέρα

ΝΤΙΝΟΣ ΣΙΩΤΗΣ

Η μηχανή των μουσικών

ΑΛΕΞΗΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ

Αρχιτεκτονική εσωτερικών χώρων